

ΤΡΙΒΟΗ'ΤΗΤΟΣ Η' ΤΡΙΣΕ'ΠΕΙΣΤΟΣ
TRIMEMBRIS
CHIRURGIA,

IN QUA

DIAETETICO - CHIRURGICA, PHARMACO-
CHIRURGICA, ET CHEMICO-CHIRURGICA,
TRADITIO EST.

Henry

AUCTORE

Tonge Junr

MARCO AURELIO SEVERINO

Crathigena Tharsense, Medico Philosopho, Regio in Auditorio Neapolitano Anatomicae, & Chirurgicae rei, Primo Professore,

AD CLARISSIMUM VIRUM

MICHAELEM RUPERTUM BESLERUM,

*In Noribergensi Amplissima Republica Physicum Ordinarium,
D. & Decanum illius Collegii p. t. spectatissimum.*

Editio novissima praecedenti longe emendatior.

Jan Houbraken sculp

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM à KERCKHEM, 1725.

V I R I S

CLARISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS

VARIA DOCTRINA ET EXIMIA

ERUDITIONE INSIGNIBUS

PER ORBEM TERRARUM CELEBERRIMIS

ARTIS MEDICAE PRINCIPIBUS

D. HERMANNO BOERHAAVE

**A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI
MEDICINAE BOTANICES CHEMIAE
ET COLLEGII PRACTICI
IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA
PROFESSORI**

COLLEGII CHIRURGICI PRAESIDI.

D. H. OOSTERDYK SCHACHT

**A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI
MEDICINAE THEORETICAE ET PRACTICAE
PROFESSORI.**

**NEC NON COLLEGII ILLUSTR. ET PRAEPOST.
D. D. ORDINUM HOLLANDIAE ET WESTFRISIAE
QUOD LEYDAE EST MEDICO ORDINARIO
COLLEGII PHARMACEUTICI PRAESIDI.**

D. BERN. SIEGFRIED ALBINO

**MEDICINAE DOCTORI
ANATOMES ET CHIRURGIAE
IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA
PROFESSORI.**

H O C

MARCI AURELII SEVERINI

CRATHIGENA THARSIENSIS MEDICI PHILOSOPHI
REGIO IN AUDITORIO NEAPOLITANO ANATOMICAE ET
CHIRURGICAE REI PRIMI PROFESSORIS

TRIMEMBRIS CHIRURGIAE

I N Q U A

DIAETETICO-CHIRURGICA PHARMACO-
CHIRURGICA ET CHEMICO-CHIRURGICA

TRADITIO EST

O P U S

QUAM POTUIT NITIDISSIME ET ORNATISSIME
EORUM EXHORTATU PRAESIDIO

AB INTEGRO EDITUM

IN OBSERVANTIAE EORUMQUE NOMINUM

EXISTIMATIONIS TESSERAM OMNI QUA

PAR EST ANIMI REVERENTIA

HUMILLIME OFFERT ET DEVOVET.

JOANNES à KERKHEM.

MEDICINAE STUDIOSIS

S.

oc aevo , quo in Scientiarum splendorem ac decus , tam avide Veterum Monumenta undique erui , & in publicos emitti usus cernimus , ut ea , quae alta oblivione quasi obruta erant , nunc evocentur , & quae , quod parca nimis eorum daretur copia , deficerent , renoveantur , non inferioris haberi poterunt ordinis inter haec , Magni nostri , & perfecta eruditione , Viri , M. A. SEVERINI Opera : ex quibus de Recondita Abscessuum Natura aureus ille Liber ab integro nuper editus vestris teritur manibus.

Hodie iterum , en ! qualis ex iisdem limpidissimis fontibus ad Vos defluat rivus ! Opus certe quolibet pretio dignius , quoque praestantius ac utilius nullum Primo subjungi potuisset ; cum tantus in illis reperiatur nexus & cohaerentia , ut non longe quis aberrare videatur , si illud 1. Tom: hoc autem , Operum Auctoris nostri sapientissimi , 2. Tom: inscribat.

In superiori equidem illo laudato jam volumine , cuncta Tumorum & Ulcerum referuntur genera : horum , accuratissima diligentia , varietas , ortus , progressus , eventus tum felices , tum dirae & praegraves , exponuntur . In hoc vero , non sine summa voluptate , docemur , quibus mediis , non minus prudenti scilicet ciborum potuumque delectu , quam pharmaceuticis , chemicisque , internis & externis , tam feliciter , ac tanto cum adplausu , misere discumben-

bentibus opem adferre, & mala illo Tomo recensita debellare, potuerit Vir idem Magnus.

At certe, quid medentibus acceptius, quid ægrotantibus optabilius eveniat, quam locupletissima, selectissimaque, unde vitæ vires, quarum defectu nulla speranda medela, & conservari & placide refocillari queant, frui supellectile? Hujus quidem auxilio hoc avertitur, ne aliquando morte ipsa tollatur morbus, quin potius Natura corpus sanet, ac morbum plane depellat. Eamdem hanc tamen, valida licet fuerit, ad artis adminicula ultro sæpe adniti, quibus impedimenta quaelibet, eidem officio fungendi copiam negantia, submoveantur, Chirurgiæ cultores in diem experiuntur. Verum qua via, quibus remediis præsertim, negotium hoc absolvatur, abunde tradit insignis Auctor: doctrina cum ex selectissimis suis observatis, tum ex priscorum Sapientum in arte nostra quorumcumque laboribus, sibi comparata; simul omnibus mirando ordine, ad suas Classes quam exactissime redactis.

Adeo certe, ut ab alio, qui de arte Chirurgica scripserit, quicumque fere demum sit, tam brevi compendio, tam aptam totius rei excitatam Tironibus ideam frustra quaeras.

Quam ob rem, hoc commendatissimum Opus, qui sedulo & attento primis studiorum annis animo versaverint, quam vehementer, per totius vitæ ac praxeos decursum, sibi de utilissimo consilio inito gratulaturi sint, non facile creditu! Valete!

AMPLISSIMIS, CLARISSIMIS,
EXIMIISQUE VIRIS,

JACOBO TAPPIO,

Med. Doctori, Botanicesque & Pathologices in Illustri Acad.
Julia Professori, hodie item Magnifico Pro-Rectori, nec
non Serenissimi Sapientissimique Principis, Domini
AUGUSTI, Brunsvico-Lyneburgensium Ducis,
Consiliario atque Archiatro.

HERMANNO CONRINGIO,

Philos. & Med. Doctori Anatomices, Physiologices ac Ci-
vilis Prudentiae, in eadem Schola Professori, Illustrissimi-
que Ost-Frisiæ Comitibus Consiliario intimo atque
Archiatro, &c.

Praeceptoribus optime meritis observantiam

VALENTINUS HENRICUS VOGLERUS.

Universum eruditionis negotium si quis paul-
lo attentius animo secum reputaverit, Cla-
rissimi Viri, nae ille non poterit non in
admirationem rapi. Tanta tamque notabi-
li varietate circumquaque illud constare
deprehendimus. Et prima quidem initia omnis, cujus-
cumque demum sit generis, doctrinae si spectemus;
per illa fuerunt tenuia atque exilia. Deinde tamen paul-
latim magis magisque ita increverunt, ut à fastigio suo
pleraeque disciplinae hodie parum abesse videantur. Ac-
cedente subinde ipsis magistris majori auctoritate, &
denique universo scholastico Ordini privilegiis immuni-
tatibusque concessis. Nimirum moram requirebat, nec
uno

D E D I C A T I O.

uno impetu perfici poterat, ardui adeo operis structura. Perinde ut ex tantillo semine productus foetus primam aetatem teneritudine & imbecillitate sua vivit contentus, donec pleniori facto nutritu in justam corporis molem sensim accrescat. Jam vero quod de gentium migrationibus historiae nos docent, idem circa rem litterariam videmus accidisse. Hinc adeo factum, ut apud illos populos, qui sapientiae studiis alios olim antecellebant, foeda barbaries ab aliquot jam saeculis regnet; omni cultu ac scientiarum gloria ad illas nationes transmissa, quas illi tum prae se contemnebant & fastidiebant. Quod qui sine numine gestum arbitratur, equidem vereor ne temeritatis debeat poenas. Cœco certe fortunae nihil consilio agentis ductui tantum opus adscribere, hominis esset imprudentis, ne dicam stulti. Atque utinam majori in pretio optima illa studia vulgo haberentur, nec tanti longeque maximi momenti res tam negligenter ageretur. Adeo multi sponte quasi ob brutescunt; & fatali quodam stupore correpti honestissimas artes tantum non odio prosequuntur, quum easdem quam maxime promovere debebant. Quod ipsum non potest non cum insigni injuria in tam eximium Dei donum esse conjunctum. Quin etiam metuentum, ne summa rei indignitate offensus benignissimus Pater alio se convertat; omnibus iis, qui tam iniqui aestimatores sunt suorum beneficiorum, pristinis ignorantiae tenebris adjudicatis. Quod justissimum est vindictae genus. Eapropter quotiescumque in has cogitationes devenio, (sit autem paene quotidie,) rarissimo coeli favori acceptum referendum non sine tacito animi gaudio existimo, quod in Academia Julia non solum nasci sed & educari mihi obtigerit. Habet enim in-

clyta

clyta illa schola Viros in omni bonae eruditionis parte longe praestantissimos, ut hoc nomine cum plerisque omnibus certare, plurimis etiam si non praeripere, dubiam saltem palmam, vel ipsa fatente invidia, reddere jure possit. Illis, & in his Vobis praesertim, Clarissimi Viri, si quid in me est doctrinae & recti sensus, unice debetur. Vestrum est, quicquid intelligo: nec quicquam scire, nisi à Vobis scire didicissem. Ut taceam singularem Vestrum alias in me affectum, & mei promovendi ornandique studium indefessum ac prope paternam curam. Tanta scilicet sunt Vestra in me merita, ut eorum magnitudinem nullis verbis adsequi mihi liceat. Interea quo memoriam illorum ad omnem eruditum orbem celebrarem, hunc librum, Vestro nomini inscribere visum fuit. Publico enim constare volo, per quos profecerim: & animi gratitudine nemini mortalium unquam cedam. Quamquam autem ex meo penu aliquid hujusmodi depromendum erat; placuit tamen nunc alieno opere praestare, quod proprio facere me oportebat. Tum quod & recensione meum quodammodo hoc scriptum reddiderim, & Vobis Severiniana prae aliis merito suo grata sint, tum Tecum etiam, Clarissime Conringi, cum auctore minime vulgaris intercedat amicitia. In medio est Tuus de Igne animali labor; quem Venerando Seni tanquam arctioris animorum Vestrorum conjunctionis testem voluisti consecrare. Et vero gestit animus videre diem, quo cum Observationes tum alii ingenii Vestri monumenta lucem adspicient. Et Tu quidem, Clarissime Tappi, affectam de Febribus doctrinam ubi praetexeris, abstrusamque & reconditoris indaginis Nervorum naturam promissi memor exposueris; de universa

medica re adeo bene increberis, ut in aeternum gratias Tibi sit debitura. Tu vero, Clarissime Conringi, tum reliqua tum de Scorbuto Tuum & V. CL. Thomae Fieni de Generatione hominis & spiritibus opera, quae doctos pridem expectare jussisti; ne amplius, quæso, patere desiderari. De Magia certe falso dicta naturali librum si edideris, omnem posteritatem, jamdudum Tibi obstrictam, beneficio afficies immortalis. Valete longum, ὦ δαυμόνιοι, publico litterariae rei, cui in majus promovendae nati estis, bono: & Voglerum disciplinae Vestrae alumnum amare atque fovere non desistite. *Oppenheimio ad Rhenum Eidib. Quintil. CIIOCLII.*

BENEVOLO LECTORI S.

Ecce tibi, amice Lector, novum fœtum Marci Aurelii Severini, viri profecto eximii & in chirurgica re hodie sine exemplo facile principis; post evulgatam apud nos ejusdem Zootomiam Democritaeam, & de Efficaci medicina, deque Recondita Abscessuum natura præclaros libros. Diu quidem ille delituit, patrono destitutus: quod corruptis saeculi moribus attribucendum venit; quibus passim videmus contingere, ut optima quaeque scripta negligantur, iis e contra nullo negotio laudatorem invenientibus, quae parum vel nihil bonae frugis habent, ex quibusque non raro plus scandali quam utilitatis in publicum redundat. Cæterum scripsit Severinus noster præter alia etiam de Idea Chirurgiae, item Pyrotechniam, Jatrophysiognomoniam, & Traumaticam relictam; quorum in hoc ipso, quod modo damus, opere non semel meminis. Sed & in Celsum commentatus est, si recte colligimus. Quae omnia prodierintne, an lucem adhuc praesolantur, hætenus nos fugit. Praeter hæc tamen jam prodiit de Chocolate Inda opusculum, quod ex Hispanico Marcus transfulit; & de Vipera Pythia opus Patavii excusum.

Ipse

PRAEFATIO AD LECTOREM.

Ipse Neapoli nunc nuper edidit librum de Respiratione Animalium; quemadmodum ante hos duos menses ad Clarissimum Schefferum perscripsit; cui de Venae salvatellae sectione tractatum Disquisitionesque Anatomicas, Mageirium naturale, &c. in Germania nostra etiam publicanda propediem missurus est. Apud quem insuper exstat ejusdem Chirurgia illustrata: uti est nominis Severiniani juvenisque rempublicam litterariam studiosissimus. Phocam illustratum, opusculum anatomicum, habet Clarissimus Conringius, mundus scientiarum: quali elogio Philippum Scherbium, incomparabilem illum Scherbium, afficiebat Caspar Hofmannus; quem inter praecipua aevi sui decora merito numeraveris. In praesenti opere ita nos gessimus. Primum in eo quam maxime noster labor occupatus fuit, ut omnia in ordinem, qui admodum erat confusus, redigerentur. Quum enim per vices liber fuisset ad umbilicum perductus, identidem de novo aliquid accesserat, subinde etiam quicquam erat intercalatum, ut fieri solet, ipsorum quoque capitum serie quandoque immutata. Ideoque suo quaeque loco reposuimus: verbis auctoris, quantum licuit, ubivis retentis. Quod enim de satyris Horatianis alicubi Clarissimus Heinsius pronunciat, genium earum neminem posse assequi, nisi quem similis afflaret; idem de omni in universum scriptorum genere suo modo non injuria dixeris. Neque placet illorum institutum, qui in enarrandis aliorum lucubrationibus sermonis nitore nimium student. Saepe enim fit, ut dum elegantiam sectantur, mentem scriptoris perturbent, nonnunquam etiam invertant. Sensum tamen, qui interdum pendeat, supplevimus, ne legentem offenderet aut remoraretur. Tantum quibusdam sed paucissimis in locis vacua spatia relinquere fuimus coacti, punctis idcirco notata: partim quod aliorum scriptorum verba adjicere in animo Severinus habuerat, qui nobis nunc quidem ad manum non erant; partim quod unius & alterius nomen, qui cura atque industria Marci Aurelii sanitati restituti fuerunt, ipsi Optimo Seni excidisset. Quorum alterum non adeo magni momenti est, alterum ab unoquoque proprio Marte facile poterit praestari. Atque haec te, Lector, scire volumus. Quod si nos tibi placere intellexerimus, omnem dabimus operam, quo & in aliis deinceps studia nostra tibi queant infervere. Publico enim, quum possis, nolle prodesse, piaculum est.

Vale.

CATALOGUS LIBRORUM, QUI HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

- I. *Diaeteticon chirurgicum.*
- II. *Penula salubrium alimentorum simplicium & compositorum, Tractatulus brevis.*
- III. *Pharmaco-chirurgicum.*
- IV. *Phyllotherapia externa ex Dioscoride probatissima, seu de virtutibus herbarum selectis.*
- V. *De humidae materiae usibus in re Chirurgica.*
- VI. *Externa & rustica ex animantibus Medicina.*
- VII. *De foliorum viridum in medendis Ulceribus usu.*
- VIII. *De ratione componendorum medicamentorum, Tractatus primus compendarius.*
- IX. *De propriis chirurgorum medicamentis, quibus uti nostro tempore privatim consuevere, Tractatus alter compendarius.*
- X. *Chirurgico-chemica, sive de materia ad affectus exteriores medendos chemica. Pars Prima.*
- XI. *De chemicis medicamentis externis secundum affectus & loca corporis laborantia. Pars Secunda.*
- XII. *Polychresta medicamenta chemica in externam Medicinam selecta, primum quæ sunt ex metallis philosophice prae-paratis. Pars Tertia.*

INDEX CAPITUM.

CAPITA

LIBRI DIAETETICO - CHIRURGICI.

In Diaeteticum Chirurgicum Severini Praefatio.

- CAP. I. *Exordium à via doctrinae.*
- CAP. II. *Singularis quorundam hominum, victum externis vitiis mederi inficantium, explosa opinio.*
- CAP. III. *Diaetae necessitas in exteriorum medela ostensa.*
- §. 1. *Pleniusculus, sed non humidus victus, an Ulceribus sit commodus?*
- §. 2. *Disputatio de Vino, an utile sit Ulceribus?*
- CAP. IV. *De duorum Medicinæ instrumentorum cum diaetae praestantia comparatione.*
- CAP. V. *De ulceroformi victu competenti.*
- §. 1. *De lubricitate alvi ulcerosis conservanda.*
- §. 2. *Problema de alimentis alvum sollicitantibus expositum.*
- §. 3. *Certa quaedam, quae alvum provocant, adjumenta.*
- CAP. VI. *De victu vulneratorum.*
- §. 1. *De vulgari ac minus exquisita vulneratorum diaeta.*
- §. 2. *De formulis cibariorum privatis.*
- §. 3. *De potulentis.*
- §. 4. *De ratione victus, quam servare debent hi, qui vulnus è chirurgi manu recipiunt.*
- CAP. VII. *De eorum, qui Tumores aut Abscessus patiuntur, victu.*
- CAP. VIII. *De victu luxatorum.*
- CAP. IX. *De eorum, qui fracturas ossum passi sunt, victu.*
- CAP. X. *De inanitione corporis sensibili, quae Ulceribus & id genus vitiis servit.*
- §. 1. *De sanguinis detractione.*
- §. 2. *De scarificatione.*

INDEX CAPITUM.

- §. 3. *De Varicum præfectione.*
- §. 4. *De Hirudinibus.*
- §. 5. *De Hemorrhoidibus.*
- §. 6. *De mensibus provocandis, & clysteribus.*
- §. 7. *De diureticis.*
- §. 8. *De sudoribus.*
- §. 9. *De balneis.*
- §. 10. *De infessibus & fomentis.*
- §. 11. *De suffimentis.*
- §. 12. *De cauteriis & setaceis, ulceribus emissariis arte paratis.*
- §. 13. *De vesicatoriis.*
- §. 14. *De errhinis, apophlegmatismis, gargarismis.*
- §. 15. *De expurgatione corporis.*
- §. 16. *Enumeratio certorum quorundam medicamentorum, quæ sanguinem purgant.*
- §. 17. *De catharticis, quæ conveniunt recentibus plagis.*
- §. 18. *De vomitu.*
- §. 19. *De vacuantibus minoribus ex insensibili ratione.*
- §. 20. *De ligaturis.*
- §. 21. *De frictionibus.*
- §. 22. *De cucurbitulis.*
- §. 23. *De fasciis.*
- §. 24. *De reliquis rerum non naturalium observationibus.*

IN DIAETETICON CHIRURGICUM SEVERINI

P R A E F A T I O.

Diaeta eadem si aegri uterentur, qua sani, (inquit Hippocrates *l. de vet. med.*) utique Medicina non fuisset. Quo Senis oraculo planè apparet summam esse dignitatem diaetae, qua sublata medica res omnis cadit, quasi sit ipsa omnis medicina. Et profecto nil prius est diaeta in re medica, sive sit sanus homo conservandus, sive à quocunque morbo vindicandus. Quod enim ad prius illud, monstratur: nam victus à vivendo dictus est, perinde ut per victus rationem vita ipsa consistat & sit. Quod verò ad alterum, est victus rectae curationis omnis fundamentum: qua si sani & firmi opus habent, ut praemonstratum est, quid non egeant infirmi? Deinde si morborum causa est victus, *lib. de nat. hum.* & *lib. de diaeta*, cur non sit sanitatis? Porro utriusque rei fomes & materia cibatus est. Tercio si meliores quidem animos facit diaeta, ut iisdem modo citatis locis docuit Hippocrates; quid non & corpora, quae malè valent? Sive enim addere, sive subtrahere sit opus corpori (quae duae medicae rei sunt integrantes partes, non aliae, teste Hippocrate *lib. de flatibus*) utrumque valet efficere victus ratio. Cui quidem rei tantum crediderunt antiqui Medici, ut ex hujus primaria professione *Diaeteticos* se nominare quasi gestiverint, & gloriati fuerint. Noster verò Hippocrates invisam Cnidiam medentium sectam, alio nullo

no.

nomine labefactare nixus est, quam neglectu abusibusque diaetae. Ipse autem nulla ex re gloriam majorem adeptus videtur, quam una praeceptione constitutioneque diaetae, quae nulla pene fuerat ante ipsum. Quae si vera sunt in omni communiter medicina, & in internis partibus corporis medendis, in quibus praepotens & viciens calor noxas evincere facilius valet; quid non in externis sint verissima, in quibus particulis hebetior & ab aëris injuriis perfractior est idem? Itaque tanto majori cura servanda in his cibi potuumque ratio est, quanto major est difficultas in his. Quo rei usu quave necessitate constante, tanto acrius accusandi percellendique sunt nostri homines, qui in curandis hisce vitiis corporis nullum prope victuum, potuumque, discrimen faciunt: sed, quemadmodum nulla diaetae virtus operatioque foret, sic ista negligunt & contemnunt. Quae causa fuit atque est, ut nos de Chirurgiae vera forma conscribentes hisce libris sermonem de diaeta peculiarem, contra quam unusquisquam scriptorum ante nos fecerit, instituerimus. Injuriam enim tantam, quae dignissimae rei sit, & incommoda, quae quotidie luunt aegri ex malo vitioque vitae praescripto, piaculum prope sit non animadvertere hominem qui possit. Amabunt itaque de hac nos miseri languentes, quod eorum saluti non oscitanter prospiciamus, si maleferiati quidam Medici suis ipsorum animadversionibus invideant. Sed nihilominus invidere non debent, quando tam stricte quilibet unus iudicii sui interioris & conscientiae, si Christum admonentem audimus, teneretur. Eja igitur timor omnis & verecundia cesset, non quidem & artis sinceritas & in egenos humanitas.

M. AURELII SEVERINI MEDICI PHILOSOPHI, TRIMEMBRIS CHIRURGIA.

C A P U T I.

Exordium à via doctrinae.

CHIRURGIA, est scientia vitæ medendi, quæ Definitio
est per manum, perque conjunctam, ubi opus chirurgiæ,
est, dietam & pharmaciam. Hæc porro quatenus
definitio tradita nunc secus, quàm in doctrina
proximo superiori libro fecimus, chirurgiæ subiacet.
quidem est, quatenus docetur, non aliter Puta de Idea
quàm usurpasse diximus alibi Dinum chirurgiæ.
Florentinum, & Guidonem Cauliacen- Dinus Flo-
sem. In hoc autem tenore definitam rentinus.
vo- Guido Cau-
luimus, quod genus prædicatum in methodo definitiva liacus.

utimur, maxime commodum visum est ad plura comprehenden-
da, quibus eruditus chirurgiæ, qualem nos instituimus, o-
pus habet.

Quoniam igitur scientia est tractandarum operarum ex ma- Conjuncta
nu, conjunctilque sicubi opus est, victu & medicamentis sub- cum aliis
sidiariis, sicuti modo dictum est, & in libro de Idea mon- adjumentis
stratum, ex eo præsertim, quod ex Laurentio Jouberto re- medela chi-
tulimus, eorum singulorum normas & regulas profert uten- rurgica.
dorum, quasi dixeris conjunctam esse artem, sive rixv, ut Laur. Joub-
ait Galenus, opificio: placuit tamen scientiam nominare ad bert. Gale-
exprimendam clarius facultatem. Itaque ex hac hypothesi nus.
debet chirurgus, ut agendi sit opifex inculpatus, rationem
nosse agendorum: quæ certè sunt duorum generum. Nimi
rùm *chirurgia* vel *sola* sufficit ad sanandum, quatenus ipsa
est, vel adiutrice utitur *dieta* & *pharmaciam*. Utrum sit, fa-
ciendi

juris uti-
tur diæta &
pharmacia.

Ordo tra-
ctandorum.

ciendi semper & utendi desideratur consilium; quod in doctrina *præceptum* dicitur. Præcepta igitur, & in chirurgia ipsa, & in diæta pharmaciaque, quibus utendum sit, tradentur in hoc toto commentario. Prius autem, exposita jam chirurgia, suo jure de diæta, mox de pharmacia, sermo erit.

CAPUT II.

*Singularis quorundam hominum, victum
externis vitiis mederi inficiantium,
explosa opinio.*

Chirurgicus
legitimus
omnibus
medicinæ
præsidii in-
structus esto.

Simile.

Unica me-
dicamento-
rum fiducia
Paracelsus
diæta vim
abstulit.

Contradicit
sibi ipse
Paracelsus.
Communis
& Leonar-
do Florav-
tanto ea
sententia.

CHIRURGIAM usu conjunctam esse cum dietetica & pharmaceutica, nec sine his finem sanitatis attingere universim posse; facis, ut puto, libro de individuâ medicinæ partibus ostensum fuit. Nempe medicus, qui non separatur à chirurgico, hoc est, qui utraque unus medendi habet officia; ad sanitatem restituendam tribus promiscuè utitur instrumentis, *dieta, pharmaco, & manus opera*. Itaque debet ipse, si per principem chirurgiam sanaturus est hominem, victus simul, & medicamenti præsidii instructus esse. Quod si hæc omiserit, aut ignoraverit; faciat ut is, qui cum tribus variæ formæ clavibus aperturus sit ostium, una confidat reclusurum. Quam nobilem quidem dementiam nemo non cognoscit: nihilominus ex omnibus, qui medicinam superioribus seculis tractarunt, non defuerunt, qui dicerent, posse solis sed egregiis medicamentis, commodè manu administratis, externum omne vitium propelli. Hujusmodi, sicut alibi retulimus, jam pridem fuit Theophrastus Paracelsus, qui medicamentis suis admirabilibus confusus, omnem diætae virtutem in curandis morbis derisit; dixitque medicorum hoc commentum esse, ne, dum, quod factum opus sit, ignorant, ipsi nihil agendo in contemptum veniant. Hæc ille lib. 7. de morbo Gallico; licet in opere chirurgiæ minoris tractatu 2. cap. 1. mutato, nescio qua mentis levitate, consilio, apertè sibi contradixerit. A quo non dissimilem sententiam amplexus est Leonardus Floravantus Bononiensis, vir, qui meo quidem & melio-

melliorum judicio non sit contemnendus, ut in censuram accipi non mercatur. Hic etiam si suis in scriptis omnibus, in tota sua medica doctrina Theophrasti nunquam nemine-rit, ambitionis fortasse causa, quo principem scholæ locum atque auctoritatem lucrifaceret: nihilominus dubium non est prudentioribus, Felsinatem hominem ab Helvetio accepisse, reique summam habuisse. Sunt item aliqui, qui aut auditorem hunc Theophrasti, aut in collaborandis medicamentorum compositionibus administrum fuisse, adseverent. Quam suam opinionem, quia non est unde confirmet; præsertim quando difficile coire sic utriusque ratio potuerit, propterea non recipio. Tantum opinor eo quod non longe fortasse à Paracelsi temporibus extiterit Leonardus, potuisse, hunc excogitatorum laudem sibi arrogando, nomen Germani hominis suppressere: & eo amplius, quod hic patria sua lingua, Italica obscura, scripisset. Sicut accidit ex priori causa, non multum ante patrum nostrorum memoriam, de tribus internæ auris ossiculis: quorum primatum è tenebris evocationem & Philippus Ingrassias Neapoli, & Bartholomæus Eustachius Romæ, viri suppare sibi tribuentes, pariter auctores ejusdem rei se fecere: incerta etiamnum re, utri sit attribuenda ejusdem rei repertio. Sicutque etiam, ut de posteriori causa dicam, accidit damnatæ memoriæ aliquot scriptoribus, quorum nomen cum in obscuro esset, alii sibi liberos & gloriam usurpare.

Utcunque Leonardus hanc sententiam de chirurgiæ usu atque necessitate protulit: quæ in duas partes dividi potest. Prior nihil omnino discrepat ab illo, quod professus est Paracelsus: nimirum naturam primam & maximam sanandi optime, minime minus exfectionibus, usionibusque juvari, sed solis medicamentis artificiosè confectis. Sunt autem hæc maxime chymica, id est, elaboratiore, exquisitioreque ignis prole-ctu, parata. Hæc igitur duorum communis est sententia, quæ quantum vero contradicat universim prolata, abunde nos ante lib. de Idea chirurgiæ cap. v. disputavimus. Sequitur propositæ thesisi pars altera, quæ est: vulneratis sine periculo & indolenter sanandis satis sunt medicamenta illa admiranda, quæ nostra, inquit, sunt norma parata, citra penicilla, immo-

Fastus & ambitio
Floravanti.

Unde ea sententia
Floravanti
subiit, di-
squilitio.

Quo pacto
Paracelsi
laudem sibi
felicititer ac-
rogaverit
Floravan-
tus.

Philippus
Ingrassias,
Bartholo-
mæus Eu-
stachius.

Bipartita
hæc opinio.

Medica-
menta Chy-
mica quæ?

Altera pars
thesi.
Vulneratis
sufficit me-
dicamento-
rum præ-
stantium o-
sus.

Fundamen-
tam opinio-
nis.

ta, atque alia hujusmodi interjecta, citra tot corporis expurgationes, sanguinisque detractiones, citraque victus tenuis observantiam. Nam hic neque vino interdum, neque carnibus parcit, quæ duo, inquit, supplendo effuso sanguini serviunt, conservandis naturæ viribus, & agglutinationi. Nimirum inanitiones ad affligendum genium, deterendasque potius corporum virtutes proponuntur, quam ad subsidia languentibus subministranda.

Consensus
cum his
hominibus
poëtarum
& Homeri.

Hæc universa Leonardi fuit sententia, quam aut plus explicavit ipse, aut minimè satis, ut debuit, expressit Paracelsus. Licet etiam ante istos poëtarum, principisque Homeri, veterumque omnium, similis fuerit medendorum vulnere chirurgia. Etenim *Iliados* x. Machaoni post deligatum sibi vulnus polenta cum casco, melle, vinoque Pramnio præbita est.

Thomas Bo-
vius hujus
quoque o-
pinionis
homo.

Viam quoque Theophrastæam tenuisse non mediocriter visus est Zephyrius Thomas Bovius in suis contra putatitios medicos dissertationibus. Neque nituntur isti firmamento alio, quam medicamentorum suorum admirabili, ut dicunt, valentium fiducia. quibus unis virtutes attribuantur omnes, quas alienæ factionis medici non habent, nisi ex multis diversorum generum medicamentis; quorum hæc ab inflammatione tueri, & à dolore vindicare, hæc expurgare, ac detergere, hæc saniem & excrementa exsiccare, hæc carnem implere atque agglutinare, hæc in summa partis offensæ temperiem conservare, modisque omnibus juvare possunt. Ad summam polychresta, ac polydynamia esse artis adjumenta, *Dei manus* nomen merentia; sicuti bona medicamenta vocare solitus erat Herophilus. Hæc autem aut his similia de suis medendi instrumentis prædicant isti, & hæc istorum de victus ratione est velitatio. Quam hominum opinionem operæ pretium expendere duximus hoc loco; in quo cum de diætæ per omnes fere chirurgiæ operas necessitate differendum sit, hujus abolendæ majores hostes aut alios non invenimus, quam istos; quos tamen refellere non erit difficile. Incipiam autem istis sic occurrere: Si ita est, omnis istorum ratio in virtutibus medicamentorum est. Hæc autem si talia essent, aut credi posset talia esse; utique tam fatui non essent professores, qui nunc sunt, aut qui fuerant, ut tantis ipsorum dotibus renunciarent. Sed nihil ex omnibus tam promptum aut tam ineptum est, quàm commendasse sua: ni-

hilque

Quæ pro-
mittuntur
chymicis
hominum
medicamen-
tis.

Depulsio
contraria-
rum obje-
ctionum.

Parum pro-
babilia isto-
rum iactata.

hilque mentes tam blandè fallit, quàm nostra de nostris opi-
 nio. Firmèque hæc ut perspicilla quædam est, quorum in-
 teruentu minuta quæcunque corpora majora apparent. Vidi
 equidem, cum ex his felix effectus non est, præparationem
 medicaminis statim accusari. An igitur, ut gladius Rolandi,
 aut Scanderbechi in hujus duntaxat manu tam miræ faculta-
 tis erat ad pernecandum; ita hæc illis administratoribus va-
 lent ad salutem hominum servandam? Utinam autem tam
 probatæ, tam planæ utilitatis essent illa, quæ & ægrotanti-
 um & medentium votis responderent, nec similia essent, ut
 lapis philosophorum, & universalis unius magnæ, quam di-
 cunt, medicinæ commenta: profectò tam iniquus aut tam
 maligni animi non esset ullus homo, qui singularia hæc ho-
 minibus beneficia, plurimamque sibi & arti gloriam posset
 invidere. Sed sint tamen hæc aliquando, quæ neque à no-
 bis intelligantur, neque cognoscantur, id est, maxime præ-
 stabilia, virtutisque plena: nihilominus suum non tollent di-
 etæ locum, neque usum; qui ipse tam constitutus, tam fir-
 mè requisitus est profectui ulcerum sua natura, ut nihil ma-
 gis. Itaque sententiam dicam equidem semel: tam necessa-
 riam puto vitæ congruam rationem ulceribus, ut mirum sit
 hodie nulla in re negligentiores esse medicos, quam in vi-
 dendi modo præscribendo; cum cuique abstinentia bene ser-
 vata nulla res sit fructuosior, atque eadem contempta pesti-
 lentior nulla: ut non mirer equidem Asclepiadem tam diætæ
 usibus confisum fuisse, ut citra pharmaciam, ac sola victus tem-
 perantia, morbos omnes curandos esse senserit. Et de fructu qui-
 dem, quamquam hæc ipsa non est verè, per quam unam re-
 stituatur homo; tamen compertum est, non restitui per al-
 ias medendi rationes grave aliquod malum, nisi suus adsit
 vivendi modus. Quam ob rem appositè Galenus in l. d. usu
 theriacis ad Pamphilianum ait: nullum tam efficax remedium me-
 dicina habet, quod solitum auxilium asferre queat, si victus ra-
 tio vel resistat, vel non adjuvet. Sed equidem hujus omittæ
 nocentiam talem puto, ut quale venenum est corpori, talis
 victus scientia sit ulceri. Namque si toxicum vivendi fomi-
 tem, qui calor est ingenitus, interstinguit; etiam in mor-
 boso corpore languentem ejusdem vim exolvit: id quod etiam

Nostra de
 nostris opi-
 nio quam
 potens, à
 simili
 demonstra-
 tum.
 Rolandi &
 Scanderber-
 chi gladius.

Lapis phi-
 losopho-
 rum.

Concessio.

Nostra sen-
 tentia.

Asclepiadis
 institutum
 quæque par-
 te lauda-
 tum.
 Victus ratio
 neque sola
 semper sa-
 nat, neque
 sine ipsa ra-
 tiones alix.

Ostentio ne-
cessitatis
diætæ cum
chirurgia
conjunge-
re.
Improbi
victus in-
commoda,

Celsus.

Nil melius
lingua in ter-
ris, nil
pejus eadem
est.

Plinius de
lactuca.

patebit magis, ubi influens alter calor remissior est, quàm ut totum undique corpus defendere vel resistens repellere possit injuriam: in debilissimis scilicet, in morbo confectis, in viscerum aut habitus corrupti hominibus, in senibus decrepitis, in omninò vitiosis morboque obnoxiiis corporibus, præsertim iis, quæ morbosa; ut semper nominat Galenus *in arte parva*. Jam autem si liquidè velis agnoscere, quàm nocentissimus sit ulceribus, & id genus malis vitiosa victus ratio: apparentium tibi fidem atque experientiam consideranda proponam, quæ nos hæc docuere, cum exlex est usus rerum decumbenti: nam in longum produci solent vitia, & nunc carunculæ putres fungosæque in ulcere gigni; nunc calli, aliæ sordes, alii tumores adnati; interdum molestia & dolores urgere, interdum inflammatio circa locum, atque interna febricula. Taceo, quàm foedus ulceris habitus quandoque, calor alienus, & foetor subsequi soleant. Hæc atque alia luat ægrotus necesse est, qui nimium cupiditati indulgens suburrat ventrem, nec imperat ganæ: contrà, qui se moderabitur, & in gulam exercebit imperium, & brevi liber evadet, & ea, quæ modo dixi, mala minimùm experietur, sedatè aget, levis erit interdiu, somno perfruetur, & relevabitur noctu, tutus ab insultu morbi tacitè vires amplificabit suas. *Neque enim*, uti testatus est Celsus *lib. 2. c. 16. ulla res magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinentia*. Ad omnem igitur modum si summam rectè subducimus, & maximè benefaciens, & æqualiter incommodans ex usu cognoscetur *diætæ*; sic, ut eam comparare possis linguæ, proprio eloquentiæ instrumento, qua cœtus hominum perdi iniqua suadente, & eosdem construi, recta proponente, monstratum aliquando à sapientibus est: vel comparare possis plantæ, quæ modicè comesa nutriat, immodicè vero devorata sit venenum; lactucam hanc vult Plinius: vel comparare possis Phrygiæ fluvio vocato Gallo,

De quo si bibas modicum,

Medetur malis corporis;

Si absorpseris in sobriè, te absorbebit

Adusque, ut agas animam

Non bibiturus iterum:

inquit Jordanus Brunus Nolanus. Referam nunc & observationem meam, quam usu longo comparavi, dum in nosocomiis ingentem ulceroſorum numerum curo Neapoli. Res eſt auditu jucunda, ut delinquentes in victu deprehendere ſolitus ſum, non homines tantum, & tempus, ſed & modum, & quantum ipſe peccaverat diſtinguens. Quod cum nonnullis viſum fuerit mirum; nihilominus non eſt difficile, ſi quis aliqua animum adverterit. Adeo ſcilicet promptè & facile immutantur ulcera ad ingeſtorum modum. Itaque ſi quis volet, hæc mecum notabit. *Ejus, qui delinquit, caro ulceris quadrupedis maſſati carnem referet, quæ fuerit aqua macerata; reſpondens ſcilicet affectus communi cauſæ. Namquæ diluitur ex aſſumptorum fluore ulcus, quemadmodum ab aqua macerata caro.* Contra evenit ei, qui ventrem caſtigat contentuſque eſt cibo vivere pauco. *Namque ulcus huic prærubrum ac nitidum, terſi corallii modo, ac quaſi petafonis caro, contractum in ſe ipſum videbitur atque compreſſum.* Mitto pus, quod probatiſſimum erit, ut in Celfum lib. 6. c. 26. deſcripti. Verumenimverò cum tam multa adverſus iſtos produxerim, tuebuntur ſe Leonardus & iſti ulcerum manantem ſaniem cauſantes, dum noſter eſt medendi modus; *ſub ſuis verò medicamentis, quæ naturam roborant, & ſimillima ſunt ſubſtantiæ partis, ſubinde facere, ne quid excrementi producat.* Quibus nos contra occurrimus promptiſſimè inſicientes eam medicaminum cum natura noſtra familiaritatem, atque virtutem. Nam ſi tanta ac talis eſſet iſtorum prærogativa, proſectò & cancroſi, & ſyderata, & putreſcentia cuncta reſtituerentur, neque his ullum non concederet vitium in humano corpore genitum. At verò nos iſtorum baſamelæa vidimus, & experti ſumus, & ſaniei nihilominus proventum ulceribus non adimentia, & jaſtatorum pauca præſtantia. Veruntamen id non negamus, in recentibus carneæ ſubſtantiæ plagis pleraque iſtorum glutinantiæ eſſe, ut veterum medicamenta enæma: ſed interim, ſi aut cacoſchymicum, habitusque corrupti ſit corpus, aut eſculentorum potulentorumque liberior ſit modus; communem hæc ſentient conſolidationis difficultatem, parumque referent ex medendo proſectus. Quare naſuti manſerint ab expectatione homines, qui præſentibus tantum affixi, futu-

Jordanus
Brunus No-
lanus.

Observatio
noſtra.

Contempla-
tio ulcerum
indicanti-
um præter-
greſſiam
dictam.

Celfus.
Deſenſio
chymiſta-
rum.

Occurritur
argumento
ſuperiori.

Conſutatio
poſtrema.

rorum

rorum nihil sint providi. Potestne autem tanta in medelis similitudo esse naturæ, ut singulis satisfacere queant? Hoc utique impossibile factu est, etiamsi cogitatu sit facillimum.

Quæ si vera sunt, ut profectò sunt verissima, cadit jam fortis Paracelsicorum medicamentorum facultas, & ciborum abstinentiæ superior potestas apparet.

C A P U T I I I.

Dietæ necessitas in exteriorum medela ostensa.

Quæstio.

VERUMENIMVERO ut, quæ diximus, ex suis principiis plenissimè cognoscantur; est nostræ diligentiae, non explicatum relinquere, & quibus de causis tanta in ulceribus adducendis abstinentia victus sit, aut, ut dicam rectius, virtutis necessitas: id est, cur demum omnibus ulceribus plena atque humida victus species incommoda sit, tenuis verò & siccior cur proficua: quæstionem quidem & rem à nullo hætenus medicorum tractatam, sed à nobis primùm & adversam & disputatam. Fiet igitur illud. An quod humidum fluentiorem facit materiam excrementorum? humidum enim terminatur

1. ab aliquo quocunque, siccum verò à se ipso.

An quia qua data porta ruunt humores? laxat enim humidum meatus, quos siccum constipare solitum est. Ruuntque etiam ipsi, cum maximè sunt acuti, exuberante humido ciborum & potuum. Succedit autem facilè per has partes exitus, quæ suapte natura corporis universi suscipiunt excrementa. Non aliter sanè, quàm in nostratibus phaselis & naviculis, in quibus affusa quantalibet, & undique aquæ portio sentinam infimam consentientissimo viarum ductu, gravitatisque interim nutu petit.

An propterea, quòd cutis inter omnes alios usus hunc unum habet eximium, ut internè ad habitum corporis excurrentes humores & succos retineat, & quasi cohibeat, qui alioquin facile diffuerent atque extruderentur? Sic igitur ut defectus cutis causa est exudantis serosi humoris, multò magis in ægris: quemadmodum in plantis ac fructibus, incisis ho-

horum partibus continuò diffultat utilis humor, nec desinit, dum obducatur crustula, plantis verò dum occalescat sectu-
 ri. Quamobrem divine Hippocrates in *lib. de ulceribus* ita
 sim initio, *siccum sano proximum est, sanumque est ipsum*. Ita-
 que judiciose quidam, ad sananda plana ulcuscula, utuntur ob-
 struentibus, ut obducatur paulatim cutis, atque adeò in
 ambustis, & erysipelatis exulceratis utuntur bolo Armena;
 quam in omnibus unguentorum ad ulcera compositionibus
 immiscebat Julius Jafolinus, præceptor meus.

Hippocra-
 tes.

Bolus Ar-
 mena cum
 fructu im-
 mista cunc-
 tis medica-
 mentis ul-
 cerum.

An ratione debilitatis, qua pars multam advenientem ma-
 teriam, sive excrementitiam sive utilem inique suscipit, mo-
 dicique calidi jacturam facit, & intemperatur ita, ut neque
 concoquere neque adsimilare eandem queat? Quocirca dictum
 ab Arnaldo est *doctrina* §. c. 18. *alimentum attractum & non*
incorporatum, in saniem convertitur, & ideo vulneratis obest su-
perfluitas alimenti. Id quod videtur desumptum ab Avicenna in
 primo ipso sermone de *Ulceribus*, dicente: *non fit pus nisi propterea*
quòd cibus, qui venit per locum, convertitur ad corruptionem prop-
ter debilitatem membri; & quoniam propter debilitatem resol-
vuntur ad ipsum, & attrahuntur versus ipsum superfluitates mem-
brorum vicinantium ei. Adeò quidem ulcus enarratur per sani-
 em, hæc verò per corruptum alimentum in parte proveni-
 ens: hoc autem quæso, quo pacto corrumpatur magis, quam
 per adjunctam multam humidi plenitudinem?

4.

Arnaldus.

Avicenna.

An quia quantò plus advenit alimenti partibus, tantò plus
 excrementi provenit? hoc autem refusum adfluenter pessimè
 locum inficit & labefactat? Porro scriptum est ab Hippocra-
 te *lib. de nat. hum. Ulcus cum diu agglutinari nequit, humidita-*
tem ejus rei causam esse. Necessarium itaque est, ut siccior sit
 totum corpus, ut siccior & ipsa sit pars, ad ulceris agglutina-
 tionem.

Hippocra-
 tes.

An quòd ulcus natura humidum humidior accedente vic-
 tu fovetur, augeturque ejusdem vitium; quemadmodum a
 rentibus jam plantis, affusa aqua, statim exsurgit collapsus vi-
 gor? Non tantum autem pars ulcerata, sed & quæ juxta est,
 madescit, & circumtenditur tumore sive flammeo sive secus;
 citrà cujus sanitatem neque sua ulceri evenire potest exsicca-
 tio, glutinatioque. Hæc porro victus humidi reprobandi sunt
 causæ.

6.

Simile.

B

Pro-

7. Probatur verò ad ulcera victus tenuis, (ut quidam profecto non contemnendæ vir auctoritatis adnotavit) quo natura fiat avarior ad distribuendum id, quod uni sibi vix sufficit. Quippe vacuus ventriculus ex circumstantibus undique partibus attrahit, sic, ut longa consequutione peripheria corporis inaniatur. Deinde etiam, ut castigentur humores improbi assidua naturæ super his vacatione, quæ à ciborum copia revocaretur atque impediretur. Idcirco morbi quicunque ulcera sunt, & super reliquum corpus eminent; eos simul medicamentis & fame curare oportet, ut conceptis verbis pronunciavit Hippocrates in lib. de loc. in hom. particula 47. & ibidem inferius: *elevatam aut levem carnem cibis gracilem reddere oportet.* Secus autem, cum dicta cacochymia plurimum laborent ulceratorum corpora, maximum ex pleno humidoque victu sensuri sunt incommodum; testimonio ejusdem Hippocratis lib. II. aphor. 9. *quod impura corpora quanto plus nutrias, tanto magis lædas.* E contra Jacobus Carpenfis in eo, quem scripsit de fractura calvarie, nemo unquam egrotus, inquit, ex fame atque abstinentia mortuus est. Meminerimus enim à Galeno docti primo aphor. 4. *nutriri per nos quidem egrotantes, non morbi gratia, verum ut vires servantur solum.* Morbi quippe curatio tantum abest, ut victum exigat, ut potius depreceatur ac recuset, quandoquidem ab hoc plerumque aliquidimenti capit. Plutarchum, virum per omnia gravissimum, audi, qui inquit in lib. de tuenda valetudine: *Quemadmodum florum odoramenta per se sunt parum efficacia, si verò oleo admisceantur, vehementiora: sic & morbos, si humorum abundantia non adsit, facile evanescere; si adsit, difficiliore fieri: & corpora humore vacua suberis in morem ob levitatem emergere, & navis instar, quam gravis mercimonie sarcina non premit, in sublime ferri, & tempestatem evadere.* Ex lethali autem vomica quo pacto non maturè decidisset, & se conservasset, Jason Pheræus tam diu, donec fortuita medicina venisset, nisi continentie præsidio? quam exactè huic servatam scribit Plinius lib. 7. cap. 50. & Plutarchus de utilitate ex inim. cap. Quamobrem non insulsè dicere equidem soleo, *victus paritate, mala, quæ procedere debebant, retrahi.*
8. Postremò, an quod partes omnes robustiores, cum vitio-

ius humor corporibus subest, subinde occasionem capiunt hunc debilioribus transmittendi? Habet se enim in humano corpore, sicut in oligarchia, sub qua qui plus possunt, eos, qui minus potentes sunt, opprimunt. Ex his porro causis apparet, *incommodissimum & veneficum esse ulceribus humidum victum.*

§. 1. *Pleniussculus, sed non humidus victus, an ulceribus sit commodus?*

Rursus & altera quæstio sese offert ex superioribus nata; *num multus sed qui non humidus est victus, rectè detur in ulceribus?*

Cui quæsito, etiamsi dilatarì disputando posset, breviter satisfaciam. Nimirum ex his, quæ ante diximus, decretum huius non difficile habetur. Sed ita de hac re clarius. *Humiditas* universim est *duplex*: evidens & in substantia fluxili Humiditas
alimenti
duplex. extensa; *actualement* hanc vulgò vocant: vel est ratione tantum contemplabilis, & quæ dicitur in *potentia*. Porro tametsi formalem humiditatem ulceribus rectè curandis maximè caverimus; hæc certè plurimum est incommoda, quæ cumulatâ suis numeris & tota sui absolutione officit, & eo amplius, quòd non desint in ea etiam, quæ potentialem continent humiditatem: nihilominus liquidum excellenter humorem haud solum accusandum voluimus; alterum qui multa in materia latitat, fluiori memorato æquivalentem etiam fugiendum sentimus. Profectò cibo vi ventriculi liquato, par sanguinis est materia: huic autem & copia multa procreato respondet & multa superfluitatum copia. Nempe & cibis putatis non humidis nonnulla etiam est aquæ materiæ portio, naturæ condentis opificio commista. Quas ob res nihil est, quod solam apparentem victus humiditatem declinemus, cæteram facile concedamus. Utraque suis formis modisque nocet. Quare & modicus, quantum fieri potest, cibus ulceribus curandis semper esto.

§. 2. *Disputatio de vino, an utile sit ulceribus.*

Expositis jam de humido siccoque victu, qui ulceribus debetur, sententiis; *de vino nunc est altera disputatio, utrum*

Hippocra-
tes.
Galenus.

id legitime præbeatur in ulceribus vetustis sc. & longè se servantibus ab inflammatione ac fluxione? cujus utriusque nomine æquè in his ejus usum commendavit Hippocrates. Nam vinum fervere humores facit, agitatoque hos ducit ad locum affectum, languidiorem alioquin & minimè resistentem; de cujus natura est, semper à vicinis recipere, ut mecum consentit Vidijs in *commentar. lib. de ulceribus Hipp. particula prima*, & multò antè Galenus in *lib. 3. de medici officio*. Non solum autem, ut dixi, per accidens ducit vinum ad partem obnoxiam omnes humores & superfuitates; quemadmodum in podagra evenit eadem de causa. Adhuc in vetustis ulceribus herpeticis & minutis, experientia probatum est excitare atque augere symptomata. Item in pfora, & elephantiasi, & ulceribus crustosis, quæ sunt diuturna, vinum minimè conducit. Sic autem ostendi potest.

Vinum ad
aquam
compara-
rum.

Avicenna.

1. Nullum omninò humidum convenit ulceri. Vinum quidem est humidum etiam potentia, quia augeat sanguinem in venis, qui quidem natura est humidus &c.
2. Deinde cum vinum magis nutriat, quàm aqua, quæ non nutrit, sed solum vehiculum alimenti est, plus etiam excrementi producit, quod ulceribus incommodat, glutinationemque ipsorum magis morabitur atque offendet &c.
3. Avicenna *sen. 4. lib. 1. cap. 2.* conceptis verbis expressè dicit, *vinum* (& de diluto loquitur) *esse in humectando summum*; quod repetitum quoque est in *lib. 4. in c. de curat. 3.* Imo, quod gravioris est momenti, idem in *eod. 4. c. de cura hectice*, sic humectativum ponit vinum, ut velit potandum hec-
ticis.

Conceden-
dum esse
vinum ul-
ceribus pro-
batur.

Hæ quidem aut similes de vino in curandis ulceribus abstinendo rationes esse possunt. Quibus tamen nihil impediens, affirmit concedendum esse, nisi causa aliqua calida vetet, ut inflammatio, ac præterea dolor, posito etiam, quod diuturna sint ulcera. Quæ sententia confirmatur.

1. Primum *vinum siccum est facultate*: igitur & internè convenit ulceri sanando potum. Assumptum verò suadet per id, quod Galenus *3. method. med.* statuit, *nullum humidum sive per se, sive per accidens commodum esse ulceri*. Alias verò professus est ex Hippocrate, *vinum benefacere ulceribus*. Igitur

vinum neque per se, neque per accidens humidum erit, sed siccum facultate. Quare &c

Deinde id, quod facit sanguinem dilutiorem & solutio- 2.
rem, minùs adstringendo atque agglutinando ulceri valet.
Enimverò *aqua* facit solutiorem, *vinum* verò *viscidior* at-
que adstrictior. Indicio est, quòd manus ex eo lotæ con-
strictionem & visciditatem sentiunt. Quantò magis internæ
partes? Igitur vinum adstringendo atque agglutinando ulceri
magis proficit quàm aqua.

Confirmavit hoc bellè Arnaldus *lib. de regim. universal. doc.* 3.
trina 5. *aph.* 6. ubi dixit: *festina consolidatio vulnerum potissi-* Arnaldus.
mè causatur à sanguine pauca aquositate, quapropter aquosos pu-
tus vulneratos convenit evitare. Licet autem de vulneratis ho-
mini sermo sit, nihilominùs par est ratio & fortasse major
ad ulcera. Denique mitto, quòd implendis ulceribus apro-
istatis vinum modicè potum prodest, ut *c. de sarcoticis* censuit
Hollerius: & multò priùs Hippocrates *l. 2. epid. sect. v. p.*
vinum concessit homini fracto capite, multò igitur magis
vetustis ulceribus.

Iam igitur hæc cùm abundè declarent, proficuum esse vi-
ni potum ulceribus: cæterùm ad objecta, quæ contrà sen-
tentiam hanc opponuntur, occurri potest ad hunc modum.

Primum ad primo loco propositum, effecta illa esse vini Depulsio 1.
meri. Nos verò dilutum volumus, & pauciferum: & ad se- 2.
cundum verè dicimus loquutos nos semper de ulceribus abso-
lutè, non de his, quæ cum causâ conjuncta sunt calida. Ad 3.
tertium major exigitur respondendi prudentia; sed tamen ut
adversarii causa non sit felix. Quamquam enim sanguinem in
venis auget secundùm quantitatem, neque per hoc est hu-
midum, nisi per accidens, & secundùm quid. Nam & se-
cundùm qualitatem etiam eundem afficit, qua & ipsum af-
fectum est, puta calida ignea. Hanc enim ei tribuerunt, & Hippocra-
tes. Hippocrates in *lib. de rat. victus in acut.* & Galenus in *com-* Galenus.
mentar. ejusdem operis particula 20. & Plato in *lib. de legibus,* Plato.
ubi pueris vino interdicit, & Aristoteles in *sect. 3. probl. 7.* Aristoteles.
omnium verò primò Homerus *Iliados* 5. *ἀνδρα βίον* dixit, Homerus.
ardens vinum.

Ad quartum dat nobis mutuò resolutionem Dinus *scribens* 4.

4. *in id loci hanc distinctionem; vinum quidem substantiæ suæ forma actu humectare, atque etiam materia, quandoquidem ex eo promptissime procreatur humor; cæterum complexione non item, sed hac habet exsiccare; quippe ratio dignoscendi rem humidam aut siccam non sumitur, nisi ab effectu, ut 3. de temperamenti adstruit Galenus. Atqui vinum sive intrinsecus sive extrinsecus affusum exsiccat, hoc confirmante Galeno 3. method. illud verò confitente Avicenna, quam tractans curationem paralytici præcipit in calce cap. exhibendum vinum: id quod certe non fecisset, nisi opinatus, vinum consumere atque exsiccare humiditates corporis & nervorum. Sed quoniam ratione magis quàm hominum auctoritate oportet agi, non desunt certè argumenta, ex quibus apertè cognoscatur illius calor: videlicet sensus ejusdem calidus, & ore & stomacho accepti sapor acris; & acutus, nec non amarus: odor fragrans, remorsus: aperiendi, deobstruendi, pruriginem, sudorem, æstum, audaciam, & venerem excitandi virtus. unde autem aqua ardens eliciatur, quàm à calido? unde rursus est inebriatio? quàm ab effusione spiritus ejusdem plurimi, à vapore distincti? Quibus de causis si calidum igneum, continuè & siccum est facultate. Indicio insuper est, quod & carnem humidam & mollem alioquin cicatrice obducit. Quam rem & vulgus novit, qui dicunt *vulnus affusi vini usu occalescere*. Quæ cum vera sint omnia, nemo erit me iudice, qui potandum in ulceribus vinum deneget, aut qui liberè ac tutò non concedat, dummodò & vetusta sint eadem & calido cum affectu non conjuncta; quem & præsentem & imminentem vereri debemus. Et in recentibus quidem cavetur vinum propter inflammationem & consequentia mala, quæ commemoravit Hippocrates initio de ulceribus, & Vidius in commentario, quæ non oportet repetere.*

Quantum igitur diuturnis ulceribus curandis non improbat, tantundem & in recentibus damnatur vinum. Quamobrem errat (ut ad ipsum jam redeam) Floravantus, qui eo indiscriminatim utitur: neque defenditur quicquam Poëtis, qui in plagis à filiis Æsculapii faciunt id adhiberi. Nimirum horum auctoritas in hac re præcisè tanti non est, quanti æstimant. Namque id temporis, ut & Natalis Comes testatur, ruditer exculta Medicina fuit. Præterquàm quòd Pramnium vul-

neri-

Dinus.

Galenus.

Avicenna.

Unde & quibus argumentis vini calor cognoscatur.

Vulgi enuntiatio.

Hippocrates.

Vidius.

Vulneribus detrimento est vinum. Ad Floravantum & ad Poëras.

Natalis Comes.

neribus ex adstringendo concessum voluit Politianus ad *enarrationem in præfatione Homeri*. Quod verò ad universum victum attinet, Homerus, ut testis est Plutarchus, non absurdè Machaonem, qui neque magnum, neque periculosum vulnus acceperat in humero, minùs accurato victu facit uti: fortassè autem & artem ejus ipsius, qui patiebatur, medici prudenter indicavit. Fœminam autem hanc, quæ id genus victus potusque obtulit Eurypylo, tametsi non reprehenderunt, neque victum immutaverunt Æsculapii filii præsentès; nihilominùs non commendat Plato *de Republ.* qui ruditatem tamen temporum excusat. Adde, quòd poëtarum, ut quisque novit, res ut se habent aut gestæ sunt, non est referre; sed ut admirabiliores videantur, hoc primum est eorundem studium. Unde est illud perdocti Fracastorii in *Syphilide*: & *amantes* *mira Camenæ*.

Politianus.
Plutarchus.
Explicatus
Homeri loc.
cus.

Fracastorius.

Quamobrem contententes ex herbarum succis aut aquis, nescio quibus aut collyriis memorandas orbe sanationes fecerè; cætera quæcunque adjumenta præter divina illa, nulla desiderant, aut requirunt.

CAPUT IV.

De duorum Medicinæ instrumentorum cum diætæ præstantia comparatione.

HÆC quidem victus secundùm se ipsum considerati potestas est: cæterum cum aliis Medicinæ instrumentis collatæ non minor est excellentia. Nimirum utraque superat benefacienti virtute. Nam qualem internum principium ad externum habet præstantiam, talem victus ratio ad imposita pharmaca & ad chirurgiæ actiones habet. Atqui est victus ut internum principium, si rectè inspexeris. Quamquam enim extrinsecus ipse sibus advenit; tamen virtute viscerum elaboratur, postque multos quasi subactus sanguis efficitur; quo in particulas corporis singulas diducto atque apposito, cum quo copiar modo exstiterint collectæ cum illo superfluitates, & recrementa foras in ulcus descendunt, & patefacta via prodeunt. Quæ cum exuberant, haud tantum hæc corrigere, castigareque valent emplastra vel scarificatus, quantum hæc illa contem-

Victus se
habet ut
internum.
principium.

nunt,

nunt, faciuntque irrita. Sicut in unoquoque communiter morbo humoris defluxio, quæ intercepta non est neque revulsa, junctos medentis conatus impedit atque rescindit. *Omnibus enim modis id, quod internè est, prohibet extraneum; ut*

Aristoteles.

notat Aristoteles 2. *de anima*. Deinde quodnam unquam medicamentum, quantumvis generosum atque efficax, non diluatur ac retundatur à præsentī semper humorum illuvie? Quam si velis elicere, forasque extrahere ejusdem medicamenti virtute, finem unquam non feceris: si verò versùs eandem iveris, intrò repuleris. Hæc cùm de externis medicaminibus dicta consent; parem nunc & de internis sententiam sequendam esse dubium non est. Siquidem enim assiduè contendat medicus, aut cathartici corpus à peccantibus humoribus expurgare, aut excedentia qualitatibus attemperare, aut substantia ipsa putrescentia cohibere; cùm nullus eorum, quæ assumuntur, vel tempore, vel modo, vel genere delectus est, non magis proficiet, quàm si quis conspurcatum continuo vas & infectum continuo detergat identidem. At superabit insuper defædatus extersionem, cùm hic aut potentia virtute aut usu frequentior est. Ita igitur victus incompetens cùm & numero & facultate, quia familiaris accipitur, superet, multò superior medicamenti sit, oportet.

Simile.

Arnaldus.

Rectè igitur Arnaldo visum est dicenti in *Breviario, dietam potissimam omnium esse in curatione cujuslibet ægritudinis*. Ita per medicamenta nullus adversus delinquentem dietam est profectus ulcerum. Atque hæc de medicamenti sive interni sive externi viribus præ diætā. Num autem futurus à chirurgia sit aliquis fructus contranitente eadem, ubi velis dispicere, coge in unum omnes hirudines, cucurbitulas, & scarificatus, & venæsectiones, & quæcunque genera sunt præsidiorum: multò minùs adjumenti ferentia videbis hæc, quàm pharmaciam. Itaque quòd prorogeretur sæpe ulceris obductio, id plerumque facit excrementorum copia, quæ importuni nutritus solius est culpa. Reliquum est igitur, ut si sanandum sit ulcus, & diætā pariter opus habeat & chirurgia. Quæ tamen utraque cùm unum ad effectum conveniunt atque adhibentur, quæri potest & quem efficientium locum habet diætā? Et respondendum est porrò, victus temperantiam

Ulceris obducendi mora plerumque à licentiore victu. Quem ordinem aut causā locum conjuncta cum chirurgia habeat diætā.

tiam

tiam sub adjuvantibus censeretur. Nam *princeps utique locus est Chirurgiæ, cui primum cura salutis delegata est, secundus est Diætæ.* Comparari autem hæc propè binis manibus possunt, quibus utrisque ad evincendum hostem utitur homo fortis: & dextra quidem chirurgia est, sinistra verò diætæ; medicamentum verò, quod tertio loco pono, velut armamentum aut clava est, quæ dextræ imponitur: ut enim instrumentum à manu motum agit; ita & administratum ac temperatum ab eadem medicamentum. Atque hæc quidem de trium Medicinæ instrumentorum præstantia, ordine, loco, sententia nostra est.

CAPUT V.

De ulceroforum Victu competenti.

Explicate nunc is, qui debetur ulceribus, Victus pro-
 netur, ut quæ per nos inchoata est, consummata sit doctrina. Hippocrates ergo, qui rationem universi victus primus edocuit in loco, qui supra citatus est *ex lib. de ulceribus, non alium his victum deputat, quam panem, & aquam.* Sed tamen de recentibus huic sermo est. Nam id ipse statim exprimit *præcavens inflammationem, aut ex hac gangrænam, deinde & convulsionem propter articulos.* Cæterum verò quod ventuosioribus epuli genus debeatur, non explicuit. Quare mentem hujus indagare, non alienum à proposito erit. Sentio in his, qui sedato laborant ulcerum vitio, nisi aut plenitudo præsertim insignis, aut ex hac dependens affectio, vel imminens noxa contrarium suadeat, carniū esum non improbari. Præsertim verò *commodissima est ex his animantibus, quæ agitatissimo sunt corpore, minimumque superfluitatis & recrementi reddunt, cum bono sint succo:* ut avium montanarum, quæ minimi sunt rostri; deinde perdicum, phasianorum, turturum, columborum, gallinarum, gallinaginis sive attagenis, & si quæ sunt id genus aliæ. Indulgere autem cum ultra volumus, neque non convenit quadrupedem, quæ in usu sunt, caro, præter suillam, quæ pedibus exceptis vitiosa est.

Hippocrates.

Nostra sententia.

Carnis esus ulcerosis concessus.

Quæ caro edendo sit commodissima.

De ovis, & recenti caseo non alia fortassis est sententia De ovis & magni

recenti ca-
seo quid ex
Hippocratis
sententia
statuendum.

Quando
maximè
efus carnis
debeatur.

Instantia.

Iulii Iasoli-
ni mos in
conceden-
dis ovis.
L. de salu-
bri diata.

Enodatio.

Humidum
carnis &
ovorum
quale.

Caro assa
ulcerosis
utilior
quàm elixa.

Incommoda
ulcerosis ci-
baria.

Pisces saxa-
tiles ulce-
rosis con-
cessi.

magni Præceptoris; qui cùm panem & aquam ulceribus pro-
ponit comparatè loquendo, prioremque sententiam contra-
hendo dixit (magis recentioribus quàm vetustioribus,) ho-
rum quidem victum in contraria ratione reliquit, quæ non
tenuis, sed plenioris modi est; si tantùm, quod principio
cavit, nocens absit humiditas. Itaque fit ut efus carnis &
consimilium, neque incommodus neque alienus sit à propo-
sito nostri Senis. Quod & fiet verius, cùm aut cava aut si-
nuosa, quod plurimùm evenit, offerantur ulcera. Vacuita-
tes enim carnis quid citiùs compleat, quàm congenea sub-
stantia, quæ sanguinem uberius subministrando carnis lacu-
nas impleat, ac reparet ad consolidatum? Sed obstat tamen,
quòd ex carne plenissimi alimentis esca plurimus est proven-
tus excrementi, quod proximè rapitur in ulcus, ut antè
dictum est. Carnem autem si concedimus, & ova denegare
non debemus; præsertim duriora, ut Iasolino placebat,
aphtha Græcis vocata, auctore Hieronymo Montuo: nam
mollia ac forbilia videntur actu humida; quam rerum quali-
tatem abstinendam voluit Hippocrates.

Ambiguitatem hanc ut solvas, memineris *duplex esse hu-
midum* in re aliqua: vel *percoctum* & benè à calore subactum,
ut excrementitii superfluique parùm contineat; vel quod plu-
rimum istorum habeat; & *minimè percoctum* sed inquinans sit.
Certè *humidum, quod carnibus & ovis inest, nutritivum est po-
tius quàm excrementitium.* Quamobrem & caro assa, licet
plus humoris habeat quàm elixa, ut omnes statuunt, magis
est ulceribus conveniens quàm elixa; sicut experientia faci-
lè comprobatur. Ita quod ulceribus incommodum est, idem
continet semper aquei humidi multum, sive per totum ali-
mentum, sive per partes.

Ex his sunt juscula, & hoc genus, sorbitiones, pulmen-
ta, lachana, id est olera, acetaria, fructus horarii succulen-
ti; nam siccati sole vel furni calore non improbantur, cu-
cumeres, & omne genus, quod *σύναις* Græci vocant: pisces
pelagii, aut fluviales, & qui in petris non victitant, atque
alii, quique in lacubus, stagnis, turbidis limosisque rivis de-
gunt; nam qui sub petris & scopulis victitant, concedi pos-
sunt, ut & carniū friabilium omnes res: lac & lactaria
quæ-

quædam recentia, cremores, minutal, moreta, pastilli, fungi, & id genus; hæc ulceribus cibaria noxia sunt omnia, neque non acria, potissimum cum impleri ipsa jam sanescencia desiderant. Cæterum è fructuum genere, quod supra posui, sunt excipiendi quidam, qui cum minimè succulenti sint, sed adstringentis virtutis, possunt indubiè concedi, ut cydonia, lazarola, mespila, sorba, corna, fraga, cerasa austera, sive fortasse rectius subacida, atque aliquot istorum alia. Quæ porro fructuum adstringentia si vel in panificio, vel in reliqua esca comparari ritè posset, convenientissimum hoc vivendi præscriptum putarim: quippe & venas & venarum oscula claudit, contentaque istarum adstringit, concentricem non minimum roborans. Præter hæc autem & amygdalæ, pinearum fructus, pistacia, palmulæ fructus dactyli vulgo, non improbantur, præsertim si pectus lenire studium sit.

E fructuum genere qui permittantur.

Excogitatio nostra.

Est hoc loco recensendus communis medentium abusus hic Neapoli, & in ulcerosis nosocomiorum, & in reliquis passim hominibus solemniter exercitus; quibus eo, quod boni succi fervorem sanguinis æstumque, ut dicunt, hepatis adtemperantia sint, fercula paranda curant ex cichorio, intybo, buglossò, petroselino, cucurbita, in jure carnis elixis; vel crustulas panis, vel micas ex eorum jure suffusas, vel tenuissimas ex novo micarum commassatu paratas in taleolas offerunt, creduntque his utiles; sed sunt non parùm incommodæ. Nam singula cum parata humorem multum combiberint, hunc intrinsecus è corporis officina digestum tandem in ulcus remittunt. Quare per horum usum madebit hoc, & neutiquam ullo tempore coalescet. Quod cum video, tenet me risus, occupat & misericordia laborantium; qui cum speraverint communi cum medici fiducia ac opinione, se periodo una lunæ sanatum iri, deinde neque in anno liberantur. Nam sanentur, quæso, ulcera, quæ perpetua esculentorum humiditate madescunt!

Abusus atque error vulgò medentium.

An non hanc verò ulcera prima sentient, quæ velut tot oscula & exeuntium vada patent? Hæc autem victus humidi damna ubi cognoscit Medicus, solet hunc transversum agere unius ad ægrotantes gratiæ studium, sic ut eidem indul-

Humidas ciborum superfluitates prima sentiunt ulcer.

geat, laxetque habenas, ut ipsi voluerint. Tum quantum ab officio excedat suo curator, atque in aliam personam transmigret, par est eundem advertere. Id enim coquorum est proprium; qui, quod palato placiturum sit, magno apparant studio, nihil salubritatem inspicientes. Sed contra facere Medici debent, qui, quod ad sanitatem conducit, etiam si futurum ingratum sit, offerunt. Atque hæc quidem monita volui, ne quam injuriam sibi & ægrotis faciant Medici.

§. I. De lubricitate alvi ulcerosis conservanda.

Alterum hic mihi non transibit indictum; ex victu isto aridior, tum his quibus æqua respondere solita est alvus, tum etiam magis his, quibus est natura refractaria, gravem plurimum fieri torporem ejusdem, quem iniquè perferunt decumbentes. Idcirco diligentiae nostræ fuerit, hujus incommodis occurrere, remediumque parare, quo suum officium alvus agnoscat. Namque enemata, balanorumque exstimulatus nolo equidem inculcare, quæ solent odio cunctis, non tædio tantum esse, præsertim verò quod quotidiana foret hæc necessaria molestia. Consilium igitur erit excogitare, atque captare *lenientia*, quæ per os assumuntur. Hæc autem has condiciones habeant volumus, quatenus utentibus sint facilia: dico ut quàm minimè medicamentosa sint, minimè sumptuosa. Has si condiciones habeant, eruntque optima. Qualia quidem utinam & nos queamus adinvenire. Sed proponemus tamen, quantum per nos fieri potest, his maxime proxima, discursuri primum genera cunctorum in hunc modum. Primum, ut mihi videtur, locum in his tenet *mel*, tum substantiæ lenitate, & cum natura nostra familiaritate; tum parandi utendique commoditate, tum optata & certa a-
 2. gendi facultate. Quibus nominibus & *butyrum* secundo commendatur. Utraque verò si commiscueris, temperatissimum & præstantissimum inter omnia medicamentum feceris. Hæc
 3. ex animantium materia. Tertium naturale & simplex adju-
 4. mentum est *saccharum*, quod ubertim ferculis & aquæ potandæ impositum plurimo usui erit. Omnibus autem ecco-
 proticis melle condita præstant, quàm saccharo. Sed *mel acreum* quid non commemoravi primum, quod esculentissi-
 mum

mum est, nisi quantum illi subtrahit pretium. Verum in 5.
 quibus hominibus isto uti non datur succedit *ros nocturnus*
 mensium mediorum aut proximorum, delapsus ad quælibet
 mollioris materiæ, sive esculenta sint, sive potulenta, me-
 dicata, vel secus. Id ejus est facultatis, ut feliciter alvum
 moveat. Quod & experientia comprobatur, & auctoritas con-
 firmat. Hippocrates, qui potiones purgatorias subdio ex-
 ponit *lib. de morb. mulier. num. 123.* sæpius item *libro de nat.*
mulierum 49. & lib. de intern. affect. 21. & 38. & lib. 3. de
morb. admodum expresse, Omnia, inquit, per noctem subdio
exposita dabis febrienti, exceptis his, quibus alvus plus, quam
convenit, fluat. Quamquam verò subdialis expositus usus ex-
 cogitavit Prosper Martianus in *adn. ad lib. 2. epid. lec. 2. vers.*
7. favent tamen hæc potius nostræ sententiæ, quàm ut re-
 fragmentur; quippe quæ causas dejectoriæ facultatis maximè
 adjuvent, proferantque. Consentit & cum Hippocrate Di-
 oscorides, qui *lib. 2. cap. 29.* ad ventris officia provocanda,
 gobium piscem noctum subdio exponendum præcipit sic vo-
 randum. Itemque Archigenes apud Galenum *lib. 9. de comp.*
medic. local. c. 66. subdiales pharmacorum præparationes pro-
 bavit. Post quos omnes viros fuit & Oribasius, qui *lib. 8.*
collect. sæpe cum solutivum quidpiam proponit, subdio an-
 tè exponendum præcipit. Quam præparationem & in es-
 culentis faciendum advertit Prosper Alpinus *lib. 4. med. met-*
bod. 14. Art. 13. de varietate. Cardanus etiam medicamen, ex
 dupla portione rosarum, & media roris & sacchari componit, ad
 commodè depurgandum ventrem. At alii ex collecto rore
 destillatam aquam mire commendant ad promovendam al-
 vum. Nimirum maximè *deterfivus* atque *extenuativus* apparet
ros: Quippe Plutarcho auctore *lib. de causis physicis: mulieres*
paulo habitiores, ne ob corporis obesitatem pugiles viderentur, te-
neris & perlustribus vestimentis ex lana molliore, aut ex Meli-
tea tenera gossypii lanugine, rorem excipientes corpora demacia-
bant, ne quoque polysarcia onerarentur. Et, ut Langius adver-
 tit *lib. 2. epist. 30. ros & semina tasta rubigine exedit, & sub-*
tili vaporum acrimonia cutem abstergit & abrodit. Confirmant
 Geaponici, qui scribunt, *boves herbis rore roscidis pastos ema-*
ciari. Hoc igitur consilio caligantes oculos Octav. Horatia-
 nus

Cardani
 medica-
 mentum.

Deterforius
 insigniter
 est ros.

Plutarchus.

Io. Langi-
 us.

nus *lib. primo ad. Euporistum* ex succo mali granati, cum melle pari portione committo & quàm plurimo tempore sub dio exposito medicatur: & à Mizaldo *centuriarum appendice*, ad oculorum vitiosa concrementa roris è cœlo lapsi cum succi rutæ momento instillatio præcipitur. Jam autem ut de *compositionibus arte pharmacopœa paratis* dicere incipiamus; *infusio viol. in ros q. s. felicissimè* solvit. Itaque *serapium infus. viol. vel saccharum vel rosarum*, quibus ros matutinus deciderit, unciatim datum, huic rei percommoda sunt. Est & communissima *succi rosarum sæcula residua*, quæ arefacta drachma una solvit. Atque hæc de roscidorum genere. Sed equidem *ex apio* pariter probavit hoc ad constipatam alvum Octavius Horatianus *lib. 4. ad Euseb. cap. 1.* Consimilem compositionem certus sum futuram prospiciam, ut quæ *detergentissima* est. Compertum enim est mihi mea experientia, vel *simplex hoc olus modicè ventrem ad officia revocare*. Id quod credo fieri *amaro quodam & nitroso sapore*, qui plantæ insunt, facultatis hujus commodæ sedes. Declarat porro natura, non alia re fieri stimulatam excernendarum sæcum in intestinis, quàm amaræ bilis interventu. Possumus igitur, & naturæ consilium imitati, in alvo ducenda offerre *amariora*; sed quæ tamen adstringentia non sunt. Nimirum hæc nihil ducunt, ut absinthium; sed amaris alioquin adversa ducunt alvum & *dulcia*, ut modo dicta, mel, saccharum, manna Calabra. Vinum quoque *μελιχρόν* i. e. veluti *mel dulce*, laudat ad hunc usum Hippocrates *lib. 2. de morb. tex. exponentium* 20. nec non *dulce vinum & passum* Oribasius *lib. 4. synops. cap. 28.* Sed *salsa* quid omisi, quæ præcipua erant? De horum quippe motrice facultate tam nulla est dubitatio, ut etiam idiotæ norint, *salis* tum *petrei* tum *factitii balano* pigram alvum excitulari. Sed & *aquam maris* huic infusam ejus esse virtutis, etiam ibes aves monstravere, quemadmodum memoriæ prodidit Plinius. Homo verò vel cyatho uno (quod expertum in se Comes perillustis Cajatii retulit) ebibito contentus est. His admirabiliora sunt *preparamenta, seminaque animantium fetorum omnia*, quæ solent esui esse. *Piscium*, inquam, potissimè *barbonis*, cujus ovis alvum perturbari atque exagitari, modò per superiora, modò per inferiora, ac si anti-

Nostrum de
apio experi-
mentum.
Ratio.

Amara quæ
ventrem ex-
citent.

Historia.

antimonii vitrum assumptum esset, dextrè adnotavit Jos. Quercetanus *sect. 3. cap. 7.* Ex his est & *Hippophaes*; carnes item eorum, quibus parùm admodùm ætatis accessit, ac magis horum extremæ partes, ut dicit Oribasius 4. *synop. cap. 27.* Solvunt itemque *acida*; solvunt & *fatua* sive *insipida*. Ex *acidis* quidem est *omphacium*, cujus succi cyathum ampliorem sumunt ad ducendam alvum ab experto nostri Calabri. Quod cùm in recens expresso succo sit experimentum, vetustum etiam sole, aut igne densatum possum equidem testificari paulò minoris facultatis ad hanc rem esse. Nitri nimirùm naturali mixturæ illa vis inest, cujus splendescentes scintillas facile in arefacto videris innumeras. Ad hæc *pruma Damascena* dicta. Cum his autem & *incisiva* numero: quod confirmatur insuper ab Hippocrate, qui *lib. de locis in homine num. 56.* de his apertè asseruit. *E fatuis* verò sunt *atriplex*, *anagallis*, *blitum*, *spinachia*, *papaver rubrum*; quod inter plurima ventrem agitât, *apion*, *beta*, *cucurbita*, & fortasse *cassia fistularis*, *hermodactylus*, & *polypodium*. Relatum quoque est mihi ab experto homine, *cariei ligni juglandis pulvisculum*, quantum tribus summis digitis apprehenditur, ventri stimulum esse. Multi *puram aquam ignis eccrissi* venientem inter ducentia ventrem adnumerant: ut taceam ex *nive destillatam aliam*. Ducunt etiam *mucaginosa* & *lenta* quædam; ut *malva*, *ulmi crassior radix*, *mercurialis*, *sambucus*, *buglossum*, *anagallis*, *urtica*, *violaria*, & omnia *bliti* genera. Solvunt & *acria pungentiaque*; ut *pulegium* & *sinapi semen* ebibita, *raphanus comesta*, Gal. *lib. de simpl.* *Detergentia* etiam, ut *panis secalinus* & *fursura-ceus*: *furfur ipsum in jussculo decoctum* laudat Hippocrates: *lappathum* & *brassica*. *Incidentia* etiam; ut *allium*, *cepa*, *fermentum*, & *acetum* quandoque. Adde *pinguia*; ut *suilla caro*, & *adiposa* omnia. Cum quibus & *jura gobii*, *scorpii*, *julidis*, *percæ piscium* ponimus ex Dioscoridis *lib. 2.* Molliunt & *soporifica* quædam, ut *papaveris spumei folia* & *semina*. *Humida* denique atque *aquea*, & qualia *mora* sunt, *cerasa præcocia*, *persica*, *lac*, *serum*, & omnino quæ nullam insignem habere qualitatem ea gustantibus & olfacientibus videntur: ut adnotavit Oribasius l. 4. *synopseos c. 27.*

Caries ligni
juglandis
alviduca.

Pura aqua
exstillata ad
sollicitan-
dam alvum
idonea.

Ciet alvum
nix destilla-
ta.

Mucagino-
sa.

Acria pun-
gentiaque.
Deterforia.

Incidentia.
Pinguis.

Piscium
quorundam

elixorum
jussula.

Res aquosæ
substantiæ.

*§. 2. Problema de alimentis alvum sollicitantibus
expositum.*

Problema.

Hermetico-
rum placi-
cum.

Nostra de
alvum præ-
cipitantibus
opinio.

Si rorrida igitur, falsa, nitrosa, amara, dulcia, acerba, pinguis, insipida, mucaginosa, saporifica, & acrida, & alia genera, quæ recitavit Hippocrates in *lib. de locis in homine num. 56.* compungentia, detergentia, aqueæ substantiæ multa, incidentia, lubrica, morantem alvum molliunt citantque; quæritur, quid tanta rerum varietas unum possit? Enimverò magna hæc nescio an ab ullis tentata controversia sit. Sed omnino verosimile est, inter tot & tam multas de purgantibus quæstiones, & hanc interpositam esse. Tamen ad hoc tempus nemo ullus visus est satisfecisse. Hermetici, quibus facile est cuncta resolvere suis ænigmatibus, referunt omnia accepta tribus suis rerum principiis, quæ faciunt singula naturæ humanæ purgatoria, & conservatoria. Dulcia igitur & insipida dicunt sulphurea: amara, nitrosa, falsa, dicunt salis symbola: acida verò Mercurii. Sic igitur singula repurgare ventrem posse ajunt. Quæ placita cum à communi via recedant; dicam equidem unum, non quod rei naturam magis, quam aliorum commenta explicet, sed quod prorsus necessarium sit, quodque ab his, quæ apparent, comprobatur verissimum. Nimirum *omnem expurgationem esse duplicem, essentialem, & per accidens. Essentialis* est, quæ prima sui natura solvit corpus: *per accidens* verò, quod solvens propterea id facit, quod iniquum est & incongruum naturæ partium admittentium & stomachi. Hæ partes quippe sensu sunt donatæ acerrimo, quandoquidem delectari debeant ingestis, & hæc appetere. *Purgantia porro inimica & ab hominibus excogitata nil secundum naturam sunt.* Proinde temperie quadam gaudens ad sensum exquisita. Quare excedentibus omnibus qualitatibus, primis, secundis, tertiis, perturbantur. Hujusmodi igitur cum propinquaverint ad hæc conceptacula, coguntur illa emoveri de tranquillo suo statu, & ad illorum occursum se tueri, cogen-
tia suas vires, atque omnem naturam in se ipsis. Quamobrem deponi omnem contentorum curam, & superfluitates dejici
necessum est per se ipsas abscedentes. Sic contrariæ qualita-
tes,

tes, primæ, secundæ, tertiæ, possunt eundem effectum solvendæ movendæque alvi præstare, fierique *ἐκκοπρωτικά*: sicut certa excedentia omnia virtutes dejiciunt, & his extinctis omnia de conceptaculis extemplò cadunt. Quod si non est; qua ratione alia ab assumpto pharmaco, quod pigram adhuc alvum non commovit, liberalior aquæ potus efficaciter dejectat? quemadmodum & è D. Mesuzo & ab interprete Mundino *lib. Canonum theorem 3.* & à Philippo Ingrassia Siculo, *libro huic rei dicato* monstratum, comprobatumque est. Similiter & qua ratione *conceptum frigus per detectum ventrem, per nudos incidentes pedes, proritare alvum queat*; Porro narrat Brasavolus *cap. 6. libelli de medic. purg.* Borsium Ducem Ferrariensium pertinacem remediis solventibus alvum non alia via, Savanarola proponente, deposuisse. Aliud quoque in hanc rem faciens refert *ibidem, Joannem Manardum* virum, ut ipse appellat, excellentissimum ovo *forbili sumpto quinquies & sexies alvum egesse*, multosque alios molliorem ventrem ex hoc *forbili* habuisse. *Fœminæ quoque Illustri ex sortis sæpe ovis alvum identidem provocatam* testificatur Marcellus Donatus in *lib. de Mechiocanna*: & quod admirabilis est, *ex ovo durato decies alvum citatam Dionoræ civi* prodidit Alexander Benedictus *lib. 19. cap. 33. de cur. morb.* Hæc igitur communis est ratio ejusdem permovendæ. Neque verò contra dicendum est, dulcium & insipidorum cum hujusmodi quibusdam tantam excedentiam non esse, quæ ventrem perturbet. Nam etsi non parùm propinquare ad humanam corporis moderationem illa non negantur; tamen excessum esse aliquem, vel hinc cognoscitur, quòd abunde sentitur, citoque fastidio veniunt, & abjiciuntur: panis autem, qui verè temperatissimus est & secundùm omnes qualitates accommodatus, non nisi per magnas ægritudines rejicitur. Necessarium igitur ob hoc, è longinquitate naturæ continentem naturalem virtutem revocare ab opere medicamenta simplicia non exactè temperata, ab æqualitate multum recedentia, & intemperata. Quo factum puto, ut Asclepiades dixerit, *omnia purgantia pharmaca rejicienda, & omnia à bonæ medicinæ usibus abigenda.* Ad hæc sententiam nostram aliqua circa ventres evenientia confirmant. Primum quod minime ven-

Confirmatio.

Mesuzus. Mundinus. Ingrassias.

Inductum in rem nostram Asclepiadis decretum. Ab effectibus comprobationes

1. trem agitant in quibuslibet omnia; sed esse homines, quibus facile alvus impellatur ad ingesta quædam, quibus iisdem vel vehementioribus, aliorum vel non cedat vel adstringatur natura.
2. tura. Similiter nec à teneris piscibus secundantem alvum experiuntur omnes, sed torpidam, & morantem; vitiumque
3. ex his voratis & corruptelam sentiant non pauci. Ad hæc acida sæpe crassis viscidisque succis oneratam alvum expediunt, puram vero multo promptius firmant. Denique sunt
4. homines, qui maximum inde commodum referunt, unde noxa est aliis. Sic ex cerasis & ejus generis fructibus horariis alvus adstringebatur Latino Tancredo eruditissimo præceptor nostro: quam rem ipse pro miraculo narrare consueverat, quoties incidisset sermo de facili difficilive alvi natura. Huc quoque pertinet, quod Barpt. Maranta lib. 3. meth. simpl. cogn. c. 13. scribit *quemdam sibi notum, cui ex adstringentibus alvus mollior reddebatur, contrà verò ex lenientibus adstricta.* Verumenimverò super omnes quid Galenum non nomino, virum tam indubitatæ auctoritatis? qui lib. 2. de alimentis c. 22. testatum reliquit, *Protam Rhetorem sui temporis, quo cum fabulatus hac de re commentatusque ex composito est, quoties auferis pomis ac pyris usus fuisset, toties majorem in modum alvum ei solutam.* Quas ob causas regula nascitur, ut cuique, quod simpliciter conferat, subministretur: quod incommodare potest, submoveatur. Hæc inquam nostræ huic opinioni non parum favent, ut affirmandum sit una illa de causa fieri tantam ventris tribus imperitantem varietatem. Ad hæc mulieres ut plurimum alvum refractariam habent, quam viri. Omnino autem majorem ad cathartica repugnantiam faciunt seniorum, quam juniorum corpora. Pueri, quos fere nunquam invenis alvo styptica, levibus quibusque laxantibus expurgantur.
6. tur. Id equidem puto propterea fieri, quod catharticum omne contrarium sit oportet. Animantia quippe carnivora, canis, felis, devoratis oleribus quibusdam revomunt, quæ suapte natura non sunt vomitoria. Ergo cum natura insurgat expellendo insueto atque alieno cibo, consequuntur hunc & alii succi. In quam rem valet id, quod dixere quidam de cathartici nova quadam opinione: nimirum, *quod molestus à pharmaco spiritus corporis rector insurgit ad expellendum, quo cum & alia supervacua veniunt.*

Hæc

Latinus
Tancredus
philosophus
& fructibus
horariis
haud parce
voratis ad-
strictam al-
vum refere-
bat.

Historia.

Observatio
nostra.

Ab animan-
tibus carni-
voris qui-
busdam.

Thomas
Campanel-
la.

Hæc ego leviter oblatæ occasione serviens protulisse volui, non ignarus, quod apud nostros medicos communiter sentientes dulcia solvunt laxando; acida incidendo; styptica constringendo; acria, amara, nitrosa, salsa, per acrimoniam vellicando atque exstimulando, simul etiam extergendo, extenuando, inquit Gal. 5. *simpl.* 12. pingua, mucilaginosæ, lubrico quodam transcurso; insipida & fatua, subtili quadam & aqueæ cruditatis lotura; saporifera, lactea quadam & molli substantia; roscida denique, hæterogenea inclusa exhalatione calida nitrosave: ita illa ferè aut simili alia ratione. Sed Serapion in *lib. de med. simpl. ferm.* 5. scripsit hæc: *Et iterum medicina laxativa dividitur in duos modos: quia in uno eorum est purgatio per naturam, & in alio per accidens. Et purgatio per naturam dividitur in duo: quia una earum facit hoc cum medio, & alia sine medio. Et laxativa cum medio dividitur primo in duo: quia una facit hoc per similitudinem, & alia per contrarietatem: & ista ambo cum attractione. Et quæ purgat per accidens dividitur in duo: nam una mollificat virtutem retentivam, & alia resolvit humores. Et mollificatio retentiva dividitur in duo: una quidem minuendo calorem naturalem, & alia inferendo nocumentum membris interioribus, sicuti ventri, & hepati, intestinis, & stomacho. Et illa, quæ purgat sine medio, dividitur in duo: una earum est cum liquefactione, & humectatione, & mollificatione; & alia sine mollificatione & liquefactione. Et illa, quæ est sine mollificatione & liquefactione, dividitur in duo: una earum cum dissolutione, & alia sine dissolutione. Et illa, quæ est sine dissolutione, dividitur in duo: una earum quæ abstergit, & alia quæ incidit. Isti sunt, inquit, modi laxationis. Hæc ille, quæ vides profectò quàm multiplicia, quàm onerosa sint omnia.*

Dogmaticosum ratio de singulis alvum purgantibus, qua id ratione faciunt.

Serapionis de universa solutione corporis dissertatio.

Sed ad unam causam licet analogam cuncta hæc effecta referri revocarique quid incommodat? præsertim quando per hanc viam problemata multa resolvi possunt, per aliam jam dictam non possunt. Nam quomodo corruptus in stomacho cibus alvum exercent, cieatque, nisi quòd sit illi iniquus & impar? Aut quomodo etiam, quæ quibusdam sunt purgatoria, talia non sunt omnibus?

Corruptus in venterculo cibus cur alvum agitet.

§. 3. Certa quedam, quæ alvum provocant, adjumenta.

Certa quædam alvum exstimulantia.

ex Io. Heurnio.

Sed jam tempus est ad *certa quedam, quæ alvum fundunt*, venire. Fundunt ventrem *mel mercuriale* descriptum ab Joanne Heurnio *lib. 2. pract. methodi cap. 17.* quod fit scilicet ex succo herbæ cum melle cocto, mellis rosati modo.

ex Matthio-
lo Tartarum vini.

Ex Matthiolo vero in *5. Diosc. c. 90. hausti tartari pulvis* (crusta lapidosa est vini sedimento doliorum internæ superficiei agglutinata, atque accreta) ex gallinæ jure, addito mastiches momento, & saccharo: vel, si nobilius medicamentum efficere velis, licet aliquando instrenuum, tartarum ipsum in aqua decoques, ac subinde despumabis. *Tartari cremorem* vulgo appellant. Omnium autem meo quidem experimento valentissima compositio est ea, quæ cum sapa commiscetur, *tenuissima tritura tartari.*

Ex Castore Durante.

Ex Castore Durante *sy. 7. infusio florum persicæ arboris.* ex eodem *radix belenii condita* saccharo vel melle à prandio devorata: item *atriplicis marinæ decoctum* ex jure pulli.

ex Alexandro Massaria

Ex Alexandro Massaria *saccharum rosæ zebedene.* qui idem inferne sub anum imponendam è sale gemmæ balanum proposuit.

ex Jul. Cæsare Claudino

Ex Julio Cæsare Claudino, *quatuor passulæ decoctæ* vel *ficus*, cum grano salis singulis adjecto. Alii *decem passulis exacinat* totidem salis grana imponunt: vel *radicem polypodii quercini recentis concisæ* & *lotæ* ex vino à 3j *sub forma acetarii* cum modico pipere sumendam suadent. Acetum vero fit solutivum, sic parandum. R. *aceti acerrimi* ℥j. *senæ* ʒij. *florum cord.* Mß *anis. gingib. cinnam.* ā ʒj. *M. infund. s. a.* & *facta* fortiter expressione servetur usui. Fit & ex eodem polypodio *exacte trito* & *carne prunorum cum saccharo confectio* & jucunditate & dejiçendi efficacia pariter laudata.

ex Vidio Florentino

Ex Vidio Florentino *l. 9. de curatione memb. c. 22. passulæ Corinthiæ in jure gallinæ decoctæ, maceratæ, & saccharo pinguiore conditæ.*

ex Quercetano

Vinum ex rosis pallidis & *albis* tum hortensibus tum sylvestribus, nec non ex *pruni floribus*, vere parat Quercetanus in *dietet. sect. 3. cap. ult.*

Præter hæc sunt & alii lenes catharticonum modi propofiti per varios auctores, quorum formulas pofterius hoc eodem libro *c. de purgat. corporis* describunt.

Nos verò pro ditioribus experti fumus *crustulas ex farina & cartami semine trito, pura aqua parum dilutas, inter planos rotundos forcipes ad flammam concretas; quæ nebulae vulgo, quasi νεφέλαι, vocantur.* Post hæc *tenerrima sambuci folia in acetariis immista certo experimento audivi mollitudinem alvi facere.* Quæ ipsa & ad eundem usum approbat Prosper Alpinus *med. meth. lib. 3. qui & l. 4. ejusdem operis c. 14. jus brassicæ* proposuit ex antiquorum excogitato ita parandum. *Accipiebant XVI. fasciculos parvos cymarum brassicæ, & singulos* Jus brassicæ. *scilicet unum post alium in aquam ferventem in lebetæ supra ignem posito separatim imponentes ferverefieri paululum permittebant, mox extrahebant. Etenim primum injiciebant unum fasciculum, quem, cum efferveret tribus aut quatuor ebullitionibus, extrahebant, atque alterum imponebant; quem item cum mox paululum ebullisset, extrahebant, & mox tertium, deinceps quartum, atque sic alios singulos, quoad ad sextum decimum devenissent. Hujusmodi jus expressum sive, ut vocant, brassicæ infusionem cum oleo & sale dabant ad ℥ss aut ℥j.* Hæc Alpinus.

Similis autem materiæ, etsi non præparationis, est *succus brassicæ cum melle vel sine hoc haustus.* quod proposuit Eustachius Rudius *lib. 2. de morb. cur. c. 30. Fervescit leviter, stomacho palatique gratia magis probarem. Meraciorem verò mulsam, ac serum, potu offert idem certum experimentum.* Præter hæc expertus equidem sum *edulcatis aqua calente corticibus aurantium & sapa conditis* alvum exstimulari plus quam semel percommode, si paulum eorum edulium manducaverit homo. Sed longè potior est *fecula rosarum Persicarum,* quæ infusioni vulgatæ residua est. Et multò maximè præstat *acetum infusæ senne.*

Hactenus hæc citantia ventrem internè descripta sunt medicamenta: restant quæ externè adbibita id faciunt. Ex quo genere pauca referam, quæ sunt hæc: *Unguentum cyclaminis majus* memorant plurimi, *medio ventri illitum.* Alii *tritam colocynthidem oleo amygd. commistam ad plantas pedis adalligant.* Alii aliud ad anum sedemque accommodant, nitrosum scilicet

cet & vellicatorium quoddam medicamentum. Verum quod sæpe laudarunt Euonymus primus, deinde alii, per nos etiam & per amicos medicos expertum, nolim tacere, licet non adeo facile parabile sed ditioribus congruum, *linimen ex oleo destillato alœs & myrrhæ, quo confricari diutius umbilicus debet.* Hæc satis.

CAPUT VI.

De Victu vulneratorum.

Diætæ in ulceribus universim præcipiendæ brevis, & simplex est ratio: de qua ipsi, quæ licuit per ingenii nostri vires, primi post Hippocratem explicavimus. Major & multiplicior in vulneribus tractandis ejusdem est cura: de qua cum plures aliqua scriptis mandarint, optima nos hic & selectissima proponemus, dicturi solum *de his, quæ vulneribus privatim competunt*: nam hæc, quæ communia sunt ipsis & ulceribus, superiori loco sunt enarrata. Quare in hoc recentium plagarum genere plurima de vacuantibus sunt silenda, quæ in communem utrorumque tractatum fuere conjecta. *Vulneribus in universum victus convenit tenuissimus*, de quo dicebat Hippocrates *lib. de affectionibus num. 37. τὰς τραυματίας λιμοκτονείν*, quorum sensus est auctore Cornario, *vulneratos fame affligito*, vel, ut alter quidam ad verbum vertit, *fame necato*. *λιμαγχίαν* dixit Aurelianus *chronion. l. i. cap. 5.* Verum adverte diligentissimum hominem haud voluisse, ut vulnerati omnes æquè fame sint opprimendi, sed pro vulneris modo & inflammationis impendentis periculo. Nimirum majoribus ictus noxis parciolem nutritum oportet offerri, minoribus verò largiorem. Quemadmodum malis & seditiosis in urbe civibus omnem nocendi viam oportet eripere, in innocentiores verò minorem severitatis modum exercere, atque ita in alios deinceps. Vulneribus igitur maxime deducentibus ad inflammationem & ad interitum, inedia, si fieri possit, maximè convenit. Quod periculum quo minùs incidit, eò magis in alimoniam accedere licebit. Indeque etiam ut securitas procedit, procedere nos & cum pleniore victu debemus. Quare latitudinem non parvam habet

Aurelianus,
Hippocratis
sententia
exposita.

Simile.

Abstinentiæ
modi.

bet vulneratorum victus; cui pariter respondere debet indulgentia medici aut, ut verius dicam, prudentia. Jam verò ubi tenuissimi, plenioris, aut medii victus modos definire vulnerato quis instituat; ante omnia sibi proponet inspicienda tempora. *Namque si sub initiis fuerit curandus homo, hæc in promptu monebit Celsus lib. 5. c. 16.* famem & sitim desiderare. Neque contrà dicet quis, Celsum loquutum de iis quæ observanda sint in acutis. Etenim ad horum naturam maxime accedunt & vulnera, si graviora sint. Indicioque est, quod ipsorum ritu per dies criticos & impares exacerbantur; ut testatus est Hippocrates *de fract. com. 3.* Aliud quoque idem commonstrat, quod ex vulneribus magnis & citò & facilè transfertur homo in morbos acutos, puta acutâ febre, phrenitim, pleuritim, nephritim, peripneumoniam, cardiacam, volvulum, vulvæ strangulatum, spasmus, atque alias partium inflammationes. Par est igitur aut similis in utrifque victus forma, licet dispar sit usuum ratio: quoniam in acutis propriè dictis utimur quidem tenui victu; ne peccantis humoris coctio impediatur, naturæque opus, quæ in id ipsum vacat, turbetur; in vulneribus verò probatur abstinentia, ne aggregati humores inflammationem aut dolores moveant, interdum etiam & sanguinis effusionem, si casus hanc ferat. Quocircà sapienter Celsus hæc inprimis mala verenda medicis indicavit *lib. 1. c. 26.* Qui *ibidem* locorum §. quomodo vulnus implendum est, de victu sauciorum ita præscripsit: *vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio est, alienum est; item usque ad cicatricem, si nervi, si costæ, musculive vulnerati sunt: etiamsi alte caro, aut si plaga in summa cute, generis tutioris est, potest non per vetus modicè tamen datum ad implendum quoque proficere.*

Contra hanc sententiam fuerunt olim nonnulli, qui vinum & victum pleniorē exhibendum percussis vellent. Ex his fuere Theodoricus, & Ericus Hermodavilla cognominatus, & Joannes Anglus ante Guidonis ætatem. Post hos verò Chymicæ factionis homines quidam, ut videntur, Leonardus Floravantus, & Thomas Zephyriel Bovius, & medici omnes vulnerarii nostri temporis, adstruentes debilitatos & sanguinis effusionem passos esse confirmandos alimento, non

Tempora in præscribenda victu ratione sunt consulenda. Ad acutorum rationem accedunt vulnera. Confirmatio. Hippocrates.

Usus abstinentiæ in acutis. Usus abstinentiæ in vulneribus.

Celsus.

Opinio quorundam adversa. Theodoricus. Ericus. Joannes Anglus. Floravantus. Thomas Bovius. Ratio eorum.

infirmum.

Depulſio
noſtra.

Galenus.
Galenus pro-
nunciatum
de uſu te-
nuiffimi vi-
rus.

Vires qua-
renus con-
ſerventur,
cibandum,
non ultra.

De vino
diſquiſitio.
Celfus. Ga-
lenus.

Epigram-
matum an-
thologia.

Partium in-
ſpicienda
varietas.

infirmiandos magis inedia. Quæ quidem ipſorum ratio prima ſpecie valens & conſentanea rationi videtur. Verumtamen neque diſſentimus ab his nos, cum reſectu virium opus habent, alendos eſſe ægrotos; non immemores à natura, cum hæ valent, & omnia, quæ ad ſanitatē ſunt, conſici: ſed tantundem quoque id, quod Galenus in *commentar. primo aph. 4.* monuit, inſpiciendum volumus, qui ait: *In ægrotantibus raro ſit, ut vires, quas invenerimus, majores reddamus, ſed ſerè ſemper operam damus, ut in longis quidem morbis eaſdem retineamus ac tueamur, in acutis vero modicè imminutas conſervemus: nam ſi in iis ſemper, vel quales accepimus ſervare, vel etiam augere ſtuduerimus, morbum procul dubio auxerimus.* Hæc Galenus. Atqui, ſicut ante demonſtravimus, repetimus modò, & vulnera acutis reſpondere, & in acutos plerumque deſinere. Quare faceſſat hæc hominum opinio, qui ſanorum victum adminiſtrandum ægrotis volunt. Vini autem meri potum quis ſanæ mentis approbet initio vulneribus? quod veneficum ne dicam, certè inimiciſſimum conceptis verbis prodidit Corn. Celfus *lib. v. c. 26.* Galenus *lib. 4. meth. c. ultimo. Vinum,* epigramma vetus habet, *vim habet igni parem.* Quare quid temerius fiat, quàm vinum merum admovere his, in quibus de cavenda humorum fluxione atque inflammatione noſtrum magis ſtudium eſſe debet? Quid enim hoc aliud, quam eandem longe prætereuntem advocare, aut illis ubi non eſt excitare? Ita enim vinum ſerio cavit Galenus *l. 8. de comp. med. local. c. 7.* Tameſi vero Hippocrates *lib. 2. epid. ſect. v.* vinum conceſſit homini fracto capite: nihilominus irreptitium illud nec germanum Hippocratis pronunciatum teſtatus eſt Hieronymus Mercurialis *adnotatione illius libri 17.* Sine vino igitur, ſine carnibus, & ovis, in ſumma ſine his, quæ ſanguinem alunt, & multi valentiorisque alimenti ſunt, atque aliis etiam, quæ comuni ſunt in uſu, cibariis tractanda vulnera ſunto.

Jam igitur, ubi certum eſt, ciborum abſtinentiam per hos caſus neceſſariam eſſe; cæterùm & partium affectarum rationem habere oportet: non tam ut periculo inflammationis occurratur, verbi cauſa nervorum patientium, aut articulorum, (de his enim communis eſt abſtinentiæ cautela, de qua modò

modò dictum est;) sed ut formæ etiam patientis particulæ succurratur. Nimirum cum vasa disrupta sunt, non quòd ad modum tantum pertinet moderandus est cibus, sed & frigidus, crassæ substantiæ, modicéque adstringens esse debet; quo & præter paucitatem idem refrigeretur, incrassetur, & in venis quantum fieri potest contineatur.

Verumtamen si nervi sint, qui sustinuerint ictum, ab aceto & acidis abstinere vulneratos oportet. Nam præterquam quòd ferire hoc nervos & vellicare ratio docet, quod penetrantia multum in loca hæc præcellat; adhuc experimenta nos docuere, etiam non percussos, sed qui aliter affecti sint; noxam sentire nervos ex aceto. Quod equidem ab experto comperi in Jacobo — notario quodam Siculo; atque in aliis compluribus. Itaque rectè vulneratis omnibus generaliter prohibuit Guido *tract. 3. doct. 1. c. 1.* cui consentit Galenus *comm. 3. lib. de ratione victus in acut. partic. 39.* ex neotericis verò Andreas Cæsalpinus in *quæstione de præstantia qualitatum tertiarum & saporum*. Verum acida omnia minimè profliganda videntur, quæ compescere singulariter possunt impetum bilis, partes ictas natura sua maximè lacescentis, atque infestantis. Et profectò multi è doctis præparari panem & cibos mandant succo citrii, limonii, omphacii, malorum granatorum acidorum, oxalidis & rhois obsoniorum: quorum singulorum sapor qualis est alius, quàm acetosus? Concesserunt autem ejusmodi cibaria viri maximi permulti; Rasis, inquam, *l. ad Mansorem regem c. ult. & 15. continentis c. 3.* Guilielmus Salicerus, Nicolaus Florentinus, Jacobus Carpenfis, Jo. Andreas à Cruce *l. 2. tr. pr. narr. 5.* Ambrosius Paræus, Cæsar Magatus *l. 1. c. 88.* J. C. Tagliacotius *l. 2. c. 13.* Henricus Vacca in *propositione chirurgica c. de curatione*, atque alii. Quare quid illud est, quod prudentem hominem cohibuit, quo minus concederet acetum vulneribus? Respondet non negandum, acetum aliqua ex parte benefacere bilis retundendæ gratia; verumtamen cum penetrabile cumprimis sit, vellicare atque perurere acerbitate sua partes dolentes potest, atque adeo magis offendere. Quocirca dixit alicubi Gentilis *acetum rumpere interiora & carminare*, cum sint debilia. Illud igitur saccharo mollitum edul-

Vulneribus acetum adversantissimum.

Guido. Galenus. Andr. Cæsalpinus. Acida quædam in vulneribus commoda, & quo tempore.

Quæsitum.

Responsum.

Aceti incommoda.

Gentilis in 1. de febribus.

Acidorum

haud tanta
vis, quanta
est aceto.

Analogæ
partibus
istis carnes,
id est, ani-
mantium
partes.
Galenus.
Alia secun-
dum partes
istæ cibo-
rum cou-
guitas.

Fructus, qui
pro varia
rerum oc-
casione
concedi li-
cent.

catumque exhibendum non est. Succorum illorum minor est certè vis, & mitior asperitudo. Itaque etiam verò mea sententia non incommodè poterunt infundi succi isti vel offis vel jusculis, & ejus generis eduliis, quæ lege vulnèrum offeruntur. Offeruntur autem varia variis ipsorum generibus, ut nervea nerveis, ossæ ossis, cartilaginea cartilagineis, cerebris cerebræ, quantum licet, & in summa viscera visceribus, sicca siccis, temperata temperatis; ut sua est conservandi regula proposita millies à Galeno in *arte medica*, & alibi. Secundum verò alia vulneribus vasorum præstò sint incrassantia, ut amyllum, & oriza, & similia, animantium extremæ partes. Item adstringentia, ut fructus styptici vulnerato capiti sint confortantia, sive sua substantia, sive præparatione, & conditura, ut myrobalani conditi, saccharum rosatum, cydonia laxarola, cerasa, & pyra acerbiora, corna, sorba, mespila. fructus pineæ, & alia. Icto thoraci sint arteriaca & lenientia omnia, ut pisanæ, & cremor ejusdem cum saccharo, amyllum cum succo amygdalarum, uva passa, zizipha, dactylorum fructus &c. licet glutinationis tempore neque aliena sunt styptica, sicuti Nicolo placet. Pro siti vero vel aestu sive internè sive externè profectò, atque alia qualibet hujusmodi causa probantur fraga, mala punica, granata videlicet (hæc duo albo saccharo aspersa sunt commodiora;) laxarola, cerasa amarena dicta, quæ gustus sunt acerbioris. Pruna Damascena, item rotunda, & præparva, coquimella, coralla, & cornella dicta Matthæo Sylvatico in *opere pandectarum*; zizipha, mororum atrorum fructus Celsò secundum Latinos, sycamina vero secundum Græcos vocari dixit Aurelianus *lib. 4. chron. c. 8. p. 490.* quæ approbat etiam ad illud rei Sardonius Oribasius *lib. 4. synopsis. c. 27.* Mespili, corna, sorba, fistici, amygdalæ recentes, pinearum palmulæ, quos dactylorum vocant fructus, pro tempore & rerum permissu. Nam prudenti hæc medico scribuntur, non vulgari cuilibet. Aurantia dulcis vel mediæ saporis, limonii, citreorumque pars interdum non offerentur importunè. Cydonia, pyra acerbiora, apia poma cocta dari solent; quæ ut belle parentur ex Galeno & Tralliano docuit Heurnius *præcticae methodi lib. 5. c. 18. §.* [Quæ venarum tensiones laxent] præcipi-

cipiens, ut poma in vaporem ferventis aquæ suspendamus ad sufficientem cocturam. Estque ratio duplex. Prior veterum. Alta, & aqua semiplena olla accipitur, huic crater pro operculo imponitur, supra quem fructus imponuntur, ac blande coquuntur. Altera ratio est, ut divisa poma patinis duabus concludantur, & hæc ollæ aqua bulliente plenæ imponantur. His quidem sic paratis & integrior substantia est, & nihil empyreumatis residuum est.

*Pomorum
leniter co-
quendorum
ratio prior.*

*Ratio alte-
ra.*

His rationibus paratis fructibus vulnerato vesci datur, vel per victus tenuis paritatem, vel cum ad pleniora ventum est post clausam mensam. Nempe ventriculo consulunt & capiti. Cui capiti ut consulant, vulnerato præsertim, & amarena i. e. acerbioris gustus cerasa, vel lazarola, vel corylara fructus, vel myrobalani, quod medicatius est, conditæ faccharo plurimum sunt profuturæ, potissimum ubi ductuum partes & vasa percussa sint. Atque hæc quidem ex esculentis.

*Capiti con-
sulentis
fructus.*

§. 1. De vulgari ac minus exquisita vulneratorum diætâ.

Trademus hic primum communiorem vulneratorum alendorum rationem, producturi post hæc exquisitiorem & privatam casibus illorum variis respondentem. Abdomini perfoisso debentur sorbitiones eupeptæ i. e. tenues, & minus excrementosæ: uti pulmentum à 4. magistris propositum, qui & simillam triticeam q. s. cui ex aqua calida pluviali per horam digestæ & colatæ additur pulvis amyli; tragac. gummi Arab. sangu. drac. consol. major. & pilorum leporis minutissimorum pro ratione utere ter vel quater. Cujus loco est jus gallinæ, cui tragac. & gummi Arabicum impositum sit. Hæc sunt plus minus exemplo satis. Cæterum sicut de esculentis, pariter & de potulentis habeto, sive substantiam capiendi sive misturam.

*Concoctiles
sorbitiones
abdomini
perfoisso de-
bentur.
Formula
pultis.*

Communis verò victus est panis contritus & comminutus, sive integrior ex taleolis divisus. Ex hoc fit pulcicula vulgo *panatella* dicta. Panis cum symphyti radice pulverata proponitur quidem arthriticis ab Aureliano lib. v. c. 2. p. 516. sed justius à nobis ad vulnera usitari poterit. Ptisana hordeacea, vel hujus cremor hordeum ipsum cortice nudatum

*Ex contrito
panis pulci-
cula.
Panis medi-
catus.
Triticæ ge-
neris appa-
ramenta.*

tum integrum tum comminutum, aut spelta vulgo, Latine zea, amyllum, aquæ infusum & ex abjecta aqua residuum far mundum alicæ vel zeæ, vel earum farina, pastilli ex polline similæ, kisch. i. e. similia trochiscata, quæ descripta est in opere pandectarum.

Oriza, & ex his pastilli.

Alia varia. Ex mica panis albi pastilli, & id genus. Cucurbita elixata, expressa, & pista.

Borrage, sive buglossum, spinachium, atriplex, blitum, modice prius elixata, & minutim concisa.

Colicoli cucurbitæ elixati, & parum concisi. lupi salictarii colicoli, & asparagorum teneritudines.

Condita
lactiformi
seminum
diluto fer-
cula herba-
cca.

Singula hæc lactiformi diluto seminum frigidorum majorum, aut fructuum amygdalarum dulcium, aut butyro, quod nominant, amygdalarum, aut fructuum pineæ, præparari & concoqui poterunt.

Condita
saccharo
quædam.
Cum butyro
parata quæ-
dam.
Butyrum ex
succo amygd-
alarum.

Ipsorum verò aliqua & saccharo condita sapient, ut panis aqua elixatus, pulres hordeaceæ, amyllum. Aliqua jure cicerum cum aromatis, herbis bonis, & butyro conciliato parum madentia, ut frustula panis in taleolas. *Butyrum amygdalarum* ita parat Gentilis in *febris putridis*. Recipe amygd. mundarum ℥j. plus minus, teruntur exacte in mortario, & dissolvuntur cum modica calenti aqua, coniectis succus in colum exprimitur, manabitque spissamentum butyri forma, quo immisso in fiscellas, tenue quod est transcolatur, & crassum usui reservatur, vel ut simpliciter in tenuissimum victum servetur, vel quod aliis incoquatur. Hæc quidem pro robustissimis ex dilutis seminum aut saccharo parantur & conduntur. Jam verò debilioribus prædicti pastilli ex mica panis, ipsæ mica districta & comminuta, oriza, & similia, nisi flatulentus hominis affectus, vel aliud quid tale prohibeat, ex jure vituli, vel hœdi lactentis concoqui poterunt, aut ex jure pulli macrioris: qui gradus est alter dietæ pro imbecillioribus.

Tro debilio-
ribus firmi-
ora pul-
menta.

Sorbtiones
quibus
maxime in
affectibus
sint offenden-
dæ.

Hoc sane genus pro afflictis partibus oris, & gulæ, masticationique servantibus, vel adjuvantibus aliis maximè convenit: vel si minùs quidem hominem nutrire velis, & vires fovere, prædictis iisdem juribus incoqui consuevere borrago, cicho-

cichorium, intybus. His addere tu potes cicerbitam & chondrillam, lactucae etiam cauliculos, si concrassari magis sanguinem expediat. Cremorem quoque amygdalarum cum saccharo, non melle, quod Trallianus pleuriticis offert dabis his, qui pectore aut ore laborant. Sed butyrum recens ex lactis pinguitudine, quam florem lactis appellant & aphrogalactes & melcam, in noxis pectoris approbandum, & ratio vult, & consuetudo obtinuit, siue ipsum per se, siue ad aliquorum condituram. In cæteris non adeo tutum est propter eandem pinguitudinem, quæ incommoda etiam inflammationi subditis corporibus: ob eam causam præterquam potente necessitate, & nisi parcè, non utendum.

Ubi minus]
hominem
nutrire ve-
lis.

Flos lactis
pectoris af-
fectibus
commodus.

Incommo-
da inflam-
mationis lactis
pinguitudo.

§. 2. De formulis cibariorum privatis.

Dabimus hic iis, qui desiderant, aliquot eduliorum necessariorum formulas, quas non ingratis excipient saltem curiosi. Ratio parandi *cremoris ptisanæ*, qui usu frequentissimus est Neapoli. & hordei recentis diligenter nudati à cortice ꝑj. decoque ex hordei aqua sufficienti per diem naturalem, deinde cola per manicam Hippocratis, & quod colatum etiam cum sacchari albi quod satis est condi, & sub dio reponere. Contusum Romani in aqua pura coquunt, in his varii.

Cremor
ptisanæ
Neapoli
vulgarus.

Romanus
parandi
mos.

Potest far decoqui & duplici vase ad maiorem viscerum refrigerationem, potestque ad exactam percoctionem olla conclusa suo farre & aqua sufficienti plena sub cinere calido prunarum suffodi, ita lente sine coquentis cura percoquitur spatio 2. H. Potest sic & alica parari. Quidam hordei far per noctem aquæ tepidæ infundunt, & mane hac abjecta ex recenti aqua coquunt.

Ratio de-
coquendi
faris ele-
gantior.

Alica.

Cremor *χώρας* alius alicæ, vel hordei farina cum aqua coquitur, & additur granatorum, limonum, cydoniorum succus, aut omphacii, aut acidæ rei similis. Valet phreneticis, levibus humoribus densandis, & intime compingendis. Jacobus Sylvius in *curandorum morborum method. c. de phrenitide*.

Cremor ali-
cæ.

Usus ejus-
dem.

*Ratio parandæ pultis ex hordeo decorticato
ex Heurn. lib. præst. meth. c. de emulsionibus.*

ꝑ hordei mundati ꝓj. coque ex sesquilibra aquæ, tum in
E 3 pulti-

Pulicula
hordeacea.

puliculam vertatur, mox trajice per setaceum, hinc adde emulsionis 4. seminum frigidorum majorum, sem papaveris albi an. ʒj cum ʒiij aquæ hordei fiat emulsio, quam cum dicto cremore continenter agitato, fac ferveat, denique ad delicias adde syrupi de papavere; sacchari albi an. ʒj. f. *hordeatum*.

Longe diversam ad phthificos alendostenuit rationem Hercules Saxonia l. c. *pantbei med. c. 2.* quam & nostris secundum thoracem vulneratis accommodare licebit. Accipit flores farinæ hord. & sacch. exquisite triti sing. Pijj. in ollam utrumque strato uni alterum vicissim imponit, ut nil restiterit, (addere licet & fructus pini, & chinæ radicem contrita, sed meliori cum gratia palati) obducitur ollæ osculum pasta, poniturque in furno non impense calente, finitur ad horæ 4. partem singulis diebus continuis, deinde portio hujus quæ non excedat ʒj contunditur, & ex hoc in jure optimo, vel lacte, aut emulsione amygd. dulc. fit ferculum ori suavissimum, & stomacho utile.

Gentilis
preparata
hordei farina.

Gentilis in *libello de feb. putridarum curatione cap. 2.* adjecit his aliam industriam, ut farina hordei creta tenuissimo cribro setaceo injiciatur intra pastile in furno dum panis coquatur, & hoc exacto temporeeducta servetur ad usum.

Josephus vero Quercetanus in *Dietetico* refert Gallis hordecum mundum exliccari in furno, ex eoque farinam confici, quæ per integrum annum servatur.

Hordecum
Quercetani.

Qui idem vir *hordeatum* parat ad hunc modum. & hordei mundati ʒiij, coquatur in ollula affundendo inter coquendum jus optimum ex capone, in quo suo tempore lactuca, borrago, acetosa, portulaca incocta fuerit: hordecum ita coctum per spatium sex aut 7. horarum ad minimum, & optime tritum trajice cum jure illo per setaceum, & in patina effunde sine alio additamento. Eodem fere modo præparat Matthæus Gradius in *consil. 8. pro curanda ineunte hecticâ*. Quidam, ut albius & gustui gratius reddatur hordecum, addunt terendo hordeo amygdal. decorticatarum unam aut alteram unciam. Simplicius alii sic. Hordecum mundum media coctura remollitum teritur, & cum lacte amygdal. dulc. sufficienti coquitur iterum exactè, & exprimitur manica.

Aliorum
preparatio.

At

At si conciliandus sit somnus, tale paretur hordeatum; Somno conferens hordeatum. pergit Quereetanus, atque item Montuus, & Rondeletius. Recipe hordei mundati, accurate vel cum prædicto jure, aut simplici aqua cocti, uncias quatuor, amygdalarum dulcium uncias duas, quatuor seminum frigidorum majorum mundatorum ana semiunciam, seminis papaveris albi drachmam unam. Amygdalæ & semina macerentur per duodecim horas in aqua lactucæ, dein una cum hordeo, ut suprà, cocto optimè terantur in mortario marmoreo, & transcolentur per setaceum, addendo sacchari quantum sufficit. Coquantur secundum artem, & exhibeatur hora somni tale ptisanarium vel hordeatum, ut vocant.

Cremor autem hordei sic paratur. & hord. mund. tßß infundatur in aq. capill. ven. sufficienti per diem naturalem, Cremoris hordei parandi ratio. bull. & extrahatur mucilago, fiat syr. cum saccharo f. 4.

His *hordei* (extende etiam ad *alicam*) præparamentis calida sub rerum exigentia, id est, affectus, temperaturæ, ac naturæ hominis, regionis, temporisque anni, atque hoc genus aliorum, licet addere granatorum, limonum, aurantiorum, citreorum, cydoniorum, omphacique succus, aut acetum, aut simile aliud, quibus addensati humores corporis & coacti caput ægri non petant.

Panattelæ confectio talis est.

Recipe medullam panis albi, infunde cum jure caponis Panattelæ apparatus prima. per unam aut alteram horam, & per setaceum trajice, addendo vitellum ovi unius, & parum sacchari, coque ad justam consistentiam. Diebus asarcis pro jure caponis infundatur panis cum lacte.

Alius panattelæ conficiendæ modus.

Recipe medullam panis candidissimi minutim infricatam & Panattelæ confectio secunda. probe in patina argentea super carbones exsiccata: infunde cum jure caponis, diebus nempe sarcoticis, aut cum lacte diebus asarcis: coque in ollula, super infundendo continuo jus caponis, vel lac, usque ad perfectam decoctionem. Hæc panatella ægris quovis tempore porrigi potest.

Restant *edulia alba*, Gallis *blanc manger*, cujus præparatio varia est, sed optima in hunc modum conficitur. Recipe farinæ orizæ semilibram, infunde cum lacte, accipe præ-

Edulia alba.

præterea pulpam integram caponis cocti, amygdalarum N. 24. terantur in mortario, addendo orizæ farinam cum lacte infusam: mixtis & trajectis omnibus per setaceum adde sacchari ad libitum: coque, subinde mixturam agitando cochleari vel spatula lignea, usque ad consistentiam pappæ.

Pappæ formula.

Pappa præparatur cum farina albissima, quæ dissolvi debet in sufficienti quantitate lactis, omnia decoquendo in lebetæ usque ad justam consistentiam. Quidam addunt vitellum ovi, & sacchari aliquantum ad libitum. Simplicior ejusdem dulciarii præparatio ex carne pectoris capi vel gallinæ, cum mundis amygdalis intrita, saccharoque albissimo & aqua odorat. rosarum est; ut video placuisse multis, & Ambros. Paræo alicubi sic distanti.

Restaurantium formula.

Sequuntur restaurantia vulgo dicta, incomparabiliter atque multo aliter præstantia, quàm quæ vulgò parantur alimentosi glutinis expertia.

Recipe caponem duorum aut trium annorum, deplumatum, & exenteratum: quem collo, alis, & pedibus resectis, in frustra minuta discinde: porrò accipe unam aut duas perdicæ, coxam vervecinam, aut vitulinam: hæc carnes omnes minutim incisæ & invicem commixtæ macerentur per 12. horas in vino albo: indantur postea in phialam vitream, addendo cinnamoni semiunciam, & unam aut alteram nucem muscatam, crasso modo contusam; corallorum, margaritarum præparatarum, ana drachmas tres; florum borraginis, buglossæ, ana pugillum unum: omnibus ritè mixtis, & invicem agitatis, vasisque orificio optimè clauso, ut nihil exhalare queat, ac in aheno aqua repleto collocatis, coquantur, idque sine ebullitionis intermissione per septem octove horas. Quo tempore carnes perfecte & sufficienter coquantur, & jurulentæ fient. Tepefactum vas aperiatur, jusque inde separetur, exprimendo residuam carniū partem per linteum: omnibus refrigeratis, pinguedo, si quæ restat, cochleari argenteo separanda est: sique forte cruditatis quædam apparent vestigia, jus inter duas patinas recoquendum est, donec albedinem & decoctionem perfectam assequatur. Hujus restaurantis, instar gelatinæ gelati, accipe tria vel quatuor cochlearia; quod in patina super carbones eliquatum,

quatum, sorbendum des agro ad vires instaurandas: idque continuandum singulis tribus horis. ex quo brevi restitutum iri illum videbis.

Restat, ut adhuc pauca dicamus *de gelatinis, earumque præparandarum modis*: ex quibus unam præ cæteris utilissimam tantum proponemus, quæ & sequitur. Gelatina.

Recipe unum caponem duorum annorum, vitulinam poplitariam, pedes vitulinos quatuor: omnia decoque cum vini albi duabus mensuris, & aquæ tantundem, idque in olla nova vitreata: despumando pinguedinem, tam inter coquendum, quàm post: omnibus sufficienter coctis, jus per linteam fortiter exprimatur, & pinguedo, si quæ restat, omnis dematur: jus porrò in ollam novam trajiciatur, addendo sacchari albissimi sesquilibram, cinnamomi integri semiunciam, caryophyllorum N. 12. Post cujus ebullitionem addenda insuper sunt duo ovorum albumina sufficienter agitata, iterumque ebulliat, dein transcoletur per manicam: & sic habebis gelatinam optimi nutrimenti, quæ prodest appetitui prostrato, & languoribus aliis diuturnis.

Eadem ut colore rubicunda efficiatur, in locum caryophyllorum alii parum santali rubri adjiciunt: alii, ut flava fiat, paululum croci addunt: alii, ut acidulum & suavem acquirit saporem, affundunt succum limonum, vel parum aceti.

Hæc ex Quercetano.

Alia etiam ejusmodi plura, si velis, invenire per te ipsum poteris apud Bartolomæum Scapium & alios hujusmodi coquos Pontificios: ut ne Apicium Platinam, & superiores ejus generis auctores nominem. Est & Leonardus Floravantus, qui *lib. 5. secretorum rational. cap. 84. Et deinceps* pleraque istorum conscripsit. Est & Euonymus, qui *lib. 2. c. de aq. ex animalib.* destillationes pleraque caporum descripsit. Neque verò te tædeat aut hos professores inquirere, aut hæc ex aliis audire: siquidem *coquinaria auxilia semper medicis necessaria esse* scripsit Plato. Plurima quoque istorum exposuit Arnaldus: sed ordinatam generum rationem nemo melius scripsit Vidio *lib. de ratione victus*. Scriptores
istorum re-
rum alii.

S. 3. *De potulentis.*

1. E potulentis *simplicissima & prima est aqua.* Qam ipsam ut & acetum nominavit fortasse pro acetosis Hippocrates *l. de affect.* 37. picrocholis acetum mulsum dulcem in aquam destillat *lib. de fract.* 39. Nunc verò usu trita est, quæ saccharum & cinnamomi tantillum receperit, sive cocta, si opus
2. sit; sive cruda, si alteram æger non ferat, sed pane infricato
3. ac leviter torrefacto sæpius transvasata atque elutriata. Item
4. aqua chalybeata. Ab his aqua est, in qua hordeum incoctum sit, vel coriandri semen præparatum, vel santali: vel uva
5. passa, pruna, zizipha, atque hujusmodi dulce genus, si pectoralis usui sit: vel adiantum & petroselini & graminis radices,
6. si diuretica quærat: aut in qua oxalis, vel portulaca, vel ta-
7. marindi, vel acida cerasa recentia vel sicca fuerint elixa, si ad-
8. strictioni, siti, palatove serviatur. Sunt multi, qui puræ aquæ, vel hordei, vel aliorum decocto, sive ad retundendam bilem, sive ad compescendam sitim, sive ad stomachi gratiam, acidos succos immiscent, malorum puniceorum, citrii, limonum, omphacii, oxalidis, rumicis, ribium, baccarum rhois, oxya-
9. canthæ, uvæ crispinæ: demum syrupos, vel julapia aliquot, portione, ut faciat oxyfaccharum: quæ singula mediis in æstibus commendantur. Vel admiscent, quando æger his
10. delectetur, succum cannarum dulcium, & serapia pectoralia dicta. Vinum granatorum cum aquæ saccharatæ portione
- Arantius. justa offert J. C. Arantius *lib. de tum. cap. 3.* Nos succum cerasorum acidulorum in loræ modum decoctorum æstate
11. obtulimus. Aliquando etiam hydromel in thoracis affectibus congruum erit, quod paratur, auctore Quercetano, ex
- Opescetanus. 5. aut 6. aquæ partibus & una mellis defæcati ad eum terminum decoctorum, ut humori ovum recens supernatet. Per-
12. sæpe etiam mulla offertur, præsertim hyeme: quam dicit
- Arnaldus. Arnaldus *in doctrina v. c. 11. E. in vulneratis, phlegmaticis & hyeme, mel adjungitur potioni.* Suppuratis amyllum mullæ ex aqua pluvia confectæ adjicit Nicol. Piso *lib. 2. de morb. intern. cur. c. 9.* ita igitur & nos empyicis ex vulnere. Alii
13. denique stillatitias ex duplici vase aquas schorfoneræ, melissæ,
14. buglossi, florum cordialium, portulacæ, atque oxalidis offerunt.

ferunt. Non defunt etiam ex his, qui fontanam aquam porrigant, in qua ignitum aurum sæpius extinctum sit, pro corde fovendo. Usus sint horum omnium potuum varii pro variis hominum casibus & appetentia: suosque prout usitatos habet regio natioque. Sic cerevisiam, zitum, vulgo *birrbam*, gustant libenter aquilonares. Vinum malorum punnicorum, pomorum, alii populi; quam *sidram* dicunt. Parabitur autem ex Oribas. *§. collect.* si ab acinis eorum expressus succus ad tertias decoquatur: *Hebrææ* nimirum *potionis* omne genus, quod inebriare possit, secundum Hieronymum. De quibus omnibus conficiendis atque ejus generis aliis, lege *librum de vini natura, artificio, atque usu* Gulielmi Grataroli *cap. 23.* *24. 25. & 26.* G. Fallopius, vir omni doctrina excultissimus, hanc vinum æmulantem aquam descripsit *lib. de tumorib. c. de inflammatione.* Coque duos sextarios aquæ in olla, donec parum diminuatur, post hæc adde duos num. caryophyllorum, scrupulosque duos cinnamomi integri, & interferveat aqua. Quo facto, subtrahatur ab igne, & frigescat obstructo operculo, tunc additur sacchari purgati & vini granat. acerborum an. *ʒij.* vel amplius. hac æger utatur. Præter hæc *potatii 17.* ac *pyratii*, *potionis*, meminerunt exteri. Ex Celso potest *18.* esse *æqua*, id est, *diluta potio*, secundum Plutarchum, sive *vinum copiosiore aqua dilutum*, ex Dioscoride verò *lora*, quam ægris concedit ille à longa se valetudine recolligentibus. Porro si vinum immisturus es aquæ præcipue si calidius est, horela una confundendum est, prius quàm stomachus experia-
Oribasius.
D. Hieronymus.
Gul. Gratarolus.
Fallopius.
16.
17.
18.
Celsus.
Præceptum.
Moses.

Admonitio circa prædicta.

Vinum oligophorum album per saccharum tritum in pan-
 no raro sæpius transcolatum aliquando nos Johanni Baptistæ *Historia*
 Pagano pectore transfosso bibendum dedimus.

Visa sunt hic & adjungenda quædam, quæ plurimum in
 rem faciunt, ex Arnaldo Villanov. ex *operibus parab. doct. §.*
cap. 10. transcripta, quæ sunt.

Aph. 17. Festina consolidatio vulnere potissimum cau-
 satur à sanguine pauca aquositate: quapropter aquosos potus
 vulneratis convenit evitare.

Cap. 11. aph. 1. Potio, quæ consumit, atque sequestrat aequalitatem à sanguine, non aqua, sed vino, stypticis diureticis cum aromaticorum commistione conficitur.

In vulneratis phlegmaticis, & in hyeme mel conjungitur potioni. *aph. 2.*

Cap. 12. aph. 1. Venter stypticus & viscera obstructa vel tumida spiritualia sicca vel totius ariditas prohibent vulneratis offerri potiones stypticas & acutas.

Cap. 13. aph. 1. Quanto vulnerati majorem fuerint hæmorrhagiam passi: tanto securius pigmentis aromaticis imbuuntur.

Cap. 14. aph. 1. Sicut vulneratis hæmorrhagiam passis merum præcipue congruit: sic pronis ad eam derogat omne vinum, & quicquid acuit sanguinem vel stimulat ebullire.

Cap. 15. aph. 1. Sicut inflammativa & subtiliativa cogunt effluere sanguinem: sic & infrigidantia prohibent emanare.

Cap. 16. aph. 1. Quibuscunque intra corpus recenter sanguis coagulatur, his potio vulneraria sudorem provocans confert.

Admonitio
de nostris
dicendi
prescriptis.

1.
Amplioris
nostræ cir-
ca cibaria
præceptio-
nis causæ.

Hæc nos quidem vulneratorum alimenta primi compilavimus, quorum aliqua consueti moris sunt, alia non quotidiana, & alia fortasse videbuntur insolentia. Nihilominus hæc postrema cogitare debebis à nobis scripta, in universum consulentibus varietati naturarum partium corporis, ætatum, temporum, locorum, miseratis quoque, & ægrotantibus, & prostratæ ipsorum appetentiæ, dejectæque virtuti, potissimum è multis & longis sanguinis profusionibus atque hujus generis vacationibus. Ad hæc scire licet vulnera diuturna, velut ulcera vetera procuranda, minùs exquisito victu indigere; recentia vero plerumque, ut acuti morbi, tractantur. Præter quas rationes & alias non negligendas addam, videlicet accidere sæpe, ut robustiores, vel causa stomachi, vel sensus acrimonia, vel contrariæ consuetudinis usu, abstinentiam diutius ferre haud queant vulnerati, percipientes inde vel morsum atque æstum circa superiorem ventriculum, aut cephalalgiam, aut lipothymiam, aut febrem incurrentes, aut attractum denique superfluitatum, ad stomachi cava sentientes. Quas omnes noxas atque molestias ferre languentibus du-

durissimum ac minime tutum fuerit. Ob id prudentis consilii fuerit victum accommodare ventriculis, sicut amplioribus hypocautis sufficientia sua *ὑπεκαύματα*, succendicula, quasi præscripta per divinum Hippocratem in 14. *aph. pr. I.* Mitto, quod ubi principibus viris excogitare debeamus conducibiles simul, & non ingratos cibos, ad manum oportet sint descriptibiles medicis. Porro displicere non debet, à nobis, diætā in chirurgia instaurantibus, atque ex integro instituentibus, modos plurimos interjectos, ex quibus omnibus tanquam ex ampla & copiosa farragine commodius sit artificii sua deligere alimenta, quæ videantur decumbentibus opportunitiora. Denique facere persæpe cogimur, ut sanitati serviat voluptas. *Namque in nonnullis magnum ad aviditatem momentum affert edendi insuavitas*, ut Galenus est auctor in 2. *de alimentorum facultat.* Voluptas vero ex sapore alimentorum costuram conciliat ex amico ventriculi circumplexu, quod M. Hippocrates indicavit *aph. 38. lib. 2.* Itaque varietatem victuum adscripsisse non alienum, sed maximè necessarium fuit, si sint æqua indicia.

Accommodandi ventriculis congruentes ac proprii victus.

Simile. Hippocrates.

4.

5.

Galenus.

Hippocrates

Temporum discretio.

Hactenus præscripta diætā etiam vulneratorum, intra tempus inflammationis & fluxionis humorum, durans alias ad septimum, alias ad decimum quartum, nonnunquam etiam ad decimum septimum, & ad vigesimum diem. A quo deinceps tempore fieri gradus possunt ad carnes, & ad vinum, breviter ad eum victum, quem ulcerosis jam præscripsimus.

§. 4. *De ratione victus, quam servare debent hi, qui vulnus è chirurgi manu recipiunt.*

Poterat huic quidem sermonis particulæ superfederi facile, si confidissem atque certo sperassem omnes qui me lætitant, præterita cibandi præcepta & ad eos, quibus medicus vulnus facit, facturos esse communia. Verùm quia nulli rei incommodat explicatio, satisfaciemus & his, qui quærent, quis victus offerendus sit iis, qui chirurgiam, proprie dictam, sint in se recepturi. Est igitur, quando tum inedia, tum victu tenui, tum pleniussculo laborantes sunt continendi. Inedia quidem sub his convenit & tunc, cum atrox quæcunque opera ineunda est: videlicet cùm calculus secta ve-

Partitio victuum. Inedia quibus conveniat.

l. 8. de effe-
medicina,
expos. prima
et de reliqua
fessione.

fica detrahendus est; cum inguen aut testiculi sunt excin-
dendi, tum in volvulo, tum in herniis, *sicut aliquando dixi*:
cum amputatio membri conficitur; cum cataracta deponi-
tur; si humeri, cubiti, femoris vetusta luxatio restituitur; si
confringitur porus, in osse primitus fracto male conglutina-
tus; si vivus puer ex utero per sectionem, quam cæsaream
vocant, extrahendus est; si mortuus ex eodem clauistro mi-
nutatim eximendus; si varices, aut extumescences in arthri-
tici venæ excindendæ; si aneurisma tollendum.

Nevole vul-
gare bella-
rium.

In his atque aliis hujusmodi casibus non mediocriter pro-
batur, si non ipsa inedia, certe perquam tenuis & exquisitus
victus: qualis fuit antiquis succus granatorum, cremor pti-
sanæ; nostris vero temporibus saccharum simplex, saccha-
rum rosatum aut buglossatum, cum aqua superpotata; cru-
stulæ tenuissimi pollinis cum saccharo, quas dicunt *nevole*,
credo à nephelis Græce, nubeculis Latine, quas illæ tenui-
tate repræsentant; item cibus ex pane loto & exsiccato.
His pridie etiam & postridie plus minus victitabunt.

Victus ordo
secundus.

Panatella vero, quam nostri vocant, aut ex passis uvis
cum bellariolis, & jusculum pulli pusilli, victus est ordo
ulterior. His & eo genere utendum in gangrænis, quibus
crebræ fiunt per scalpellum incisuræ, aut quibus in sana par-
te ad ampliandum, sive ad infixam extrahenda secunda sit pla-
ga, quibusque calvæ sit excisio vel terebratio, vel in pecto-
re sectio vel ustio, tum in empyicis, tum in cancriosis, &
in abscessibus cum integente membranula eximendis.

Victus ter-
tia species.

Postremus diætæ gradus statui potest his, qui ex hydrope
vel abscessu magno, per decubitus facto, secantur aut urun-
tur; item quibus phymata vel pani jam suppurati aperiuntur.

Illud tamen scire convenit, ita quidem perpetuas has esse
normas aut hæc præscripta, si virium imbecillitas & homi-
nis languor non immutet. Deinde & per figuram &, ut
Græcè dicam, ἐν τύπῳ producta hæc esse.

CAPUT VII.

*De eorum, qui tumores aut abscessus
patiuntur, victu.*

Tumores, quod genus & ulcera comitari subsequi solent & præcedere sæpe, neque suis ad victum optime instituendum carent observationibus. *Calidi & frigidi, cum prima fit horum divisio per Avicennam 3. 41. tr. 1. c. 1. sua qui-* Avicenna. *dem his, & sua reliquis est nutritio constituta.* Itaque phlegmonæ, & erysipelæ, herpeti, & carbunculo, cum cæteris Inflammatoriis tumores, quoniam horum affectuum causam offertor frigidus. Hippocrat. *sa est calida, victus esto frigidus, & quem Hippocrates vocavit, humidus; ptisanæ videlicet, olerum frigidorum, cucurbitæ, cucumeris, hordeatæ amylatæ pultis, aut panis triti cum amygdalarum vel cucurbitarum succo. Potus autem aquæ, & qualis in vulneribus usitatur.*

Sed ad frigidos tumores, hoc est, ædematosos & scirrhusos, vel calida, vel neutra cibaria competunt. Ex prioribus sunt sceniculum, eruca, sinapi, nasturtium, sisymbrium, brassica, betonica, asparagi. Ex aromatibus cuncta. Ex potulentis vina majora, aqua sparti Indiæ temperata. Ex animalibus carnes vervecis, hœdi, vitulæ, sylvestrium quadrupedum, aves montanæ, domesticæque omnes, ova, pisces saxatiles &c.

Hæc posteriora quidem neutra vel media dicuntur, quæ ad incipientes tumores non male præscribuntur. Cæterum ad abscessus, sive hi calidi sive frigidi fuerint, contrarietatum usu relicto atque omisso, accipiantur ea, quæ ad exciscandum imminuendumque humorem purulentum faciunt. Atque ita prohibitis relictisque jusculentis, herbariisque ferculis, & quæ cum humore parantur, etiam acetariis, & liquidiore omnibus, fructibusque horariis, & potu multo; in reliquum approbantur assa, vel elixa ova duriuscula, fructus aridi, passa uva, amygdalarum fructus, & id genus alia. Ad summam tractandi sunt abscessus quotidiano victu non alieno, quam quo ulcera: quare si quid in his desideratur, inde repeti licebit.

*Abscessus & suppuratio-
nes quo vi-
du gaude-
ant.*

*Abscessibus
& ulceribus
communis
victus.*

Caput

CAPUT VIII.

De Victu luxatorum.

Luxatis
magnum ex
longa fame
præsidium.

Hippocrates

Respondet
alvus luxa-
tis necessum
est.

Ratio.
Victus & in-
flammatio-
nis terminus

Avicenna.

De vino
disquisitio.
Celsus, Avi-
cenna.

Hippocra-
tes.

Luxati, mea quidem sententia, duplicem doloris acerbita-
tem incurrunt; eam primo, quæ ex diductione ossis vio-
lenta & ex sede propria remotione, & eam, quæ ad suum
locum medica manu fit restitutione. Quas ob utrasque cau-
sas obnoxios ipsos esse inflammationi necessum est, præsertim
cum luxatio magna est, quæ composita cum vulnere, vel est
in membro musculoso, & cum complicatu symptomatum,
& febris. Itaque recte Celsus *magnum his ex longa fame præ-*
sidium definivit, & veteres Græci omnes offerendū voluere
melicratum, & sorbitionem alicæ, vel hordei. Celsus vero
lib. 8. cap. 7. mandat ægris famem sustineant usque ad tertium
diem, & deinde humidum cibum ingredientur, & sublata inflam-
matione paulo pleniorē, eumque qui carnem alat. At si facilius
sit restitutio, neque aliud quid discriminis fuerit, victu mediocri-
ter tenui luxatus tractandus est, ut primo de fractur. 45. & 46.
videlicet ptisana, aut alica integra, piscibus petricolis, mal-
va, beta, blito, atriplice, & ejus generis mollibus obsoniis;
quæ alvum laxent: nam respondere ventrem luxatis necessarium
est, ut citato loco de fract. proposuit Hippocrates. Ratio au-
tem est, ut quod affluere debet in musculentam articuli, qui
jam debilis est, substantiam foras evacuetur. Victus hujus
retinendi terminus citior est septimus dies, ut 4. de artic.
particula 65. hunc proposuit Hippocrates primum inflamma-
tionis terminum. Ulterior est nonus, ultimus erit decimus
dies; quo tempore tutissimum est plenius vesci non negatis
carnibus; sed has ex extremis animalium partibus tendineis
& cartilagineis, utpote viscosis & glutinatoriis, sumendas
voluit Avicenna in 5. sen. 4. donec ad integram sanitatem per-
ventum sit.

Hic luxatorum proprius cibus est communi omnium sen-
tentia. Cæterum de vino discrimen est, quod per omne tem-
pus interdixit Celsus, concedit sub sarcoidis calli generatio-
nem Avicenna in 4. sen. 5. tr. 2. cap. 18. pariterque alii, qui suc-
cessere. Nec de Hippocrate dubito, quod consenserit in auste-

ro, & nigro, quando tale & in acutis permisit *comm. 3. de* Explicatus
Celsi locus.
dieta acut. particula 39. Quocirca neque discrepare ab his
 Celsum judico; sed quod per omne tempus vinum alienum
 esse dixerit, equidem, manente suspitione inflammationis
 interpretor. Et quod ita statuerit Cornelius, factum inde
 puto, quod similiter in Hippocrate *comm. primo de fract. par-*
ticula 47. scriptum legerat absolute: οἷν δὲ καὶ κρετταρῶν ἀπέ-
 χεῖσθαι, quorum sensus est, *sed à vino & carne sibi temperent.* Expositus
Hippocratis
locus.
 Sed eo, quo dixi modo, non videtur loquutus Hippocrates:
 etenim continuo subdit: ἐπειτα μὲν τοι ἐκ πρεσβυτέρων ἀνακο-
 μίζεσθαι, id est, *postea tamen progressu facto rescindi.* Vinum con-
cedi luxatis
non alicui
est.
 His igitur sic compositis vinum aliquando concedi luxatis non alicui
 num est.

CAPUT IX.

De eorum, qui fracturas ossium passi sunt, victu.

Iis verò quibus aliquo casu contrafacta sunt ossa, Cornelius A Celfo
constituitur
victus ho-
mini fractu-
ram passo.
 Iuctor gravissimus hunc indixit l. 8. c. 7. *Illud ad omnia
 ossa pertinens dictum erit, famem primum esse necessariam, dein-
 de à die tertio humidum cibum, sublata inflammatione paulo ple-
 niozem, eumque, qui carnem alat; per omne tempus vinum esse
 alienum.* Hæc ille conceptis verbis. Cum quo viro concor-
 dat etiam Galenus in l. 3. meth. med. c. 5. & cum his utris- Galenus.
 que Hippocrates in *comm. de fract. partic. 47.* Hæc quidem
 hi de communiter dicta fractura. At *comm. 3. ejusdem operis*
partic. 12. scripsit hæc Hippocrates. *Tenuiori autem cibo diuti-* Hippocra-
tes.
*us contenti sint, quibus à principio carnis quoque vulnus accessit,
 vel ossa cute exciderunt, & ut una oratione omnia complectar,
 gravissimæ fracturæ rationem victus tenuiorem ament & diuturnio-*
rem. Nos vero si recte summam subducimus, non alienum
 his sane, quàm qui vulneratis solet, victum offerre debebi-
 mus: nisi quod per sarcoidis pori procreationem glutinosum
 exigitur alimentum. Quare si quid acidum, incisivum, at-
 que attenuans in vulneratis nutriendis præscriptum fuit, id
 omne in his rescindi debet; præsertim per ante memoratum
 ferruminationis tempus: namque per initia non incommodum
 puto futurum, ad compescendos atque antevertendos bilio-
 forum

Sub sarcoi-
dis procrea-
tionem vic-
tus glutinosi
necessitas.

Acida principio comperunt.

forum succorum incurfus, vel citri acidum, vel omphacium, aut quid tale præberi.

Exposita certa genera cibarium.

Deinceps verò quum dies advenerint porum ferentes, qui non omnibus fracturis definiti sunt, sed etiam atque etiam varii pro ossium patientium conditione ac natura, sub his protinus viscidioris substantiæ cibaria licebit offerre, qualia sunt videlicet: panis triticeus è farina primaria, pastillorum omne genus, alica, hordeum mundatum, filigo, frumentum, oryza, simila, id est, semimolitæ farinæ pars crassior, cocta in capi jusculo cum vitellis ovorum; ex animantibus vero partes extremæ, cartilagineæ, nervaceæ, cutaceæ, ligamenta, tendines, linguæ, rostra, capita, auriculæ, pedes, & cerebella, pedes potissimum vitulorum, vervecum, hœdorum, eorundem intestina, & lactes *animelle* vulgo appellatæ, quæ tamen, ut vult Avicenna *lib. 4. fen. 5. tr. 2. c. 18.* debent esse biscocta, ova integra, &c.

Avicenna.

Adstringentes cibi in secunda mensa.

Quidam viri castaneas & mespilos in secunda mensa sumendos voluere, cibum quidem lentissimum & adstringentem non parum. Nos tenuiora proposuimus in sermone vulneratorum diætæ.

Fabricii Hildani opinio adversus omnium commune præscriptum.

Hæc quidem ex communi medentium usu præscribuntur decumbentibus. Nihilominus ea in opinione fuit Gulielmus Fabricius Hildanus, ut contenderit infrugiferam alioquin esse victus hanc rationem. Cujus sententiæ suæ rationes affert, quod assuescens viscidis istis escis continuò cava hepatis regio, tale educat sanguineum genus, qualis & materia fuerit. Hinc obstructions, & infarctus venarum, scirrhi lienis, & hepatis, & *diætaris*, calculi renum, & vesicæ, atque ex his alia deteriora, consequuntur. Additque ex Gal. *lib. meth. & artis medic. c. 86.* spontaneum esse fractis ossibus viscidum alimentum; quippe quod ex cavernulis appendicum & intimorum ossium prodit ad ipsum os fovendum. Ex hoc igitur ipso glutine & porus sarcoides exstruetur. Itaque superfluous & inutilis est esus viscorum omnium in fractis ossibus conglutinandis, auctore isto.

Galenus.

Lapis osteocolla Germanis usitatus.
C. Magatus.

Verumtamen si, ut fama est, lapis osteocollæ, quem proprie *bembrucho* Germani nominant, ut auctor est Magatus *primo de vulneribus c. 57. f.* sesqui drachmæ pondere ex vino mera-

meraco cum mane, tum vesperi haustus triduo, vel quatri-
duo ferruminare dissoluta ossa valet: periculum illud non
est, quod tantopere cavebat Fabricius ex obstructionibus.

Vinum competit rubrum, crassum, adstringens, aqua
mediocriter temperatum.

Fabricius.
Vinum frac-
tis ossibus
adstringens
esto.

CAPUT X.

*De inanitione corporis sensibili, quæ ulceribus
& ejus generis vitiis servit.*

Si diætæ nomen latius extendimus, quemadmodum fieri
sconsuevit à nostris per primum Galenum edoctis in *comm.*
2. lib. epid. & in *comm. de natura hum.* 5. inanitio corporis,
& agitatus, quem motum dicunt, prout medicæ considera-
tionis est, sub ea comprehenditur. Quare de his aliquot &
necessaria, quemadmodum nostræ virili licet, differemus,
præsertim ad percuranda ulcera, Hippocratem porro imitan-
tes; quippe ipse nobis agendi docendique præmonstrator *pri-
mo libri de ulceribus ingressu* de his provide præcipiendis, rite-
que per nos servandis fuit sollicitus. Itaque nos agemus pri-
mum de vacuatione, & vacuantium generibus, & sive id
quidem efficiant per se, sive per accidens.

Galenus,

Hippocra-
tes.

Vacuatio.

Cacochy-
mia haud
solum in
qualitate vi-
tium.

Cacochy-
mia potissi-
ma causa
ulcerum.
Cacochy-
mia multi-
plex.

Vacuatio igitur anversa est humorum in corpore, quantitate
præsertim molestantium, excretio. Dixi præsertim; quod nihil
vetet eosdem & qualitate incommode, adeoque sit excessus
duplex, tum in qualitate, tum in quantitate: quam Græci
cacochymiam appellaverunt. Nam neque ejus sententiæ sum,
ut putem hoc solum in qualitate vitium, sed qui ita sentiunt,
eos credo errare. Qui tum facile se corrigent confido, ubi
reputaverint generationem cacochymiae, quam Galenus 3.
de temperamentis 3. scripsit fieri ex multis pravis & vitiosis luc-
cis aliis, ex corruptela, & putredine. Quas ob res cum ca-
cochymia potissima ulcerum & communissima causa habe-
tur; jure nos huic vacuationem instituimus. Quæ cum mul-
tiplex sit, sive universalis, sive particularis, sensibus patens, &
obscura: circa singulas species providum & perspicentem volo
nostrum chiriatrum. Quorum omnium præcepta & normas
quis possit sub his compendii angustiis explicare? Sufficiat er-

go, si carptim & vellicatim, quæ magis ex usu sunt, attingamus; sic, ut viam in his tenendam monstremus, quasi qui digitum ad fontem intendit.

§. I. De Sanguinis detractiōe.

Sanguinis
detractio-
nem quæ
maxime
persuade-
ant.

Sanguinis detractio, quocunque modo adveniat, aut facta sit, maxime juvat eos, qui sub plenitudine patiuntur ulcera, siquidem illa sit ad vires, sive ad vasa, præsertim sanguinea, quorumve temperatura aut ipsa talis est, aut huic maxime analogæ; similiter & quorum ætas hujus naturæ propria participat, ut juvenum, & adolescentum, & quorum corpus habitius est, & compactius, & vita desidiore, qui vinosiores sunt, minusque venereis dediti, quique minus vacuationum spontanearum aut aliarum experiuntur, quibus si verum tempus aut conterminum accadat, gravior est minuendi sanguinis necessitas: ad summam, quæcunque ad ubertatem succulentiamque, ut ita dicam, sanguinis spectat occasio. Hæc nobis abundantia intercidendæ movent consilia. Sed hæc quidem pro præsentī curando statu. Cæterum caventes futura, & imminētia, ut inflammationem, dolorem, adfluxionem ad partem affectam, atque alia ex plenitudine mala; non cum minori providentia sanguinem minuimus, ut iis, qui ex alto lapsi sunt, internamque aut externam disruptionem passi. Ergo inquit Celsus *lib. c. x. si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem vomit, quamvis paulo ante sumpsit cibum, tum protinus ei demenda materia est, ne si subsederit, corpus affligat. Idemque jam aliis casibus repentinis, qui strangulant, præceptum est.* Atque ita quidem de universa sanguinis detractiōe non ipse dicam, sed rerum natura decernit. Sequitur autem maxime hæc præcepta emissio sanguinis per venas, quæ plenius omnino scopo satisfacit; deinde & aliæ hujus educationes, quæ isti quam simillimæ sunt, etiam si sint natura constitutæ, sed arte movendæ, cum deficient, ut hæmorrhoides in maribus, menses in foemellis, hæmorrhagia narium in utrisque. Præter has aliæ sunt sanguinis in chirurgia extrahendi rationes, quæ quoniam sunt & curationi communes,

Præcavendis
etiam fu-
turis malis
commoda
sanguinis
missio.
Celsus.
Sanguinem
ex subito
casu vomē-
ti etiam
paulo sangui-
nis detra-
hendus.

munes, suo per nos loco tractatas leges, ut *hirudines*, *scarificatus*, *cyrfotomia* sive *varicum dissectio*.

§. 2. De Scarificatione.

Ex præsidii quoque sanguinis vacuatoriis, quæ ulceribus utilia facimus, sunt *scarificatus*. Cucurbitas ex hoc usu non pono, quippe quæ ex insensibiliter vacuantium sunt genere, neque huc commendantur, nisi quatenus scarificatui serviant adjuvantes sanguinis effusionem. Verumenimverò quid hic de scarificatu proposui, qui de hoc abunde in *lib. 3.* præsertim in *chirurgia privata* egi? Sed nihilominus ibi de *vacuatoria*, de *revulsoria* hic, aut saltem *derivatoria medela* sermo esse debet: cujus quidem ea sunt exempla.

Primum pueris, qui tonsillas epidemicas circaque pudendas partes aut inflammationes aut ulcera, aut alia quæcunque mala ex calore ortum ducentia patiuntur, aurium scarificatu succurrunt *Ægyptii medici* tum intra tum extra confecto, dum has & manibus confricarint & aqua calente foverint, collum vero aliquantum adacto vinculo ad tumefactum partium venarumque superiorum compresserint; quod in omni partium supremarum scarificatu commune est. Quæ fortasse chirurgia spernenda per dogmaticos non est. Nempè Hippocrates *lib. 6. epidem. com. 5. text. 21.* scripsit, cum *adsunt cedmata, venas in auribus posteriores scindendas esse*. In pueris adhuc & cuiusque ætatis hominibus, qui inflammatione aliqua circa caput, aut oculos, faciei nasique ruboribus (*guttas roseas* dicunt) vexantur, narium cava plusculis incisuris aperiunt. Qui narium internarum cruentatus tam frugiferus visus est Amato Lusitano in *3. centuriarum suarum*, ut glorietur se primum hirudinum hisce partibus imponendarum usum induxisse. Sed & labia gingivæque, præsertim inferiores, ad sanandas labiorum fissuras, & ad oris fauciumque inflammationes comprimendas, similiter exsant. In maximis autem doloribus, qui ex inflammatione sunt & ad grave discrimen perducere hominem possunt, alte scarificant. Sic in pleuritide, hepatis, lienisque inflammatione, in erysipelatis vehementibus, quæ vel ad scirrhum, vel ad gan-

De revulsoria scarificatione hic princeps sermo. Ut illic scarificatio tonsillis epidemicis Virilis circa pudenda. Quibus in morbis utantur *Ægyptii* scarificatu. Inflammationibus circa caput narium cruentatio conducit.

Amatus Lusitanus. Labiorum gingivarumque scarificatio quibus capitulis malis utilis. Pleuritidi, Lienis hepatisque inflammationi.

Erysipelis
livescen-
tibus, & in
scirrhum
tendenti-
bus,
Dyspepilotis
Cutis defœ-
dationibus.
Maculis
Pustulis.
Suppuratio-
nibus inhi-
bendis.
Hydropico-
rum tumo-
ribus Em-
physematis.
Anthraci
tuberculis-
que pestife-
ris.
Tensio du-
ræque par-
tibus.
Morfui ra-
bidi canis
vel serpen-
tis.
Ecchymo-
matis Inti-
mis ruptu-
ris.
Gangrænz
declinanz.
Oculorum
inflamma-
tionibus.
Contra no-
strozum exi-
lem & mu-
tilum me-
dendi mo-
rom.

grænam finitum iri metus est. Sic in tumore digitorum, & in omnibus communiter tumoribus, & in omnibus ulceribus ad cicatricem non venientibus, in cutis defœdationibus, maculis, pustulisque, in quocunque venenato ictu, atque in aliis.

Ita quidem illi. Sed in Hippocratis dogmaticorumque omnium doctrina nos scalpturæ usus factitamus, ad inhibendos phlegmonarum suppuratus, ad inaniendos hydropicorum tumores, ad emphysemata, ad anthraces & tumores pestiferos, & ulcera vetera ad comprimendas tensas scirrhusasque partes circa ulcus, cujus exsiccationem & coalitum juvant. Item cum vicinis ulceri partibus acris adjacet fluxio, ut hæc revocata deinceps illud non irriget, aut inficiat. Ad hæc ut ulcus à rabido cane, vel serpente excitatum, à veneno relevemus. Præterea ut contusæ internæ partis ecchymoma rescicemus, in intimioribus rupturis, ut 44. *tract. 2. c. 3.* habet Avicenna. Item ad inflammationem gangrænamque vitandam. Neque non cum livor intemperiesque tetrior circa ulceratam partem assistit, ut docuit Paulus *lib. 6. c. 109.* *Excusat enim* (inquit Princeps) *scarificatio*, 3. 4. *tr. 1. c. 2. c. pr.* Ad summam, scarificatu præstantes medici utuntur non tantum ad curandas partes, sed etiam ad tuendas, ne augeantur fiantque morbi. Quo pacto in oculorum inflammationibus cucurbitulas occipitio affigit & cutem scarificat Oribasius *l. 8. synopsis. c. 38.* Audacius quippe hoc præsidio utebantur antiqui quam nos, qui non aliis in morbis quam in gangræna ulitamus; inertes sc. & imperiti, qui ditissimam opis artem & remediorum plenissimam in pauca & rara contraximus, quæ nihili sunt, levia, & inefficacia: prompti semper id caulari, quod naturæ veteribus erant robustæ, nostris hominibus sunt imbecillæ; sed credo deficere potius animos nobis, atque esse degeneres & imbecillos, ut pathognomonicus nos timor arguit. Sed de his aliàs.

§. 3. De Varicum præsectione.

Evacuantibus sanguinis formis nescio equidem an adnu-merem quoque *varicum discissionem*, quam administrandam voluerunt veteres medicinæ auctores circa ulcera, quæ eisdem

dem sæpe sunt circumsepta. Potest enim verò dici vacuatio, si spectetur, quod prius sanguine ateriori affusum circumque stagnatum, ut ita dicam, ulcus non sit sanabile: mox ejusdem abductu siccescat, ac facile curetur. Potestque & vacuatio dici promptius, quod eundem sanguinem in præsentia subtrahat.

Nihilominus & derivantium meretur locum, atque appellationem, propterea quod humor hac suetus via transcurrere, torquetur aliò, præsertim superne deorsum.

Omnibus modis utilissimum comperietur hoc præsidium, si quis sit, qui administret utens. Dixi, si quis administret: nam præcautum, & formidatum, propterea relictum, & propemodum obsoletum est hoc remedii genus; indignum tamen, quo non fidenter cum accidit, utamur, quemadmodum ego me in *altera*, quæ sequitur, *chirurgiæ parte* lucide monstraturum confido. Ibi igitur totum ejusdem usum, utilitatem atque necessitatem, cum sua operationis administratione, pertractanda atque explicanda reservo.

§. 4. De Hirudinibus.

Ad prædictam sanguinis evacuandi rationem addi possunt & *hirudines*, quarum inter chirurgiæ adjumenta parum frequens est usus; qui tunc tamen usu venit, cum à partibus tenerioribus, laxis & perdebilibus nocentem humorem extrahimus: ut in affectis oculis illas affigimus locis, quæ sunt post aures; patiente interne gutture, imponimus anteriori collo, sicut magistri 1622. & deinceps in pustula epidemica tonsillarum facere consueverunt, post sæpe repetitas venarum omnium sectiones. Item *hirudinum* probatus nobis est usus, ut dicit Avicenna referente *Guid. trac. 7. de phlebot. c. 1.* ulceribus malis circum & super apostematis emunctoriorum & difficilis maturationis, & in particulis, quas subjecta teneritudine veremur attingere; quales oculi sunt, & nares, & gingivæ, pudenda, manus pedes & partes denudatæ carne, ut juncturæ, teste Albucasi, in his præsertim hominibus, qui scæmineam habent naturam, & in scæminis ipsis, & denique in pueris. In his etiam malis, quæ vel cutem perreptant, atque extime prendunt, ut serpigine, impetigine,

Tonsillæ epidemica
A. 1622.
hoc remedio curatæ.

Quibus morbis hirudinum commodus sit usus.

Ex Avicenna &

Albucasi.

malo

malo mortuo, & similibus: extrahunt, inquam, extime sed intimioribus tamen partibus, quàm cucurbitulæ se insinuant, ut putat Avic. 4. 4.

§. 5. De Hemorrhoidibus.

Hæmorrhoidum quoque *excitatio provocatioque* raro in sanationem ulcerum venit: sed nolim tamen ignorari certum eorum beneficium, cùm aut cancer, aut atræ bilis quodcunque ulcus, aut affectus hoc præcedens, partes quasunque corporis prehenderit. Et quidem in his vix invenitur aliquod meum & Theophrasti Paracelsi sententia melius beneficium si-
ve quidem in maribus, siue in scæminis, sed si vetuli utrique sint, omnium optime convenit. Aperiendarum autem istarum apud omnes fere pragmaticos interne ratio est *aloë*, quæ experimento omnia reliqua superat, siue ex catapotio, siue cum succo rosarum persicarum novies ad solem præparata, siue, quod chymici magis approbant, extracto ʒ j. Cujus medicamenti certum effectum expertus ego sæpe sum in quam plurimis, inter cæteros autem in excellenti viro, medicoque Prætorii Neapol. Gregorio Scalfato, qui melancholicum affectum excussit hoc remedio. Quod idem etiam mecum affirmat Prosper Alpinus *lib. 3. med. meth. c. 9.* & L. Scholzius *consil. med. 175.* qui idem & *de rheo Pontico* perhibet *consil. 185. p. 548.* & *consil. 205. p. 588.* atque alii commendant, quæ nos in *pharmaco chirurgico* describemus. Adeo autem id plane sibi persuasit Rodericus à Fonseca, vir aliqui judicii solidioris, ut non miretur Venetos & Patavinos & conterraneos alios homines hæmorrhoidis infestari solitos, qui pillularum aloës usum habeant per familiarem. Quamquam equidem id eo refero, quod lienosi sunt plurimum ejus regionis incolæ; atque id propterea, quod aquam Brenæ fluminis lutosam potant: quam rem quidem ipse immemor atque imprudens asseruit consil. *ejusdem tomi 27. Cassiæ* quoque *bolus*, præsertim si repetatur, assumptu per commodus est mea observatione. namque movet cassiæ medulla sanguinem istarum venarum.

Est autem *aloës extracti* hæc descriptio.

℞. Aloës succotorinæ quam maxime fieri potest puræ ac mun-

L. de apo-
stem. c. 35.

Aloë præci-
pui usus a-
periendis
hæmorrhoi-
dis.

G. Scalfa-
tus.

P. Alpinus.
L. Scholzi-
us.

Fonseca.

Aloës ex-
tracti præ-
paratio.

mundæ ꝯiij. subtilissime tritam dissol. in decocto pulegii regalis & d' armoise à P. jß specierum cannellæ, caryoph. an ꝯiij. immittat omnia in pelicanum, aut circulatorium super cineres calidos, aut in B. M. contine, dum dictum decoctum excedat aloën ꝯ. aut 6. digitos transversos spatio 24. H. Quare perfecta detrahe per inclinatum vasis dictum infusum. Interea præparatum novum decoctum duorum simplicium super infunde, quemadmodum ante feceras, & simili modo separa. Item & tertio novum decoctum infunde, & separa. Infusa tria jam filtro destillata curabis igne lento cinerum in patina vitrea, vel alia, ut exhalent reddantque auris omnem humorem residuum. Invenies in imo vase crassamentum, veluti melleum, quod cum resiccatum fuerit in loco calido, puta furno, vel sole collustrato, formare poteris in catapotia, cujus massæ excipies pondo ʒ. Id offeres mane horam unam aut duas ante prandium per plusculos dies continenter. Ita fere Claudius Capusius *in eo*, quem edidit Gallice de *cancro*.

Extrinsecus vero *cyclaminus* apprime valet, atque alia, quæ Vidius, Rondeletius, Heurnius, & alii proposuere, sed cum primis videndus Montagnana *conf. 10. tr. 2. c. 6. C. 4. intent. 3. par. 2. c. 7. C. 20. intent. 2. C. 37. intent. 2. C. 39. ꝯ. C. 272. c. 3. int. 3.* Gulielmus è Saliceto proponit hoc, ut capiantur duæ cepæ rubentes parvæ, & 4. spicæ allii, pistata utraque cum farina lupinorum incorporentur, addito aceto quam acerrimo. Joannes vero Finchius in *Encheiridio hermetico-dogmatico* proposuit & succum cepæ, aut radicis ariæ aut bryoniæ. Item emplastra ex farina laterum, felle bovis, staphydis agriæ: nec non unguenta ex medulla colocynthidos & amygdalarum amararum. Ad hos Fernelius in *conf. 68.* venas sedis aperiri commode docuit suppositoriis sive balanis ex hiera simplici cum succo mercurialis, vel cum felle commista.

Externa hæ-
morrhoi-
dum provo-
camenta.

Gul. Saliceti medi-
camenta.

Jo. Finchii
medica-
menta.

Jo. Fernelii
medica-
menta.

§. 6. De Mensibus & Clysteribus.

Sed mensium evocandorum frequentior est usus, qui sicut interno corporis medicatu necessarius est, ita non minor est in externo medendis ulceribus aut abscessibus, qui ex illorum

Mensium
usus fre-
quent.

Dioscorides
Galenus.

Gualterus
Bruelius.

De clysteri-
bus.

defectu proficiscuntur. Ita cum primum hanc mali causam per-
ceperis, ad ducendos illos te comparaveris, five multiplicibus
vinis, quæ describit Dioscorides in *lib. 5.* five quæ Galenus in
5. simpl. five aliis quam plurimis, quæ ex probatissimis nos au-
ctoribus selegimus descripta in *nostro pharmacobulo, per alpha-
beticam seriem disposito.* His omnibus utendis cautiones adjicies,
quas advertit Bruelius in *practica methodo c. de suppressis mensibus.*

Hactenus de hæmorrhoidum & mensium evocatione in u-
sus externæ medicinæ dictum est. De *clysmis* fere similis e-
rat ratio dicendi. Namque hi revellunt pariter ab anteriori-
bus, & præter hæc evacuant ab his, quæ naturam & alvum
onerant, peculiariter. Sed quoniam perquam notus & pro-
tritus omnibus est eorundem usus, parco pluribus.

§. 7. De Diureticis.

Diuretico-
rum quam
rarus tam
præstabilis
in chirurgia
usus.

Vitis posti-
carum par-
tium per-
commoda
diuretica.

L. de fistul.
initio.

Nostra ejus
rei experi-
menta.

Ulceribus
crurum
rheumati-
cis.

Vulneribus
thoracis.

H. Fabrici-
cius.

Eustachius

Audius.

Galenus.

Celsus.

Diureticorum infrequens est usus in chiriatria; sed si quis istis
oportune sciat uti, non pauca vitia, vel tollere, vel castiga-
re poterit, quæ certe putantur curatu difficilia.

Affectus nimirum omnes, qui rectum intestinum & sedem
infestant, hæmorrhoides puta, fistulas, & ulcerationes vari-
as, singulariter hac via curare docuit Hippocrates in *lib. de
fistulis*, veluti remedio, quod revellit à parte male affecta
fluentem humorem, & vitio alimentum detrahit. Itaque
& hoc consilio derivandi teste Vidio usus est idem potione
seselis in fistulis. Possumque ego, si me audis, testari non-
nulla in dictis malis laudem retulisse ex principe diuretico-
rum auxilio; præcipue vero in crurum ulceribus rheumati-
cis, quæ nullis unquam remediis internis externisque cesse-
rant. Quocirca caput hoc libentius positum accipias utilissi-
mæ hujus observationis nomine. In vulneribus item præ-
cipue thoracis commendata leges hæc a nonnullis, præci-
pue ab Hieronymo Fabricio, & Eustachio Rudio, Profes-
soribus Patavinis, in explicatione diætæ vulnerum thoracis,
& aliorum, fortasse quod per urinam divertenda est bilis, ut
Galenus præceptum est *ad Glauconem.* Sed ex Celsi doctrina
l. 5. c. 27. §. 5. omnia urinam moventia, quia materiam ex-
tenuant, utilia sunt morsibus venenatis. Diuturnioribus o-
culorum affectibus diuretica maximæ frugis medicamenta
sta-

Statuit Felix Platerus *tomo 1. p. 798.* itemque strumis *to. 3. pag. 353.* Oedematis vero reprimendis & resiccandis tantum dem approbavit Amb. Paræus *l. 6. cap. 16.* decoctum apii atque anethi peculiariter nominans. Dysenterix denique, post factam aliquam corporis purgationem, diuretica aquæ Villensis in agro Luccensi nativa atque alia hujusmodi attemperantia commendat I. Cæs. Claudinus *in respons. medicin. l. 1. c. 1.* In tumoribus vero podagricis hæc maxime commendavit Guido *tr. 6. c. 1. de Avicennæ sententia l. 3. fen. 22. tr. 2. c. 7.* quippe superfluitates secundæ ac tertiæ digestionis purgant diuretica. Commendarunt eadem & antiqui chirurgi eodem Guidone referente *tract. 2. doctr. 2. c. 3.* ad bronchocele, quæ ejusdem sæpe pituitæ crudorumque succorum germen est. Equidem vero numerosissima diuretica genera & modos non enarro, de his non valde sollicitus, quæ apud alios invenire potest professor noster, quem neque neophiticum, neque incuriosum, aut inertem, ignarumque rerum necessariarum concipio: satis esse putavi, si rationem indigitem tractandarum curationum per medicaminum vacuantium genera. Nihilominus si pauca & certiora medicamenta desiderant, dabo, quæ sunt videlicet *primum è natura provenientibus* cujus generis sunt *aquæ thermales*, quæ terrarum in ple-
risque tractibus scatent, ut in agro Patavino aquæ Virginis & Castrensis, quas hydroticis tumoribus commendavit Hier. Fabric. ab Aquapendente: aquæ Luccenses & cæteræ. Simplicibus ureterum morbis omnibus medendis commodum & impense diureticum Hippocrates *l. de nat. mulierum 29.* probavit fraxini grana *to. in vino bibenda.* Huc pertinet Anglorum *porsetum* dictum, descriptumque ab Heurnio *lib. 2. pract. method. c. 16. pag. 245.* quod fit ex vino albo & succo petroselinii, quibus affunditur lac bulliens, cremore abjecto, utuntur vespere, vel ad occasum solis. Proposuit & Heurnius succum juniperi cum saccharo. Quod medicamen ego ex proprietate plantæ non possum non approbare; sed multo magis lixivium ex juniperi cineribus ad $\text{ʒ} \text{iiij}$. & quod validius urinam moveat, & parabilius sit etiam in omnibus universim locis, ubi juniperus non proveniat. Proposuit & Jubertus *meth. therap. c. 5.* confectionem *λιδων τριφαν,* & pul-

Hippocrates.

Heurnii diuretica

Aliud Heurnii.

Laur. Juberti medicamentum,

1. Quercetani.
ni.

Arnaldi.
Nostrum
experimentum.

pulverem Justini, sed magis syrupum suum nephrocatharticum, & maxime oxymel diureticum; de quo plura scripsit Quercetanus in *Pharmacopœa dogmaticorum restituta capite proprio*: & in *Spagyrica*, oleum hederæ gummi inter omnia validissimum dicit, & *Dietet. sect. 3. c. 11.* vinum è rosis pallidis hortensibus & agrestibus cum radice vincetoxici proponit. Arnaldus vero Villanovanus de aquis diureticis perscripsit. Nos cyclaminis succum arefactum P. ʒij. plus minus commodum ad hanc rem experti sumus, ita ut etiam hydropicos mire levaverit.

§. 8. De Sudoribus.

Sed sudores, arte provocati nullam non externis hisce vitiiis exhibent commoditatem. Quem enim & medicamentis omnibus internè externève adhibitis, diætâ tenui, abstinentiâ rerum, corporis custodia, simul omnibus junctis nancisci fructum nequiveris, ex hoc uno sæpe auxilio simpliciter obtinebis.

Nostrum
experimentum
Hippocrates.
Celsus.

Itaque compertum est mihi ophthalmiam oculorum, quæ in ulcus & pupillæ disruptionem parata erat desinere, momentibus & Hippocrate in 2. *prorrheticorum* & Cornelio Celso in 1. 6. c. 1. post frustratas omnes curandi rationes, & in victus ratione, & catharticiis vacuantibus, quin & revellentibus omnibus, præcipuis demum sudoribus quievissè. Quod fuit mirabile aliquando cerni, sicut nunc fortasse incredibile dici. Tamen inter nostras manus res acta est & comperta usu.

Luis venereæ affectibus.

Utiles quoque non minus erunt sudores in affectibus ex lue venerea. Qui cum humores crassos attenuent, fundant, frigidos excalefaciant, cutem aperiant, præparentque singula ad exactam vitioforum humorum educationem; non possunt nisi extremam adducere deterfionem labis venenosæ. Illud tamen non nego, sudorificis, quæ prudentissime proponuntur, & felicissime cedunt, sparti parilis & ligni Guajacini portionem intercedere; assumptorum vel ex decocto, quemadmodum vulgo fieri consuevit, vel ex semidestillata eorundem portione cum corporibus residuis conjunctorum, ut Hermetici faciunt.

Sparti parilis & ligni Guajaci sudorifici præparatio chymica.

In ulceribus etiam præcedentibus hæc subsequenterque affectibus ex epidemia lue, vel pestilentia, dubium esse non debet, quin conducibiles apprimere sint exsudationes totius corporis communes. Respondent enim harum eductiones non dissimiliter totum occupanti causæ; quare & partes necessarium levamen sentient.

Quid dicam quantum venenato ulceri subventura sint eadem præsidia? quando cuncti fere auctores conveniant moribus rabidorum animalium non inutilia hæc esse. Scribonius Largus lib. de comp. med. c. 103. scribit, *ne serpentes noceant, munitum hominem cervi lacrima esse debere.* Quod propterea puto fieri, quod excremento illo tanta cietur copia sudoris, ut pene totum corpus solvi credas. Quid autem sit cervi lacrima, idem declaravit *ibidem*, dicens *esse id, quod in cervi, cum captus est, oculi angulo, qui ad nares vergit, jordescent viroso odore. Has sordes*, inquit, *Siciliæ venatores diligenter colligunt, & habent in cineto, ut tuti sint à serpentium moribus atque ictibus.* Luculentius autem hanc descripsit Julius Cæsar Scaliger, cujus verba recitat J. Heurnius in lib. 2. præf. meth. c. 26. §. de sudorificis pag. 335.

Nec minus etiam proderunt, si hæc adnumeramus, ulceribus sanandis vesicæ, sive partium aliarum, quæ latent. Præter hæc non minimam opem ex his sentient eruptiones salforum humorum, & acres phlegmonæ; quæ semel apprehendentes, præcise crura, nunquam fere finiuntur, propter defluxus perennes, qui ab imbecillis & positis in proclivi partibus excuti non possunt. Horum autem in his necessitas est, quod harum materia non sunt nisi ichores & humores tenues, qui commode per poros cutis parati sunt effluere, veluti per emissaria ad hoc opus à natura instituta. *Ille enim cum sit ultima*, inquit Galenus *de causis morborum, recipit omnium partium excrementa.* Atque sudores ex omnibus adjumentis sunt præcipui, qui ad peripheriam corporis ex profundo agitata, quæ continentur in venis inutilia prolecent. Quapropter in eo consensu naturæ parantis vias, neque raro etiam propellentis cum remedio evocante atque foras attrahente, maxima est commoditas. Altera vero ratio est, quod sicut in toto corpore & tota humorum familia late occupans est inqui-

Affectibus
pestiferis.

Ulceribus
venenatis.

Scribonius.

Cervi lacri-
ma mire su-
dorem ciet.

Cervi lacri-
ma quid.

J. C. Scalliger.

Ulceribus
vesicæ.

Salforum
humorum
eruptioni-
bus.

Sudorum in
tenuibus hu-
moribus a-
bolendis
necessitas.

Galenus.
Sudores ex
omnibus ar-
tis adjumen-
tis præcipui.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

Quæ sudorificæ sint naturæ.

Galenus
Arnaldus.Sudorifica
quædam e-
numerata.

Galenus.

E composi-
tis aliqua.
Oribasius.
Paracelsus.
Rondeletius.
Vidius Flo-
rentinus.
Syrapi
sancti
Ambrosii
preparatio.

quinatio; ita etiam ab his universis commune vitium evacu-
at medela sudoris. Utile autem esse, ut ex profundis & prin-
cipalibus partibus ad cutem transferantur morbi, testatus est
Galenus *comm. 6. aph. 37.* Præterea, quæ ex bile gignuntur,
sudoribus maxime tolluntur, ut *lib. primo de arte curativa ad*
Glauco. elicitur. Ad extremum, ut exsiccandi corporis hæc
optima necessariaque via est; ita vitium omne hic non obsta-
bit, quod à communi corporis labe promanat.

Hæc de sudorum necessitate atque usu comperi. Cæte-
rum jam, quæ aut qualia virtute ista polleant, discutiendum
est. Sudores igitur movere natura possunt, quæcunque acria
tenuisque essentia sunt, ut Galenus *lib. 4. de simpl. medic. fa-
cult.* & Arnaldus *introd. medicinæ c. 68.* tradunt. Qui addidit
& quanto leviores stirpes gaudent substantia, tanto efficaciores esse
ad sudores provocandos, ut anthos & flores sambuci; itemque
plantas, quæ fortem expirant odorem, ut pulegium, calamentum,
levisticum, ruta, vitex, & hoc omne genus, quod aëreæ portiones
habet plurimum: quæ vero frigida sunt vel terrea substantia vel
aquosa, istas non provocare sudorem, nisi per accidens &
actuali calore. Verum Galenus hæc sudorificis accenset, 7. *de*
simpl. med. fac. calamintham, & *lib. de virtute centaurii,* cen-
taurium, & *lib. de dynamidiis* cyclamen, & 8. *simpl. oleo jun-*
ctam onobrychin, & smyrnium, & 2. & 4. *lib. de san. tuen-*
vinum, & in aliis alia. Atque hæc quidem è simplicibus.

E compositis vero idem in 8. *de comp. med. per loca* descrip-
sit antidotum, & 6. *de comp. med. per genera c. ult.* aliud me-
dicamentum ex calce. Alia Oribasius habet *lib. 8. collect. c.*
17. & lib. 14. ejusdem operis c. 56. Sed Theophrastus Para-
celsus *lib. 8. de morbo Gallico c. 11.* probavit decoctum ebuli.
Rondeletius & Vidius in opere de cur. morb. *syrupum D. Am-*
brosii, quem ego expertus sum maximopere valentem. Pa-
ratur autem ex his. ꝛ. Milium à cortice repurgatum; co-
quatur in olla munda plena sufficienti quantitate aquæ com-
munis usus, donec probe intumescat, & disrumpatur, de-
inde percoletur jus, cujus ꝓvj. aut vij. cum ꝓiiij. vini Mal-
vatici actus calentis exhibeantur. Addit decocto Rondeletius
lib. de morbo Italico, ramenta ligni ficuum: qui idem vir ibi-
dem ad sudorem approbat decoctam rasuram buxi, aut se-
mi-

minis juniperi. Reincrius Solenander *in conf. 3. sect. 5.* spar-
to parili Indico, quod sudoriferum præcipuum medicis om-
nibus est, asperæ smilacis radicem congeneam & æquipollen-
tem fecit; cujus placiti est & Prosper Alpinus *l. de plantis*
Ægyptiis. Sed Mercatus *in lib. de mor. Gallico* pro sudorifico
magno laudavit decoctum anguium, quos Hispani culebras
appellant. Matthiolus vero *in tabula super Diosc. c. decoris*
aurantiorum & limonum florum stillatitiam aquam commen-
davit. J. vero Quercetanus *lib. de dogmat. medic. præparatione c. 7.*
aquam exstillatam è carduo benedicto, atque ulmaria proposuit.
Nos è chymico hoc genere pulegii oleum stillatitium inve-
nimus ad hanc rem commodum. Theophrastus Paracelsus *l.*
de apost. c. 58. proposuit illud. Rec. theriacæ ʒij. spir. vini
rectificati ʒij. euphor. gr. viij. Fiat haustus ante balnei in-
gressum, fudet homo, & calide contextus in lecto decumbat.
Sed in elephantiasi decoctum ulmi vino albo commistum &
in mensis potatum olidos ciere sudores ac foedas urinas testa-
tus est Jac. Doccinetus *Apol. l. 1. c. 7.* Atque hæc interne.

Reincrius
Solenander.

Ludov. Mer-
catus.

Cæterum externe & cachryos semen ex oleo illitum & py-
rethrum ex oleo calefactum atque illitum horæ unius spatio ad
citandum sudorem percommodum esse refert auctor operis de
medic. parat. facil. l. 3. pag. penult. Bardanæ radices vaporatu
vehementissimos cieri sudores testis est Rondeletius *in primo*
praët. meth. c. 23. Item oleum decocti asari testatur exper-
tum Petrus Andr. Matthiolus *in prim. supra Dioscor. cap. 19.*
& decoctum urticæ Euonymus. Et Joannes Fernelius *in*
conf. 16. quod est *ad tremorem*, probavit decoctum, quod
recipit granorum juniperi, radic. acori & enulæ Campanæ
an. ʒij. salviæ, betonicæ, majoranæ, stœchados, lauri, ab-
synthii, origani, calamenti, rutæ, chamæmeli, meliloti,
anethi an. Mj. semin. anisi ..... fiat decoctio in aq. & vino al-
bo. Effundendo decoctum super lapidem candentem, vapor
excipiatur in dolio, vel cupa contexta, dum corpus inca-
lescat, atque emanet sudor. Ad hæc oleum è chamæmelo
exstillatum proponit. Joh. Bap. Porta noster *lib. destill. 3.*
cap. 17.

Externa
sudorifica.

Fernelii de-
coctum su-
dorificum.

§. 9. *De Balneis.*

Balneis naturalibus
commode
percurantur
ulcera.

Julius Jafolinus.

Contra eos qui omnia
indiscriminatim ulcera
curant balneis.
Observatio nostra.

Contra eos qui omnia
offis vitia balneis
committunt.

Sudationes autem cum multiplices sint, instituique queant & sicco calore, & fomentis, & humido aqueo, vel aëreo vapore, & similibus hujusmodi modis: *balnea* non infrequentia sunt; quibus in præsentī utimur. Verum in his etiam, cum siccantiora sint & subterranea, quærimus & ipsum ulcerum contactum. Nam ex his absterguntur, & expurgantur, & foveantur, & denique impedimenta omnia & infixa deponunt, quatenus ad agglutinandum sint habilia. Omnino autem utimur his (id quod ad nostrum institutum attinet) pro vacuantibus indefinite sive ab universo corpore sive à parte. Neque sine fructu, ut dicebam: non tantum, quia revellunt distrahuntque humores ad universum corpus, sicuti placitum est Hippocrati in 3. *de ratione victus*; quo factum prudenter ab Aërio l. 2. *ser.* 3. c. 6. & à Paulo videtur, qui l. 3. c. 22. ad laborantes oculos lavandos balneis utitur: sed, quod peculiare horum est, etiam excellenti quodam modo (ut Jafolinus magister noster disputavit in *opere de balneis Pithecusæ*) naturam hominis adjuvant; ita ut non injuria *Dei manus* nomen mereantur magis, quam omnia communiter medicamenta, quod Herophilus volebat. Sunt tamen nonnulli, qui omnia indiscriminatim ulcera volunt his curari; mittuntque servandos homines ad ea tanquam ad sacram anchoram. Sed mihi compertum est, nisi medicamentis sint expurgata à tenaci sorde, quod *ῥίπα* Græci vocant, & nisi calli orarum alti rescissi sint, aut hyperfarcoses complanatæ, nisi sinus dissecati, & exsanguis circum tegens cutis exsecta, vitiumque omne detectum, atque æquale ex foraminoso & herpetico factum fuerit: nunquam ulcus ex iis aut coalitum recepisse, aut profectum consueto majorem. Sunt & alii, qui quodcunque ossis vitium statim his tollendum adjumentis confidunt. Ut si caries est, ad balneum Gurgitelli Aenariam mittunt. Neque distinguunt, an caries ampla sit, an asperitas. Namque si asperitas adest, & quidem supremæ ossis faciei, quæ vanitas est, mollibus aquis hanc committere remoyendam, non potius duris acutisque scalpris? Deinde etiam per hæc auxilia confidunt cariosa & ampla ossium

um segmenta à cuniculis foras exitura, cum angusta sint officia, vix ut specillis pateant, non amplius. Hæc igitur ampliandi cur non est cura? Sed sine expensione singulorum, uti video, neque perspecto illo quod agitant, conficiunt omnia.

Perpendere scilicet oportet, quanta sit aquæ balnei virtus, quave ratione, & ad quem usque terminum agat. Nempe cum *potestate* agat, non *actu*; expectanda ex ea non sunt, quæ manus solius sunt, quæ valet actu. Hominem novi equidem è nostris celebratissimum quendam, qui carie maxillæ laborantem quempiam ad dictum Aenariæ balneum miserrat: quasi mersurus esset homo caput in aquæ gurgitem pro sanando aut extrahendo osse mandibulæ. Dicitur igitur non potest, quanta sit hodie balneorum virtutis ignoratio, quanta ve sit abusus. Sed cum instrumenta artis cognita non habent, quid faciant, nisi ut eorum usus confundant?

Quæ manus præstat officia, non expectanda ex balneis.

§. 10. De Inseffibus & Fomentis.

Ad balneorum virtutes proxime accedunt *inseffus*: quibus peculiariter utimur ad vitia sedis, & partium pudendarum, anteriorum, posteriorum, interne atque externe, juvandarum. *Simplicium* autem, aut *compositarum* sint *virtutum*. Et talia quidem sunt vel *naturali locorum beneficio*, vel *arte parata*. Et *naturales* quidem humidorum *inseffus* sunt ex *aquis thermalibus*, certis corporum vitiis peculiariter accommodati; ut quæ sunt Aenariæ, aut Puteolis in tractu hoc terrarum Neapolitanæ ditionis. Lege de his *opus de Thermis* aut A. Baccii, aut Julii Jafolini: apud quos, quam latus sit istius remedii usus, habetur.

Inseffionum usus.

Inseffus ex aquis naturaliter medicatis.

Andr. Baccius.
Julius Jafolinus.

Parabuntur vero *arte* pro rerum usu atque exigentia; si mundificantia debeant esse, vel exsiccantia, vel roborantia, vel emollientia, vel alius certi generis cujusque.

Inseffus arte parati.

Quæ discrimina quæque normæ & pro fomentis sunt capiendæ: nam pari propemodum usu capiuntur utraque.

Eadem ratio fomentorum.

§. 11. De Suffimentis.

Suffitus autem ad ulcera, & ad tumores frigidos, & diuturnos tantum usui sunt: vix ad alia vitiorum genera se por-

Suffitus plerumque exsiccatorii

rigunt. Hi autem plerumque exsiccatorii desiderantur: nam talis & ipsorum proprietas, ratioque remedii inter omnia etiam siccissima ad singulas quidem corporis usitata, sed artificiosius ad partes cavas, ut vulva est, & intestinum, os, aures, nares, requiritur.

Materia
suffitus pin-
guis & re-
sinosa.

Arida qua-
dam admif-
ceri solita
pro sudori-
ficiis.

Jac. Vecher-
us.

Parantur autem maxime ex gummosis & resinosis lacrimis, & ejus generis aliis, quæ natura adolentur. Quibus si dextræ admiscantur, quæ non sunt hujus generis, utilia sunt, cum simul cremata vaporem mittunt; ut nicotiana, rosæ, anthos, laurus, santali, atque alia. Cortices autem aurantiorum, & pinus contritos, licet admiscere in sudorificis commode: quæ sudorifica suffimenta ad dolentes ex arthriti & lue venerea juncturas, & ad ipsam hanc luem medendam, & nos in lib. de morbo Gallico & Jacobus Vecherus in *Antidotario speciali* titulo de suffimentis descripsimus.

§. 12. De Cauteriis & Setaceis, ulceribus emissariis arte paratis.

Ex vacuantibus & avertentibus perennem humorum influxum, qui vitia quidem excitant, augent, fovant; una erant *cauteria* sive *fonticuli* vulgo dicti, nec non *setones*, inter hos sermones tractandi. Verum quia duplex materia horum, & actu & potestate valens, est nostris: hanc quidem si ad pharmaceuticam dictam partem, illam vero ad chirurgicam referremus, commodius factum iri visum est. Quam rem cum exequuti ad eum modum fuerimus; ad eos adeat lector, si lubet, locos licebit.

§. 13. De Vescicatoriis.

Fonticulo-
rum medi-
corum &
vesicatorio-
rum discrimi-
na.

Vescicatorii
usus præci-
pui.

Vitia præci-
pua quibus
vesicatoria
succurrunt.

A vocatis fonticulis, quæ sunt arte parata emissaria, non admodum distant *vesicatoria* dicta; ab iis tamen, in eo præcipue differentia, quod hæc latiora, sed cutanea tantum sunt ulcera, deinde, quod ad tempus non diutinum conservantur. Hæc qui recte administraverit, is difficilium plerumque morborum victoriam obtinebit; præsertim eorum, qui fluxu humorum foventur, atque hi si serosi sint, & acres (ichores Græci dicunt,) multo maxime, propterea quod hi commodissime per poros apertos cutis effluunt.

Quam

Quam ob causam si vel oculis, vel naribus, vel proximis partibus rebelle & contumax sit vitium; inter alia omnia, quæ providi medici moliri consueverunt, vix ego aliquid inveniri præstantius hoc remedii genere. Ita & si pectini, testibus, scroto, vel mentulæ, malæ sint erodentis succi eruptiones, quas confirmari diu periculum sit; coxis, quæ viliores sunt partes, & ad sustinendum omnia firmiores, effluxum hac via commode dabunt. Ad hæc Prospero mecum Alpino consentiente in primo methodicæ medicinæ c. 15. si collum, vel mammæ, vel umbilicus, vel venter, vel partes quæcunque aliæ laborent terrificio aliquo, vel ulcere, vel ulcus minante tuberculo; impositis ad exteriora vel ad latera, quæ carnosiora sint, vesicantibus, periculum his avertere tentandum est. Atque ut unam tibi normam præfigam maxime generalem, partes omnes laxæ & imbecillæ, majoris dignitatis, quas vitio quopiam formidabili teneri periculum sit, probate satis hoc remedii genere sublevabuntur. Præter hæc, & si pestilentia germina quædam corporis partes, præcipue præstantiores, infescent; non alienum à ratione fuerit, eadem viâ eas defendi. Quæ non spernendæ quidem erunt leges ritulque medendi, si meis observationibus atque experimentis credis.

Oculis naribusque male affectis. Pectini testibus, scroto, colli, quid vitii habentibus.

Prosper Alpini.

Partibus omnibus laxis & imbecillis adjuvandis.

Partibus principibus pestilentia vitio infectis.

In universum enim attrahunt & vellunt, tum inducto ad partem dolore, tum cum excitatur, tum etiam, postquam hic excitatus est, humoris ad partem defensam influentis ipsa actuali vacuatione.

Revulsorium autem non tantum est vesicatorium genus, sed & excellenter vacuatorium. Ut, cum vacuati sæpe corporis pars aliqua doleat obsessa veteri tumore, inutilique multa medici auxilia fuerit expertus homo; ad extremum hoc remedium debet procurari: quod mirum in modum aliquando solitum est juvare. Memini à me Logianum adolescentem in xenodochio incurabilem Neapoli, sic afflictum dolore Gallico in genu, ut contractionem cruris & incessus privationem subiisset homo; hoc administrato auxilio, & dolore & contractione protinus liberatum. Quæ res mira atque insperata fuit adstantibus sociis medicis: qui crederent vesicantis acerbitate in immensum exaggerandum malum. Sed qui volentes adjuvat Deus, ut in veteri est proverbio sermo, rem felicissime cadere nihilominus fecit.

Historia.

Hæc de vesicantium usu: quorum si materiam & formulas desideras, in nostro *pharmacochirurgico cap. de pyroticis* habes.

§. 14. De Errhinis, Apophlegmatismis,
Gargarismis.

Quibus uni-
ce vitiis fa-
ciunt hæc
ria reme-
diorum ge-
nera

Rondeleti-
us.
Heurnius.
Gorræus.
Mercurialis.
Jubertus.
Fuchsius.
Querceta-
nus.

Remediorum hæc genera cum revulsoria sunt, in usum externæ medicinæ percommoda esse nemo dubitat. Sed advertentiores fidentioresque in hæc eadem velim nostros medicos, cum in vitia meatuum capitis incident. Quippe si nares laborent, gargarismi levare nonne quibunt? Si fauces vitium passæ sint, non inutilia errhina erunt. Neque minus apophlegmatismi: quibus ad strumas extenuandas usus est Aëtius l. 15. c. 5. Verumenimvero solers requiritur medici judicium in medicaminum apparatu; de quorum tamen compositione est tibi Rondeletius, Heurnius, Gorræus, Mercurialis, Jubertus, Fuchsius, Josephus Quercetanus, alii. Nos aliquot istorum formulas ponemus, si prius admonuerimus istorum omnem materiem esse debere acrem, amaram, vel nitrosam, quæ humores prope liquando, vimque expultricem vellicando, cerebrum, recrementis oppressum, levat.

Eam ob rem adhibentur; non quod H. Fabricius *lib. oper. chir. de strumis*, huic usui tum succum cepæ, tum aurantii corticis quoddam probavit.

Forma errhini naribus illinendi. Cape succi cucum. agrestis & cyclaminis sing. ʒij. vini ʒj. mell ʒiij. vel iiij. coque ad consistentiam linimenti.

Potest & scammonium, aut coloquinthis, aut agaricus, aut helleborus melle exceptus naribus illini. Licet & penicillus ex cyclaminis rad. viridi spiritu vini intinctus immitti. Parantur etiam ex succis errhini naribus attrahendi; quorum parandi ratio vulgatio est, quam ut oporteat hic enarrari. Tantum accipe de ol. euphorb. cujus guttula cum aliis idoneis liquoribus pituitam elicit, Quercetano autore in *spagy. c. 3. De errhinorum materia* potest legi Jac. Hollerius *perioche 2. operis de comp. med. local.*

Jac. Holle-
rius.

Paucula nunc accipe de *apophlegmatismis*: quorum tanta ad morbos capitis medendos est virtus, ut ad gurguleonis, & ad

ad dentium curationem eorum Hippocrates meminerit *lib. de affect. 4. & 5.* Horum ut plurimum pyrethrum est materia, siue id commantum accipiatur, siue tunc cum nucemofch. sampfuch & cera in nodulum ex linteo concludatur, & ori indatur, aut dentibus atteratur. Commanducatum daphnoeides, laureola vulgo, pituitas oris purgat, auctore Dioscoride *l. 4. meth. medendi. c. 143.*

Aliquod vero hic necessum est, auctore Rhase *aph. particula 14.* videlicet ut os aqua compleatur, & facies sublimis teneatur.

Reliquum est de *gargarismo* dici; si modo de re tam nota & plana meminisse oporteat. Verum illud unum advertam, ad hujus medicaminis efficaciam singulare *sinapi* esse: quod primas in extrahendo habere, prodidit Pythagoras. Deinde & alia quædam tenuis essentia medicamenta huc faciunt; ex quibus quasi nobis exemplar proposuit Galenus *lib. 3. de facile parab. c. 206.* è selectis plurimis descriptum reliquit hoc, quod ~~ix~~ origanum, gummi, hyssopum, sampfuchum, pullegium, thymum passi $\text{lb} \text{ iij.}$ incoquito donec una remaneat, & gargarizandum dato: excutit enim usque pulmonis materias. Galenus.

§. 15. De Expurgatione corporis.

Purgationis usus in hoc medicinae genere nonnullos agnoscimus; quorum *primus* est, ut prohibeatur, quo minus exstet humorum ad fluxum paratorum materia, in his maxime corporibus, quæ sunt cacochema. *Alter* est, ut hic idem affluxus à suo cursu revocetur & revellatur, in partemque aliam trahatur. Hac singulari ratione una die sanatos nonnullos ex his, quibus oculi tentari phlegmone ceperant; refert Galenus in *lib. 3. meth. med. c. 2. & 4. ejusdem operis c. 6.* Purgationis usus. Et *comment. 3. libri de fractur, particula 27.* non solum ut excrementa purgentur, sed etiam ut revellantur, veratrum bibendum præcipit. Ita etiam Hippocrates *lib. de vulneribus capitis cholagogum* imperat ad erysipelas. Galenus.

Probata vero sic mirum in modum est *revulsio* per expurgatum corporis: nam ab incurso omni libera facta particula, & dolores præsentés abeunt, & quæ futura erant incommo- Revulsio à medicamento incommoda.

da symptomatum præcaventur, ut vigiliæ, spasmus, phrenitis, corruptio, & pericula alia adhuc; & citius liberabitur æger, & facilius tum ipse, tum medicus curandi tædia ferent.

Adversus
causas ante-
cedentes af-
fluxionum.

Aëtius purgatione usus est in apparatu morbifero. Nimirum evenit sæpe, ut ex mediocribus nec difficilibus vulneribus incurrant ægri febres, effatu non indignas, & alioquin discriminofas etiam, atque id maxime in aeris constitutionibus regionibusque austrinis, &c. Quare prudentis hominis erit, his malis ante occurrere, & purganti pharmaco non parcere, quo statuas ægrum in tuto.

Fallopium.
In ulcerum
vitiis ex-
purgandi
corporis
necessitas.

Hi quidem sunt præcipui purgationis usus, & hæc expurgati corporis commoda. Verumenimvero maximam inter omnia prudentiam exigit purgatio, sui ipsius gratia quæsitæ. Quæ propterea non immerito postremum occupabit locum, ut quæ primæ sit in his rebus potestatis atque virtutis. Exponit hanc Fallopius in *lib. de tumor. omiffam in altero de ulceribus*. Sed contrarius fortasse debebatur locus. Namque cacochymiam atque humorum vitium cum magis agnoscant sui causas ulcera; purgatoriis etiam auxilium magis in eadem manet. Quapropter ejusdem in hac re necessitatem inspiciens ac rite æstimans Hippocrates aliquanto post principium *lib. de ulcer. purgationis num. 6.* expresse meminit; quod non consuevit utique in aliis hujusmodi facere.

Purgatio
duplex.

Quam purgationem duplicem hodie facimus; quæ ut ulceribus & externis aliis vitiis coarctatur à nobis, sic ab aliis omnibus ad interna etiam extendi consuevit. Expurgationis altera species est, quæ *catholica*, id est, ex universo corpore trahens, præambula, laxativa peculiariter, confertim ducens, & rarior, dignissime & *ἀξιολόγως* dicta purgatio. Altera, quæ *huic contraria*, i. e. quæ neque humores omnes, neque à partibus omnibus absolute atque universe ducit, secundaria, lente paulatimque subtrahens, & crebrior, secundum partem, & per epicrasim purgatio dicta. Utraque distincte semper & magna cum aversione rerum utenda. Sed prioris quidem vel simplicior est, vel habetur, compositio, omnino autem magis cognita ratio; quia frequentior usu: posterioris vero multiplicior est inventio, ac dispositio; quan-
do-

Partita va-
cuationis
species ad-
ministratu
difficilior.

doquidem ad numero plures & compositiores esse solet affectus. Nemo est igitur, qui non tres hujus species norit, *phlegmagogam, cholagogam, melanagogam*. Hæc communis omnium partitio est. Verumtamen nos aliam tum absolute tum nostro instituto maxime necessariam proponimus, quæ est *expurgandi sanguinis propria, per repetitum ejusdem usum*. Hæc non tantum omiſſa, sed neque etiam nomine tenus cognita nostro hoc, & aliquanto superiori tempore videtur fuisse. Sed enim singulariter necessaria est in advertendis vitiorum & ulcerum causis. Putredinem enim & aliorum jam succorum peccata quæ tollant nominatæ tres species, quarum singulæ unam plurimum superfluitatem ac semel exhibitæ tantum emoveant? Itaque necessaria est quarta, quæ peculiariter abeuntem humoris substantiam reparet & restituat. Quæ quidem à nobis *sanguinis expurgativa* vocabitur αἵματ' καθαρτικόν.

Nova purgationis species.

Quam meam sententiam ut comprehendere possint initiati; repetam altius, sed brevi, sermonem ad hunc modum. *Sanguinis*, ut vulgo dicimus, *venis contenti quatuor sunt vasa, suis, essentiae diversæ*; sicut exemplo multi, vinique declaravit nobis Galenus 2. de nat. facult. & lib. 4. de usu part. Sunt autem hæc: *bilis, pituita, melancholia*, qui omnes humores ab uno Averrhoë licet falso dicuntur recrementa; *sanguis* Averrhoës. vero, cunctorum opinione, *humor est legitimus, purpuræ modo splendescens, ac latus*. Sanguinem igitur dicimus quidem quartam substantiam κατ' ἐξοχὴν purissimam nutrientium humorum partem, quo sensu loquebatur Averrhoës: sed dicimus id omne vere, quod virtute hepatis procreatur, & in venis continetur. Quo significatu dixit alicubi Galenus: cum sanguinem dico, omnes humores appello. Jam vero singulorum quos diximus, discretim acceptorum humorum sui sunt peculiare ichores, id est, superfluitates humidæ dependentes. Quorum primus Hippocrates meminit 4. de ratione vict. 4. itemque Diocles in epistola ad Antigonum, Plato in Timæo, Galenus primo de placitis Hipp. & Platon. & in sextum epidemiorum com. 2. Qui porro ichores atque humores corrumpi putrescere præter naturæ legem possunt, tum singuli & unitum plura ipsorum genera, tum universa. Quorum quidem omni-

Galenus.

Averrhoës.

Sanguinis nomine quid potissime significetur.

l. 1. de elementis c. 6. & epid. c. 4.

Singulorum humorum sui sunt ichores proprii. Hippocrates.

Diocles.

Plato.

Galenus.

Putrescenti-
um icho-
rum varii
modi.
Sanguinis
putrescentis
modi.

omnium numerosa conjugatio est, & per otium abs te per-
videnda, recensendaque: nos hoc tempore quid tanta & tot
possimus, sine tui præsertim, auditor, fastidio, dissertatio-
nisque plurimæ dispendio? Sanguis igitur aut vitium fecit
totus cum humoribus ichoribusque omnibus, (hujus in *lue ve-
nerea* confirmata atque in *elephantiasi* est exemplum;) vel
corruptus est cum istorum aliquot, ut in *cacoehymis minori-
bus* nuper memoratis; aut inquinatus est ipse sanguis secun-
dum se ipsum, quantum fieri potest absolute, ut in *variolis*
& *morbillis*. Meminit sanguinis alieni Galenus *lib. x. simpl. §.*

Quæ sangui-
nis corrup-
tela restitu-
enda per
nos suscipia-
tur.

de sanguine. Hos omnes putridi sanguinis modos etiam debea-
mus omnes pharmacis instaurare castigareque; nihilominus
is potissimum in procurationem nostram nunc venit, qui
non omnigenam & consummatam subiit corruptelam: hujus
enim restituendæ (si modo restitui possit) peculiaris & dis-
cretus requiritur sermo, de qua re alias, si Deo placitum fu-
erit, agemus.

Sanguinis
putrescentis
modus du-
plex:

Interim institutum absolvamus, illud non omittens, san-
guinem abscedere à sua natura bifariam, vel maxima sui par-
te, vel pauca. Recessus porro quo major fuerit, eo etiam
interior requiritur industria, medicamentaque valentiora. Et
putredinis quidem modus nulla melius via dignosci poterit,
quam extracti de venis observatione sanguinis. Ita quidem
advertisse videntur ex his, qui de venæsectione scripserunt
plurimi. Inter quos primus est, quantum ego video, Ar-
naldus Novocomensis; post hunc Joannes Fernelius; sed om-
nium luculentissime Joannes Heurnius *lib. 2. pract. meth. c.*
16. Vel, si id non licet, ex coloris mutati sceditate, præ-
sertim oculorum, labiorumque, gingivarum, dentium, ca-
pillorum, unguium; item ex roboris modo, præsertim ad
nutricatum & esuriem collato; ex excrementis, atque ho-
rum conditione pejore minoreve; ex cæteris affectibus appa-
rentibus in corpore, & animi ægritudine. Hæc ubi peripi-
caciùs inspexeris indagaverisve, tum demum ad concinnanda
singulis pharmaca propria descendes: quorum etiam lata est
series & numerosa proprietas. Hæc enim varie sanguinem
depurgabunt abstergendo, deobstruendo, ventilando, loti-
um, sudorem, alvum provocando, secernendo, attenuando,
secun-

Arnaldus
Villanova-
nus.

Joannes
Fernelius.

Joannes
Heurnius.
Corrupti
sanguinis
variarum con-
jecturarum.

Quibus ra-
tionibus de-
purgant me-
dicamenta
sanguinem.

secundum proprias, secundas, tertias qualitates commodando, atque in pristinum suum statum revocando. Sed inter omnia proprias tenent ea, quæ à proprietate ac tota sui substantia id perficiunt. Ita propemodum Heurnius *lib. 2. Heurnius. præf. meth. 16.* quorum exempla ipse exsequitur *eod. toto cap. & sequentibus tribus proximis;* qui & legendus in hanc rem est ad perfectum usque libri decursus.

§. 16. Enumeratio certorum quorundam medicamentorum, quæ sanguinem purgant.

Requiritur nunc *sylva simplicium*, ex quibus & composita varii generis parari queunt à bonis artificibus. Primum omnium est veratrum, sive nigrum accipias, sive album. Quod propterea tantopere usitatum credo ab Hippocrate, quod singularem depurgandi sanguinis in hac stirpe cognosceret vim. Neque ab hoc medicamento tam nimium oportet abhorre, neque timere primum, quod in quibus morbis id accipitur, hi terrifici sunt magis, atque ab atra bile profecti. Quare scriptum reliquit Galenus *lib. de atra bile c. 9.* Quotquot ex melancholico humore fiunt affectus, statim inter initia stre nue purgans melanagogis crescere prohibebis. Quod autem ad tutam hujus medicamenti præparationem spectat, hanc & Petrus Salius *in l. de affect. partic. c. 19.* & multo plenius Joannes Baptista Codronchius *in lib. de Hellebori usu*, tum ex veterum tum ex neotericorum sententia diserte exposuit. Et novissime Petrus Castellus Dogmaticæ atque Hermeticæ medicinæ professor egregius, à se ipso & Romanis medicis usitatam feliciterque expertam hanc radicem proposuit *in opere de vomitoriis*, propediem evulgando, quod mihi scriptum humane communicavit.

Secunda mea sententia est senna, sive multiplici sua virtute, sive lenitate summopere commendabilis.

Ab his est colocynthis: quam si belle administrare scias, non satis possis ipse laudare. Attrahit & à longinquo turpetum. Cyclaminus his succedit; qui & purulenta deorsum ducere creditus est à Castore Durante. Sed genistæ flos proxime consequitur, qui pituitam valentissime purgat. Cum quo & tithymalus juxta ponitur, & cnicus. Ad hæc adnumeratur

Sylva medicamentorum sanguinem expurgantium. Helleborum.

Hippocrati cur tam multum usitarum helleborum.

Helleborum non tantopere, ut vulgus putat, extimescendum.

Nobilis Galeni sententia.

Petrus Salius.

Baptista Codronchius.
Petrus Castellus.

Senna.

Colocynthis Turbit.

Cyclaminus Castor Durante. Genistæ flos. Tithymalus. Cnicus.

Polypodi-
um.
Epithymus.
Ebuli bac-
ca.
Spina ia-
sectoria.
Rhaponti-
cum.
Cassia fistu-
laris.
Tamarindi.
Serum lac-
tis.
Mercurialis.
Aristolo-
chia.
Carduus be-
nedictus.
Scilla.
Cassutha.
Filicis ra-
dix. Eupa-
torium.
Fumaria
&c.
Hier. Mon-
tuus.
Composi-
tiones.
Theriace
vis mira.
Trochisci &
Sales è vi-
pera.
Querceta-
nus.
Syrupus ca-
primulgi.
Lud.
Mecatus.
Hiera mag-
na.

Oxymel.
Juliani.
Syrupus è
filicula.
Hæmago-
gum Sym-
phoriani.

polypodium, & epithymus, nec non ebuli bacca, & infec-
toriae spinæ; quam Spini merli dicunt, cujus ego succum
addens ita id ignem lentum, ut reddatur veluti cassiæ suc-
cus. Rhaponticum vulgare, sive Centaurium majus, unice
depurgat sanguinem, quem per concisas transversim fibras
lente extillantem suimet signatura exprimit & repræsentat.
Cassia fistularis, tamarindi, serum lactis, mercurialis, ma-
lum terræ; quod est aristolochia rotunda, quam Hiera Pa-
chii apud Scribonium & Marcellum nobilis medicina reci-
pit; carduus benedictus, scilla, & ex ea conflatum medica-
mentum, ob hanc quoque causam tanti æstimata a Pythago-
ra nostro Calabro.

Minora his sunt cassutha, filicis radix secundum Josephum
Quercetanum *in opusculis*, eupatorium, fumaria, lupus sa-
lictarius, cicborium, intybus, & hoc omne genus, chamæ-
drys, veronica, fraga, adianthum, asparagus, apium sativum,
aut paludapium, & quædam alia, quæ secundum Hierony-
num Montuum sanguinem per urinæ ductus expurgant.

Sed è *compositis* prima est theriaca, quæ diligentissime sit
confecta. Etenim viperam recipit, quæ in secernendis hu-
moribus & sanguine divina gaudet energia. Sed enim sim-
pliciores & usu commodiores trochisci sunt & sales è vipe-
ra, præsertim ex præparatione Josephi Quercetani *in opere
Pharmacopœæ Restitutæ*. Cum hac & syrupus est Caprimulgi
anguis, quemadmodum Neapoli paramus, vel ut componit
L. Mercatus *in lib. de morbo Gallico*. Neutiquam autem sper-
nenda est Hiera magna vocata, quam ad Montuum descrip-
sit auctor *libri secretorum inscriptorum Galeno*, sub finem titu-
li, ad dolorem junctur. & complexionem corrupta; quæ est
q. chamæp. scordii, an. ʒʒ myrr. spicæ, calam. mont. spod.
petros. prassii an ʒij sem. rutæ, hyperic. hys. sicci, phu. an.
aur. 4. chamædr. ʒviii fol. ʒj terantur omnia & cribrentur,
leniantur, cum ʒij ol. bals. & confic. cum melle origanato
sufficiens. Hujus potio est ad aur. i. cum aq. calida. Vir-
tutes vero sunt admirandæ, quas apud auctorem leges.

Ab his est oxymel Juliani, attributum Conrado Tigurino
descriptumque à Vechero *in Antidotario generali*: syrupus
de filicula Hieron. Montui: vel hæmagogum à Symphoriano
Cam-

Campegio descriptum in *medicæ praxeos l. 2. c. 2.* quod recip. ceterach, polytrichi, adianthi, capill. ven. hyperici, scolopendr. sem. frigid. major. excort. prunorum, viol. jujub. an ʒj bull. in aq. in qua colata cassiæ fistularis, tamarind. an ʒvj manna electæ ʒiij. Coletur, in qua colatura diss. rheibarb. el. ʒij vel loco hujus myrob. citr. ʒß. sit tota nocte sub dio. Mane cum syr. viol. vel aq. prænarati decocti cum tota substantia sumatur. Ad hæc est vinum chalybeum à Josepho Quercetano descriptum in *Dietetico F.* Nec non est apud eundem *ibidem* vinum ex flor. hyperic. summitatibus centaur. minor. fumi tetræ & fennæ fol. ad libitum. Paratur veris tempore, quemadmodum apud auctorem. Post hæc confectio diacatholica & syrupus de polypodio. Sed superat hæc confectio Hamech: & inter omnia rursus serapium fumarie majus. Syrupus Nicolai neque inter hæc silendus est. Quo probatur & efficacior est tamen is, quem descripsit Leonardus Floravantus in *lib. 4. thesauri sanit. humane c. 80. & l. 2. Capriciorum c. 13. & 14.* quorum hic melanagogus, alter magistralis syrupus inscriptus est.

Vinum chalybeum
Quercetani.

Leon. Floravantus.

Sed in his, quæ receptissimi sunt usus, numeremne quæ ex Hermeticorum sunt officina? Porro sunt hæc tam opere suo atque energia probata, ut injuria certe fiat medicinæ universalæ, & invidia subsit aut frugiferis medicamentis, aut valetudini ægrorum, si involvantur silentio. Licet enim operosa & difficilia paratu sint, & sumptuosa; nihilominus æque & pretiosa sunt fructu. Laudata sunt igitur à Crollio aqua theriacalis, turpetum minerale, sal coralli, lac sulphuris, liquor auri, quale potabile dicunt, si sine corrosivis pareretur, ex horum quoque schola præstantissimum atque præter alia maximum dicitur. Non aspernandæ quoque virtutis est crocus martis, quem laudavit ad cancerum Claudius Chapuyssus Gallus hoc modo præparandum. & croci martis chymice præparati ʒiij confer. capill. ven. ʒij m. dosis ʒiij mane.

Hermeticorum
pharmaco-
rum
laus.

Aqua tho-
ricalis.
Turpetum
minerale.
Sal coralli.
Lac sulphu-
ris.
Liquor auri.
Crocus
Martis.

Postremum his adnumera præparationes antimonii: cujus sicut in discernendis metallis omnibus mira est vis; sic similis & in corruptis humoribus corporis expurgandis observatur facultas, Quercetano teste in *l. spagir. præpar. c. 10.* Inter

Antimonii
præparatio-
nes.

Querceta-
nus.

Platerus.

cæteras sibi formas catharticas calcinamentum ejusdem *non uno loco medicæ praxeos* commendat Felix Platerus. Ad eruptiones vero salforum humorum, tetrasque scabies morbosque diuturnos & pertinaces de medico quodam empirico narrat, qui in decoctis sparti parilis calcinatum stibium admiscens experimenta mira præstabat.

B. Penotus.

Minifcum etiam ad hanc rem sal angelicæ cum guttis 20. olei fœniculi vesperi luna decrefcente lumpum & per intervalla temporum repetitum dixit Bern. Penotus *l. 4. medic. chymic. c. proprio*; itemque sal benedictæ caryophyllatæ *lib. eodem cap. isto*, sal pimpinellæ, & sal plantaginis majoris: præterquam quod & tincturam corallorum & auri idem vir ad hanc rem proposuit.

Ant. Guerci.

Cum his oleum aut essentiam chelidoniæ laudavit Auctor *appendicis ad centurias Mizaldi*. Neque autem credo injuria: propterea quod signaturam, ut Chymistæ loquuntur, habet sanguinis. Quo consilio & essentiam rhapontici, si paretur, similiter ad hæc valere facile crediderim. Quemadmodum & alia, quæ sint hujusmodi. Videlicet extractum hellebori nigri; seu quale à Gesthnero *Euonymi l. 2.* seu quale à Quercetano apud *Vecherum l. 2. antid. special. c. de extractis*, seu quale à Penoto, seu quale à Bovio, seu quale à Paracelso *l. de Helleboro* paratur. Ad hæc essentia viperarum à Gesthnero descripta *l. 2. Euonymi c. de oleis*, & à Quercetano *in l. de spag. medic. præpar.* Turpetum minerale Crollii. Extractum colocynthidos Quercetani *l. de spagir. medicam. præp. c. 8.* Floravanti multa, i. e. electuarium Angelicum, pilulæ Aquilinæ, diaromaticon. &c.

§. 17. De catharticis, quæ conveniunt recentibus plagis.

Hactenus de catharticis, quæ vitiis vetustis & ab interiore causa pendentibus convenire varie possunt. Reliquum nunc est *de his* dicere, quæ recens obvenère, hoc est, de vulneribus atque ictibus casu & fortuna ortis. Has igitur noxas bifariam percurare solent medici, vel cholagogis usu communibus, vel adstringentibus quibusdam, quas vulnerarias potiones vocarunt. Utræque an probandæ usitandæve sint, con-

controversum est inter doctos. De catharticiis prior sit disputatio.

Ex omnibus autem Guido Cauliacus, licet his usus sit in chronicis ulceribus *tr. 3. de. 1. c. 1.* fuit primus, qui diceret purgantia vulneribus aliena esse, ac noxia; utpote quæ calefaciendo aperiant ductus, fluxiones commoveant, & inflammationes suppurationesque inde creent. Hæc ille fere. Sed non videt, quantum abhorreat hæc sententia ab Hippocrate ac Galeno; cuius loca non pauca de purgatione in vulneribus amplectenda supra recitavimus. Nec advertit eundem Hippocratem adusque veratrum usitasse in malis vulneribus. Verumtamen si calidissima timentur, quæ timeri certè debent, non desunt ea, quæ sunt mediocriter talia. Necessarium autem est aliquid caloris habeant, quo sint idonea bili ducendæ, quæ plurimum vulnera & vulneratos solet infestare. Describit porro H. Fabricius quædam cathartica, quæ sunt vere tutissima. Atque ita de prædicta controversia decretum esto. Plenius hanc rem, & fortasse minutius tractavit C. Magatus *lib. de vuln. generatim. c. 53.*

Guidonis opinio de purgatione corporis in vulneribus.

Depulsio.

Hieron. Fabricius. Cæsar Magatus.

Cæterum an vulnerariæ potiones approbandæ sint proponendæve, altera nunc lis exoritur. Veteres chirurgi ante Guidonis tempora maxime solennes istas habuerunt. Nec minus eas commendavit Theophrastus Paracelsus *in tract. 2. chirurgiæ vulnerum c. 4.* Bern. Gordonius *in l. de morb. prope omnium curatione c. 26.* Heurnius *in comm. 7. lib. aphor. 8.* Conr. Gestnerus *in l. de Spermate ceti*, Rennerius Solenander *sect. 4. cons. 4.* Johannes Riolanus *in chirurg. sect. 5. c. 5. de principiis curandis vuln. indic.* Gabriel Fallopius *to. 2. c. de fistula.* Ad hos addere licet Mauritium Cordæum *in comm. 7. lib. de morb. mul.* Hippocrati primum hoc inventum attribuentem. Postremo Josephus Quercetanus *lib. de cur. vulnerum sclop. cap. ult.* his fere rationum fundamentis idem probavit. Primum, quod natura per se ipsam medetur noxis, solumque id exigit unum, ut & extrinsecus adjuvetur, & externa internis consentiant. Secundo sunt quædam ex natura procreatis, quæ similitudinem ac sympathiam habent occultam ad locos corporis patientes. Hæc itaque vel in alimentum parari apte possunt, ut natura cibi vel potus dulcedine pellecta accom-

De potionibus vulnerariis disputatio.

Quercetani
judicium de
potionibus
vulnerariis.

modatius incitetur. Horum necessitatem illud etiam confirmat, quod istis plerumque partibus nequit utile medicamentum adaptari. Itaque cogitur artifex istiusmodi medelas excogitare, quas præter rationem etiam felix eventus comprobavit, salubresque ostendit. Ad hæc addidit illa Quercetanus *citato loco sclopetarii*: Potiones istæ vulnerariæ, quamvis humores per inferiora non depellant, valent tamen ad vulnera expurganda, quandoquidem superfluos humores & sanguinem ab omnibus sordibus expurgant, ac mira qua polent facultate, & fracta ossa consolidant, & læsis ex vulnere nervis medentur: ac naturæ opem ferendo tandem vulnera illa carne replent, & cicatrice, nullo adhibito alio remedio, obducunt. Quum autem ex illarum potionum usu mirandos ac prope incredibiles effectus præsertim in Germania viderim etiam ad desperatorum ulcerum curationem, commodissimam fore non prætermittendam illarum mentionem existimavi: idque eo magis, quia usum illarum scio antiquitus probatum fuisse, nunc vero medicorum negligentia prope obsolevisse. Quin etiam compertum habeo, illas non solum medicamentorum sed & alimentorum loco assumi: atque symptomatis, omnibusque incommodis, quibus vulnera obnoxia sunt, occurrere. *Simplicia* autem, ex quibus parantur, sunt hæc:

Sylva materierum in
potiones venientium.

Cyclaminus, quam Arabes arthanitam, sophiam nonnulli vocant. Consolida major. Consolida media. Sabina. Verbena. Aristolochia. Serpentaria. Veronica. Persicaria. Agrimonia. Arthemisia. Pyrola. Lilium convallium. Sperma ceti. Zedoaria. Cancris Fluviales. Galanga. Nux vomica. Vinca pervinca. Astaci. Contrajervum. Mumia. Ophioglossum. Macis. Beronica. Bolus Armena.

Ambr. Parzi
sylva materiarum.

Alias per plures conscripsit Ambr. Paræus *l. 18. cap. 28. in tabella*, quæ est:

Scabiosa. Sanicula. Bugula. Pilosella. Pimpinella. Erythrodanum. Tanacetum. Summitates cannabis. Summitates rubi. Cyclamen. Consolida major, minorque. Verbena. Serpentaria. Arthemisia. Vinca pervinca. Centaurium. Ophioglossum. Beronica. Carduus benedictus. Flores cardiaci. Aristolochia. Veronica. Agrimonium. Capillares. Herba Roberti.

Pes columbi. Cynoglossum. Caryophyllata. Carpentaria. Osmunda regalis. Horminum. Gentiana. Herniaria. Brassica rubra. Scordium. Nepeta. Pentaphyllata. Cancrī fluviales. Macis. Bolus Armeni.

Contrariam sententiam sequutus est Guido & juniores chirurgici fere omnes, timentes à calida vi horum medicamentorum potuum, & à vino mero, cum quo parantur: namque *acuum, agitantque hæc sanguinem, unde & humorum fluxio atque inflammatio consequi potest.* Hæc quidem Guido: cui & ipse nixus est Fallopius per omnia; nisi quod in ictibus capitis medicatas has potiones prope rejecerit velut à se non expertas.

Guidonis
sententia.

Medicatas
potiones
vulnerarias
in isto ca-
pite rejecit
Fallopius.

Adversantes has duas sectiones hucusque nemo conciliavit. nisi quod Hieronymus Fabricius elapsis initis & inflammationis suspicione potiones dictas non improbat. Magis vero iis favit Cæsar Magarus *lib. de vulneribus generatim c. 57.* transferens in consentum Galenum *lib. 5. meth. c. 9.* qui & diaphermaton calidissimum medicamentum in vulneribus thoracis approbavit, & in cæteris omnibus exticcantia primum auxilia commendavit. Tantum Cæsar à calidissimis potionibus abstinendum monet. Cujus ego sententiæ libens accedo, id mihi persuadens, permultos esse hoc tempore, qui victi veritate ac medicamenti virtute, huic quidem plurimum deferunt, tamen non audent consuetudini medentium contrariare. Ita movemur, trahimur, fascinamur tyrannico medendi usu.

Hier. Fabri-
cii senten-
tia.

Cæsar
Magari sen-
tentia.
Galenus.

Nostra sen-
tentia.

Verumtamen non desunt, qui ubi occurrat, faucibus, aut casum, allisionem, attritionem, distortionem, apospasma, aut aliud quodcunque violentum ex ictu passis, etiam adstringentia contrahentiaque medicamenta præbeant. Sic quibus vulnera, luxata, fractaque ossa, casusque de sublimi loco offensas curant; hæc aut similia pharmaca describunt.

Tyrannicus
medendi
usus, atque
præscrip-
tum.
Dogmatico-
rum phar-
maca.

Priora quidem serapia ex oxalide, acido citri, de infus. ros. rub. maturarum vel immaturarum, de portulaca, de granatis acidis, de betonica &c. cum aqua oxalidis, portulacæ, betonice, melissæ, & similibus.

Syrupi vul-
nerarii
vulgari-
præscripti.

Posterius vero medicamentum in forma purgantis esse solet ejusmodi. *℞ Syr. de g. infus. ros. rub. & de 5. infus. ros. persic. an ʒiij pulv. Mesuari ad casum & ictum ʒij rhabar. recen-*

Pharmaci
formula

ter

ter tusi ʒj cum aqua beton. melissæ, portul. plantag. oxalidis pauca misce.

Alia com-
posita.

Addunt & his, quando cacochymia aliqua subsit, diacatholici, vel electuarii de succ. ros. ʒʒ vel ʒiij exhibentque in potum. Hæc, vel parum diversa sunt usus pro percussis.

Alia aliorum sunt pharmaca: ut pro patientibus collectiones, abscessus, ulcera; cholagoga, phlegmagoga, melanagoga communis usus; prout bilis, phlegma, melancholia redundaverit. Hæc de communibus formulis purgantium pharmacorum.

Adversio at-
que obse-
ratio.
Aëtii enun-
tium.

Unum nunc est postremo sed non in postremis advertendum; genus hoc remedii plus semel, imo sæpe ac sæpius usitandum, atque inculcandum: plurimi enim morbi ab acervata pharmacorum vicissitudine delentur, qui alias hominem reliquunt non facile, sicut ait Aëtius.

§. 18. De Vomitu.

Neque non vomitus ex usu est medicis curantibus ulcera aut vulnera; novem, ut ego puto, temporibus.

1. Primum est, cum partibus inferioribus afflictis majorem ex dejectorio noxam cavemus, moniti à Galeno cap. 6. l. 4. meth.

Galenus.

Rabbi Mo-
ses.

2. Secundum, cum ægrotant partes superiores; ut in exemplo, quod describit Rabbi Moyses in aphor. ex Gal. collectis per hæc ipsa verba: *Ex materia humoris ascendente ad partem superiorem corporis, in capite ulcera generantur; Et tunc oportet te purgare ex loco proximo per vomitum, Et non per phlebotomiam.* Loquitur porro auctor de tinea, exempli causa, &c.

3. Tertium, cum ex peccantis succi proprietate id fit, qui difficile deorsum, facilius vero superne extruditur; siquidem ad superiora repit.

Galenus.

4. Quartum est, cum nullis afflictis partibus internis vomitum eligimus, solum revulsionis gratia; ut in viriis partium infra cinctum. Ita dicebat Galenus 4. meth. c. 2. conceptis verbis: *At vomitu uti pudibundis laborantibus in diversa revelans auxilium est. Et lib. 4. ejusdem operis c. 6. Et comm. 2. lib. de fract. particula 27. veratrum bibendum dicitur. Quæ exercitatissima est ejusdem sententia & toto hoc lib. Et 13. meth.*

Hip-

Hippocrates vero in *lib. de humoribus sect. 2. com. 13.* & *lib. Hippocra-
de ulcer. n. 5.* prædixerat in omni ulcere, cui ignis sacer su-
perpenerit, purgandum corpus esse; quia ulceri maxime pro-
dest: sive id per suprema, sive per inferna fiat. Item tradit
cum *3. de fract. particula 48.* in fracto osse femoris cum ul-
cere, tum *lib. de artic. tex. 76.* in luxatis digitis pedis cum ul-
cere. Similiter ad curanda vulnera Celsus in *l. v. c. 26. §. 22.* Celsus
quod est de curatione vulnerym universali: *Sponte, ait, vo-
mere, non alienum est; præcipuè his, quibus in consuetudine fuit.*

Quintum vomitus utendi tempus est, cum circa stoma-
chum & hujus viciniam sit materia, quæ morbum foveat &
conserve, Breviore quippe via vacuari poterit noxa, si sit
evacuandi commoditas, è vicinis: ut in præcordiis male af-
fectis.

Præter has quidem & aliæ oportunitates utendi vomitus ef-
se possunt, sed quæ respiciant accidentia quædam: id est,
quod si refractaria sit æger alvo, ad quam dejiciendam opus
sit uti valentissimis & ægro discriminosis dejectoriis. Item
quod dejectoria omnia non contineat stomachus, sed maturè
rejiciat. Vel quod administratorum multorum cathartorum
nullus unquam perceptus est fructus,

Nonum, quod ex multis jam exactis crapulis & infarcti-
bus ventris, referta sit ejus tota regio mucosa & lenta pituita.
Et licet hæc quidem, cum cruda sit, castigari longa inedia
queat & in naturæ potestatem converti; tamen occasio par-
tium morbo liberandarum urget.

Hæc quidem sunt vomitoriæ purgationis tempora. Affec-
tus vero & morbi (circa cheiriatriam loquor,) qui vomitum
expetunt, sunt hi: quibus fluxus ventris est, aut ulcus, aut
articulorum dolor; vomitione avertendi sunt in his humores,
inquit Rondeletius *lib. de medicamentis internis c. de vomitu
scientibus.* Quibus addimus nos pathemata omnia ureterum,
& vesicæ, canaliumque seminis & urinæ; item cachexiam
& mala vulvæ atque uteri, cavæ regionis hepatis, ventris
inferioris, intestinorum atque alvi.

Affectus &
vitia, qui-
bus occu-
ritur per
vomitum.
Fluxus vca-
tis.
Articulo-
rum dolor.
Rondele-
tius.
Ureterum,
vesicæ & u-
rethæ vitia.

Jam vero vomitoria hæc probatissima censentur, ex plu-
rimis pauca, eorum videlicet, quæ universum corpus pur-
gant.

Vomitōria
quædam ad-
notata:
Vomito-
rium
Nicolai,
Arnaldi,
Fernelii,

Prima sunt pervetusta illa recensita à Nicolao & ab Arnaldo Villanovenſi, videlicet vomitorium Andree, vomitorium Patriarchæ, vomitorium Scarpellæ.

Deinde è recentioribus est electuarium diaſari, deſcriptum à Joanne Fernelio *lib. 7. meth. med. §. de purgantibus compoſitionibus*. Qui idem auctor in *conf. 7.* deſcribit hoc, aliud ex eodem aſaro medicamentum. Cape ʒij. aut ʒj. radicum aſari, in hydromelite aut paſſularum decocto: diſſolve cum tantillo cinnam. & ſyr. violarum, exhibe.

Jo. de Vico.

Johannes vero de Vico in *lib. 7. chirurgiæ copioſe c. de ſambuco* ſcribit hujus radicis corticis ſubtiliſſime deaſi ex infuſo per noctem, vino dilutum, valere ad vomitum provocandum & ventrem a malis humoribus vacuandum. Sed ejuſdem radicis itidem deaſæ ſuccum ſervefactum & ſpuma purgatum commendat Floravanti *lib. 4. Theſauri ſanitatis humanæ cap. 12.* ut doſis ſit ʒj. ſucci cum media rhodo mellitis. Conradus Geſnerus expertum ſe reſert decoctum eupatorii aquatici, quod eſt vulgo gratiola, ex vino ad vomitum & urinam percommodum eſſe.

Leon. Flo-
ravanti.
Conr. Ti-
gurini.

Heurnii.
Quercetani.
Salis vitrio-
li parandi
ratio.

Sed è noviffimis & Hermeticis Heurnius & Joſephus Quercetanus propoſuere leniſſimum, quod eſt ſal vitrioli, paratum ad hunc modum. Vitriolum Romanum, vel chalcantum, diſſolve ex aqua depuratum, per reſidentiam evapora, quod in fundo vaſis ſidet dabis ad Gr. ij. vel iij. cum ſaccharo florum anthos vel bugloſſi ʒj.

Matthiolus.

Baptiſta
Codron-
chius.

Communem hominum motum ab utroque veratro ad vomitum exhibendo ſerio deridet Matthiolus in *quartum Dioſcoridis*. Comprobat vanitatem Joannes Baptiſta Codronchius in *libello de belleboro*. Et nos etiam utrumque ſine periculo propinavimus perſæpe.

De utendis
vomitoriis
ſcriptores.

Petrus Ca-
ſtellus me-
dicus
Romanus.

Cæterum ſunt de utendis vomiferis cautelæ atque obſervationes, quas apud pragmaticos omnes legito; Rondeletium inquam, Fernelium, Heurnium, ex antiquis vero Hippocratem *lib. 3. de diæta*, & Galenum *l. 5. aph. 1.* & Cellum *lib. 1. cap. 3.* & Aëtium *cap. 119. ſermonis 3. tetrab. l. 1.* & cæteros Galeniſtas. Sed inter hæc omnia credo præſtantiſſimum erit opus de vomitu & vomitoriis, quod poſteritati parat jam jam Petrus Caſtellus medicus Romanus, cunctis, quæ

quæ ad hanc rem pertinent, & theorematis & experimentis locupletissimum.

§. 19. *De vacuantibus minoribus ex insensibili ratione.*

Sub proposito modo genere contineri meo iudicio possunt ex interne assumptilibus medicamenta, quæ ad annum continuantur, sic dicta per Paulum l. 3. cap. 77. & alibi: *proposita quidem ab eo ad finiendos coxendicum labores ut eo loco; atque etiam ad remittendas podagras, & arthritidem, ut lib. eodem cap. 78.* Ad quem usum etiam probata eadem sunt ab Alexandro Tralliano in l. XI. c. i. §. de curatione. Nos vero & Trallianus. ad diuturna omnia vitia eadem usitare licebit. Quæ recipiunt, describente Paulo, chamædryos pondo, gentianæ deuncem, aristolochiæ rotundæ deuncem, rutæ seminis sicci sextarium. Tusa cretaque per incerniculum dantur quotidie cochlearis mensura jejuno & probe concoctione obita ex duobus aquæ frigidæ cyathis ad annum, donec morbus finiatur. Hoc quidem medicamentum diateffaron est. Eadem promittit medicamen diahepta i. e. ex septem rebus confectum, & quod ad Proclum auctorem refertur.

Medicamenta, quæ ad annum assumuntur.

Paulus.

Sed ex exterioribus adjumentis huc referri possunt repellentia, digerentia, fasciæ dictæ expulsiuæ, cucurbitulæ, frictiones; vincula: de quibus omnibus uno hoc capite comprehensus dicam. Sunt autem hæc singula revulsoria, quæ in ulceribus maxime recentibus & fluxione tentatis non paucæ opis habentur.

§. 20. *De Ligaturis.*

Privatim autem ex omnibus humoribus ubi sanguinis est perfusio, vel ex biliosa fluxione inflammatio, huic quidem ex adverso subvenient *injecta vincula.* Quæ quo pressius adacta fuerint, eo magis opus persolvent. Cavendum autem, ex valentissima partis adstrictione ne in gangrænæ affectum trahatur. Qua providentia monent docti viri, ut lignei quasi cuneoli pluribus locis crassitudine digiti sint interponendi; atque ita demum vinciendum. Ex eadem vero particula modice humores arcebunt repellentia medicamenta. Galenus

Vinculorum usus

Cautio.

Lignei cuneoli interponendi vinculis.

Repellentia
medica-
menta.
Vinum ni-
grum auste-
rum
Ratio ad-
ministrandæ
perfusionis
ex vino.

autem *lib. 6. simpl. cap. de androsamo*, utebatur in gladiato-
rum vulneribus perfusione vini nigri austeri. Quod cum va-
leat quidem ad glutinandum, multo maxime præstat ad re-
primendum. Rationem autem administrandi ponit *3. de fract.*
com. 21. De repellentibus hæc brevi. De discutientibus sive
digerentibus esset hic pariter dicendum; sed suus erit, cum
de generibus medicamentorum externorum agemus, com-
modior is locus.

§. 21. De Frictionibus.

Frictionum
usus.
Tineæ ca-
pitis.

Provocando
capillorum
ortui.
Phlegmonis
& gangræ-
nis ante-
vertendis.

Frictiones, quæ communiter pluribus in casibus usitatæ sunt,
peculiariter tamen in chirurgiæ commoda accipiuntur, cum
tineæ species aliqua curatur, sive quidem ad hujus differen-
tias discernendas ac dignoscendas, sive ad gignendos provo-
candosque capillos. Ad hæc, & multo magis, in vindican-
dis antevertendisque ex multo humorum confluxu phlegmo-
nis & gangrænis utiles comperiuntur. Administrantur autem
commode linteis asperioribus, & acri aceto tinctis, quod
sal, piper, pyrethrum, euphorbium, sinapi trita recipiat.

§. 22. De Cucurbitulis.

Cucurbitu-
læ.

Lippitudini.

Ulceribus
phlegmo-
nisque gut-
turis.
Anginæ.
Uteri proci-
dentis.
Capitis mo-
lestiis.
Avertendis
defluxibus
Hæmorrhæ-
giæ narium.
Mensibus
immodicis.

Ad hunc usum & *cucurbitulæ* similiter probantur, non mi-
nori eventu quam istæ. Ut in eruptionibus humorum acri-
bus, quæ in laxis debilibusque corporis partibus fieri solitæ
sunt: item in lippitudine, docente Galeno *lib. 13. meth. c.*
19. Et in ulceribus phlegmonisque gutturis; ut imitemur
naturam critice operantem, cujus providentia tumorem ex-
citatum in cervice sub angina bonum dicebat Hippocrates
lib. 6. aphorism. 37. & lib. de passionibus. Et in uteri prociden-
tia, ut *lib. de natura humana.* Natibus has affigit Jacobus
Carpensis, cum caput laborat. In fluxionibus alioqui vehe-
mentibus efficacissimæ atque utilissimæ sunt. Exemplis id Ga-
lenus nos docuit, qui in *lib. de humo. com. 1. tex. 13.* in hæ-
morrhagia naris dexteræ cucurbitulas affigit regioni hepatis;
in profluvio vero mensium imponit mammis *in dicti 13. meth.*
cap. 19.

Commodæ autem & usu sentiuntur ipsæ, quando locis qui-
buslibet femorum & utrique lateri, sicut accidit, possunt
ad-

adhiberi; sic ut ex affecto latere retrahant fluentes humores. Sed & alteri quod non patitur, aliud etiam commodum præbent hæ, quod numero, quo magis libet & necessitas exigit, secus quam de venarum electione est, administrari possunt.

Aliud denique commodum est, quod cum vi vacui ac doloris modo attrahere natura possint: interdum quoque vel minui istarum potest actio, revulsioque, ex impositi quoque ignis modo. Nam quo copiosiori flamma parabuntur, validius ipsæ attrahent: quo vero minore minus. Quam flammam rursus majorem minoremve, majores minoresve, more cucurbitulæ admittent atque concludent.

Sunt autem de *revellentibus* communes aliquod regulæ, quas nolim hoc loco prætermitti. Videlicet, ut imponantur, cum inflammatio inchoata est. Neque solum ad opposita loca statuantur, sed secundum rectitudinem vicissim omnia poterunt & alternatim poni, prout occasio rerum petat. Tamdiu vero in his persistere debbit utens medicus, donec fluxio, ad quam destinantur tollendam, requieverit; & donec vires poterunt perferre: nam nulli dubium est, doloris acerbitate plurimum fatigari virtutes.

His si plura desideres, est tibi peramplus locus horum audiendorum in *Pyrotechnia nostra chirurgica*, qua de toto hoc argumento scriptum est fusissime.

§. 23. De Fasciis.

Ex his omnibus auxilium mere chirurgicum sunt *fasciæ* & *vincula*, dictæ vulgo *expulsivæ* sive *repulsivæ* Hollerio *lib. de materia cap. 1.* Quibus mire confusus fuit Hippocrates, cum ex fluxu humorum imminens ulceribus maximum veritus est periculum: Itaque multiplicibus istarum advolutionibus & voluminibus usus est. *l. 2. de offic. medic. particula 24. 25. 26. & lib. de fract. 25. 26. 27.* Quæ loca cum interprete etiam Galeno percurrere: nobis enim in multis occupatis satis fuit locos indicasse.

Retrahentis
in contrari-
um hume-
ribus.
Commodi-
tas utenda-
rum cucur-
bitularum.
Major mi-
norve cu-
curbitula-
rum attri-
ctio.

Observa-
tiones.

1.

2.

3.

Hollerius
Hippocrates

§. 24. *De reliquis rerum non naturalium observationibus.*

Contrarii
ad vitia re-
rum non
naturalium
usus.

Somni vigi-
liaque mo-
tus & quie-
ris & ani-
mi pathem-
atatum mo-
deratione
vitiis sunt
contrarij.
Recurren-
dum in his
ad primæ
physiologiæ
rudimenta.

Galenus de
his pronun-
ciatio.

Morbi omnes & vitia, aut excessus quidem sunt qualita-
tum, aut non sunt sine illo. Quare perpetuum est, quod
suis contrariis oppugnentur. Itaque hi, qui sub procuratio-
nem chiriatrī cadunt, si quæsieris, quas observationes circa
non naturales vocatos rerum usus iidem petant: promptum
est respondere, contrarias. Dictum est, quæ circa victus
inanitiones & plenitudinem sint chirurgicæ curæ vitiis mede-
læ. Reliquæ sunt nunc de somno vigiliaque, motu & quiete
& animi pathematis observationes. Quæ, sicut præfatus
modo fueram, calidi frigidique contrariis applicationibus ab-
solvuntur. Itaque ubi caloris est excessus, aut inflammatio
timetur, & acris fluxio; subinde illa, quæ neutra erant sub
humectantium remittentiumque ordine, temperabis. Ubi
vero frigidam speciem referent decumbentium noxæ, me-
mineris & ea, quæ calidioris sunt facultatis, opponere. Tem-
peranda autem ut hæc sint, & in uŕum convertenda; ex pri-
mis medicinæ rudimentis didicisti. Nam neque aliter, &
qui de universa re medica scribunt, & qui de chirurgica,
doctrinam hanc explicant, quam sub hac forma. Galenus
vero *lib. 1. de comp. med. per loca §. de dolore capitis ex plaga*,
brevibus multa conclusit, cum ex Apollonii sensu scripsit
hæc: Ad hæc & quies, & corporis tranquillitas, subtractio
cibi, evacuatio, fuga eorum, quæ offendere possunt, qualia
sunt sal, balneum, vini potus, clamor, contentio; & ex his,
quæ alimenti loco exhibentur acida, & acria, & falsa.

Ita porro brevi cunctorum, quæ necessario occurrunt, ad-
ministratio recta concipitur.

Diæto-chirurgici Finis σὴν θεῶ.

PENULA SALUBRIUM

ALIMENTORUM SIMPLICIUM ET
COMPOSITORUM.TRACTATULUS BREVIS
MARCI AURELII SEVERINI.*Syllepsis alimentorum generalis.*

Alimenta omnia vel animata sunt, vel inanima.

Animatorum partes vel superabundantes, vel substantiales.

Superabundantes vel formigeniæ, vel humiditates.

Formigeniæ, ut ova in bipedibus; aut proportionatæ, ut lactumen thynnorum & aliquorum piscium.

Humiditates, ut lac, serum, & sanguis.

At hæc vel artem passa, h. e. sale & garo condita, aut artem non passa.

Substantialium vero vel membra, vel pendula viscera.

Membra aut extrema, aut alia.

Inanima, vel arte parata, vel nativa vel promiscua.

Arte parata primæ mensæ, ut sapes vulgares, & acetaria: secundæ mensæ, ut pultes triticeæ: tertiæ mensæ, ut fructus, bellaria.

Nativa, ut fructus.

Animatorum.

Promiscua, ut lac cum melle.

Ova cum agrestæ succo contracta atque ad ignem ahenoe excepta.

Ovâ cum multo lacte, lattario la florent. Vid. de curatione memb. l. 9. c. 5. pag. 500.

Ova

Ova butyro frixa.

Ova agrestæ succo elixa.

Butyri multiformis administratio pro ferculis in curandis affectibus, maxime thoracis.

Oleum item si administrari debeat, (quod in febribus vetatur,) aqua diluendum. cujus rei methodum vide apud Stephanum.

Testes gallinacei. Hepata gallinarum. Ventriculi. Turdi. Perdices. Phasiani. Capigallinæ. Pipiones. Ficedulæ. Aves montanæ. Sic aut aliter nutriti. Animellæ medulla. Hœdi lactentes. Cuniculi. Attagines. Merulæ. Turtures. Columbæ, Starnæ. Arnaldi modo præparatæ in regimine Salernitano.

Pulli conditura ex Guainerio cap. 98. Vide apud ipsum & alia l. de febribus differentia 3. cap. 11. & in Antidotario cap. ult. de restaurativis.

Ex aquaticis parabilium animatorum.

Cochleæ. Triglæ. Palatina. Torpedo. Erycil.

Testudines. Locustæ.

Ex plantis.

Succus granatorum acidorum in condituris.

Succus limonum, agrestæ, citri, acetosellæ, ex Guainerio.

Succus serpentariæ cum saccharo.

Radices in ferculis, ut fœniculi, borraginis, schorfoneræ, buglossæ.

Sennæ in pupatilla, decoctio in jurulentis.

Item prunorum Damascenorum, & fit ventris citativum.

Cappares conditi. Acetum passum, liquiriticum, sive dulciatum.

Amylum cum lacte amygdalino. Melon Indus, sive anguria.

Cucurbita cum lacte amygdalino. Citrulli medulla & pulpa.

Vice amygdalarum in cibo semen cucurbitæ; præcipue verò cum minus nutrire & magis refrigerare opus est.

Item pinearum fructus. Item semina melonum.

Similago cum amygdalino lacte. Oriza in aqua cisternæ.

Jus cicerum. Pasta regia.

Cappares oleo amygdalino vel violaceo & vino albo defrizon.

Bor-

Borrage cum oleo amygdalino. Thalli cucurbitarum tenerimi cum lacte amygdalino.

Lactuca. Endivia. Borrage. Buglossum. Atriplex. Beta. Turundæ. Cucurbita farina tritici obducta, oleo amygdalino vel butyro frixa.

Cibus Gordonii. Cibi Arnaldi *libro de regimine in acutis.*

Ex leguminibus, & seminibus.

Lentes. Cicera. Pisa sine cortice.

Coriandri bene incoquantur cum aliis ad odoramen. Aven,

Dulciaria { Nephelæ. Tragemata.
Sisamellum. Vide *Pandect.* in S.
Kisch. i. e. similia trochiscis. a. Sylvat.

Furinacea, sive pultes.

Panis sit recens, non calidus. Avenz. *in principio.* Patellaria.

Pultes Gradii. Vide apud eum *c. de phthisi in cura per diætã pag. 173. col. prima in F.*

Pastilli ex polline simillæ & medullæ panis. Pastilli ex orizis.

Pineatum amygdalatum. Arnal. *c. de quartana, & de modo præparandi, & de nutrientibus.*

Ex Fructibus.

Lazarolum. Fraga. Pira. Pomum apium. Amarenæ.

Amygdalæ nuces recentes. Pruna Damascena. Avellanæ assæ.

Fructus pineæ. Pruna rotunda & præparva, quæ coquimella & corella & cornella Sylvatico.

Mespila. Sorba. Cydonia. Granata. Zizipha. Cornus.

Fistica viridia. Dactyli. Citrangulum. Citrium. Limones.

Uvæ. Ficus tenuissimi corticis.

Aurantiorum medii acoris caro cum saccharo.

Acetaria.

Lactuca. Scariola. Cauliculi cucurbitæ. Pimpinella. Melissa.

Marathrum sive fœniculus. Flores buglossi, borraginis, cichorii.

Cauliculi capparorum. Cappares ipsæ. Agresta condita. Oli-
væ. M Sal-

Salsamenta. Vinum omphacites i. e. verzuto.

Bellaria.

Coriandri, anisi semina condita. Thyrsi lactucæ, malvæ, conditi.

Pulpa cucurbitæ condita. Cydoniatum. Pira condita.

Amygdalæ conditæ. Pinearum fructus.

Cinnamomum saccharo exceptum, & obductum.

Radices borraginis, buglossi, scorzonariæ. Manus Christi.

Cupediæ amygdalinæ. Cupediæ ex ficibus castaneis & nucibus intritis, cum melle pinis, & leviter decoctis.

Vid. Bertal. in appar. med. c. de conditis.

Potiones.

Vina amarenis præparata. Vina sorbitica. Vernacia. Massica.

Protopa. Præca. Paucificerum. Asperinum. Vinum passum. vid. Sylvat.

Vinum Hippocraticum facile parare. Heurn. præf. meth. c. de infusis.

Absynthites vinum omni tempore parare. Euonymus par. 1. pag. 196.

Vinum absynthites more Germanico. Sumuntur subtilissimæ scobes recentis quercus vel fagi, & in vasis vinarii fundum immittuntur: super quibus absynthium ponitur: dein vas vino impletur: nam per se bulliet: & post quintum vel sextum diem bibitur: remanentibus in fundo scobibus & absinthio, quæ quartam fere partem vasis occupent.

Vinum cerasiorum acidorum fit, præmissis primo scobibus fagi vel quercus in cadum, dein cerasiis cum nucleis simul contusis, & tertio vinum ipsum infundendo &c.

Aquæ destillatæ.

Scorzonariæ. Melissæ. Borraginis. Buglossi. Cichorii. Endiviæ. Hordei. Rosarum.

Decocta.

Aqua pectoralis. Coriandri. Cinnamomi. Asplenii. Graminis. Ligni sancti. Sæpæ parillæ. Chynæ. Mulla. Aqua cucur-

Vinorum hæ-
dæ formu-
læ ex veteri
epistogra-
pho.

curbitina Guainerii *c. de siti*: Heurn. l. 2. *pract.* c. 16. *fine*.

Dietarii varia apparamenta.

Ratio parandi cremoris ptisanæ.

℞. hordei recentis diligenter nudati à cortice ꝑ. decoque ex hordei aqua sufficienti per diem naturalem, deinde colatum per manicam Hippocratis, & quod colatum est cum sacchari albi, quod satis est, misce & sub dio repone.

De dicta febricitantium multa habet Gentilis in consilio de febris.

Aliud.

Cremor alicæ, vel hordei farina cum aqua coquitur, & adduntur granatorum, limonum, cydoniorum succi, aut omphacii, aut acidæ rei similis. Valet phreniticis, levibus humoribus densandis & interne compingendis. Jac. Sylvius in *curandorum morborum methodo c. de phrenitide*.

Ratio parandæ pultis ex hordeo decorticato. Martii panis etiam. Matthæus de Gradi. *conf.* 8. *fol.* 8. *col.* 1. *M.*

Hordeati formula. Heurn. *pract. meth. c. de emuls.* pag. *Batavensi.* 25.

Hordeatum Romano more.

Romæ sic conficitur hordeatum. Accipitur hordeum bene mundatum à cortice, contunditur, coquitur exacte ex aqua dulci, per manicam transmittitur, & addito saccharo q. s. esui est.

Idem & aliud ex Floravanto l. 5. *secret. cap.* 82. *pag.* 179.

Aliter ex aliis.

Rec. hordeum mundum media coctura remollitum, teratur, & cum lacte amygdalarum dulcium sufficienti coquatur iterum exacte, & exprimatur manica.

Cremor hordeati.

℞. hordei decorticati ꝑ. infundatur in aq. capillor. vener. sufficienti per diem naturalem, bulliat, & extrahatur mucilago. Fiat syrupus cum saccharo s. a.

Pistum appetititium.

℞. Pulpam pectoris gallinæ unius, minutim incide, adde aquæ rosaceæ, succi citrei, vel limonis, & sacchari albi q. s. cum luteo ovi uno decoque lento igne prunarum, leviter agitando, & spissa. Pistum ex carne vulneratis parare docet Floravantus l. 5. *secret. c. 81.*

Pistum non ita fastidiens:

Rec. Pulpam pectoris gallinæ unius cum amygdalis mundatis à cortice num. XV. pista, affundendo per intervalla aquæ rosarum rubrarum quod satis est, elixa parum, & da.

Parabile pro imbecillis edulium.

Rec. Luteos ovorum tres, cum aqua rosacea pauca agita, adde vini albi pauciferi. succi citrei, & sacchari albi q. s. & cannellæ parum. decoque igne lento prunarum, agitando usque ad spissitudinem.

Idem fere describit Floravantus l. 5. *secret. c. 85.*

Panem minutum, vulgo grattatum, varie condire docet Floravantus l. 5. *secret. c. 84.*

Cibum maxime refrigerativum parare docet Floravantus l. 5. *secret. c. 87.*

Panis lotus more Romano.

Panem albissimum in tenuissimas taleolas divide, has in aqua fontana infunde per diem naturalem, panno exsuge aquam, saccharum singulis ordine inde & vernacium vinum insperge.

Muttacciolos ægris parare docet Hecurnius *meth. prax. c. de pasta regia.*

Jusculum vires apprime reficiens parare docet Floravantus l. 5. *secret. c. 83.*

Jusculum herbarum ægris parare docet Floravantus l. 5. *secret. c. 88.*

Jusculum è capone vires debilium apprime reficiens parare docet Floravantus l. 2. *phys. c. 6. pag. 202.*

Ratio parandi juris consumpti pulli.

Pullum in quantitate sufficienti aquæ fontanæ decoque, postquam exsiccata est aqua, in olla minori recoque: & rursus in minori, tertio & quarto, donec percocta fuerit caro. *Tucca l. de febr. c. de hectica.*

Capi congelatum. *Heurnius pract. meth. l. 2. c. 5.*

Ratio parandi lactis capræ & carnes pullorum testudinumque nemoralium pro hecticis & id genus.

Farinam hordei cum aqua hordei elixa, capris testudinibus & pullis da. Ex D. Portia Centuriona, Matrona prudentissima. Cancros ægris Pontificio more parare docet *Rondeletius l. pract. meth. pag. 182. c. de convulsione in fine.*

Fructus ægris ut coquendi sint, tradit *Heurnius pract. med. l. 2. cap. 18. §. quæ venarum tensionem laxant.*

Conservas præparare, florum decore & colore inexcusso, docet *Heurnius pract. meth. c. eo.*

Ad pectus leniendum conserva ex passularum pulpa. *Bertal. in appar. med. c. de ecleg. p. 889.*

Hordeatum. *Rosa Anglica p. 22. B. C. 2. M.*

Amylum cum amygdalarum succo paratum more *Parthenopæo.*

Plurima describit hujus generis *Quercetanus l. Dietetico in f.*

*Ex Jacobo Fontano L. 3. methodi mendendi Partis primæ F.**Panis lotus.*

Elotum panem ita conficiunt. Panis recentis laminæ crustis emundatæ conjiciuntur in discum, calida aqua imbuendæ, deinde conteruntur in polentam, quæ servatur, & tempore suo miscetur cum aqua cocta. Quam dum magis nutrientem conficere cupiunt, adjungunt amygdalas contritas leviter, sine expressione percolant, *aquamque albam* vocant. Cibum hic convenit maxime acuto morbo cum febre laborantibus.

Cremor ptisanæ miscetur sive hordeatum cum lacte amygdalarum & panis eloti tertia parte saccharo condita. Coquitur

tur cum jusculo capi aut pulli, alterato cum herbis convenientibus. Si somnus sit conciliandus, grana papaveris albi nodulo inclula certa quantitate incoqui possunt. Et ad majorem nutritionem, addi potest pulpa caponis minutim incisa, confusa, aut percolata; vel perdicis.

Panata nostris ægris grata est; cæterum perperam à pluribus paratur. Ea autem fit ex pane raspato, aut intrito, aut ex pane loto, aut tosto, uti diversus est scopus. Elotus lubricat ventrem, tostus sistit, raspatus medio se habet modo. Mulieres pleræque jusculo percolato panem addunt, coquantque ad visciditatem, duabus aut tribus horis. Diuturna coctura hac quod dulce est in jusculo evanescit, fit substantia viscida, obstructionibus gignendis accommodata. Parum ergo nutrit, & obstruit. Quare parum coquatur oportet. Panis namque coctus est, & jusculum coctum. Perfecta mixtura ergo & ebullitione est opus, & non coctione perfectiori.

Peccatur etiam in carnibus coquendis. Coctio sive elixatio fit, quo aqua ex carnibus puriorem substantiam extrahat caloris vi. Postquam extraxit, si diutius coquatur, aduritur & & dissipatur. Terminus coctionis est, cum carnes incipiunt saporem amittere; quem, ut comedantur, habere debent.

Pisum paratur ejusmodi. Accipitur quantitas certa carnis pectoris capi, contunditur in mortario, addendo sacchari partem mediam, deinde coquitur cum jusculo capi, & carniū vervecis, modo orizæ & hordeati. deinde præbentur.

Destillata comparantur loco potus in his, qui extreme debiles sunt, nec quicquam aliud haurire aut sumere possunt. Accipiuntur carnes vitulinæ, ovillæ, capi, perdicis, pullorum gallinarum, vituli pedes in frusta concisi, folia auri purissimi; quibus misceantur superiora. Adde hordei excorticati, rosarum rubrarum omphacio infusarum ℥ij. cinnamomi electi ℥ij. Disponantur per torulas in alembico, qui aspergatur manu Christi perlata, aut aliquo pulvere aromatico. Alia multa possunt admisceri, ad affectus corporis accommodata. Tegatur alembicus suo capitello, bene obturato luto sapientiæ, confecto ex farina volatili, ovi albumine, & pauco masticæ. Fiat destillatio. Servetur in usum.

Aliud destillatum. Superiora omnia eodem modo condita con-

concisa minutim conjiciantur in phialam lati oris, trajecta acu, cum filo serico duplicato. Obturanda phiala linteo madafacto, albumine ovi, in quo sit mixta farina hordeacea; ita tamen, ut filum, quo carnes invicem connectuntur, extra promineat. Phiala ponatur in lebate aqua pleno, cui lentus ignis sit suppositus, quatuor horarum spatio, usque dum bona pars carnum abierit in succum.

Exprimitur succus carnum vervecis, caponum, perdicum, aut aliorum animalium tostorum. Torrentur autem igne satis vehementi, veru agitato celeriter. Vehementia namque ignis pars exterior aduritur, adustione contrahitur, nec finit succum elabi. Celeritas conversionis impedit etiam effluxum: ex quo sequitur succulentiores esse carnes. Coctæ prælo exprimuntur. Et quia penitiores partes succi non sunt perfecte coctæ, oportet expressum coquere in vase aliquo terreo aut argenteo, & exhibere pauca quantitate cum jusculis.

Consummatum fit in vase oblongo obturato, cooperto & lutato cum iisdem, ex quibus fit destillatum: quousque revertatur ad parvam quantitatem, quod mirificum est. *Luteiæ Pot pourry* vocatur.

Gelatina componitur ex carnibus jam dictis, addendo pedes agninos, arietinos, vitulinos. Coletur autem jusculum manica Hippocratis, adjuncto modico cinnamomo, & ovi albumine: ad colorem, aliqui succini pulverem adjiciunt, & ad robur, tantillum vini albi.

Gelatina viscida esse debet. Ergo carnes coqui debent ad visciditatem jusculi. Adduntur autem pedes & nervosæ partes animalium, ut viscida sit magis. Oportet verò, quo magis frigescat, hyeme exponere aëri, æstate recondere in hypogæis, seu locis subterraneis.

PERORATIO.

De apparatu, mixtura, coctura, & universis apparamentis esculentorum & potulentorum est tibi Vidiſ in *operis de Ratione victus l. 3. circa finem*: & multo plenius Savanarola in *tract. III. à cap. VII. adusque tract. IV. fere paſſim*. Pleniffime vero inter omnes hanc rem perſequutus eſt Baptolomæus Scappius, coquus ſecretus Papæ Pii V. in *operis Culinarii libro 6. qui totus eſt de victu potuque convaleſcentium*.

PHARMACO-
CHIRURGICUM

AUTHORE

MARCO AURELIO SEVERINO

CARTHIGENA THARSIENSI,

MEDICO PHILOSOPHO,

Regio in auditorio Neapolitano Anatomicæ &
Chirurgicæ rei Primò Professore.

Series capitum omnium libri Pharmacochirurgici.

De medicamentorum in Chirurgia necessitate, deque ipsorum inquirenda virtute, præfatio.

CAP. I. *De universis, quæ in totum hunc Pharmacochirurgici librum conjectæ sunt; tractationibus; earum ordine, connexu ac necessitate.*

non mutantibus Speciem tumorib.

II. *Divisio & methodus medicamentorum externorum.*

III. *De refrigerantibus.*

IV. *De repellentibus.*

V. *De adstringentibus.*

VI. *De attrahentibus, extrahentibusque.*

VII. *De attenuantibus, digerentibus, rarefacientibus, absorbentibus medicamentis communiter.*

VII. *De discutientibus.*

IX. *De rarefacientibus.*

X. *De absorbentibus medicamentis.*

XI. *De emollientibus, laxantibusque medicamentis.*

XII. *De suppurantibus & maturantibus.*

XIII. *De emplasticis medicamentis.*

XIV. *De pyroticis sive causticis.*

Speciem mutantibus:

§. 1. *De snapismo.*

§. 2. *De dropacismo.*

§. 3. *De phœnigmis.*

§. 4. *De catharticis seu corrosivis.*

§. 5. *De septicis.*

§. 6. *De escharoticis.*

§. 7. *De his, quæ decidere crustas peculiariter faciunt.*

XV. *De aperientibus vomicam.*

ulcer. non rec. ulc. rec.

XVI. *De detergentibus atque expurgantibus.*

XVII. *De reparantibus carnem.*

XVIII. *De epuloticis, id est, cicatricem ulceri obducentibus.*

XIX. *De glutinantibus.*

XX. *De sistentibus sanguinem.*

XXI. *De dolorem levantibus.*

PHARMACOCHEIRURGICUS,

SIVE

DE MEDICAMENTIS

EXTERNIS LIBER.

*De medicamentorum in chirurgia necessitate, deque
ipsorum inquirenda virtute Severini Præfatio.*

Dixituro jam mihi de *medicamentis externis* illud unum Contra nos
objectio. imprimis occurrit expediendum, ac faciendum, ut institutum videar retinere. Quod multi me credant deseruisse propterea, quod dixeram aliàs in hoc opere ad rem chirurgicam, quatenus ipsa talis est, non pertinere medicamenta: quandoquidem operarum est sua cura propria. Quod si verum est, quid facit, ut de chirurgica re conscribentes, medicamenta etiam attingamus? igitur quæ ratio facti fuerit, dicam. Est autem illa triplex. Prima, quod Depulsio I. officia quidem & partes facultatesve secrevi, at usum instrumentorum omnium professoribus non abstuli. Quinimo, id Institutum nostrum. quod tantopere curavi in universo physicochirurgici opere, illud unum ac primum fuit, ut promiscua & communia medentium essent opera. Quapropter si chirurgico nos aliquando medicamentorum suppetias attribuimus, id non factum abs re est. Sed tradita jam diætæ ratione, maxime secundum Ratio II. priorem doctrinam efficitur, si de altero medendi instrumento, quæ sunt medicamenta, etiam liber conscribatur. Altera ratio est, quod nos quidem opus nostrum haud de *chirurgia* simpliciter inscripsimus, sed de *efficaci quadam*, cui necessario serviunt medicamenta. De quibus interea non omnibus, & promiscue; sed quæ ad externæ duntaxat medicinæ sunt usum, agimus. Quamobrem factum à nobis est, puto non imprudenter, ut *chiriatr* nomen foret nostris potius, quam *chirurgici*. Tertia denique causa est, quam enimvero re- Tertia facti causa. spicere necessarium fuit, ut si quando difficile videretur pro-

Cum veteri
tradendi ra-
tione nostra
consentit,
cum nova
sit.

Absolutio
traditionis
nostræ.

Necessaria
nostro ope-
ri medica-
mentorum
pertracta-
tio.

Necessarius
est chiriatro
medicamen-
torum usus.

Inseparabi-
lis à chi-
rurgica
pharmacia.

Commoda,
quæ ex
pharmaciaz
usu chiria-
tro obve-
niunt.

Dignitas &
prærogativa
medica-
mentorum.
Sensus ver-
bi Herophi-
lei.

Epistola ad
Callistum.

Mortales
primus in
experti chi-
rurgiz &
timidi.

Industria
posterorum
hominum
in medica-
mentis.

sistentibus, ut communem disciplinæ viam, quæ retinetur hodie, relinquerent; ab hac & nostra traditio non discreparet. Quippe mirum est, quâ utraque ratione constet huiusmodi nostræ methodus: sive quidem id, quod nos contendimus, servetur; sive quod commune hominum placitum exigit in præsentia. Sed enim per hoc nostrum scribendi genus singularis est commoditas. Nam cum in communi doctrina Vidus Vidius, vir iudicii non vulgaris, reprehenderit confundi genera; per hanc quippe nostram & tractari res simul, & secerni possunt. Et rursus cum in communi illa via medicamenta duplicato tradantur, & in exponendis morborum curationibus, & in antidotariis; quæ subjunguntur postmodum, in hoc nostro opere semel & integre perscribuntur.

Has ego causas satis esse arbitror, ut non oblique neque importune de medicamentis hoc loco meditatus fuerim. Quas ob causas cum instituta hæc recte satis appareant, præfabor de ipsis protinus ad hunc modum.

Chirurgo, qui qualem nos instituimus, perfectus in medendo velit esse; commodus & perneccessarius est usus rectus medicamentorum. Nempe constat, ipsum per hæc sæpius, quam per manum, operari. Nec potest idem sine illorum interventu, vel chirurgicas explere operas, vel ægrotantium attingere valetudinem. Est enim ferme inseparabilis à chirurgica, pharmacia. Qua si sciat uti, ferro aut igne, odiosis populo curationibus, non semel licebit parcere: non sine & suimet incremento, qui præstantis viri laudem inde referet, & infirmorum levamento, qui sic effugient dolorum acerbitates. Quod ipsum quidem usu venire non est difficile: si quidem tantæ virtutis sunt nonnulla medicamenta, ut ab Herophilo *manus Dei* vocari meruerint. Et hoc quidem ea ratione, sicut interpretatus est C. Celsus: nam, *quæ tactus divinus efficere potest, eadem medicamentis usu comprobatis non denegantur*. Atqui *priscis*, ut perhibet idem Celsus, *multiplicibus herbis & radicibus corporis vitia discutere, mos fuit*. Enimvero *timida per id tempus humana gens difficile se ferro aut igni committebat*. Verum succedentes alii, qui magis usu chirurgico valere, sedulam curam, exactumque studium posuere, ut difficili cuilibet noxæ corporis accommodata remedia, tanquam

quam in loculis & thesauris reposita, conservarent, præparantes conficientesque aliqua sibi domi secreta; sicuti refert Fernelius. Ut autem scriptum reliquit Celsus, existimabat Asclepiades, *infimæ sortis esse medicum, qui plura ad anum quodque genus vitii medicamenta composita non haberet.*

Sunt enim hæc tam late patentia, ut dixerit Galenus 6. *meth. c. 7. non esse tam magnum aliquod, quod egregium medicamentum agere non queat, si nactum hominem sit, qui scilicet uti novit.* Non igitur absurde decreverunt Chironi Centauro veteres, & chirurgiæ dexteritatem & medicamentorum peritiam. Et Homerus *Iliad. 4. lenia inspergit pharmaca, quæ principi ejus benevolus donaverat Chiron.*

Ad eo permagni usus & necessaria videtur res pharmaceutica nostris professoribus; chirurgicis inquam. Quos licet equidem faciam suo proprio munere negotiantes ex manu; tamen subsidio medicamentorum haud posse carere statuo; siquidem dictas suas omnes operas debeant complere. Nam quæ demum ratione detergeant, expurgent, obducant apostemata, quæ semel aperuere? Ubi vero superfluum quid abscederint, quo pacto partem relinquant sine suo necessario lenimento? Profundos vero sinus ut complebunt post ampliata ulcera? Ad hæc fistulis & vetustis ulceribus, quæ cuniculosa simul & tortuosa sunt, qui possint sine emmotis, & pastillis, sine liquidis & injectis mederi? Sed gangrænas postquam crebro scarificatu pertuderint, curent sine cataplasmatum apparatu? Ossa vero, ut de his dicam, quo pacto eluxationibus restituta tuebuntur, aut conservabunt sine oportuno emplastrorum auxilio? Similiter & fracta, quæ cum ulcere conjuncta tibi offeruntur, dic si liceat sine concoquentibus & ejus generis aliis procurare? Denique factas ab igne crustas quis unquam citra res solventia resolvat? Profecto id est, quod ait alicubi Cornelius; *adustum atque excisum sine eacuratione, quæ manu adhibetur, impleri non potest.* Verum enimvero non ab exactis tantum operis auxilio medicamentorum opus habet chirurgicus; verum etiam ante præparando, atque ordinando. Sicut cum instituit reducere suum in locum intestina, vel omentum extra vulneratum ventrem prolapsa, laxantibus ac digerentibus utetur. Sic & remittere volens a-

Meth. comp. medicæ præparatione. Citato loco. Asclepiades enuntiaturum. Præstantia medicamentum consilium oportune exerciti. Chironi duplex & chirurgiæ & medicamentorum peritia. Usus medicaminum necessarii chirurgus.

Ad abscessus.

Ad secturas.

Ad profundos sinus.

Ad fistulas.

Ad gangrænas.

Ad luxata.

Ad fracta.

Ad ulcra.

Ad prolapsas corporis partes.

Ad synthe-
sin & ad
diæresin u-
niversam.

num aut vulvam, has adstringente pulvere resperget prius. Ad extremum, si dividit & discindit, si restituit unitatem, (quæ duæ sunt præcipuæ maximeque generales operæ,) perpetuo connexis medicamentis instruet se chirurgus. Ita sane apparet, quam unice, quam accommodate serviant externa medicamenta chirurgiæ.

Triplex usus
generalis
medica-
mentorum
necessarius
chirurgis.

De his igitur tradere jam nos instituimus: sive trahantur eadem ad complementum operarum jam inceptarum, sive conducant ad præparatum faciendarum; sive si non attineant quidem ad operam chirurgi propriam, verumtamen ad medicum, communiter dictum referantur. Sed dum dirigimus atque ordinamus materiam hanc medicinalem ad usus necessarios chirurgiæ, scire licet conari nos, & perquirere *chirurgiam efficacem*, hoc est, quæ scopum attingit, & voto potitur, quantum homini licet, & est possibile; sicut requisivit in chirurgia Guido. Quocirca semper, aut plurimum sequemur medicamenta, quæ sive propria facultate, sive recto eorundem usu, atque administratu sint insigniter præpotentia. Provincia mehercules perdifficilis, ac nova; digna profecto, quam amplexentur & professores omnes. Quam rem quidem si non venabimur sæpe, neque comprehendemus ex voto; ne continuo sit promptus aliquis ad arguendum: verum rei novitas & difficultas nos tueatur.

Capitulum
singulare.

Semper nobis efficacia
medica-
menta
quæsitæ.

Quoniam autem ex hoc genere deligenda atque usitanda volumus ea, quæ victricia, virtutisque prope generosæ futura sint ad graviora vitia propellenda, quæ solent alioquin à plurima parte medentium aut non pertentari, aut tutius, ut ipsi dicunt, (segnius vere) tractari: profecto in hoc novo placito confirmandi sunt, quia à talium administratu metuunt, prius quàm ad eadem offendant. Dico igitur injuria valentium pharmacorum abscessisse nobis usum, inefficacia vero & levia mansisse. Quamobrem ista sic ignaviter agitantibus medicis, non socordes Chymici deduxerunt è metallis quædam, quæ feliciter & callos ulcerum exterunt; & fungos late gliscientes comprimunt; & proluviem inexhauste manantem exsiccant; & vitium prosperendi revellunt; & infarctum humoris intime defixi refigunt; & cava deficientium explent; & præscriptas (ut cum legulejis hoc dicam) fistulas & cum

Confirmandi ad efficacies medelas amplexandas nostri professores. Felicitas & energia chymicæ medicinz. Medicaminum chymicorum virtutes.

homi-

homine conveteratas injectu paucō demoliuntur.

Et hæc quidem in ulceribus. Tumores vero, scirrhus, & nodos penetrant; & abscedentes absorbent; vel, si malint, molliter aperiunt, & sinus repurgant. Sed plagas citissime conglutinant, & concludunt, sine fibulis, sine suturis, sine emmotis, sine saniei proventu. Ad hæc sanguinem undelibet profluentem injectis quasi vinculis continent; extrahunt mirifice infixa; ambustis empyreuma exprimunt; & venenatis ictibus, sic occurrunt, ut nullos fuisse jam existimes. Neque refero dissectos dolores ab artubus; excussos languores; resolutas contracturas; sedatas inflammatorias convulsiones; retractos stupores; & siderationes partium. Neque etiam alia dico plurimum admiranda, quibus claruere Paracelsus, Quercetanus, Crollius, Rulandus, Libavius, Mullerus, Hartmannus, Phædron, atque alii factionis hujusce viri. Quibus cum in interna medendi facultate multi paucam habeant fidem, in externa certe maximam habere debent.

Paracelsus.
Quercetanus.
Crollius.
Rulandus.
Libavius.
Mullerus.
Hartmannus.
Phædron.

Hæc igitur cum efficiant subtilissimis suis extractis chymici, quod non eadem præstent dogmatici medici suis fossilium præparamentis, aut herbarum radicumque succis? Nolo equidem res Hermeticorum improbare; (erit enim cum hæc aperte approbavimus. Utraque profecto via placet.) sed modo pro his dicam, qui peritiam istarum rerum non attingere, neque attingere nimium curant. An non in naturæ thesauris, & in remediorum sylva vernacula, sive ex ipsa terræ facie sint petita, sive ex ejusdem latebris eruta, probatissimæ suæ sunt & amplæ medelæ? Etenim lata & multiplex substantia, figura, qualitatibus, affectionibus, viribus, in aëre, terris, & aqua, viventibus denique omnibus, & non viventibus, medicinalis est materia. Porro necessum est, cum ad valentium & integrorum hominum usum procreata sint omnia ab uno rerum opifice, qui Deus est Optimus Maximus; ad illorum quoque commoditatem, cum male habent, sint eadem inservitura. Iniqua profecto fuisset lex in miseram mortalitatem lata, & injusta nimium Pandoræ legatio ad Epimetheum, si terribilissimis morbis in terras effusis, remedia ad occurrendum paria non fuissent ab eo tempore constituta. Itaque cum non inficiemur, quæ nuper de secretis chymicis sunt

In socordes
Dogmaticos.
Pro pharmacæutica
communi
via & præparatione.

Cunctis in
rebus medicinalis est
materia.
Ratio. I.

Ratio. II.
Pandora
legatio.

Non infre-
nua com-
munis phar-
maceutica
med en di
ratio.

Magica per
sympathi-
am atque
antipathi-
am curandi
ratio mi-
rabilis.

Bapt. Porta.
Vecherius.
Zoroaster.

Hermes.
Pythagoras.

Apollonius.

Apulejus.

Albertus.

Petrus Apo-
nenfis.

Cicco Af-
culanus.

Suessanus.

Cardanus.

Forestus.

Ex Poëtis.
testimonia.

Ex Home-
ro.

Plinius.

Veritas Ho-
merici pro-
nuntiar.

Balsami le-
gitimi nota.

Q. Calaber.
Ex Histori-
cis testimo-
nia.

Herodotus.
Democedes
Calaber.

sunt producta: non desunt etiam valde præclara & magna, quæ gesta sunt à nostris ex Hippocrataeo ritu suis non ardue parabilibus medicamentis sine chymica. Innumera quidem, ex virtute abdita, & sympathiæ antipathiæque viribus admiran-
dandas inducentia curationes, prætereo. Quorum & Lullius, & Paracelsus, & Porta noster, & Crollius, & Vecherius memorandas historias texuere. Certum enim exploratumque est, *magiæ scientia* i. e. componendarum virtutum agentium cum patientibus materiis, cum congrua quadam atque apta rerum coitione, fieri tot & tanta, quot & quanta partim admiratur, partim non credit posteritas, audiens de Zoroastro, de Hermete, de Pythagora, de Apollonio, de Apulejo, de Alberto, &, ut recentiores non taceam, de Petro Apono, de Cicco Asculensi, de Sueffano, de Cardano, deque aliis compluribus. Pauca recensebo de alterius generis admirandis sanationibus, sed maxima parte per medicamenta externa. Nam de internis amplius est locus in opere observationum Foresti, & apud Cardanum *in lib. secretorum*, & in aliis. Repetam aliqua primum ex Poëtis, deinde ex aliis. Homerus igitur, qui rerum omnium notitiam attingisse visus est, proinde *font ingeniorum* dictus est à Plinio, *lib. xi. iliad.* radicem Patroclo vulnus Eurypyli medicanti detulit ὀδυνίφατον, tu ipse inquit ἦ οἱ ἀπάσας

Ἐξ ὀδύνας. τὸ μὲν ἔλκε ἐπέρσεται, πάντα δ' αἷμα,
i. e. *Mitigatoriam, quæ cunctos ei sedavit dolores; vulnus autem siccatum est, cessavit autem sanguis.* Sed *Iliad. iv.* Pæon insperfo pharmaco Marti vulnus conglutinat non tardius, quam injecto coagulo lac. Quam rem ut ne credas poëtice ampliata, scire licet balsami liquore & vulnera citissime sanari, & (quæ nota deligendi ipsius est una) lac coagulari. Quo fortasse, vel simili medicamento Podalirius apud Q. Calabrum cogitatione citius ulcus decennale Philocteti sanavit. Sed cum Poëtis poetari, hoc est multa confingere ne videamur, Historicos capiamus, è quibus tamen permultis memorabo paucissimos. Melampus igitur Amythaonis filius melampodio filias Præti regis Argivorum insania liberavit. Herodotus *in Euterpe*, & Plinius *lib. 25.*

Democedes Calaber apud eundem Herodotum Dario regi medi-

medicamentis pedem sanavit, quem chirurgia varie tentata
 Ægyptii medici septem integras noctes tortum male perdi-
 derant. Pericles Minervæ monitu Vernulam sibi charum,
 de sublimi templi fastigio lapsum, parthenio herba sanavit.
 Plin. l. 22. cap. xvii. Tobix patri visum amissum filius fel-
 le piscis restituit, uti scriptum est in sacra historia. Sed ad
 medicos propius veniam. Galenus igitur in libello de virtuti-
 bus centaurii, quot & quantas virtutes huic stirpi dicit inesse?
 Quot quantasve betonicæ vel Antonius Musa, vel Apulejus?
 Vel quas panacæ omnes antiqui? Sed quale viscum Druidis
 fuisse legitur; aut qualis scilla Pythagoræ, Musæo polion,
 castoreum Archigeni, lysimachia Erasistrato, Homero mo-
 ly, malva & asphodelus Hesiodo, arthemis Asclepiadi, eu-
 phorbium Jubæ &c. ? quæ Ravisius Textor recenset. Non
 minor autem herba tabaci est Indis, & subinde omnis Euro-
 pæ populis. Quid dicam etiam glutinaneium aliquot divi-
 nis virtutes, myriophylli, sideritidum, ischæmi, lonchiti-
 dis, isatidis, ischneumonis, symphyti, morochti, zambanæ?
 Quid ex extrahentibus dictamnium, aristolochiam, gladio-
 lum, narcissi radices? Sed simplicium admirandorum (adverti)
 prius accurrit enarrandi tædium, quam sufficiens ipforum aliqua
 enarratio. E compositis vero relinquamne polychresta, & pan-
 chresta, antidotos isotheas, soteras, θάρχεας, theodoretas, i-
 sochrysas, ισοφώτας, lysiponias, emplastra, ἀνέκτες, aniceta & in-
 victa, collyrios isotheas, & lynceas, ἀχαιεύς, cippi, sales
 theriacos, & sexcenta hujusmodi? Nam quis enumeret o-
 mnia? Sufficiat ad horum divinitatem demonstrandam, Diis
 inventoribus attributas quam plurimas, totidemque vel bru-
 tis animantibus innotuisse earundem virtutes, puta mercuria-
 lem Mercurio, laurum Apollini, esculum Iovi, heraclion
 siderion Herculi, arthemion Dianæ, asclepiam Æsculapio,
 centaurium Chironi, lilia Pani, vitem Baccho. Sed quis
 enumeret singula? Igitur cum tot & talia ex communi ra-
 tione medendi referantur miracula; quid non hodierna die
 talia celebrentur atque visantur? Quinimo credendum, eti-
 am majora illis fieri posse, si cunctus hominum conatus nul-
 la parte desideretur. Et, quo minus hoc fiat, nulli dubi-
 um est id evenire propter ignaviam & socordiam profiten-
 tium,

Vernula
 Periclis
 apud
 Plinium.
 Tobix æ-
 citas mire
 sublata.
 Galenus de
 centaurii
 virtutibus.

Herbarum
 virtutes à
 cæcis qui-
 busdam vi-
 tis claris
 commen-
 dz.

Composi-
 tionum qua-
 rundam ad-
 mirabilium
 enumeratio.
 Diis attri-
 butæ com-
 positiones
 quo homi-
 num con-
 silio.

Animadver-
 sio in so-
 cordiam
 nostrorum
 hominum.

tium, qui beneficiis artis & gloriæ benefaciendi renuntiavere. Qua ipsa re quid turpius, quid homine dedecentius, quid denique detestabilius in commissa hominum salute, somnus ut obrepat aliquando nobis? Sed in perscrutandis assidue medicamentis præstantibus, & in exercendis his, quæ sunt ejusmodi jam inventa gnaros, diligentes, alacres pudeat non esse. Sed vetus, inquires, communis tenenda via est, & nihil periclitandum, vel in alterius valetudine, vel in nostra medicorum fama audio.

Tergiversatio quorundam.

Exprobratio faventium inertiae.

Ab exosis quibusdam medicamentis confirmatio.

Vanum esse timorem ab helleboro. Bapt. Codronchius. Andr. Matthiolus. Hydrargyrum tuto per os exhibitum. Paulus. Brassavolus.

Hier. Montanus. Petrus à Tussignano. De scammonio & colocynthide. Galenus.

Sed sunt hæ voces hominis vel exercitationi vel disciplinæ suæ diffidentis, non generosi, neque perdocti. Quamobrem hunc admonuerim sancte, si talis non sit, qui ad hæc valeat, dum quærit esse, credat his, qui periculum fecere, credat magistris celebrioribus artis & auctoribus. Horum enim non deest aliquis numerus, qui res istas, & vanum medendi timorem arguere. Nam quis est hodie, qui ab helleboro non reformidet magis, quam à rabido cane, vel angue? Sed præterquam quòd in usu frequenti sic erat veteribus, ut etiam in recentibus plagis usurparetur ab Hippocrate, & in *l. de hum. sect. 2. com. 13. & comm. 3. l. de fract. part. 48. & l. de artic. part. 36.* atque *alibi*, clarissime monstravit Baptista Codronchius in *l. de helleboro*, nec non Matthiolus in *comm. 4. ad Diosc.* levissimos esse medicos, qui stirpem hanc tantopere refugiant. Hydrargyrum interne dare quis non exhorrescit; At nihilominus Ægineta colicis & vulvulis cinerem factum tuto exhibet. Neque non Antonius Musa Brassavolus in *examine simplicium* testatus est, se crudum illud infantibus adhuc lactantibus, nedum pueris & ætate majuscula, innocenter exhibuisse, restituisseque eos ita ex proxima morte, ad quam lumbrici & ex his tormina ipsos perduxerant.

Sed simili quo Paulus usu præcipitatum hydrargyrum confidenter exhibent colicis, & Hieronymus Montanus & Petrus à Tussignano, viri quidem in medicina absolutissimi. Scammonium autem & colocynthidem an non verentur nostri plurimis in morbis dare propterea, quod calidissima sunt & acerrima? Sed utrisque tamen ad inflammationem linguæ se scribit usum Galenus in *lib. 14. meth. c. 8.* ut ad herpetem ambulantiem diagridium propinavit mulieri Romanæ in *l. eod. cap. 17.* Ejusmodi autem frigidaæ cautelæ similis & illa est, qua

qua calidiuscula quædam capiti nolunt adhibenda; cum in 6. meth. finum columbinum imponat Galenus, & lib. 2. de comp. medicam. secund. loc. thapsiam, & sterces columbinum, & euphorbium imponat ad hemicraniam.

Sed quid veterum audentiam, ut isti dicunt, ad nostrorum timorem comparo atque compono? Complexus hanc rem scite mihi videtur Ugo Solerius Sanionensis in epistola *quædam ad Hieronymum Montuum operibus Aetii præfixa*, in qua ^{Ugo Solerius.} ostendit diminutam esse medicinæ majestatem ex eo tempore, quo Arabes Græcorum medicamenta præpotentia mehercules ac magna in mitiorem delatiorēque formam immutavere. Quam eandem querimoniam uti video persequutus est Joannes Gorræus in l. defin. med. in explanatu Sinapismi per ^{Jo. Gorræus.} hæc: *Sed cur ætate nostra remedii tam excellentis usum medici respuant, nihil possum excusare, nisi vel vilitatem ejus, quum minimo ære comparatur, non profuturum alioqui, nisi pluris venierit; vel ejusdem acrimoniam velint causari, quod sævitie morborum lenioribus putent occurrendum, ut renitenti sæpius ægrotantium voluptati subscribant, cum quibus melius esset actum, si genus hoc medicamenti revocaretur in usum, est enim efficacissimum* &c. A Gorræo non dissentit Hieronymus Mercurialis l. 3. ^{Hiero. Mercurialis.} de comp. med. c. 22. qui scripsit: *Cur tempore nostro sinapismi deserint, ignoro; nisi quod res nostræ quotidie labantur in deterius.* In quam sententiam & Johannes Heurnius lib. primo meth. ^{Joh. Heurnius.} ad prax. cap. de Sinapismis ait: *Merum est hoc ævo præstantis hujus remedii silentium; quod minore comparatur, non profuturum, nisi pluris venierit, quod ferrea hæc secula auro tantum mitescant, vel quod sævitie malorum levioribus abblandire placeat; differentibus magis occidionem, quam prohibentibus, ut voluptati subscribamus.* Similem in sua gente culpam animadvertit Conradus Tigurinus in l. de chirurgiæ præstantia, cum ^{Conradus Tigurinus.} ait: *Atque apud nos Germanos alia multa egregia remedia vel recepta non sunt vel deserta, sive ob medicorum imperitiā, sive ob mollitiem hominum, qui scilicet longiore morbo potius diu confici, quam semel vel brevissimo tempore dolere fortiter & liberari malunt.* Quam quidem hominum sententiam verissimam nostro tempore cognoscimus, medicinæ loco successisse videntes impudentem adulationem atque obsequium. Quod genus ^{Adulatio nostra tempestare in medicina dominatur.} flu-

studia cum nocentissima sint & veneno paria, tamen ex officii laude sunt quæsitissima.

Dioscori-
des.

Sanitatis
fructus ci-
tra molesti-
am hand
obtinendus.
Ad ægro-
tantes ex-
hortatio.

Sed utroque miseros: quorum alteri ampliandæ facultatis amore sunt sicarii, alteri voluptatis allectu necem ultro coëmunt sibi, non videntes satius esse multo medicamentorum sævitiam tolerare, quam propter negligentiam in discrimen adduci, sicut ait *alicubi* Dioscorides; ac neque videntes, minime opus esse diu multumque laboribus defatigari, cum ex maximo auxilio maximam medelam assequi liceat. Ad extremum sanitatis atque integritatis fructus, præsertim implici-
tus, curationem felicem haud ita semper habere potest, ut molestiarum sit expers. Quas ob causas ægrotantes hortor, ut præ luce præque spe valetudinis exoptatæ patiantur fortiter aliquam à medendo doloris acerbitem. Non potest quippe gravis & magnus morbus levibus & parvis remediis expugnari: quinimo valentiora viribus sint hæc oportet, quatenus operentur & superent. Fuit autem hæc sententia Pauli Æginetæ l. 4. principio, & prioris Aretæi, qui professi sunt *elephantiafin immanem morbum propterea curabilem non esse, quod unum aliquod medicamentum non esset eo majus.*

Ad medi-
cos.
Celsus.
Opera præ-
tium univer-
sæ industriæ
medicæ.

Hoc ad ægros esto monitum. *E contra velint medici nulli verecundiæ, sicut Celsus loquitur, parcere, nullum declinare laborem, quo parem aut præpotentem vitio medelam administrent.* Quippe hominem ex orco, ex insuperabili languore & imbecillitate, ex doloribus, ex perpetuo humi constratu, ex supremis denique periculis servasse ac liberasse, Deo proxima virtus habetur.

C A P U T I.

De universis, quæ in totum hunc Pharmacochirurgici librum conjectæ sunt, tractationibus; earum ordine, connexu, ac necessitate.

De medi-
camentis,
quæ Pro-
fessori sci-
endi.

Medicamentorum quidem, sicut ego sentio, professori tenenda sunt ea, quæ tum ad formam tum ad materiam, substantiamque pertinent, tum denique usus: nam tot earundem etiam præter effectricem unam, quæ in contemplationem minime venit, sunt causæ. Et hæc quidem simplicium istorum considera-

deratio est. Cæterum & sua *componendorum* est scientia; quæ privatam quoque tractationem desiderat. Quorum quidem compositorum & tradi genera multa possunt secundum vitia affectuumque qualitatem nuncupata, & quæ ad locos spectant corporis, quos à capite ad pedes facere consuevimus.

Composito-
rum medi-
camentor-
um genera.

Porro nos hæc singula tradere instituiamus, rem omnem non tam perfecturi nostra fiducia, quam indicaturi. Nimirum argumenta sunt hæc, quorum unumquodque iustum suum laborem habet, estque expeditu perquam difficile. Quid igitur si omnia? Quod autem ad *ordinem* exsequendi pertinet, materialem rerum nostrarum notitiam *primo loco* dabimus, sequentes Dioscoridem & ejus interpretem Matthiolum in plurimis. Quod ad *formas* vero *medicaminum*, *facultates* inquam, *secunda libri parte* describemus. Sed neque universam tamen, aut *rem plantariam*: nam quæ major intemperativitas his tractationis angustiis? Satis erit nostro professori, si *rem fossili-um*, quæ maximo præcipuoque sunt usui, doceamus. Ab his *usus* partim & *in hoc* & *præcedenti libello* demonstravimus, partim etiam privatim *humidorum partiamque*, quæ ex *animantibus capiuntur*, *usus* sumus exposituri. Ita materiarum, facultatum & usuum triplex disciplina consumetur. Quibus peractis *de ratione componendi medicamenta* brevissime pertractabimus. Atque horum exempla tum in medium exponemus plurima, cum ad affectuum genera & qualitates, atque etiam ad partes unasquasque corporis accommodabimus. His per nos productis paucis rerum explicationibus, credo satisfactum iri toti operi pharmaceutico, quod chirurgicis sit necessarium.

Ordo trac-
tationis,
ac res trac-
tandæ.

CAPUT II.

Divisio & methodus medicamentorum externorum.

De *medicamentis externis* hoc quidem loco dicturi nos sumus secundum sua genera magis communia; quandoquidem de singularibus & privatis, i. e. quæ ad certas particulas corporis pertinent, & peculiaris suus alius erit locus. Nos igitur, quam primum facturi sumus, dabimus operam, ut methodus inveniatur, per quam cuncta genera referantur sub

Id quod pri-
mo faciend-
um est
nobis.

Medica-
mentorū
externorū
tor sunt fa-
cultates ge-
nerales,
quot gene-
ralia corpo-
ris sunt
vitia. Fer-
nelius.
Facultatum
enumeratio.

Ordo trac-
tandarū
facultatum.

unam normam certo numero comprehensa. Constat igitur apud omnes, tot esse numero facultates medicaminum exter-
norum, quot sunt ad unguem genera vitiorum corporis, quæ
per illa propulsantur. Quo fit, ut debeant esse contraria; si-
cut adnotavit Fernelius in lib. 6. *methodi* scribens hæc: *Ex
medicamentis alia calidis affectibus fluxionibusque succurrunt: talia
sunt refrigerans, repellens, emplasticum, anodynum, narcoticum.
Alia tumoribus affectibusque frigidis opponuntur: ut rarefaciens,
emolliens, attenuans, absumens; attrahens, resolvens. Præter
hæc, quæ cuti nonnihil incommodant, id est, eandem perrumpunt
atque exulcerant: qualia sunt vesicas excitans, corrodens, cor-
rumpens, escharoticum, & causticum, lenitivum, & si quæ sunt
alia. De quibus quidem singulis dicemus, hoc ordine, ut
primo de his, quæ ad tumores magis pertinere videntur, a-
gatur: secundo de his, quæ magis ad ulcera, & ad vetusta
vitia sunt accommodata. tertio quæ ad recentes plagas sunt
usitata. quarto quæ ad multa communiter sunt utilia. A pri-
mis exordiamur.*

C A P U T I I I.

De Refrigerantibus.

Hippocra-
tes.

Ipsa natura dicitur, & hujus auditor Hippocrates, *singula
corporis vitia contrariis suis remediis esse procuranda.* Quæ res,
ut in omnibus quidem sit vera, in morbis similaribus, quibus
humor non est implexus, extimum præsertim habitum cor-
poris occupantibus, est manifesta, id est, morbis calidis
frigida medicamenta adversari, frigidis vero calida, & ita
deinceps secundum alias qualitates. Quare & facultatis suæ
vi calefacientia vel refrigerantia nominantur.

Usus & fri-
gerantium,
& in qui-
bus.

Usantur vero *refrigerantia* plurimum in simplicibus inflam-
mationibus & interdum etiam in erysipelatis; nonnunquam
in herpetis, & igne sacro vocato: adhuc in carbunculis, &
præferendis hujusmodi tumoribus, quibus venæsectio, pur-
gatio, nec non decocta, atque alia intrinsecus exhibita pa-
rum profuerunt: quemadmodum hostis quidam, qui longe
non repulsus, armis propioribus postea vincitur.

Hoc porro remediorum genus cum usus sit perampli; quip-
pe

Nostri chirurgi taxantur.

pe calidis occurrit usu frequentissimis affectibus: nihilominus sic timide sic parce per nostros medicos & chirurgos retinetur, ut neque erysipelatis ullo tempore adhibeant. Itaque sæpe proserpentibus vitiis vel tarde vel difficulter vel non sine discrimine succurritur. Deceptis mehercules à doctrina quapiam Galeni, qui dixit *usu multo refrigerantium validorum*, & phlegmonas, & erysipelata transire in scirrhus. Sunt autem ejusdem loci & capitis primi libri de tumor. præf. nat. & cap. noni libri 7. de componendis med. secund. genera, atque alii quidam. Per quam suam opinionem atque observationem digredi nesciunt isti homines, vel ab oleo rosaceo, vel ab unguento rosato, vel ab oleo amygd. dulcium, aut violarum.

Galenus.

Est porro videndum, in quam sententiam ibi locorum loquutus fuerit Galenus; quamve ob causam ante dictæ inflammationes evadant in scirrhus. Dico igitur reddi scirrhus propterea, quod succi, ex quibus illæ phlegmonæ fiunt, crassi sunt & visciidi. Quod declarat idem Galenus in iisdem ipsis locis citatis.

Discussi duo Galeni loci.

Quocirca nil ullo alias impediante, cum humores tenues sunt & ignei, debet medicus sine trepidatione & audenter, strenua, vel ut dicam rectius, efficacia refrigerantia sumere, quo sit par modus castigandi mali, quinimo potior. Neque enim fallitur Paulus Ægineta referens ad Aretæum, qui ait in cap. primo l. 4. *μείζονα τῶ νόσων χεῖναι τῶ βοηθημάτων ὑπάρχειν δύναμιν, ἢ ἂν τὸ εὐτυχάνειν ἰάσεως τῶ ἐλέφαντα*, i. e. *auxiliorum vim morbis fortiolem esse oportere, coque elephantiam nunquam curari, ut qua nulla potentior medicina reperiat. Si magnæ igitur sunt inflammationes, & succi, qui has profere-*

P. Ægineta. Aretæus.

Par medicamentorum modus sit vitio.

Simile.

Hippocrates
de incom-
modis frigoris.

Sensus Hippocratis.

Galenus.
Dissolvitur
partis substantia
nimio frigore
adhibito.

Res, quæ
inspiciendæ
sunt acutius
prius, quam
refrigerantia
nimium
adhibeamus.

A Dioscori-
de producta
medicamenta.

Corn. Celsi
medicamenta.

Galenus ce-
sarum liqui-
dum.

Illud tamen haud dissimulabo, Hippocratem in l. 5. aph. 17. & 20. produxisse multa frigoris incommoda, aliàs deducta à natura frigoris propria, aliàs etiam à natura partium, quibus peculiariter frigus nocet. Hæc quidem vera sunt & omni luce clariora; tamen egit Hippocrates de frigore immodico usurpato: Nempe sicut nocet excedens calor, ita & exsuperans frigus. Atque hoc, *quia dissolvitur*, ut ait Galenus, *substantia partis, quæ substantia est proprium temperamentum ipsarum consistens in primis quatuor qualitativis concurrentibus & mixtis ad temperamenti compositionem.*

Ad illud igitur, quod non negligere neque omittere debemus, sunt cautiones quædam propositæ nobis ac fere commemoratæ ab eodem Hippocrate noxarum à nimio frigoris usu vitandarum, quæ sunt: distentiones, tetani, nigrores, rigores febriles, itemque cutem nimium contrahere, humorem concrassare, dolorem augere, sic ut à fluxione vel majus incendium excitetur, vel scirrhus procreetur. Sed considerare meminerimus & temperamentum, & situm, & figuram, & sensus modum, & robur partis, & copiam humoris, & qualitatem, & vias per quas idem potest transcurrere: in summa difficultates omnes, & rationes partis utriusque, quæ potest & mittere & recipere. His sic expensis & quasi consultis, ita demum possumus, non aliter, *refrigerantia* gravius adhibere.

Quorum *refrigerantium*, ut ad usum delectumque ipsorum jam descendamus, memorabimus ea, tum quæ ab antiquis proponuntur, tum quæ à recentiori hominum officina & ex nostro excogitatu proficiuntur. In primis igitur Dioscorides, qui medicæ materiæ princeps est auctor, ex simplicibus omnibus pharmacis ad hunc usum probatis maxime commendat seminis psyllii spissamentum, lenticulam palustrem, arnoglossum, portulacam, cicutam, cotyledonem, solanum, lichenem. Sed Cornelius Celsus approbasse videtur lenticulam, & solanum. Quæ omnes herbæ aut leviter tun-
sæ sunt imponendæ, aut succus earum. Sed sic quoniam facile resiccantur, utendum voluit Galenus in 14. meth. in c. 3. cerato liquido: quod fit ex quaternis portionibus olei rosacei, (quod paratum ex immaturis olivis, erit præstantius,)

una parte ceræ, & minima aceti tenuis & pellucidi, quibus omnibus affunduntur tot aquæ stillæ, quot possunt admitti, dum pistillo massa teritur in mortario, duciturque donec exactè subacta videatur.

Hæc aut similia veterum sunt *refrigerantia*. Sed Fernelius, præclarissimus vir è junioribus, l. 6. c. primo, eximie commendavit *aeizoon*, sempervivum. Cui medicamento addidit Joannes è Vico spumam ovi agitati: quod *extinguit*, dicit ipse, *potenter suppurationes cholericas, non sine confirmatione partium*. Fernelio præstans sempervivum. Jo. è Vico.

Aliis mire perplacet caphura: quam credo equidem valere magis penetratione atque insinuatione, cum admirabili quodam humoris discussu: namque asserere refrigerantem caphuram, quæ pinguis alioquin est substantiæ, haud videtur viro philosopho dignum. Post hos Fallopius in l. de tumor. n. c. proposuit oleum amygdalarum dulcium (quod neque etiam tacuit Dioscorides) sed crebra lotura præparatum. Rationem lavandi tradidit Guido tr. 7. doct. prima, c. 4. Quæ quidem lotura sic ab oleo demit omnem acrimoniam, & pinguitudinem, ut referat Fallopius in l. de vuln. oculorum, ubi de curatione, ex centenis partibus olei non loti restare quinquagenas jam loti. Hæc illi. Caphura ut calidis affectibus benefaciat. Fallopius. Olei lavandi ratio.

Præter quæ exhibebimus nos noviora. Quorum unum est admodum paratu facile, aqua quæ à nive Martii dissoluta in vase vitreo destillat, autore Joanne Cratone in cons. Scholz. 61. Secundum est aqua multo Mercurii diverberatu & conquassatu infecta; quam ego phlegmonis oculorum mire facientem comperi. Tertium lamina videlicet plumbea tenuissima adaptata & loco imposita, sive simpliciter; quod Avicenna ad hemicraniam repellens fecit: sive leviter delinita oleoso succo expresso per vim è seminibus cucurbitæ diluto sæpius aqua pura; quali quidem ad cephalæam calidam sed vehementer amplam utitur Jacobus Fontanus l. 1. prac. Vel rectius ipsum plumbum in tenuissimas bracteolas rufum, ut vulgo fit ex argento atque auro, ducetur in mortario cum eodem oleo similiter loto, donec fiat exactum linimentum. In repellendi usum proposuit illud rei Platerus Tom. 2. prac. pag. 806. Erit utrumque remedium certe lenissimum, & mul- Succus plumbi. Platerus.

Materia
Cerussæ
plumbum.

Aërii suc-
cus plumbi.

Aqua è
spermate
ranarum.

ta cum ratione, nisi fallor, excogitatum. Si quidem cerussæ, quæ tantopere à veteribus ad efrigerandum est approbata, materia est metallum plumbi. Imo multo plus quam cerussa perfectum credo plumbum. Huic medicamento non dissimile Aëtius proponit *l. tetr. ferm. 4. c. 16.* quod vocat succum plumbi paratum ad hunc modum. In mortarium plumbeum succum aliquem refrigerantem injicito, & cum pistillo plumbeo in sole donec crassior fiat terito. Sit autem succus ipse plantaginis, aut oxylapathi, aut languinariæ, aut uvæ acerbæ, aut aliarum consimilium herbarum, quæ & ipsæ commodæ sunt in principiis inflammationum. Ad phlegmonas ulcerum utendum præcipit Galenus *l. 9. simpl.*

Præstantius, licet non aque parabile, medicamentum erit aqua exstillata è spermate ranarum; quibus statâ venere coëuntibus in Martii æquinoctio, larga ejus copia super aquas stagnorum innatat. Hujus aquæ usus tam est amplus atque proficiuus, ut etiam ad ambusta commendata sit ab Hermetiis, sed à nullo nostrorum adhuc recepta, nec sine injuria tam nobilis ac singularis medicamenti. Cui quidem perplura debebunt concedere: siquidem proficiscitur è materia animali, quæ & à temperamento hominis non discrepet, & refrigerii sit particeps. Efficacius autem idem medicamentum erit addito phlegmate, quod vocant, vitrioli portio, vide licet prima quæ venit exstillatione fossilis. Sed Josephus Quercetanus in *dietetico l. 3. c. 7.* tradidit *exstillatam hanc aquam incomparabile remedium esse extinguendis inflammationibus oculorum aliarumque partium, gangrenis & erysipelis sedandis; impetigines faciei delere, hæmorrhagiam sistere &c.* Sed ad ambusta idem vir in *Sclopetario* pleraque hoc genus valentia conscripsit; quæ lege.

I. C. Arantius.

Approbatam etiam legimus aquam florum papaveris rubri; cui addita sit caphuræ tritura. Atque laudatur etiam succus è semine papaveris extractus: aut si eadem semina macerata fuerunt prius in lacte vaccino, ut dicit Arantius, pro oculorum inflammatione. E ceratis optimum erit id, quod & succi sperniolæ, succi solani, succi herbæ paris sive vulpinæ an. ʒj. ol. lith. chymico modo parati ʒv. agitentur omnia simul in mortario plumbeo, donec formam linimenti recipiat.

Pa-

Paratur autem oleum lithargyrii, quemadmodum aliud plumbi, cum aceto scilicet destillato, quod deinde diffuit in oleum. Ad hæc memorat dorychnium Oribasius, oleum papaveris, aquam calcis plurimum lotæ, & ex ipsa ceratum, lactis cremorem, laridum suillum ad flammam liquatum & aqua rosacea exceptum.

Commendatum etiam ab aliquibus est fervidis podagricorum doloribus oleum sive oleosus succus, qui ex alterci semine candido elicitur. Pro inflammatione vero universa nymphæatum oleum reprimendis omnibus inflammationibus laudat Sylvius *in practicis*. Cerelæum quoddam commendavit Michael Gavassetus *in l. de cauter. c. 23.* imitatus, credo facile, Galenum in eo, quod descripsit *14. meth. c. 3.* sicut & ante hunc Avenzoar *l. 2. tr. 64.* quod patatur ita. Cera cum oleo mista in duplici vase liquetur: hoc autem postquam fuerit refrigeratum, in mortario tantisper agitabis aquam instillando, dum cum ea portione, quam suscipere potest, optime commisceatur. Quod si frigidius desiderabis; præterquam quod aqua, quæ huic admiscetur, debet esse frigidissima: cum modice coiverit, totum vas, in quo continetur, in aquam frigidissimam conjicies.

Cerelæum
Gavasseti.

Cum hac quoque commemorare non dubitabo compositionem nostram, quæ est è lithargyrii triti & per linteum creti parte una, mucilaginis psyllii, aut cydoniorum, seminis & succi sambuci an. partibus duabus, olei seminis lini partibus tribus, sine cera fiat ex arte ceratum, quemadmodum supra docuimus, succum instillando paulatim, & coquendo ad justam consistentiam. Confectum medicamentum ubi bene deferbuerit, evidenti tactus experimento refrigerantissimum senseris, nedum qualitatis latentis expectata, dum se proferat explicetque, virtute.

Compositio
nostra re-
frigerans.

Sed casus quidem non nullius incommodi sese offert aliquando, haud facilis discussu: cui subinde occurrere oportet. Ex refrigerantibus nimio opere applicitis, sive intensioribus quidem his, sive longo & crebro usu nocentibus; advenit sæpe nigror aut livor parti, initium aliquando gangrænæ. Hæc igitur pericula quo prævertantur; videndum est ante, ad quem usque terminum locus est ad refrigerationem im-

Difficultas,
& pericu-
lum ex re-
frigeranti-
um usu
immodico.

Rationes
cognosce-
re restin-
et flam-
me.

- mutandus, quantumque remedio insistere, vel illud retrahere medicus debet. Decernunt igitur auctores boni, nec non Galenus in 14. *meth. med. c. 3.* cum ex ægrotantis sensu, vel medici, vel a morante rescificatione medicamenti impositi, vel à flammei coloris in opacum mutatione cognoscetur defervuisse calorem, qui pene excoquebat, & restinctum esse: quod tunc debeamus consistere. Alia observantia est & cau-
 1. tio, ne quodcumque refrigerans actu tale adhibeamus, sed
 2. calore solis aut ignis teperactum; licet contradicere videatur Galenus in 1. *de comp. med. per gen. c. 4.* sed distinguenda sunt tempora, ut supra fecimus. Aliud quoque præcipit Heurnius l. *pr. meth. ad praxin, de unguentis pag. 78.* dum ad
 3. expugnandum æstum membris admoventur unguenta frigida, ne eo usque super ægrum corpus maneant, dum manifeste incalcant; sed subinde mutari debent. Hac provisione aliquid sinistri nunquam dolebimus. Quod si forte nigror ad-
 4. venerit, debet huic homo mature occurrere: sive is ipse fuerit, cujus medicatio fefellerit; sive alterius cujuspiam erratum castiger. Id fiet per discutientia quædam medicamenta: de quibus ipsis *suo loco* disseremus.

Perfekte
jam lividi
loci reme-
dium.
Jo. Langii
medica-
mentum ad
ineuntem
gangræ-
nam.

Interea ponemus hic calorificum membri infrigidati, quod descriptum nobis inventione sua reliquit Joannes Langius in l. 3. *epist. medic. qui est de secretis remediis.* & terebinth. cum vino sublimato lotæ ℥iij. coloph. gummi elemi, bdellii, singulorum ℥ij. β. castor. ℥v. croci ℥ij. ℥β. myrrhæ rubræ ℥ij. pinguedinis capon. ℥j styracis liquidæ ℥v. olei hyperic. ℥ij. euphorb. ℥β. ceræ ℥viii. fiat empl.

C A P U T I V.

De Repellentibus.

Quo dis-
sant à re-
frigeranti-
bus repel-
lentia.

Repellentia
quidem
non ad

Affinia refrigerantibus sunt repellentia: nisi dicamus etiam esse eadem communibus refrigerandi qualitatibus. Verum enimvero distant usu: siquidem refrigerantia medicis usui sunt ad retundendam ingentem vim caloris & hanc in frigidum immutandam; repellentia vero, eadem quæ gaudent & valent frigoris vi, sunt solum ad cohibendum remittendum-
 que

que calidum in profundum, unde movetur noxius influens humor. Quemadmodum in ludo pilæ palmariae, pulsa hæc ab uno lusore, ab altero repellitur, atque eo unde fuit propulsa remittitur. Ea propter à Græcis vocata sunt *ἀπορροιστικά*, quasi dicas *repercutientia*. refrigerandum, sed ad refrigeratione repellendum adhībentur.

Sed hæc quæ ipsa sint aut cujus naturæ medicamenta, non omnes in ea re consensere, verum in diversas opiniones abiēre; sicut advertit hic Hollerius. Apud Arabes quidem sunt repellentia, quæcunque fluorem prohibent, frænant, retardant, obstruunt, partem roborant. Græcis vero pro adstringentibus habentur. Inter Latinos Celsus fecit sine frigore repellentia, cum posuisset etiamnum ex frigore repellentia. Tandem Cælius Aurelianus adstringentia dixit quæ non reprimant, & quæ reprimant. Inter omnes igitur Græci sequendi, quibus unum quodque repellit, quod frigidum est. Etenim attrahentia, quæ repellentibus opponuntur, valent ipsa per calidum. Quamquam non desunt calida, quæ adstringendo valeant in repulsum; ut cassia, rhabarbarum, spica, aloë, cyperus, polium, centaurium, vina austera. Sed hæc quidem neque ita certa, neque absolute repellentia sunt: licet parte aliqua constringant. Cujus naturæ repellentia. Arabes. Græci Latini. Aurelianus. Græcorum approbatur sententia. Attrahentia repellentibus contraria.

Ubi autem quærat, utra duarum facultatum sit potior & prior repellentibus, adstrictione, an refrigeratio: potuit ex dictis esse responsio, quod à refrigeratione quidem inseparabilis est repulsus; sed adstrictio & comes esse & separari potest. Quæ certa est Galeni sententia *l. 14. meth.* Ita repellentia & cum adstringendi sunt facultate, & sine ea. Verum enimvero quæ adstringunt repellentia, vehementioris sunt virtutis, plusque agendo valent. Ac propterea Joannes Fragosus, qui fuit medicus Regum aliquot Austriacorum, in *l. 2. chirurgiæ c. 1.* & in *glossa Apostlematum*, voluit repellentia citra adstringentiam minus esse propria, quam quæ cum adstringentia sunt conjuncta. Cujus viri sententiam absolute acceptam credo equidem fallam; ut ex Galeno deducitur in *l. de artic. particula 21.* Et certe nix, quod maximum est omnium repellens, frigore solo repellit. Sed proprium repellens intelligere visus est Fragosus; id quod naturæ partis confirmandæ, tutelæque ejusdem magis accommodatum est. Utra propinquior repellentibus, adstrictio an refrigeratio. Repellentia duplicia, Joan. Fragos. Galenus. Nix maximum repellens.

Aliorum opinio.

Crediderunt alii repellentium esse solum influentem humorem, dum influit, reducere. Verum nos dicimus, posse ea & illam humoris partem, quæ inhæsit, intropellere. Verum tamen his, quæ utramque portionem humoris repellunt, videtur gradus superior additus; quippe quæ debeant esse valentiora & vehementiora, atque hoc quidem intensiore frigoris virtute.

Substantia
subiecta repellentibus.

Quod quidam istorum frigus peculiari cuidam impositum est substantiæ; crassæ nimirum ac terreæ medicamenti acerbi atque austeri. Etenim cum illa conjuncta adstringentia quasi comprimentia sunt fibras partium quæ occurrunt. Ex quarum una quidem vellit humorem, ex altera vero per frigus inimicum cogit calidum, ut locum deferat & revertatur intro.

Usus repellentium.

Usus vero repellentium maximus est ad reprimendos tumores calidos, neque alios, quam qui recensiti fuerant in cap. de refrigerantibus; hoc est inflammationes, erysipelata, gutta vocata rubra, ophthalmia, herpes, carbunculus, ignis persicus, & sylvestris, & id genus, quæ ex sanguine fervido; & bile ignea, atque exadusta melancholica, sive simplicibus, sive compositis nascuntur.

Repellentium materia.
Validissima repellentia.

Hos igitur humores collectionesque, quæ ab ipsis proficiuntur, repellunt cuncta simplicia refrigerantia, quæ liquida à liquido elemento parum parum sunt mutata, aut eodem abundanter concreta. Ex his præstantiora usu sunt capreoli vitis, rhus obsoniorum, oxyacantha, malum punicum, cydonia, rosæ rubræ, lentiscus, rubus, trifolium, rumex, folia quercus. Sed validissima omnium sunt papaver, solanum, hyoscyamus, cicuta, & si quæ sunt alia. Fæcem vini mollem ad testium inflammationem laudavit Alexander Benedictus l. 25. de morb. curand. cap. 25.

Composita.

Hæc ex simplicibus numeravi. E compositis sunt videlicet lutum molaris aquæ, quam reprimendis ambustorum ampullis laudavit Fallopius; oleum rosaceum, omphacite: quod quando non habes, parare subinde poteris cum succo rhois, mali punici, lentisci, aut si tempus anni sit, omphacii, oxalidis, aut similis alterius, concoquens cum olivo succum, usque dum hic absumatur, agitans continenter surculo salicis, aut
simi-

Ratio parandi per omne tempus olei omphacitis.

similis plantæ. Mucago feminis psyllii sex horis macerati in aqua frigida cum gr. iij. aut iv. caphuræ acrimoniam urinæ obtundit. Ceratum psyllii fluxionibus podragicis est mire proficuum, quod paratur ad hunc modum. Rec. semin. psyllii ℥iij. decoque in ℥iij. aquæ pluriæ, desine maceretur ad aliquod tempus, mox expresso succo adde ol. ros. ℥j. ceræ 3vj. confectum erit. Conficies etiam ceratum rosaceum sic. In vase duplici liquatur cera cum oleo ros. cum refriguerint affusa aqua agitantur, & aqua rejecta superadditur succus plantaginis quam plurimum recipere medicamentum poterit. Hoc benefacit phlegmonis & ulceribus genitalium proserpentibus.

Ceratum psyllii.

Ceratum rosaceum.

Per Arabum scholam maxime frequens est hoc cataplasma, quod paratur è cortice mali punici, succo sempervivi, & vino austero.

Arabum repellens.

Hæc medicamenta probantibus aliis, propono equidem duo per satis efficacia, quorum prius est succus foliorum salicis cum pulvisculo caphuræ in mortario plumbeo pistillo itidem plumbeo ductus, adusque coloris justam tincturam. Caphuræ quidem haud multum dissimilis est cerussa: sed illa videtur penetratione potior.

Repellens nostrum.

Secundum genus est aliquot colleticorum: quæ antiquis rei medicæ magistris frequentissimo in usu fuere, nostris vero etiam incomperta, sed magna certe cum remedii injuria, quando istorum usus arti consentaneus est, fructus vero commodissimus. Fiunt autem colletica ex accepta aliqua parte collæ calenti aqua resoluta, aut ex rebus aliis pariter glutinosis, quale est gummi Arabicum, aut alium ovi agitatum cum manna thuris trita, aut ex limacibus cum cochleis diligenter tuis, & his aut solis, aut lentore ovi agitari aut eadem ovi parte cum austero vino & cribrato polline commistis.

Colletica repellentia.

Videbuntur hæc quidem bene nova repellentia; sed tamen non insolentia sunt, vel aliena: quippe graviter excogitata à veteribus fuere. Inter quos unus est Oribasius, qui ea descripsit in l. x. *collectaneorum* c. 27. Certus autem sum ego, cum commode per locum administrari poterunt, præstantiora ex omnibus & tutiora esse repellentia, atque adstringen-

Comprobatio Colleticorum.

gen-

gentia: quæ eadem poterunt esse loco intercipientium, quæ
Defensiva. vulgo *defensiva* dicuntur.

CAPUT V.

De Adstringentibus.

Adstringen-
tium natura.

Adstringen-
tia qua in
re distant ab
acidis.

Galenus.

Ufus ad-
stringen-
tium.

Adstringentia Græci *σπυγνικά* vocavêre. Est autem medi-
 camenti genus, quo *austera* & *acerba* continentur. Ga-
 leno auctore *l. 4. simpl. c. 7.* facultate frigidum, consistentia
 vero corporis terrenum & crassum. Per quam crassitiem di-
 stat ab acidis; quæ pollent alioqui tenuitate partium, licet
 ut *adstringentia* refrigerent. Sed non desunt tamen *adstring-*
gentia, quæ & calefaciant & tenuium sint partium, *6. de*
comp. sec. locos; ut emolliant, concoquant, attenuent, di-
 scutiant, aperiant, idonea. Nimirum & adurendi vim ad-
 sciscunt, *1. simpl. cap. 3.* Sunt quippe talia non simpliciter
 adstringentia, sed compositarum facultatum, quas scientem
 professorem dirimere oportet secundum eas normas ac ratio-
 nes, quas tradidit Galenus *in prioribus libris simplicium*. Por-
 ro nos inprimis agimus de his, quæ singulariter adstringunt:
 non omisuri cæteroquin & alia, ubi occurrerint.

- Ufus horum est plurimus ad repellendum.* Item ad siccân-
 dum, ut *7. meth. 7. & 2. de san. tuend. cap. 13.* Et ad reprim-
 endum luxuriantem & se attolentem humorem, *comment.*
1. lib. 1. aph. Et ad sistendum sanguinem, ut *lib. de cucurb.*
5. Et ad raborandas partes, *1. de compos. med. per loc. cap. 6. &*
6. 7. 2. ejusdem c. 3. Et ad jecur curandum, *art. med. c. 95.* Et ad
 8. ulcerum sinus explendos. *5. meth. c. 1.* Et ad cicatrices indu-
 cendas, *1. de comp. med. per gen. c. 12. & de subs. empir. c. 11.*
 9. Et ad vasa perrupta conglutinanda, item intestina, uterum,
 10. vesicam; ut *5. meth. c. 5. & 7.* Et ad hernias, & ad asperi-
 tudines, sycoses, callos; *4. de comp. med. sec. loc. c. 4.* Et ad
 11. pilorum defluvia, *1. de com. med. sec. loc. c. 2. & 3.* Et ad
 12. ulcera rebellia, ad fluxiones, & ad putredines; *6. de comp.*
13. med. per gen. c. 10. & 6. simpl. 5. de arnoglossa, & 1. de comp.
med. per gen. c. 12. Ad fluxiones quidem incipientes usurpata
 14. phlegmonem tollunt, ut *1. de opt. sect. c. 10. & 11. meth. c. 9. &*
13. ejusdem c. 20. Ad oculos inflammatione correptos, *lib. de*
sectis c. 18.

Sunt

Sunt porro adstringentia trium modorum: videlicet levia, valentiora, validissima. Levia sunt folia, flores & succus rosarum, ericæ fructus, lycium, hypocyttis, absinthium, acetabulum, crocus, cupressus, cyperus, eupatorium, laudanum, lentiscus, muscus, rubus, pinus, plantago, rumex, thuris manna, asphaltus, aqua pluvia.

Valentiora sunt: acacia, omphacium, & quæ succorum genere numerantur; item balauftia, eytini, gallæ, omphacitides, equisetum, glandes, labrusca, malicorium, cydonia, myrtus, rhus, rubia, bolus Armena, paliuri folia.

E valentissimis est alumen, magis rotundum, quam liquidum: quod per antonomasiam appellatum est $\sigma\upsilon\pi\tau\eta\sigma\iota\omicron\upsilon$. Cum hoc autem adnumerare possis & chalcanthum; quod tamen vis calefaciendi non est expers, Galeno teste l. 6. de comp. med. per loc. c. 3.

Sed adstringentia calida partim sine morfu sunt, partim cum morfu. Hujusmodi squammam æris esse dicit Galenus 3. simpl. & alibi. Sine morfu est cyperus, ut 6. de comp. med. p. l. 2. (traditur idem) stœbes fructus, 8. de simpl. §. de stœbe.

Atque hæc è simplicibus. E compositis vero plurima sunt stomatica. Ut oleum mastiches, oleum lentiscinum, oleum lumbricorum, oleum rosaceum, omphacite, oleum histricum, & alia, quæ 1. de comp. med. per gen. c. 4. & 13. meth. recensentur. E ceratis unguentum Comitissæ, emplastrum Jo. Prochytae, emplastrum pellis arietinæ.

Debentur autem adstringentium usui nonnullæ observationes & cautiones, quæ sunt hæc. Adstringentia cum minime penetrent, ut 4. de comp. med. per gen. c. 5. docetur, egent his, quæ faciant penetrare: Proinde deliguntur aliqua tenuium partium, 6. de comp. med. sec. loc. c. 1. & 1. de comp. med. per loc. c. 3. & 3. de simpl. c. 17.

Admiscuntur attrahentibus adstringentia quandoque, ne illa plus, quam opus sit, evocent foras; nec solum in alto, sed ex omnibus vicinis partibus; ut 6. de comp. med. per gen. c. 13. habetur.

Adstringentia, quæ capiti imponuntur, non multum sint refrigerantia; 2. de comp. med. per locos c. 1.

4. Oculis vero inflammatione laborantibus oportuna sunt eadem; ut *l. de sectis*, & plenius *l. 4. de comp. med. per loc. c. 1.* docetur. Argumento autem inter cætera potest esse, quod omnibus fere vitrioli speciebus sanescunt.
5. Adstringentiam non habentibus medicamentis partes effocinantur, *l. de comp. med. per gen. c. 4.*
6. Adstringentia ad carnem generandam vitanda sunt, quia sordem impingunt; *3. meth. c. 4.*

CAPUT VI.

De Attrahentibus, extrahentibusque.

Ordo &
Collocatio.

Repellentibus quidem proxima nonnulli faciunt emplastica & incrassantia medicamenta, verum mihi videtur aptius, ut illis succedant *attrahentia*: quandoquidem utraque manent sub eodem genere pellendorum humorum & à suo loco transferendorum; licet quidem ad situm contrarium: siquidem hæc à centro ad peripheriam, illa vero à peripheria ad centrum educunt. Itaque cum sint contraria, proximum locum requirunt *attrahentia*, videlicet post repellentia. In unum idemque caput, quod est *19. libri 14. collectan.* coniecit Oribasius.

Græca appellatio.

Ἐπισπαστικά dicuntur à Græcis, & *ἐλκτικά*. Quæ sunt supapte natura impense calida: & eo magis, si huic qualitati addita fuerit tenuis substantia, Galeno auctore *lib. 1. simpl. c. 17.* Quam tenuitatem aliqui, de quorum numero Arnaldus est, volunt aëream: sed Fernelius censuit esse igneam. Verumenimvero placuit Arnaldo dicere, quod debeant esse mediocriter ignea, sed plurimum aërea. Igneam autem tantopere voluit hic vir propterea, quod si tam excedenti calore pollerent, fortasse ulcerosam inducerent affectionem, neque essent simpliciter attrahentia. Quod ostenditur per gummi ammoniacum, & galbanum; sed multo magis per castoreum, & axungiam leonis.

Qualitas
attrahentium, & substantia.
Arnaldus.
Fernelius.
Ratio Arnaldi.

Ratio at-
trahendi.

Quæ res pingues cum sint; aëreae quoque sint & halituosæ, necessum est. Per quem halitum penetrando intimius & poros reclusos tenendo attrahunt foras, nedum humores, verum etiam corpora solida casu corporibus infixæ: dico e quidem spinas, & spicula, & ejus generis corpora. Neque
non

non attrahendo & omne id agendo, quod dixi, interim expultricem virtutem adjuvant per vias jam patefactas expulsionis. Alia via processit Avicenna in lib. de viribus cord. tract. 2. c. prima; qui duplex fecit attrahentium genus: ut attrahant videlicet alia proprietate, alia vero calida vi. A proprietate quidem attrahunt; ut magnes & succinum. Calore vero attrahunt, quæcunque valde in partes penetrantia occurrentem humorem pertrahunt ad superficiem. Atque hoc quidem, quia calidum dissolvit humores, in quorum locum necessitate vacui alii subsequuntur vice priorum: vel alias etiam calidum rarificat materiam, & similiter vi vacui succedit novus humor alius.

Non igitur injuria exusticia omnia, præsertim materiæ solidioris reliquæ, attractiva comperiuntur. Concordat, inquam, cum experimento ratio. Porro Indi conchilia urunt, & cum peto trita miscunt ad pituitam ore proliciendam, & famem sitimque, dum longis itineribus peregrinantur, depellendam. Carolus Clusius auctor in exoticis, atque alii.

Pel tertio attrahit propterea, quod inducto dolore ad partem ipsam dolentem confluunt humores duplici ratione: vel quia debilis atque infirma reddita pars admittit facile nec propellit alienos humores, à valentioribus partibus eadem occasione transmissos; vel quia spiritus naturalis accurrit ad expugnandam noxam, quem sequitur adjunctus humor. Ita quidem Avicenna. Cujus sententia postrema de spiritu succurrente loco dolenti translata est meo quidem judicio ab auctore Galeno in 13. med. c. 3. Sed mirandum est, quid judicaverit Avicenna, calorem attrahere vi vacui, & per accidens; cum essentialem hunc ejusdem effectum referant Philosophi. Difficilem igitur compositum hanc puto: nec equidem habeo pro Avicenna; nisi quod curiosior fuit explicandæ causæ, qua concipi bene possit attractio, quam adii vel nullam vel minus satisfaciendam tradidit.

Præter hæc duo attrahentium genera communissima tertium posuere doctissimi duo viri Galli, Fernelius & Hollerius, ex vi putredinis. Namque ea ratione dicunt & fermentum & fimos animantium omnes attrahendi facultate pollere.

Hactenus dictum fuit de natura & ratione attrahentium: usus & enumeratio restant producenda. Dixit Hollerius uti

Attrahentia
expultricem
adjuvant.
Avicenna.
Proprietate
Calore.
Calidum attrahit vi
vacui dupliciter.

1. 2.

Historia.

Carolus
Clusius.

3.
Dolens pars
recipit duplici
ratione.
Galenus.
Dubitatio
super assertis
Avicennæ.
Defensio
Avicennæ.

Tertium genus
attrahentium.

Usus attrahentium.

1&us ve-
nena.
Critici ab-
scellus.
Fleucitis.
Phrenitis.
Apoplexia.
Bubones.
Tumores
pestiferi,
Syderata
&c.

nos attrahentibus ad levanda viscera, & id, quod interne heret, transferendum extra. Sic ictuum venena, quam maxime possumus, foras evocamus. Sic etiam criticos abscessus, pleuriticos, & phreniticos, interdum etiam attonitos, per hæc servamus. Tumores insuper inguinum & alarum, qui lente procedunt, & frigidi sunt, provocant & maturant. Itaque quicquid pestiferi putridique sub alto corpore conceptum est, foras educunt, exponuntque. Marcescentes & syderatas partes, vividas reddunt: calore privatas suo refovent: pus vitiosum, quod substantia nervorum & in obliquis ulcerum ductibus retinetur, exhauriunt: squammas ossium educunt: coxendicorum atque hydropicorum noxas remittunt: spinas, aciculas, mucrones, clavos, sagittas expellunt. Quod postremum horum beneficium tum maxime apparet, cum non sine periculo aut molestia, parva plaga esset amplianda. Tandem id, quod in locis angustis, utpote auribus, oculis, in pravis abscessibus conditum est, sua ipsorum vi rapiunt. Hi quidem aut similes attrahentium sunt usus.

Enumeratio
attrahenti-
um calore,

Jam vero quæ *attrahunt* sunt hæc: propolis, dictamnus, gummi fere omnia, sinapi, pyrethrum, aristolochia rotunda, cyclaminus, thapsia, sal edule, sal armoniacum, sulphur, euphorbium, pix, terebinthina & omnes resinæ, bulbi esculenti, viscum. Atque hæc quidem attrahunt *calore*.

Attrahentia
vi proprieta-
re.

Quæ vero *proprieta* attrahunt, sunt hæc: radix arundinis, caput lacertæ, quod infixæ extrahit; limaces & cochleæ, quæ contusæ detrahunt aquas hydropicis; ostrea, quæ pestiferos bubones, scorpius, qui injectum suo morsu virus elicit.

Attrahentia
vi putredini-
is.

Sed quæ *putredinis adventitia qualitate* attrahunt, sunt hæc: fermentum, & omne sterco bipedis calidioris.

Composi-
tiones.

De *compositis* nunc dicamus. Ex his sunt olea, cataplasmata, emplastra. Ex oleis est ricininum & sinapinum, quæ utraque per expressum succulentæ substantiæ habentur.

Ex emplastris communi usu recepta sunt emplastrum oxycroceum, emplastrum è baccis lauri; emplastrum ex allio, emplastrum è fermento; quæ singula descripsit Mesuæus.

Medicamen-
tali.

Galenus vero l. 5. *meth. c. 13.* in splendida illa muliere Romana, destillationem capitis cum phthoe & pulmonis ulcere

paciente, composuit emplastrum ex fimo palumbium, impostum futuræ coronali.

Alia descripsit universo corpori communia in l. 3. & 6. de compos. medic. sec. genera, & post hunc Aëtius in tetrabl. 4. serm. 3.

Fernelius tradidit nonnulla, quorum hoc est eximium. $\mathfrak{R}$ sulphuris apyri, rad. pyrethri, hermod. an $\mathfrak{z}$ i. β . salis nitri, vel sal. petrei, vel sal. marini, torrefacti $\mathfrak{z}$ j. picis, & ceræ novæ an. $\mathfrak{t}$ b. β . f. empl. sec. artem. Medicamenta Fernelii.

Ex cataplasmatibus vero descripsit hoc, quod $\mathfrak{R}$ pulp. ficuum ex aq. vitæ decoctorum, fermenti veteris an $\mathfrak{t}$ b. β . rad. irios, cucum. agr. & bryon. recent, & crud. an. $\mathfrak{z}$. ij. semin. urtic. & nasturt. an $\mathfrak{z}$ β . trita omnia contundantur in cataplasma; cui licet addere, si liber, fimi columb. aut capr. $\mathfrak{z}$ i. β .

Sed Hollerius ex veteribus Græcis descripsit multa; quorum illud est non minimum. Fermentum incoquitur oleo, cum axungia veteri, larigna & tereb. resinis pinsitur. efficacissimum est. Medicamenta Hollerii.

In punctis vero nervis ad attrahendam saniem, quæ impense nocet, ex Gal. meth. proposuit hoc, quod $\mathfrak{R}$ cerati $\mathfrak{z}$ iiij. tereb. $\mathfrak{z}$ β . liquatis immisce pulverem euphorb. $\mathfrak{z}$ iiij. interioris ferment & tereb. liquidæ an. $\mathfrak{z}$ j. incorporentur.

Hieronymus Fabricius ab Aquapendente in l. de tum. p. 1. ad bubones torpescientes utitur diachylo majori cum portione aliqua saponis, eò videlicet, quod calx è valide attrahentibus censetur. Hieron. Fabricii medicamentum ad bubones.

Hercules Saxonia ad bubones similiter evocandos utitur hoc. quod equidem comperi mirificum in sexcentis. Rec. Gummi sagapeni, opop. ammon. bdell. an. $\mathfrak{z}$ ij. euphorb. sinap. piper. pyrethri an. $\mathfrak{z}$ j. sapon. nigri $\mathfrak{z}$ β . dissolv. gum. in aceto, addantur pulveres, & cum pice aut cera nova fiat empl. Herculis Saxonie medicamentum ad bubones lente venientes.

CAPUT VII.

De attenuantibus, digerentibus, rarefacientibus, abforbentibus medicamentis communiter.

Concludimus & comprehendimus hoc uno capite medicamentorum multa genera, propterea quod consentaneæ ac proximæ naturæ sunt omnia; nimirum calidæ crasis substantiæque prætenuis, ad vacuationem humorum insensibilem comparata: & ad interiores quidem affectus sæpe, sed ad exteriores contumaces plurimum usitata. Quæ singula: nihilominus sic dirimes & diffinies inter se. Primum agemus de *attenuantibus ac digerentibus*.

Utraque, sicut Arnaldo placuit Introductionis medicinalis C. XXXI. calore valent cum subtilissima terrea portione colligato. Qui calor universim consideratus cum duplex sit; remissus, qui intra latitudinem primi secundique gradus decurrit, & intensus, qui intra latitudinem tertii quartique consistit: attenuantia remisso contenta fuere; digerentia vero non minus remisso quam intenso constant. Itaque attenuant utraque, sed diverso impressu: qui duplex evenit ab his. Videlicet attenuantia agitato succo non nisi crassitudinem suam adimunt; qui motus alterationis est simplex: digerentia vero formam speciemque immutant. Namque humorem transferunt in vaporem. Quam ob causam resolventia, id est dissolventia, discutientia, dissipantia dicuntur ab omni Arabum schola.

Alter differentię modus est spectans ad motum localem, consequens tamen prædictum alterum impressum. Videlicet attenuantia præter solam immutatam qualitatem nil amplius efficiunt, & humorem in obfessa parte relinquunt. Verum digerentia non conquiescunt, usque dum exprimant & educant eum, in halitum, ut dixi, conversum.

Quibus jam positis multa referuntur corollaria. Primum est ratio seu definitio attenuantium, quæ est: *Attenuantium facultas est, quæ crassam humoris compagem comminuit & quasi liquat, eo non subducto. Digerentium facultas est, quæ attenuatum jam humorem & rarefactum à parte exprimit & educit.*

Se-

Secundum quod elicitur ex his est: Attenuati humoris esse grandem ad digestionem, & attenuantia posse digerentibus subservire.

Ufus vero attenuantium, & multo maxime *digerentium* generalis est, ut crudos lentosque humores concoquant, & incidant; deinde vero eos, qui circa articulos, membranas, nervos diffusi coierunt, vel qui scirrhum scirrholasve phlegmonas, aut oedemata, nodos, strumas, gummi venereæ luis, duritias in summa recentes vel jam veteres factas produxere. Ad hæc dolores, qui ex humorum cruditate vel refrigeratu deducti sunt, discutiunt: emphysemata, contusa, & ecchymomata, sanguinisque grumos; distentiones, contracturas, callos in fractis ossibus recens agglutinati perperam concretos, exiguas articulorum ab humorum copia luxationes, ischiadicosque dolores, dissolvunt.

Ufus attenuantium & digerentium.

Sequitur *attenuantium enarratio*, & primo quidem *simplificium*; quæ sunt: Abrotanum, absynthium, thymus, cuminum, ervum, anethum, melilotus, fœnum græcum, semen lini, cicerum, farina, acetum, & acerba omnia. Quamquam de his dubitatis, quod volunt hæc frigida esse. Nihilominus suum his deesse calorem non possum credere, eo magis, quod quotidiano experimento cerminus solvi ab his margaritas, corallus, metalla, silices ipsos.

Simplicia attenuantia.

E *compositis attenuantibus* est oleum terebinthinæ, oleum *Composita.* irinum, oleum vetustissimum, emplastrum diachylon sive per se, sive solum duplo triplove oleo irino.

CAPUT VIII.

De Discutientibus.

Sed *digerentium* hæc *silva* est: Aristolochia, capparis, asphodelus, cucumer agrestis, cyclaminus, daucus, ebulus, fœx, gladiolus, cupressus, iris, sabina, crocus, muscus, &c. opobalsamum, oleum ricini, viscum, pix, bitumen, castoreum, alcyonium, lapis pyrites, nitri spuma, talis omnes species. Lege Celsi *lib. 2. caput trigesimum septimum*. Spongia, pumex. Aron è dissipantibus posuit Nicolaus Florentinus in *c. de apostematibus articulorum*.

Simplicia.

E *com-*

Composi-
tiones.

E *compositis* est unguentum dialtheas, unguentum Agrippæ, unguentum aregon, unguentum Martiatum, emplastrum diachylon, è mucilaginis, & empl. filii Zachariæ, empl. seu potius ceratum dixerò meliloti.

Medica-
mentum ad
eos, qui
lapsi sunt è
sublimi.

Sed ad eos, qui lapsi sunt è sublimi, invenerunt nostri hoc genus medicamenti & sterc. bubuli recent. vel sicci lb. xx. redigatur per vinum rubrum generosum in liquidum corpus, cui adde salis lb. iß. serveat ad cataplasmatibus consistentiam, sub finem insperge pulv. thur. & hujus cortic. an. ʒiij. boli rubri nostratis, myrti, ros. in compl. an ʒij pul. cumini, coloph. an ʒß. fl. chamæmeli ʒ. iß. pul. fol. absynth. far. lent. & hord. an. ʒj. bulliant & agitentur per spatulam. His ab igne calidis abstractis deliniatur linteam amplum supposito matraccio, in quod linteam sic delibutum inspergantur sicci pulveres alteri reservati ex iisdem simplicibus. Et hoc demum involvatur is, qui lapsus est: cauto, ne calor medicamenti dissipetur, sed arcte stipatus conservetur ad duas saltem horas, expedito capite. Tandem homo vino lavetur.

Empl. gum-
mi tacamahaca.
Historia.
1619.

His adnumerare licet & emplastrum è gummi tacamahaca Indico: cujus rei illud inter cætera experimentum referre possum. Cutronensis senex quidam octo jam annis dolorem convulsorium in articulo utrius per nos catapotii è nitro Traliani atque emplastro illo ad partem dolentem imposito sanatus est. Alterum experimentum nostrum fuit, quod iudex criminum spectatissimus Carolus Califanus in scirrhuso scroti tumore excutiendo multorum medicamentorum usu probatorum vim invalidam expertus & omnibus diffusus ex hoc uno vix expectatam opem sentit à me proposito.

Exsiccantia
discrepanti-
bus affinia.

Post hæc scire licet ad *discutientium* genus proxime accedere *exsiccantia*, vel ad hæc illa rectius. De quibus *exsiccantibus* lege Oribasium ad *Eunapium* l. 2. c. v. vi.

C A P U T I X.

De Rarefacientibus.

Habent cum *attenuantibus* nonnullam affinitatem *rarefacientia*, Græcis ἀραιωτικά appellata. Et quidem & istorum natura modice est calida atque exsiccans modice, tenui-
que

que partium; ut censuit Galenus *l. simpl. c. 14.* Et quidem similiter ad vacationem insensibilem ordinantur. Differunt tamen ab illis hæc, quod meatus cutis recludunt: illa circa humores occupantur, suamque vim exerunt.

Rarefacientium usus est in externa medicina in tumoribus vitiiisque cutaneis. Quorum ex calidis est erysipelas, & dagricæ calidæque fluxiones: ex frigidis & diuturnis sunt pruritus, impetigines, scabies, vitiliginis &c.

Illæ sunt: chamæmelus, althea, & quod ex ipsis paratur oleum; nec minus quod ex agrestibus conficitur cucumeribus, oleum vetus, & cirinum, & raphanium, abrotanum assum. De his autem & hujus generis contrariis omnibus medicamentis, quæ sunt *contrahentia, obstruentia, densantia*, disputavit Galenus *in relato loco.*

CAPUT X.

De Absorbentibus medicamentis.

Absorbentium hoc genus ac nomen pauci sunt qui norint, aut nominent; sicuti video. Neque tamen à paucis & his clarissimis auctoribus sunt scriptitata, sicut apparebit postmodum. *ἰοβδωρτα* dixerunt.

Attrahentibus hæc retulisse visus est Hollerius *capitis illius* fine; licet *exsugentia* *ἐπιμύζοντα* nuncupaverit. Debuisset potius *expurgantibus* adjicere, ut sibi suisque verbis constaret, qui dixit: *exsugit hoc saniem per poros affectæ partis.* Rectius mea sententia Fernelius, qui de *exsiccantium* genere ea esse existimavit, ac fecit.

Sed separatim hoc genus est ab his omnibus, compositum, ut equidem judico, ex *attrahentibus* & *discutientibus*, sive *exsiccantibus*, ut nominat Fernelius. Quippe raptum ad se humorem absumunt atque exhauriunt. Favet autem ad unguem nobis Aëtius, qui *l. 15. c. 18.* statim ait. *Qui compositorum pharmacorum facultates descripserunt, quædam emplastra attractoria vocaverunt, sicut quædam discussoria; aliquibus vero testimonium præbuerunt utriusque facultatis. Sunt enim vicinæ inter se facultates, attractoria ex profundo, & discussoria attractorum. Nam quæ attrahunt, omnino etiam discutunt: & quæ*

discutiunt, etiam attrahunt. Et prædominatur in discussoriis quidem medicamentis facultas discussoria, in attractoriis vero attractoria. Potro ex simplicibus composita sunt, quæ vim habent humorum superfluitates, ex profundo ad cutem attrahendi: discussoria vero ex his, quæ vim habent discutiendi attracta. Quæ postrema Aëtii verba transcripta sunt, uti video, ex l. 6. de compos. med. genera c. 13. ad unguem, & 10. ejusdem operis c. 13. F. & l. 3. de comp. medic. local. c. 2.

Aëtii loca
alia.

Clarius autem hic idem vir absorbentium meminit, cum ait hoc eodem capite inferius: Frigidus & crassos humores ab articulis exsugunt. Et rursus emplastro proposito; quod abscessu (ait) etiam in pus transmutato circa cutis cæsura pus velut per colum exsugit. Et tertio: Andromachi melinum abscessus profundos resorbet. Et quarto: Ad strumas & mammarum duritias peculiare auxilium; tumores enim discutit, & fere non rumpit, sed tenuissimas rimulas infert, per quas veluti per colum impactus humor excernitur; & vero nisi displicet, abscessuum humores citra ruptionem per cæcos meatus velut excolat & diffundit. Et si processeris, hujusmodi etiam exempla alia invenies apud eundem tum hoc ipso capite tum sequenti.

Dioscori-
des.

Oribasius.

Ante Galenum vero Dioscorides l. 2. c. 9. cochleis contritis & applicitis tumores intercutem dixit exsugit. Sed Aëtio prior Oribasius etiam hæc medicamenta cognovit, qui l. 7. synopsis. malagma ex baccis lauri ad omnes abscessus, qui in profundo sunt, absorbendos posuit.

Galenus.

Hippocrati-
des.

Sed quod posteriores Græcos adduco absorbentium comminiscences? Ipsum etiam Galenum, ipsum illum, quem veneramus, Hippocratem in 2. de artic. calce, legimus amplam eorum mentionem fecisse per verbum ἀναρῖν, uti habetur apud Vidium in comm. pag. 170. ἀναρῖνόντων vero exempla ponit Galenus mucum cochleæ adjecto thure, vel aloë, vel utrisque; itemque mel Atticum cum unoquoque ex propositis medicamentis.

Cognita ve-
teribus ab-
sorbentia.

Itaque jam liquide cognoscitur, absorbentia & veteris notitiæ fuisse, & magnæ virtutis medicamenta. Tantum superest ut & cognoscenda tradamus & in usum curemus revocanda. Igitur quod ad absorbentium rem spectat, si Fernelii sententiâ aliter quam verbotenus interpretemur, acute adver-
tit

tit esse hæc valide exsiccantia sua natura. Quod recidit in illud Aëtii, qui dixit & attractoria & discussoria simul esse. Valide quippe siccantia sint oportet, & calida non mediocriter. Quare & tenuis substantiæ, & inde attrahentia. Cum autem tantopere siccent & extenuent etiam, ut auctor ait; discutientia sunt etiam necessario. Ita concordant Aëtius & Fernelius: qui subinde dixit eadem usui esse tumoribus œdematosis, aquosis, flatulentis, scirrhis etiam & præduris omnibus abolendis, præsertim quibus exacta fuit emolliendi præparatio; item his omnibus affectibus, ad quæ valere diximus discutientia, & ad bronchocele-
las, nodos, & ramices omnes, præterquam collapsis partibus.

Consensus
Aëtii ac
Fernelii.
Ufus ho-
rum me-
dicamento-
rum.

Acetum autem ex hoc genere primum ponit, quod vehementur digerit & exsiccatur. Ego autem felicius hoc facere dico nitrum ejusdem, quod è fistilibus eo liquore plenis exsudat: vel hujus loco fæx cremata ejusdem. Sed neque infelicitè id præstat alumen. Ex quibus quidem omnibus fossilibus & acri aceto parato embregmate Josepho Raymo discussi equidem aliquando bronchocelen non exiguum, quam alii quidem medici reliquerant incurabilem. Sed sal adeo valet absorbendo, ut corpora mactatorum in multos annos conservet. Id quod certe non facit nisi nimium eorum humorem absorbendo. Eo igitur consilio hoc in rosaceo Galenus utebatur ad œdemata, 2. ad Glauco. c. illo. Oleo juniperi baccharum per descensum parato utebatur quidam ad induratos adenas, & feliciter dissolvebantur.

Simplicia.

História.

Ex his est & muria, quæ apte miscetur emplastris sive cerotis. In his igitur, quæ componuntur, ad exsiccandum, oleo relicto muria probatius venit.

Ad hæc & cinis propria facultate, quod ustione corporis ignea segmenta contraxerit, præstanter exhaurit humiditatem partium corporis, quæ frigidis lentisque succis turgescunt. Ficulneus eximius est, ab hoc sarmentitius, iliceus aut quernus, & qui è brassicæ cauliculis, aut fabarum scapis conficitur. Ferulæ ustæ cinis exhauriendo puri valet Aetio tetr. 3. ser. c. 29. pag. 696.

Horum quidem virtus vel in suo ipsorum corpore administratur, axungia vel simili commistorum, vel ex lixivio & aqua ferrata. Id quod etiam de calce dictum esto. Quæ res est

Hier. Fabricius.

est commendatissima Hieronymo Fabricio ab Aquapendente in opere chirurgico. Ego autem experimento liquido comperi, nostrum è calcis sale cathæreticum suppuratis positum exhaustisse saniem admirabiliter. Quam rem & oleum ex eodem elicatum pariter efficit. Sed valentior hæc multo est, quam cineris medicamenta.

Alia postremo multa, quæ in expurgantibus recensuimus, ex hoc genere censetur. Pura nitri species omnes, & aluminis, crocus, sabina, cupressus, grossi ficus, præsertim caprifici. Fimi quidam animantium, ut caprillus, columbinus, murinus, & his similes alii; præsertim si usti sint, tum quod igneas inde particulas conquirunt, tum quod tenuitate plenius acuuntur. Ex his & cucumer agrestis est. Lapidem sarcophagum etiam ex his fecisse videri potest Celsus libri 4. *fine*. Spongiæ quoque gratiam hanc esse nemo, qui in veterum scriptis versatus est, dubitare potest.

Composita. *Compositorum exempla multa habes ab Aëtio descripta in l.*

15. cap. 18. à Fernelio *meth. med. l. vi. cap. 8. fine*, ab Hollerio *c. de purgantibus postremo loco*. Nostri vero experimenti est sal pyroticus dissolutus oleo salis, oleum menthæ, oleum abrotani, oleum absynthii, oleum sive spiritus aceti. Oleo ad natas & nasdas utitur Conradus Tigurinus celebratissimo, quod est: *℞ ol. laur. ℥.ij. thur. albi, mastich. electæ, gummi arab. tereb. claræ. sing. ℥.ijj. tritis terendis m. omnia & destilla per alembicum, & in aqua sic destill. inf. ℥.℥. cineris & iterum destilla*. Sed Andreas Cæsalpinus *l. 5. de curand. morb. cap. 48.* ad tubercula sine sectione resiccanda medicamentum quibusdam usitatum proposuit, quod constat ex farina lupinorum, stercore columbino, pice, lixivio.

Conr. Tigurinus.

C A P U T X I.

De emollientibus laxantibusque medicamentis.

Mollientia sunt eadem, quæ μαλακτικά consueverunt Græci nominare: *medicamenta ad evincendas duras quasque humorum concretiones usitata*. De quibus prius quam aliud agamus, de duro, quod istorum objectum est, & de molli, quod finis est, cujus gratia, breviter exponere, doctrinæ commodioris

dioris iudico methodum : præsertim quod ita etiam Galenus fecerit *l. 5. simpl. cap. 5.*

Molle quidem auctore Aristotele in *l. de misilib. quem quartum meteor.* appellant, est id omne, quod prementi cedit : *durum* vero, quod prementi non cedit. Alias autem sed in eodem sensu Plato : *dura* quibus caro nostra cedit ; *mollia* vero quæ carni cedunt. Sed *durum* quodcumque corpus est *triplex* auctore Galeno in loco modo citato.

Molle & durum quid Aristoteli. Quid Platoni. Durum triplex Galeno.

Unum genus est, quod siccitatis ac terreæ portionis excessu repellit imprimentem : sive hoc quidem à natura, ut ferrum 1. aut later ; sive aliena vi solis, ignis, & respondentium his causarum. *Aalterum* genus est, cum quid receptu complentis 2. humoris nimii vehementer distenditur ; ut vesica urina plena, venter hydropici. *Tertium duorum* genus est, quod frigore 3. concretum est ; sive forinsecus appulso, ut in gelu ; sive ex intemperiei peccato, ut adeps ; sive succi crassioris affluxu, ut in scirrho per pituitam. Postremum hoc nos medici sequimur, quod verè & proprie *durum* dicitur.

Præstat nunc, ut sicut de duro jam fecimus, sic & de *e. Mollibilia.* mollibili immutationis termino pertractemus. Sunt *emollibilia* Concretorum quæ ex Philosophi sententia *cuncta e concretorum genere* : si tamen non mollescent *triplex* ex his ordo excipiat. *Primus* est eorum, quæ absolute sunt aquea ; ut glacies. *Alter* eorum, quæ humore omni prorsus sunt destituta & arentia facta, ut nitrum & sal. *Tertius* est eorum, quæ inæqualiter sunt commassata atque compacta, sed sibi & suis partibus sunt quoquo pacto similia ; ut 2. coctilis later, & id genus. Si igitur talia sunt, quæ neque aquam simpliciter referant, neque prorsus terram arentem, sed terram quidem cum pari portionis humidæ commoderatione, vel ut humor non excedat terram ; quod in cera videre est : hæc plane *mollibilia* fuerint.

Mollibilia. Concretorum quæ non mollescent triplex genus.

Harum quidem rerum notitia atque discretio eo tendit, ut non inaniter tentemus, quæ *minime* sunt *mollibilia* ; sed quæ talia sunt, fidenter aggrediamur. Callosa enim fere cornea duritie, & quæ penitus exaruerunt, terreæ portionis excessu, ut tubercula & steatomata quædam, infarctus glasthei vel calciformis ; qualia equidem observavi sæpius in capite, & in nodosa podagra, nulla est spes emolliendi. Quare

Mollibilia quæ substantia.

Observatio. Quæ minime mollibilia vitia.

re potius ad chirurgiam, id est, excisionem, aut ex peptico medicamento demolitionem atque excussum conari licet. E contra quæ non ad tantam siccitatem venere, non diffidere deferereve horum emolliitionem oportet. Hæc una quidem observatio est.

Mollibilia
quæ.
Observatio

II. Altera est circa ea, quæ in usum emolliendi administrantur, & solius sui muneris sunt, & compositi. Quæ solum emolliunt, (inquit Galenus l. 5. simpl. c. 8.) ea sunt modice calida cum apparente nulla siccandi vel humectandi facultate. Quippe quæ cognatam ac simillimam corporibus nostris caliditatem habent. Sed sunt etiam inter emollientia, quæ primo ordine calefaciunt, & secundo siccant, & tertio. Sed hæc prætergrediuntur limites mollientium, & sunt quoque digerentia, atque attenuantia. Ob id ergo dixit Oribasius l. XIV. collect. c. 38. emollientia medicamenta calidiora esse debere quam temperata natura.

Mollientia
quæ simul
sunt & di-
gerentia.

Cautio ad-
versusque.

III. Quapropter videndum est, ne pro mollientibus accipiantur attrahentia ac dissipantia in phlegmonis, videlicet ex crassa & lenta materia. Namque ita converti possunt in scirrhum: siquidem tenui portione discussa reliqua protinus occalescit. Quæ causa est, quod in articulis topi & in renibus calculi vehementiore calore res moderante lapidescant.

Tophi &
calculi quo
gignantur
calore.

Observatio
IV.

Verumtamen in iisdem phlegmonis, cum durities vinci cæpit, non est à ratione alienum, neque infrugiferum; ut præter emolliendi virtutem addita sit medicamento digerendi vis: sic enim tutum est uti.

Observatio
V.

Quinta observatio est. Cancrofi tumores omnes malacticis exasperantur, atque ad pejorem formam irritantur: ut obser. 89. se comperisse in multis perhibet Fabricius Hildanus chirurgus certè experientissimus. Illud autem ex eo fit, quod, sicut docuit Galenus 5. simpl. cap. modo citato, mollientia supapte natura sunt emplastica, Quæ virtute calorem partis intro cohibent, atque augment. Quare cum calor cancrofi tumoris, sit maxime puris, augetur ejusdem putredo. Atque ita majus est à malacticis detrimentum; & nullum beneficium.

Fabricius
Hildanus.

Observatio
VI.

Insuper in partibus sua natura laxis & perdebilibus, quales sunt genæ, & oculorum canthi, genitalia loca, & circa podicem; in cartilagineis, ut auribus, naribus; in ipsis

mus.

musculis; in tumoribus malignis, ut anthracibus, & id genus, non sic imponenda sunt malactica, ut non admittant etiam adstringentia contrahentiaque.

Septima observatio. Emolliendis duris omnibus tumoribus & scirrhis, quorum lenta & contumax est materia, medicamentis immiscenda sunt incidentia atque attenuantia. Proinde non abhorrendum est ab aceto multo præsertim, hyssopite, thymite, organite, atque aliis cum id genus rebus incoctis.

Octava observatio. Distinguendæ sunt naturæ tumorum atque duriæ. Nam aut fervet, aut non fervet eorum materia. Illi autem, qui fervent, aut tales in præsentia sunt, aut proxime esse possunt vel in futuro tempore, concalescunt atque excitata magis in humoribus alioqui frigidioribus putredine.

Adhuc etiam distinguendæ sunt partes obsessæ tumoribus, & corpora; potissimum secundum sexus, ætates, habitus, & vitæ genera. Alia enim medicamenta requirunt mulieres, pueri, urbani, vitam otiosam sequentes: alia viri firmi, agrestes, & labore multo durata corpora.

Decima observatio. Sunt aliqui abscessus, quibus integra omnino cute, infra putrida est caro. Hi, qui sint, alibi disputabo; libro *patrophysiognomonie* scilicet. Interim, quod ad rem nostram pertinet, non sunt hi diutius emolliendi suppurandique; namque ita augeretur putredo; sed cum primum se prodet abscessus, protinus aperiendus est, vel ferro, vel igne.

Jam igitur & secundum affectuum partiumque naturas, & corporum, quæ se curantibus offerunt habitudines, dictum fuit de *emollientibus*.

Porro *emollientia* dirimes in *levia* & *valentiora*. *Valentissima* quoque non desunt: licet hæc purum *emollientium* ordinem longius excedant.

Ex *levibus* numerantur aqua tepida, farina frumenti ex aqua decocta cum olei portione, ut polenta, butyrum, cespis, lana succida oleo amygdalarum imbuta, medulla omnis, maxime suilla, & suillus adeps, & gallinaceus, sebum agninum, amurca, vitellus ovi, malva, althea, acanthus, pulpa

Observatio
VII.

Observatio
VIII.

Observatio
IX.

Observatio
X.

Emollientium
modus
triplex.

Enumeratio
levium:

pulpa passæ uvæ, cera, lac, mica panis albi, præsertim calens, & oleo dulci imbuta, jura pinguis, hydrelæum, dulcia mala, & ea, quæ dicimus apia, cocta, sive ex lacte, sive ex hydrelæo, sive jure.

Quæstio de hyoscyamo. Dignum inquisitione hic est, quid sit, quod Oribasius *molliens* dicat *oleum hyoscyami*, & Avicenna *herbam apostematum* nominet; quæ frigidissima habetur, & ex stupefacientium est ordine. An fortasse, quod emplastica, vel quod ad remittendam inflammationem aptissima est? Equidem puto lentore & crassitie substantiæ benefacere.

Validiora mollitoria. E *validioribus* sunt coagulum, sapa, mel, saccharum, terbinthina, propolis, ammoniacum, galbanum, styrax, bitumen, ficus pingues, dactylorum pulpa, radix ulmi, radices ebuli, cucumeris agrestis, bryoniæ, iridis, lili.

Valentissima. Sed *validissime mollient* admista communibus hæc: allium & cæpa cocta, stercus columbinum & gallinaceum. Crocus, fermentum, sal, etiam sulphur & calidissima quædam admiscuntur ad scirrhus & strumas. Celsus quoque *in l. v. cap. 15.* censet in his nitrum, nuces amaras, cardamomum, balsamum, rutam. Credo equidem propterea, quod emotus ad caliditatem status materiæ frigidissimæ, & quasi concisus ejusdem lentor & spissitudo per acrimoniam medicamenti facilius ad penetrationem emollientium pateat, dometur & vincatur.

De mandragoræ malleatica facultate. Ex hoc quoque genere, reclamant quantumvis aliqui, *mandragora* videtur. Talem enim experientia se ipsa prodit. Unde factum, ut Dioscorides ad molliendum laxandumque lienis scirrhum, panos & strumas; ad quos ipsos tumores usurpata est ab Actio *l. 15. c. 5.* valentem eam statuerit. Atque etiam Gulielmus Rondeletius, medicæ rei vir experientissimus si quis alius, *cap. 37.* ad distentiones & ad duros testium tumores proficuum professus est. Adhæc eo processit facultatis in hac herba mollitoriæ fiducia, ut ad ebur emolliendum efficacem Chymici combulliant. auctore Andrea Libavio *l. 2. Alchem. tract. 1. c. 8.* Quod idem etiam è nostris asseruit Petrus Bayrus, medicus inter plurimos experientissimus, *l. 24. fine.* Quam rem primum ex Oribasio fluxisse credo; sicut paulo posterius apparebit.

Enim.

Enimvero stirpem opinantur aliqui frigidam. Verum haud ita placitum videtur Hippocrati; qui uterorum expurgatoriam, ac mensium propulsoriam plus semel fecit *in l. 1. de morb. sect. 3. & sect. 4. & ad quartanam solvendam ea sect. 2. lib. 2. de morbis* usus est, itemque ad convulsos *l. de loc. in homine sect. 2.*

Sed neque dicendum ab Hippocrate oblatam mandragoram inducendo somno. Ad exsiccandum enim & calefaciendum exhibitam esse ostendit illud, quod dum convulsis offertur, ignis adhæsum & sacculos calidos tendinibus applicat. Accedit, quod spasmus hic, qui ab Hippocrate curatur, hunc pro confesso à repletione & Lazarus Sotus loci enarrator habet, & nos omnes habere cogimur. Quare si frigida sit mandragora, quid stultius, quam in spasmo à repletione ea uti? Ad hæc in subditorium purgando efficax uteris imposuit idem *l. de morb. mul. num. 100. & 110.*

Nimirum calida verius existimanda est eadem, quoniam amara est & gravem odorem mittit: utpote vaporosa & sulphureæ portionis plurimum continens. Quemadmodum & Jos. Quercetanus de opio pererudite demonstrat Josephus Quercetanus *in Pharmacopœa restituta.*

Certe dorycnium huic persimile natura fecit Oribasius *lib. Dorycnium collect. 5. Atque hoc valet* (inquit *l. 3. synopsis. emplastrum elephantinum* describens) *ad articulos contractos, ad callos fracturarum,* (emollit enim & solvit vitiosas agnationes,) *itemque strumas* amotu difficiles, atque ad ea, quæ induruerunt, & quæ ægre maturantur, quæque contumacia sunt: nam diffundit, emollit, digerit, ac discutit vehementer. Quod si eboris portionem medicamento illinas, itaque decem dies illitum dimiseris; ita mollem effeceris, ut perfodi queat. Si vero plures dies ita continueris, molle videbis æque ac lorum. Addit & Oribasius medicamento dorycni & mandragoram, eodem ut constat effundendi molliendique consilio. Sed ex Oribasio confirmationes quid emendico illatitias? Idem ipse auctor *l. 14. collect. med. c. 10.* conceptis verbis professus est *mandragoram non nulla parte calefacere totam, atque etiam secundum radices exsiccare.* Ita de mandragora medici chymistæque.

Quid quod autem ad concipiendum hujus plantæ poma à sorore Lia exigit Rachel *sacræ Geneseos 30?* Neque enim ad Rachel eue poma mandragoræ expetierit.

commoderandum uteri calorem ipsam exoptari cum Levino Lemnio credes; verum ad expurgandum aperiendumque ipsum, cum hysterica plantam esse cognoverimus ex Hippocrate, sicut dixi. Lege autem quæ in hanc rem differit Jo. Langius in *symposio de republ. med.*

Propria
experimen-
ta.

Hactenus hæc quidem malaëticæ in *mandragora* facultatis persuasiones & confirmationes fuere. Cæterum experimenta ejusdem rei nobis anteaëto tempore fuere quam plurima. Narrabo autem ex his pauca, quæ satis fuerint.

Uxori Caroli Calomiæ à suppressis mensibus factò in genu decubitu contracta sunt & complicata femur & tibia, sic ut incessu per duos annos mutilo fuerit. Atque hanc ego non alio medicamento quam *mandragoræ*, eo præsertim quod à *Rondeletio citato loco* descriptum est, atque ex eadem radice fotibus curavi.

Ingratus.

Francisco vero de Lauro pictori, quem hominem ingratae repensiois causa commemorare haud deberem, testem jam tribus annis obduratum, fotibus ex hac primum radice & vervecis ventre, nec non aliis ejusmodi rebus decoctis, mox imposito emplastri jam recitati, brevi discussi.

1621.

Apospasma.

Scipio de Guido, ligneorum, sellularum constructor opifex, ex longa & assidua per labores artis, atque inclinatu perpetuo pectoris defatigatione passus erat jam multos menses retractionem xiphoidis cartilaginis ad superiora, simulque musculis pectoris sursum revulsis sternum in medio thorace imbricatum fere habebat. Ex quibus partium perversionibus dolor gravis ac perennis erat homini, sic ut inclinari agique aut brachia tendere minime posset. Quem nos hominem ex jure molli cum decocta *mandragoræ* radice atque hoc genus herbis, tum vaporato, tum proxime applicito, naturalibus suis muniis integrum reddidimus, collega Francisco Antonio Crispo medico consummatissimo.

Compositi-
ones.

Dicendum nunc de *compositis*. Ex his sunt oleum irinum, unguentum dialthæas, ceratum è meliloto, emplastrum diachylon majus; quod nonnulli pyritis lapidis tritura addita credunt fieri validius, autore, ut equidem credo Celso in *l. s. c. de malagm. s. ad strumas & phymata*. Efficaciter scirrhum emolles, si primum loco unguento dialthæa delinito & em-

emplastro è meliloto per aliquot dies foto, lapidem pyritem, aut molarem, aut silicem igne candentem acetoque acerrimo demerges, vaporeque sublato locum pannis circumquaque contactum infumabis. Quam rem confectam semel, secundo ac tertio repetes, donec profecisse videris ex toto. Hoc contumacioribus scirrhis medicamentum est valens. Paulo minoris efficaciam est hoc, quod ꝛ. alth. iridis, liliorum, ebuli an. ʒij. fol. malv. althææ & acanthi an Mj. ficus pingues concisas num. viij. Coquantur dum contabescant. Tritis & cribro cretis adde radic. bryon. & cucum. agr. crud. & contus. adip. gallin. & anat. an. ʒij. Rursus modice coquantur in cataplasma.

Commodum tumoribus ex frigidis crassisque succis est hoc, quod ꝛ. cæparum & alliorum coctorum in cinere an. lb. ʒ. vitellos ovi. Num. ij. aut iij. rad. lapathi coct. ʒijj. farinæ foenigr. ʒij. fermenti tritici ʒij. axung. lb. ʒ. Incorporentur omnia.

Hæc formæ crassioris medicamenta sunt. Cæterum sunt & fermenta ex nominatis radicibus herbarum herbisque ipsi, incoctis aqua vel hydrelæo: quibus vel per se, vel ante emplastrorum impositum uti licebit.

CAPUT XII.

De suppurantibus & maturantibus.

Duo hæc medicamentorum genera, ut etiam *maturationem* ^{Suppuratio ac maturatio longe diversa.} *suppurationemque*, multi soent confundere; sed indocte: namque sunt ea diversa. *Maturatio* quippe est *concoctio* & *modificatio peccantis humoris ad naturæ rationem atque habitudinem, sic ut putredo illa non restet.* Περασμός hæc Græcè dicitur. Itaque refert hæc proxime quantum fieri licet optimam πείρασιν. Longe deficiens ab his numeris est *suppuratio*; quæ est *putrescentis sanguinis in pus mutatio*: inde enim deductum nomen suppurationis, & Græcè ἰκπύσις dicitur.

Hanc utramque operam licet naturæ sciamus propriam, & non medico neque medicamento communem; nihilominus usus obtinuit, ut utrique naturæ beneficio respondentia duo fuerint medicamentorum genera, *maturantium* puta &

suppurantium. Quod utrumque alias quidem ipsum efficit quidpiamque imprimit calori nativo augendo aut conservando, cum huic sit simile temperatura & maxime consentaneum; unde & in humorem, qui vitium conceperat, vim immitit naturæ quam simillimam: alias vero, ut moderate calidum atque humidum juvat illum ex accidenti per vim emplasticam, quam defert eundem intro cohibendo, nec effundi sinendo; quemadmodum inferius enarrabo. Interim dicemus de *suppurantibus*.

Ex suppurantium genere mollientia.

Ex horum genere sunt & *emollientia calida* atque *humida* seu *temperata naturæ*; quorum memini descripsisse multa sub eo capite, quæ nos quidem principio ponentes diximus esse ex levioribus, aut quæ sunt paulo validiora; dummodo ad acrimoniam non descendant, & siccandi facultatem declinent: sive quidem hæc simplicia acceperis, sive composita.

Affinia sunt maturantia, suppurantia, mollientia.

Proxima enim sunt, & usus prope reciproci ac mutui, *maturantia, suppurantia, mollientia simplicis facultatis*. Et causa quidem est mea sententia, quod cum temperata & mitia sint omnia, per horum quælibet adjuncta natura, quo inclinatur trium operum illud proficit. Atque hinc est etiam, quod docti medici plerumque temperatum & dulce remedium imponunt dubio tumori, negotium naturæ committentes, ut quod illa destinaverit exequatur. Verum enimvero, *ubi deliberata suppurandum*, præceptum est J. Heurnii l. 2. *meth. pract.* c. 1. *ut unguinibus opimis acris semper admisceantur; ut ad ficos fermentum, &c.*

Docti medici consilium in dubio tutius.
J. Heurnii præceptum.

CAPUT XIII.

De Emplastis medicamentis.

In his & laxantia humectantiaque comprehendi possunt.

Emplastorum nomen.
Definitio.
Emplastica contraria sunt detergentibus, discutientibus, diaphoreticis.

Emplastica dicta sunt ὅτι ἐμπλάττειν, quasi locum implentia atque *occludentia per infarctum & obsruentia*. Sunt enim definitore Galeno *medicamenta, quæ vim habent obsruendi meatus cutis, & corporis quasi tegentia, & ad illitum venientia*. Contraria quippe detergentibus, discutientibus, & diaphoreticis. *Namque illa, sicut Galenus ait in libro quinta simplicium capi-*

te 12. substantiam innati caloris augent non intenduntia qualitatem, obstructuque pororum corporis halituosos transpiratus includentia pus movent in collectionibus. At horum quidem contraria effecta sunt à detergentibus digerentibusque, quæ halitus corporis diffusi permittunt, eliciunt, & exsiccant.

Sed à suppurantibus cum non discrepent qualitate aut substantia, differunt autem usu. Namque ad obstruendum adminitrata in hæticis & maxime marasmaticis oleum amygdalarum dulcium & alia id genus dicuntur *emplastica*: in usum vero suppurandi tracta olea & pingua corpora dicuntur *pus moventia*.

Emplastica ut differant à suppurantibus.

Dum autem *emplastica* ac *suppurantia* ad hunc modum conveniunt, differunt utraque à *mollientibus*, auctore Galeno in dicto loco: quod *emollientia* quædam calidiora sunt & sicciora, ut ammoniacum, galbanum, bdellium, & gummi alia, styrax, & aliæ lacrymæ; aliquando etiam sulphur & alia ignea, quæ ad scirrhi remolitionem immiscuntur medicamentis: sed *pus moventia* cognatam ac simillimam corporibus nostris caliditatem habent.

Emplastica & suppurantia ut differant à mollientibus. Calida quædam & sicca molliunt.

Licet autem *emplastica* molliant etiam, id tamen faciunt *Instantia*. communi caloris facultate; sed servata semper obstructione: at vero non ita *emollientia* simpliciter.

Præterea differunt *emollientia* ab *emplasticis* & *pus moventibus*; quod hæc humorem, qui præfuit in partibus induratis conservant: *emollientia* vero paulum quiddam ejus absumunt.

Altera differentia.

Igitur *temperatura emplasticorum* ex Galeno collecta est calida & humida temperata: materia vero non potest esse nisi pinguis & illitoria.

Temperatura emplasticorum ex sententia Galeni. Fernelii contraria Galeno sententia.

Contrariam his qualitatem statuit Fernelius, qui dixit materiam *emplasticis* substratam esse frigidam, crassam, terrenam: secundum quas conditiones singula sua multa simplicia enumerat.

Galeni & Fernelii ex qua re ortus dissensus.

Causam discrepantium tam mire sententiarum, Galeni quidem agentis de lenibus & adiposis, Fernelii vero volentis de viscidis & adstringentibus, refero quidem ad unum nomen anceps & æquivocum, quod est *emplastici*. Cujus una significatio dicit adhærentiam & tenacitatem, altera vero in-

Emplastici verbum ambiguum.

farctum & obstructionem. Posteriorem hunc sensum secutus est Galenus, priorem vero Fernelius: licet enim Galenus l. 4. *simpl.* 5. & 6. emplastica viscosorum sensu tractavit.

Galenus probatior sententia, quam Fernelii.

Omnibus autem modis satisfacit Galenus: siquidem emplastra, quæ nos vulgo dicimus, cum cutem integant presse; tamen effluxum cuiuspiam humoris non prohibent, & interdum molliendo substantiam aliquam ut dissipent, necesse est.

Defensio Fernelii.

Quod si tueatur se Fernelius, dicens accipere se *emplastica* frigida: requiremus nos tunc illum, & quid non comprehenderit etiam calidiora modice; ad quæ patet æque vis & amplitudo nominis emplastici? Galeno igitur iustius adhæremus, in cujus opinione nulla difficultas est: quamquam si emplastici nomen latius accipimus cumque sensu suppressionis, Fernelii quoque placitum possumus ex aliqua parte retinere. Sic igitur dicimus enumerantes *emplastica*.

Enumeratio emplasticorum.

Triticum ex his primum ponitur, siue hujus farina cum ovi liquore, (quod etiam emplasticum est,) aut oleo, aut adipe, aut aqua denique commisceatur. Post hoc est amyllum, licet siccius frigidiusque. Emplastica item est omnis argilla, terra Lemnia & Armenia, gypsum, & hujusmodi alia. E gummis tragacanthum & gummi Arabicum. E lacrymis thus, sarcocolla. Ex animalium excrementis cæsyphus, cera. Ex animalibus ipsis cochleæ. Ex stirpibus malva & althæa, caccalia, sesamum. Mucago omnis. E metallicis vero lythargyrus chrystitis & argyritis; & maxime si cum oxelæo decocta sit ejusdem tritura. Plumbum etiam ex hoc genere est, & cerussa, quæ ex eo conficitur. Alumen denique quod primas tenet inter adstringentia.

Ex *compositionibus* proferemus hanc, quæ sanguinis aliorumque humorum fluxum sistit. R. boli Armeni aceto diluti ʒj. amyli ʒʒ. sanguinis draconis aceto infusi, mastiches, myrrhæ, olibani, ana ʒj. ʒ symphyti, resarum rubrarum, ana ʒj. Trita omnia ovi candido & oleo rosato, vel myrtino excipiuntur in cataplasma.

CAPUT XIV.

De Pyroticis sive causticis.

Pyrroticæ Græcis sunt idem, quod Latine *perurentia* atque ad ignis modum *incendentia*. Medicamenti nomen commune multis, quæ corpori adnota ruborem caloremque accendant, atque etiam, si diutius immorentur *vesiculas creent*, tandemque *exulcerent*. Species istorum sunt *dropacismus*, quem à præcipua ejusdem materia *picationem* vertere multi: *sinapismus*, similiter & prævalentis materiæ nomine dictum medicamentum: *phœnigmus*, id est adulesque ruborem *excalefaciens*: *catharetica*, id est, *corrodentia*: *septica*, hoc est, *corrumpentia*: *escharotica*, id est, *crustas inducentia*. Tria quidem priora genera sub *metasyncriticis*, id est, è profundo foras evocantibus medicamentis comprehendere veteres. Per quos excogitata sunt hæc auxilia ad refrigeratas quascunque partes excalfaciendas; confirmandasque eas, quæ vel frigore, vel fluxione debilitatæ torpescunt.

Pyroticum species.

1. 2.

3. 4. 5.

Dropacismus, sinapismus, phœnigmus, remedia metasyncritica. Usus istorum.

§. I. De Sinapismo.

Sinapismus est *cataplasma ex sinapi trito & appposito*; si simplicissimus ille sit. Sed tamen hoc non contenti veteres, cum *ficus* componebant, ita præparantes. *Ficus* pingues aqua tepida pridie macerabant, postridie manibus diligenter expressos contundebant, deinde *sinapim* quam acerrimam privatim terebant, sed adjecto interim *ficuum* cremore ad facilitatem trituras; quæ ne aquosa redderetur, diligenter curabant. Tum in massas leves redigebant, alteram ex *caricis*, ex *sinapi* alteram. Fiet autem *sinapismus vehemens*, si duas partes *sinapi*, uni *caricarum* parti addamus: *mediocris* vero ex paribus utriusque portionibus constabit: si *mitior* exigatur, tertiam partem *sinapi*, duas *caricarum* commiscebimus. Pro *caricis* vero pane lævigato utimur in his, quibus vitium ad cutem est. *Propria* tamen *sinapis* materia *ficus* erat & *sinapi*. Nec sine prudenti consilio duo hæc simplicia delegerunt in medicamentum antiqui. *Sinapi* quidem, quod potentissime attrahit: namque, ut refert *Plinius* l. XX. c. XXII.

Quid sinapismus.

Ratio parandi sinapismi.

Modus simplex sinapismi.

Ratio singularium materiarum.

Py-

Sinapi cui
usui.
Ficus.

Pythagoras principatum illud habere ex his, quorum in sublime vis feratur, iudicavit. Sed ficus, præterquam quod materiæ loco sunt; duas etiam egregias commoditates exhibent, & quod sinapis acrimoniam ac mordacitatem quadantenus remorantur, & quod peculiari quadam dote humores ad cutem attrahunt, sive vorata, sive corpori forinsecus applicita.

Expositio
falsa Mer-
curialis.

Hæc fere Hieronymus Mercurialis; qui licet falso interpretatus est (*in sublime ferri*) quod in nares & cerebrum rapi postmodum explicat Plinius per *id*, *quod est è profundo attrahere*: tamen sinapis ad attrahendum & multas, & præclaras virtutes prodidit Dioscorides in *secundo materiæ medicinalis*. Secundum tamen partes moderandum, ut in urethra.

Dioscori-
des.

Locus sina-
pismi inun-
gendus est
prius.
Ubi collo-
candus æger
sinapismo
tempore.

Linteo aut panno sinapismus illitus adhibetur. Locus vero, cui admoendus est sinapismus, prius nitro illinatur; & omnino inunctus esto; eique ita cataplasma sinapis adhibeatur, & supra ligeretur. Utendum autem sinapismo in sole, aut aprica domo, aut ante balneum.

Ubi sinapi-
smus non
agat, quid
agendum
sit.

Certum temporis spatium, quo teneatur, definiri non potest, propterea quod alii citius, alii serius sensum ejus percipiant. Ergo sæpe intueri locum oportet, utrum satis ruboris contraxerit. Si vero longo spatio admotum sinapi non agat; tum spongiis aqua calida imbutis & panno, in quo cataplasma est, apposisis locus fovendus, atque æger in balneum du-
cendus & perfundendus est, primo, secundo & tertio die perungendus: & si pustulæ eruperint, & dolor urgeat; curandus oleo amygdalino & succo malvæ. Atque adhibetur quidem balneum ad attenuanda cutis commoda: ungua vero & illitus ex oleo faciunt eo, ne allapsus alibilis succus exhauriatur, calidusque spiritus inductus evolet, sed cohibeatur contineaturque conclusis poris. Propterea sunt, qui in oleo, puta chamæmelino aut amygdalino, tragacanthum dissolvant.

Balneum
cui usui.
Unguenta
cui usui.

Sinapismi
usus.

Sinapismi usus rarior est in acutis & infrequens; nisi in senioribus stupidisque naturis: ad diuturnas vero ægritudines ferme omnes, ubi aliorum remediorum vim imbecillio rem & minorem morbo cognoverimus, efficacissimus sinapismus est. In cephalæa, hemicrania, epilepsia, vertigine, insania, catoche, lethargo: atque hæc capiti. Pectori vero in
asthma-

Morbi, qui
sinapismo
curantur.

asthmate, orthopnæa, tussi longa, defluxione ad fauces. In stomacho vero & ventre in longis ipsorum morbis omnibus, ut vomitibus, cruditatibus, coeliaca. In artubus vero & articulis, ischiadi, podagræ, paralyfi, refrigerationique omni partis, quæ difficile excalefieri potest: maciei & atrophæ, & splenetici, & hydropicis.

Jam vero in artubus procurandis, qui doloribus à causa frigida profectis torquentur, peroportunus est usus sinapismorum. Id quod non multo pridem est comprobatum in Curtio Pyrocto medico hermetico-dogmatico non ignobili. Qui cum secundum femur acerrimo dolore periostii musculorumque subteriorum affligeretur, nullis medicamentis probatoribus adjutus, ultimam ex usu crebro sinapismorum opem sensit. Lixivium præfert Petrus Salius in *Altomarum adnotatione* 2. Aceto abstinendum; ut monuerunt Oribasius *lib. 10. collect.* cap. 13. & Aëtius *l. 3. cap. 181.* & post hos J. Hollerius *lib. de mat. chirurg. cap. 5.*

Historia
Anno 1628.

Cavendus istorum usus in macilentis, & interno ulcere laborantibus, in cartilagineis partibus & excarnibus.

Terminus actionis medicamenti esto, ut æger vehementer doleat, caroque fiat altior, & rubicundior. Quo tempore abstinendum ab usu medicamenti, ne nimium hoc procedente subsidat tumor, atque à rubore dealbescat. Ita enim exhauriretur attracta utilis materia, qua congaudet pars, quæ intabuerat prius.

Terminus
actionis.

Hæc atque alia tum Oribasius *l. 10. c. 13.* tum Paulus Aegineta *l. 7. cap. 19.* Quorum verba quandoque potius describere, quam inepte imitari maluimus.

Oribasius.
Paulus.

§. 2. De Dropacismo.

Dropax, ut malagma paratur, usumque cataplasmatibus præbet. Convenit morbis diuturnis, quibus etiam sinapismus est idoneus. Et cum quis sinapismo uti velit, prius dropacem adhibet, ut corpus ad sinapi præparet: & post sinapismum quoque adhibetur, ut reliquæ morbi evellantur. Si calefacere præter modum oporteat, accipere debes pyrethrum, cachri, & bitumen: si siccatione opus sit, sulphur ignem non expertum, salem, cinerem sarmentorum: si scarificare velis,

Dropax,
quæ medi-
camenti
forma, &
quibus usi-
bus sit.
Dropax
præparatio
quædam.

In usu dropacis inungendus est locus.

euphorbium. Quamquam compositi sunt hi potius quam veri dropaces. Ungere vero locum oportet, dropace prius excaefacto. In his, qui sunt imbecilliores, partes prius abradendæ, sed medicamentum fit tale, quod ferre queant. Robustioribus vero efficaciore indigentibus partes non abradendæ, nisi forte caput, mentum, pubes.

Pfilothri-
ufus.

Ad hunc ergo ufum sunt adinventa *pfilothra*, hoc est, *depilatoria medicamenta*; sub dropacis propterea genus à Poëta Martiali relatum in his:

Dropace tu quotidiano,

Hirfutis ego cruribus genisque.

Quorum quidem pfilothrorum descriptiones habes apud Paulum in *l. 3. c. 22.* apud Aëtium *tetrab. 5. ferm. 2. c. 64.* apud Oribasium *l. 10. c. 4.*

Dropacif-
mus quoti-
plex.
Confectio
dropacismi.

Porro dropax *simplex* est & *compositus*. *Simplex* est ex sola pice depilatorius, de quo proxima facta est mentio. *Compositus*, ex quo genere exulcerans dropax privatus est, recipit piper, & pyrethrum, & sulphur, fal, bitumen, cinerem farmentorum, ad artem. Ad summam, *cathæreticis, septicis & causticis* admiscetur. Vid. Gal. 3. *comm. off. med.*

Duplex istorum est *parandi modus*; ut nunc inducatur *crassus*, nunc *tenuis*. Hic porro tenuibus & imbecillis, alter crassis & valentioribus competit.

Adversio.

Advertendum autem, ne quando tertium caloris ordinem exsuperent. Finem alioqui suum, qui *rubificatio* est, prætergrederetur.

Sed *dropacismi simplicis administratus* hic erat *veteribus*. Picem oleo quam paucissimo liquatam linteo inducebant, calentem partibus refrigerari sinebant, subinde vi divellebatur. Rursus aliud picatum linteum calidum imponebant, & refrigeratum similiter divellebant. Atque hoc pluries repetebant, usque dum abunde rubesceret locus. Hæc veterum erat picatio. Hæc & alia *c. 12. lib. 10.* Oribasius, & Paulus in *c. lib. 7.*

Alium administrandi modum proposuit Johannes Costæus *l. 1. de igneis med. præsid. c. 22.* ut abrais vel secus pilis, (non abraduntur autem quibus alioquin valentibus maiore opus est sanguinis attractu,) affusa mox aqua calente, vel ex aspero pan-

panno, nitro, sale, pipere, defrictio valida fiat. Nimirum si pars ex his calet aut rubet, confidendum remedii: sin minus, contra. Sed ubi pars rubuit, materia dropacis tenui corio inducitur, calide admovetur, non refrigerata detrahitur. Qui detractus tum confertim fit, siquidem attractu multo opus est; tum sensim & interfusa sub cutem & medicamentum aqua tepida, in quibus paucus & modicus attractus est satis. Medicamento jam amoto, emplasticis, quæ perspiratum prohibeant, utendum. Ejusmodi est per aquam fursurum forus, aut lotio.

Addit & Heurnius l. 1. *præct. methodi*, discrimina trium pyroticorum, quæ sunt. *Dropacis usus*, est *immutatio partis ad ruborem*: *Sinapismi* vero sunt *vesiculæ*. Fitque ille ex calidis in tertio: *hic* vero ex calidis in quarto. Atque hæc quidem differentia una est. Altera, quod *dropax* totum amplectitur membrum: *sinapismus* vero *perexiguam membri particulam*.

Picationis porro meminit Galenus 14. *meth. c. 16. & 6. san. tuendæ c. 8.* Picatione ad membrum, è fractura attenuatum, usus est Albucasis l. 2. c. 22. p. 305.

§. 3. De Phænigmis.

De *Phænigmo* dicendum nunc est; qui secundum Heurnium distat à *sinapismo* partim in administratu quantitatis emplastri: *sinapismus* enim aurei fere magnitudinem non excedit, *spatiosius* excurrit *phænigmus*; & deinde etiam *hic* exulcerat, (licet *rubificationem* verterunt interpretes, tum Galeni in l. 7. *meth. cap. 4.* tum *Pauli* in l. 39.) *sinapismus* tantummodo *vesicas* movet. Ab hoc tamen nihil differre videntur *vesicatoria*, quæ vulgo dicunt, in febribusque malignis adhibent, ratione usus: quia nostri utuntur iis in morbis etiam acutis; sed veteres in acutis eos evitabant, & adhibebant in diuturnis & frigidis, tum, qui tales sunt sua natura, tum, qui primordio quidem fuere calidi, sed conversi postmodum sunt in frigidus. Simili ratione differunt à *phænigmis*. Omnino autem nova sunt medicamenta *vesicatoria*; sicut advertit Hieronymus Mercurialis in l. 3. *de comp. med. c. 23.* Et hæc sola remanserunt nobis ex universo genere pyroticorum; siquidem communis atque eadem fere sit materia dictorum istorum omnium.

Phænigmi ac sinapismi discrimina.

A sinapismus vesicatoria quæ in se differant.

Vesicatoria sunt nova medicamenta.

**Phœnigmi
materia.**

Præcise autem ponuntur *phœnigmi materia* & nasturtium, & sinapi, scilla, bryoniæ radix, ranunculus, urtica, thapsia, cantharides, viburni cortex interior Paræo l. 17. c. 22. euphorbium, fimus palumbinus & caprillus, allium, lac ficulneum, tithymali, viscum, fermentum, mel, & id genus acria emplastica pro commassatu. Sunt etiam, qui lana tordida carminata nimium calente, assis carnibus & ovis ab igne subinde extractis utantur.

**Utendi
phœnigmi
ratio du-
plex.**

Ratio igitur utendi phœnigmi est duplex: vel, ut aridæ materiæ contritæ affricentur loco, deinde emplastra imponantur; vel pulvisculus, verbi causa sinapi, piperis, euphor an. ʒj. anacardino melle, vel axungia vetusta, vel terebinthina & reliquis resinis, vel cerato acri, puta Martiato, concorporata injiciatur.

**Frictio præ-
paratoria
necessaria
Ad aliorum
etiam py-
roticorum
præparatum
detractio
necessaria.
Morbi, qui
præsidii
hæc le-
vantur.
Viscerum
repurgatio
per sæpe &
a phœnig-
mis est.**

Omnino autem priusquam utrumlibet fiat, *præparanda concalescendaque pars est frictione* duriori, leniori, mediocri, prout subjecta corpora exigunt, duriora, molliora, media; duris quidem opponendo lenia, mollibus vero acria. Quæ lex etiam & moderatio accipienda est in delectu atque imposito pyroticorum valentiorum, mitium, & mediorum.

Hac quippe via & his medicamentis levamen referunt hi, qui vel coxendicum, aut hemicranicum, aut arthriticum podagricumque, gravem dolorem diu noctuque conqueruntur. Tribuitur quoque his per sæpe viscerum repurgatio ex frigida lenta, gravante virtutes & dejiciente, materia; quæ etsi virulenta tetraque sit, ut in pestiferis & pestem referente lue, atque hoc genus aliis tetris affectibus, potest & eadem arte revelli. Itaque non negligendus in his est usus hujusmodi pyroticorum.

**Composi-
tiones
Fernelii.
Pyroticum
ampullis
excitatis
aquam
educens.**

Compositionum aliquot exempla proposuit Fernelius, quarum pars sunt hæc.

Saponis nigri & salis vulgaris tritiana pares portiones concorporantur emplastri forma. Impositum ampullas excitat, & aquam nullo cum sensu doloris educit.

Aliud. Cantharidum tritarum pars una, seminis sinapi contusi particulæ tres, pulpæ ficuum aut fermenti acerrimi particulæ sex concorporantur.

Aliud. Rec. canthar. præp. ʒj. sem. sinapi ʒj. fermenti tri-

critici & axung suill. singul. ʒʒ. aceti scillit. q. s. ad fingendum, utere. Vel hoc, quod simplicius est & acrius. ꝛ. canth. præp. ʒiʒ. sapon. nigri. ʒʒ. aceti scill. modicum. misc.

Sunt aliqui, qui ad certio rem medicamenti efficaciam, inductis ad lintea modulis ex hac massa pulveratas cantharides rursus inspergunt.

§. 4. De Cathareticis.

Reliqua supersunt pyrotica mehercules *vehementiora*. Quorum prima occurrunt *καθαρητικά* Græcè, *corrodentia* Latine, & per Celsum *exedentia* nuncupata. Nam fungosas quasdam ulcerum excrecentias, aut carunculas putridas, item polypos, & sarcomata, & verrucas, & callos sua ipsorum vi detrahunt.

Est autem hoc medicamenti genus quarto ordine calidum, substantiæ adhærens prætenui, proptereaque valde penetrans in profundum. Ratio autem agendi est, ut penetrantia & calore nimio liquefacientia prope ac resolventia particulas, humidum quo ipsæ colligantur, educant. Sic minuitur substantia partis, atque exteritur. Ita fere Dinus in sen. quartam quarti libri tract. 3. pag. 91. col. 3. Aliter Arnaldus introd. med. cap. 44. qui dicit ex acutie ignea consumi carnem, sicut ab animali corroduntur ossa. Sed ex J. Gorraeo genere & facultate sunt septica, hoc est. putrefacientia; sed multo tamen his imbecilliora. Nimirum extimam tantummodo superficiem, quæ prima occurrit, detrahunt; verum intimius ferri vel altum corpus penetrare non queunt, medium interpositum valide detergentia, & cutem inducentia vulneri, nacta locum.

Hæc medicamenta sunt duorum modorum; alia valentia, alia debilia. Ex posteriori ordine sunt, Ipongia marina, alumen, hermodactyli, cinis concharum, & lanæ, item herbarum pyroticarum, ut tithymali; pumex & vini fæx cremata. Valentia vero sunt omnes chalcanti species, calx viva, æris squamma, & æris flos, & alia multa.

E compositis est unguentum Apostolicum & Ægyptiacum, trochisci ex calce viva, qui constant ex ipsa & melle subacta massa, & in furno calide siccata. Item hoc, quod succi rad. aphodel. ʒiiij. calc. vivæ ʒij. ærug. ʒj. m. & ad ignem sicca.

Chymica.

E chymicis vero paratis est oleum chalcanti, oleum sulphuris, oleum tartari, oleum calcis, oleum æruginis descriptum à Joanne Hartmanno.

E compositioribus vero olea quædam descripta ab Euonymo thesauri iatrochymici parte posteriore titulo de oleis, atque aliorum alia.

S. 5. De Septicis.

Gal. l. 1.
simpl.

Septica sunt putrefacientia, sive corruptentia, sic dicta propterea, quod spiritum & humorem partis contactæ corruptunt ita, ut non sit pars corporis nisi æquivoce. Quamobrem sunt naturæ & ejus calori maxime inimica; nec tamen frigida; ut par esset, sed summe calida, excessu suo qualitatis inlitum animalis calorem dissipantia; quem in ignem convertunt, atque humido primigenio destituunt. Quo fit, ut pars nigra aut livida relinquatur, colore mortis finitimo.

Septicorum
extremus
calor.

Crassæ septicorum materia, cui facultas inhæret. Joanni Fernelio septicæ inutilia judicata. Septica quibus in morbis utilia. Hippocratis sententia.

Crassæ materiæ credita est inhære istorum virtus, quod tenuior à calore nativo vinci dissiparique possit.

Maligna prorsus & deleteria est istorum facultas; proinde à Fernelio censentur inutilia, & ad chirurgiam minimo minus necessaria, sed perniciosa & lethifera. Nihilominus in aliquibus non sunt omnino rejicienda, ut in cancro, fistulis, callosisque ulcerum duritiis, iis præsertim, quæ in loco abdito coierunt. Ad hæc in tuberculis & sarcomatis, in quibus non licet per ægrotos igne uti. Usus autem & Hippocrates est septicis, ut l. de loc. in hom. per hæc ostenditur: ἔλκε πικρῶμένον ἐκβάλλοντα τὸ σκληρὸν σηπτικῶς φαρμάκῳ ἵπτα ἐν νύκτι, *ulcus callosum factum ejecta primum duritia, constringere deinde oportet.* Et l. de hæmorrh. ἀποσῆπαν, &c.

Leges in
adhibendis
septicis
servandæ.

Verumtamen sunt in horum usu hæc leges servandæ.

1. Pervivi, solani sint maceranda & prædomanda.
2. Secunda, ut cerato, vel oleo componantur: est enim oleum ad acutarum rerum frangendam vim maxime accommodatum.
3. Tertia, ut modica quantitate & paucò tempore adhibeantur.
4. Quarta, ut à parte quacunque principe valde semper sint dista.

Quin-

Quinta, ut circumliniatur parti refrigerans & repellens s. unguentum.

Sunt autem *septicorum ordine* arsenicum, auripigmentum, sandaracha, sublimatum, dryopteris, aconitum, & ex *compositis* pastilli.

Maximum & inflammationis cavendæ felicitate innocentissimum puto septicum è lixivio calcis ea præparatione confectum, quam descripsit & Euonymus, & St. Gurmelaus, & Bartol. Magius, & A. Paræus, & J. Heurnius, & C. Claudinus, & plerique alii. Quo medicamento & nos usi sumus semper potiti voto, ut locuples nobis testis esse potest Petrus Nacta, alias collega noster & conterraneus, nunc vero medicus Romanus & familiaris Illustrissimi Principis Pereciti.

Non omittendum est, ex *corruptentium genere* esse callos *detrahentia*, ἐκτλητικά Græcè, sive illi sint extrinsecus in pedum videlicet digitis & manuum, sive in fistulis concreti. In his igitur albus helleborus laudatur, in illis vero scilla cocta & cum calce commista.

His quidem utimur in integra cute multoties ad tabefaciendum, ut sine dolore possimus infecare pro his, qui sectionem cum sanguine verentur; aut ubi sectio, vel ab ipso medico cavetur, ne videatur carnificina, amplo scilicet & lato resectionis ulcere.

§. 6. De Escharoticis.

Jam de *escharoticis* pauca. Hæc cum *septicis* communi gaudent excessu caloris, sed crassiore materia subnixa exurunt magis. Erodunt vult Hollerius, Cui non assentior equidem persuasus à nigrore crustæ perpetuo, qui indicat se esse ab exustione ac coctione. Mecum consentit Arnaldus *introd. med. c. 47.* dicens *caustica hæc ubere concursu ignis cum multa pari teræ portione supra modum exficcare superficiem, quæ occurrit, & in testeam crustam vertere.* Item Nicolaus *hoc cap. quod est 82.*

Hujusmodi sunt calx viva & vini fæx cremata, veratrum, oleum vitrioli, oleum sulphuris, capitellum, id est, aqua saponis prima, & quæ ex hoc conficiuntur medicamenta; aqua fortis, quæ paratur ex alum. rotundi, vitrioli Romani, sng.

Septicum è calce inter omnia probatissimum ac tutissimum.

Petrus Nacta medicus.

E septicorum genere callos detrahentia.

Crassiori materia nixa escharotica quam septica.

Non erodentia sed exurentia sunt escharotica.

Nicolaus. Escharoticorum cau-meratio.

ſing. ſbj. ſal. nitri, aut ſi hoc non adſit, ſacis aceti crema-
tæ lb. j. §. in vaſe vitreo retorto fit deſtillatio.

Quibus in
vitiis eſcha-
roticorum
uſus.

His utimur in ulceribus laxioris carnis, inque his, quæ gliſ-
cunt, in hæmorrhagiis, atque in tuberculis partium conſpi-
cuarum, in carbunculis, puſtulisque malignis. *Gal. 4. meth.*

Eſcharoti-
cum com-
mune.

Utuntur hodie vulgo ſapone cum calce miſto; ſed, ut ne
fallat, acetum quam acerrimum memento adjicere: quam-
quam rectius hoc *ſepticum* quam *eſcharoticum* facio.

Quæ cru-
ſtam detra-
hant.
l. 1. effie.
chir. c. de
cauſis.

Cruſtam inductam oportet reſolventibus medicamentis detrahi.
Quod faciunt butyrum, lac cum melle coctum, farina pol-
len cum rutæ, aut apii ſucco, ſulphur ex oleo contritum,
nucis medulla contuſa. Veratri albi trituram inſperſam plu-
rimum valere, alias dixi. Unguentum viride equidem in-
veni utiliſſimum: nam omnia *cruſtam reſolventia* oportet *ab-
ſtergentia* atque *incidentia*, quæ *mollientibus* admiſcentur ma-
teria.

§. 7. De his, quæ decidere cruſtas faciunt.

Hippocra-
tes.

Eſcharago-
gon, cujus
debeat eſſe
facultatis.

Succedunt adhibitis *eſcharoticis* ea, quæ *cruſtam decidere fa-
ciunt*. Quæ partim quidem ad *mollientia laxantiaque*, partim
ad *detergentia* referas licet. Sunt autem & *putrefacientia*, quæ
ad hoc opus plurimum valent. Hippocrates uſtis veratri me-
dicamentum imponit, & non alio videlicet uſu, quam eſcharæ
cito detrudendæ; quemadmodum Hieronymo Mercuriali pla-
cet rem conſideranti. Verum, quæ privata hellebori facultate,
non explicuit. Mihi certe videtur *eſcharagogen*, niſi *putriſi-
cum cum molliſtudine* ſit, id eſt, uno verbo, *ſuppuratorium*,
cujus meminit Galenus 2. ad *Glauc. c. 9. penetrans, inciſorium*
& *abſterſorium eſſe debere*. Quæ virtutes nihilominus adjuncta
re molli & humida non mediocriter adjuvantur. Ita ſepara-
torium ſit acre quodpiam cum humido conjunctum.

Ceratum
ex viridi
ære.
Galen
eſcharago-
ga.

Ad eum ergo modum nos ceratum ex viridi ære multo
magis quam pinguiſſimas adipēs & butyrum experti ſumus ad
hanc rem idoneum. Galenus l. 2. art. therap. ad *Glauc. c. 9.*
proponit hæc: cephalicum cum melle, panis ex hydrelæo
decoctus, vel hordeacea farina eodem modo parata, vel eti-
am ex ipſa & miſta tritica farina factum cataplaſma, tetra-
pharmacum item ac Macedonicum emplaſtrum, panis tritus

cum

cum apio vel ocymo, cum melle iris, vel panax, vel aristolochia, vel acorus; in mollibus vero corporibus orobi farina cum melle, Machærionis medicamentum. De quo & nominatis modo emplastris in libris de compositione medicamentorum leges.

CAPUT XV.

De Vomicam aperientibus.

Abscessus quidem & suppurationes ferro aperiuntur tempestive, 1.
 Anē vel sanies cuniculos agat, ex quibus fistulæ deinde veniant, neve subjectas partes conterat, venas erodat ad effluuium sanguinis, aut ossa ducat in teredinem, membra mutilet ad motus ex offensa tendonum, & alia inferat damna, quæ postea redimi non possint. Si ferro autem uti non conceditur, siue quod inferenda vis non videatur imbecillo, morbisve vexato, aut puero, aut seni, aut molli pusillive animi viro, vel mulieri; vel quia nullum per medicamenti moram 3. est periculum; vel quia prohibet locus venosus, arteriosus, 4. nervosus, hæmorrhagiæ vel convulsionis metu; vel quia par-ticulæ sensus vegetior est; vel quia rotundam amplioremque 6. apertionem expetimus: in his ergo casibus medicamenta succedunt, quæ possunt aperire cutem & dividere per virtutem (ut sentit Nocolus in hoc c. num 82.) cutis extenuativam & sanie attractivam.

Quibus usibus paten-tur aperientia vomica.

Faciles extenuative horum medicamentorum.

Ita porro Avicenna l. 3. f. 8. tr. 1. c. 2. epulidis rumpendis florem æris aceto permiscet. Ita etiam Galenus x. simplic. podagricorum educendis calculis cutem abrupturus, medicamento ex muria caseo vetusto & pyritæ usti scobe est usus.

Ex his igitur plurima numerat Fallopius in l. de tumor. c. de abscessu, & in l. de cauteriis. Nos adscribemus hæc. E simplicibus est lac ficulneum, & præcipue caprifici; lac tithymali, batrachii folia, cæpa, allium cocta; fex ex vino residua concremata. Fella omnia, præsertim quæ acerrima sunt. Fimus columbinus, gallinaceus.

Mel si decoxeris & in placentulam formaveris, credo futurum optimum ad extenuandos aperiendosque abscessus. E compositis est melligo anacardina, theriaca, cinis caulium

Mel in placentulam decoctum extenuativum.

brassicæ mistus axungia, fermentum tritici commassatum oleo.

Medica-
mentum
Hollerii.

Hollerius descripsit hoc, quod æ. fæcis crematæ vini ℥ij. fimi columb. propol. salis torref. æruginis an. ℥iij. aquæ mar. in qua salis subduplum fuerit dissolutum ℥j. ol. antiqui ℥ij. Tritæ pulverabiles materiæ jam liquatæ propoli cum oleo inspergantur aqua salsa paulatim affusa: ducantur omnia in mortario, dum concorporata fuerint.

C A P U T X V I.

De detergentibus atque expurgantibus.

Detergentia quidem sordem detrahunt ex alceribus, auctore Galeno in l. 3. meth. cap. 3. dicente: sicut exsiccantia medicamenta sunt ad tollendam superfluitatem tenuem & aquosam, (ichor à Græcis dicitur;) ita detergentia valent adversus excrementum crassum, quod πῦρ ab illis, à nostris sordes appellatur. Inde πυρρίκα per eodem dicuntur hoc genus medicamenta.

Detergentia
pharmaca
in primo
siccantium
ordine.
Amara præ-
sertim sunt
detergentia.

Sunt autem hæc in primo siccantium ordine, ut docetur in 3. meth. sed cum manifesta calefaciendi facultate, ut traditur l. 10. de compos. medic. sec. loc. Talia autem præsertim amara sunt, ut habetur 8. de simpl. med. fac. & 11. meth. cap. 19. Neque enim in interioribus duntaxat infarctibus & obstructionibus expediendis amara valent, quod docuit 3. de simpl. sed & in externis similiter.

Detergenti-
um duplex
modus.

Est porro detergentium modus duplex. Alia lenia sunt & sine morſu agunt, alia valentiora & cum morſu. Hæc Arabistarum schola dicere consuevit absterſiva, illa mundificativa; sicut ex Nicolo apparet hoc capite, & multo clarius ex Arnaldo Villanovano. Lenia & sine morſu sunt moderate calida, ut 14. meth. c. 4. docetur; exempli causa iris & aristolochia, quas sæpe nominat & dicto 3. meth. & 6. de comp. med. per loc. c. 2. Sed valida & cum morſu sunt, quæ copiosas sordes eliciunt; quod dixit dicto 6. de comp. med. per loc. Multa autem hujusmodi numeravit in 3. meth. Illa sunt ærugo æris, fex vini usta, præcipitatum, soda vulgo vitrariorum dicta, quæ vitri est materia. &c.

His utrisque detergentium generibus proxima sunt repur-
gan-

gantia, *ἐκκαθάρτις* Græcis dicta. Sed per multum hæc differunt natura. *Siquidem detergentium, hoc est proprium*, (ceu docetur quinto de *simpl. medic. facult. c. 12.*) *ut sordem detrahant à superficie, sive in cute, sive in ulceribus; quasi sint deradentibus similia: sed cathartica, si Galeno credimus in §. simpl. contraria sunt emplasticis, poros carnis repurgantia, & ab infarctu liberantia, qualitate quadam nitrosa, subtili, amara, nec mordacitatis experte.* Qua utrorumque definitione percepta licet agnoscere longe minus mundare *detergentia*, quam *expurgantia*: sunt enim hæc *interiorum viscerum cathartica*, quæ in hæc immissa totam eorum œconomiam vitiosis humoribus intime farctam repurgant.

Eccathartica sive expurgantia medicamenta.

Contraria emplasticis sepurgantia medicamenta.

Detergentium & expurgantium discrimen.

Differunt tamen cathartica ulcerum exteriora ab his, quæ viscera repurgant interne, per hæc secundum Galenum in §. simplic. quod externa cathartica, ut objectum sibi finem assequantur, debent gaudere majori tenuitate partium, & qualitate nitrosa. Etenim sola qualitas amara non est satis valens; & multo minus, si conjuncta, sicut plurimum accidit, cum ea sit adstrictio. Si quidem quæ foris est meatuum exiguitas, prius ab adstringente medicamento occlusa, quam probe queat repurgari; admittit in altum abstergentem facultatem. Non tantis opus est facultatibus in expurgandis internis viscerum infarctibus; sed sola qualitas amara sufficit, licet huic innexa sit adstrictio, ut verbi causa in absinthio, abrotano, nardo, phu, & cæteris id genus. Illorum enim abstergens vis etiam atque etiam penetrare potest in substantiam jecinoris, lienis, aliorumque viscerum, quibus meatus cæteroqui maximi sunt. Ab adstrictione insuper confirmationem & corroboracionem recipiunt; tantum abest, ut incommoda sit his eadem. Proinde intus corpora, ait Galenus, absinthium repurgare potest, foris non potest: quippe constat hoc ex amara simul & acerbâ facultate.

Repurgantia interiorum arque exteriorum medicamenta quæ in re differant.

Minus acutius requiritur in expurgandis internis.

Inter cæthartica confirmant viscera.

Hæc satis de natura & modis detergentium atque expurgantium medicamentorum. Usus autem sane quam notus est ex his; sed nihilominus adhuc definitius explicandus est. Illud autem fiet, si oportunitates utendi declarantur; quæ profecto cognoscuntur ex modis sordis, & in ulcere perseverantia ac renixu adversus optima medicamenta, ex malignitate inquam

Ex utendi opportunitate venandi usus.

1. 2.
3. 4.

5. 6. 7. & effectis, ex magnitudine, ex caruncularum & ulceris habitu & colore, & apparenti omni qualitate, ex loco quem
 9. 10. occupat, ex recurſu, ex cauſis procreantibus ac ſoventibus, ex aſſidentibus omnibus pro vitii vetuſtate & pro natura corporum. Circa quas res ſingulas philoſophandum eſt prius, mox ſecundum earundem ſpeciem meliorem, aut deteriorem, medicamenta leniora vel valentiora, intimius vel extimius agentia ſunt opponenda. Cavebit autem imprimis medens homo, ne pro valide detergentibus ea capiat, quæ carnem liquant: qualem hſtoriam deſcribit Galenus 3. meth. c. 6.

Adverſio
cautioque.

Hiſtoria Ga-
leni.

Sylva deter-
gentium.

Herbz de-
tergentes.

Metallica
materia.

E liquidis.

Depurgan-
tia.

Abolendis
cutis vitiiis.

Hic detergentium atque expurgantium eſt Dioſcoridis atque hæc discriminatio. Eorundem vero aliqua ſylva hæc eſt. *E detergentibus* eſt farina hordei, vehementior lupinorum, & ervi, & cicerum cum melle ſubacta. Quod mel ut deterget, ita & ſaccharum rubrum, ſed magis terebinthina & vinum. Cum his autem eſt & aloë. Sed hac myrrha valentior. Quæ tamen omnia cedunt fellibus animantium; ex *herbis* vero apio, calaminthæ, marrubio, abſynthio, & multo magis iridi, ariſtolochiæ, centauro, chelidoniæ, ſabinæ, alphonello, cyclamino, aro, bryoniæ, cucumeri agreſti, draconio.

E metallicis præcipuæ ſunt æris ſpecies. Inter quæ neque calx lota eſt reticenda, & ex hac tenuiſſime trita lixivium.

Sed *è liquidis* eſt œnomeli, decoctum centaurii minoris, urina pueri impuberis, in ulceribus cuniculoſis lixivium cineris ficus, in doloroſis & acri ſanie ſerum lactis, & aqua hordei, ſive ſimplex, ſive cum ſaccharo.

Pauciora detergentibus, ut validiora iſdem ſunt *depurgantia*, quæ ſunt nitrum, aphronitrum, ſpuma nitri. Neque enim idem eſt ἀφρονίτης & ἀφρός νίτης: hoc enim factitium, illud natura provenit in ſpeluncis. Licet autem vocabula non diſcreverit Dioſcorides, ſpecies bonitatis tamen inter utrumque diſcriminatus eſt.

Hæc nitri genera, ſi non adſint; ſal petræ huius loco eſt, aut ſpuma ſalis, ſaliſque flos, ſulphur, ſex vini, aut aceti. Quæ ſingula præſertim valent ad abolenda cutis vitia: communibus vero corporis partibus teſtarum crematarum cinis utilis eſt.

E compositis detergentibus primum erit hoc lene, commo-
 dum expurgandis phlegmonis recens apertis, quod $\mathfrak{R}$. rhodo.
 3j vitell. ovi unum, farinæ hord. q. s. m. Adde, si velis,
 tereb. lotæ ex vino 3ij. Valentius autem erit, quod $\mathfrak{R}$. fa-
 rinæ hord. & lupinorum 3iij. (si lupini ustulati fuerint, va-
 lidior ex his est farina) succi apii, ablinth. marrub. tb. v. mel-
 lis 3viii. Coquantur ad justum modum, additis sub finem
 terebinth. 3j. β . fit medicamen.

Compositi-
ones.

Sed ad pus crassius evocandum serviet id, quod $\mathfrak{R}$. galba-
 ni, ammon. resinæ, tereb. sevi taurini, ceræ, ol. antiqui
 sing. æquas portiones. In aceto merla paulatim foveant igne,
 fietque ceratum.

Puri crasse
depurgan-
do.

Deservit & huic operi ceratum è gummi elemi simplicius
 paratum: nam quod ex descriptione Conciliatoris confici-
 tur, majus opus & ad ossium teredines videtur præstare.

Empl. è
gummi ele-
mi Conci-
liatoris.

Detergentibus aliqua parte recitatis, restant *cathartica*; inter
 quæ maximum locum habet hydrargyrum præcipitatum.
 Quod ipsum felicius adhibetur me auctore, si in unguento
 crudo lithargyrii, sicut vulgo paratur, hoc est, in aceto &
 oleo rosaceo cum lithargyrio trito ferveat aliquandiu. Porti-
 ones rerum & præparationem descripsit exacte Jacobus Syl-
 vius.

Præcipita-
tum.

Multo majoris efficacæ, licet paræ vehementiæ, mercu-
 rius sublimatus est: quo equidem in desperatis plerisque vitiis
 usus fui successu mire prospero.

Sublima-
tum.

Primum in Beatrice à Capua, filia Principis Eryciæ, tum
 quidem puella, & inter sacras moniales cœnobii Jesu Neapoli
 degente, nunc Thermolensium Ducissa. Quæ cum ulcera
 capitis ceria passa fuisset jam plus sexennio, curata à peritif-
 simis medicis nostræ urbis, per me purgata catapotii & se-
 caniabin Mesuæ, tandem pulvere sublimati & unguento
 Gordonii huic rei præscripto sanata est sesquimenſe absolu-
 tissime.

An.
1618.

Altera fuit ex eodem cœnobio Virgo S. Hieron. San. Mar.
 co. Cujus in sinistro oculo anchilopem cum curare nequissimè
 octo mensium spatium, tandem trochiscis è minio vocatis sana-
 vi viginti dierum curriculo.

Similis curatio adhibita est in filio Hier. Galterii J. U. D.

4. Quarta fuit monialis Refugii Neapoli.

5. Quinta Anna Corciona, Regii Confiliarii Patruelis S. nomas passa in tibia tuberosas cum carne corrupta profundissima, octo jam annis à medicis nostræ civitatis præstantissimis curari jam desperata, per nos tum eodem pulvere præparato, tum emplastro diatulphuris Andernaci restituta brevi fuit.

An.
1618.

6. 7. Iisdem prope remediis curatus est & Franciscus Petromi-

An. nus & Vincentius Canavacciolus, fistulas plurium annorum
1624. & in pectore transosso jam passis.

1626. 8. Octavo numerator mihi filius D. Federici de Rosa, qui ex inguinis fistula celebribus medicis insanabili per id medicamenti curatus fuit.

9. Nono Dominus Andreas Janathasius, qui ex ulcere suræ diuturno & contumaci feliciter eadem via sanatus est.

Ingratus. Decimo Flavius ab Alexandro, quem ingratitude ergo
10. difficile nomino; qui è septemPLICIBUS cuniculosis ulceribus ac fistulis, homo febre longa, macie, doloribus diu confectus, diligenti nostra curatione & hoc maxime præsidio liberatus est.

Sublimatum etiam in parte sordida impositum, in locum, ubi consistit, omnem labem trahit, & reliquum expurgat.

11. Observatum in Philippo Testa Sakernita, qui mentulam semiputrem obtulerat cuidam. Quod idem fecisse vidimus in
12. phlegmone Sororis Delia, quæ cubitum occupaverat cum circumciso maximo rubore.

Adjicerem & alios, tum ex urbe omni, tum ex nosocomio restitutos: sed quis omnia referat, quæ summo omnium & insuperabili cathartico sunt effecta? sive ad cuniculos & sinus ulcerum, sive & ad ulcera fistulosa & ad fistulas ipsas, uno verbo ad sanie & forde confecta vitia, & ad mala rebellia?

C A P U T X V I I.

De Carnem reparantibus.

De enemis
Aëtius l.
15. c. 12.

Ulcus cum duplex sit ἀπτεριστον, simplex & cavum: illud quidem agglutinatur, hoc, ubi purgatum est, carne impletur. Implet autem carne εὐαγεστικὴ Græce dicta medica-

men-

menta, quæ Celsus *carnem alentia* sive *ulcus nutritia* nominavit. Quæ functio quidem ipsis attribuitur, non quod carnem ipsa vere reparent & restituant, 2. *de comp. med. per genera cap. 2.* sed ejusmodi facultatis dicuntur, quod naturam partis partemque ipsam ad deficientem illam substantiam procreandam provocant adjuvantque, proxima hujus impedimenta detrahendo: quæ sunt quippe duo excrementa solentia, crassum scilicet & tenue, *sordes* atque *ichor*. Itaque cum hæc unquam non deficient (nam non deficient etiam in sana cute, quemadmodum expositum est à Galeno 3. *meth. c. 3.*) medicamentum requiritur, quod & sordem abstergat, & ichorem reficet; sed enim utrumque leniter faciat: & abstergens quidem sine morfu atque acrimonia suum opus præster; & siccans etiam non tam validum sit, ut substantiæ partem absumat.

Carnem reparantia quo sensu dicta.

Impedimenta carnis reparanda.

Galenus. Quæ debent facere sarcotica.

Quin termini sunt utriusque qualitatis, ut intra primum & secundum ordinem consistat. Ita illud quidem expurget, hoc molle concrementum caseum referens recentem (ut Galenus ait *com. 3. de offic. med. cap. 30.*) modice siccet & denset. Quæ namque sint calidiora, colliquant potius: quæ frigidiora, præterquam quod naturam ad attrahendum sanguinem, quæ materia carnis est, non adjuvant, & sordem æctius impingunt potius; calorem partis nativum hebetem faciunt & labefactant. Debent alioqui membra, quibus adnasci caro debet, esse in calore ac frigore temperata; sicut temperatus qualitate, quantitate moderatus debet esse sanguis; & concordare denique materia cum effectore carnis.

Termini qualitatum.

Illam igitur dum sarcotica præbent officia, caro in ulcere vi sua gaudens talem sanguinem, qui de vasis majoribus in fibras advenit, frigore circumstantis aëris concretum agit, & calore suo tantisper fovet, dum in sui firmam convertat & educet. Enimvero eadem specie procreari dixit Galenus 3. *meth. qui similiter in dies magis proveniente, sic demum impletur eo quo deficiebat tota ulceris cavitas.*

Caro ut deficiat præducatur.

Sed Hippocrates novam & à nullo, quantum ego legi, adversam gignendæ carnis & agglutinandi ulceris cavi ratio nem proposuit 1. *de loc. in homine num. 47.* per τὸ φλεγμαίνειν. Quod equidem interpretor, *tumefacere*. Cujus rei evidens ap-

Hippocratis sententia.

Hippocratis
locus ex-
plicatus.

apparebit ratio, si statuemus de cavis ulceribus Hippocrati sermonem esse. Tumefactas enim ulceris oras facile est invicem adduci pleno jam spatio. Quo sensu proposito cum subdidit *συμπίπτειν*, probabile fit mihi non intelligendum *adstringi*, quemadmodum interpretes ejus loci voluit, sed *adduci colligique*: adstrictio enim ea vera non est, sed infarctio potius. Confirmatur & hoc altera ejusdem authoris sententia, qui *lib. de affect. nu. 37.* dicit: *ubi carnem producere voles, pinguiam & calida magis conducunt; ab his enim caro pullulat.*

Sarcotico-
rum tracta-
tio quanti
momenti.

Galenus
dux in his
sequendus.

Est autem *sarcoticorum tractatio* multæ prudentiæ res atque subtilitatis, requiritque utentem medicum non mediocriter eruditum ac prospicacem, exercitatum quoque serio in cognoscendis naturis corporum atque partium. Galenum autem faciat sibi ducem, quicumque methodum cupit edoceri, traditam in *3. therapeutho 3.* Quo loco scripsit *dirimendum esse istorum usum secundum subjecta corpora, secundum horum affectus partes, & ulcera.* Secundum priorum quidem conditionem & naturam hæc erunt iis tractanda medicamentis, quæ sint illis quam maxime similia, quæque ea ad extremum possint conservare in naturali suo statu. Sed quod ad ulcera spectat, contrariis hæc sunt curanda; atque adeo quo majus erit horum vitium, eo longinquius à natura conferendum erit remedium, hoc est, malo pugnanti. Quæ singula deinceps exemplis declaremus.

Hieronymi
Fabricii dis-
sertatio de
deligendis
suis singu-
lorum ho-
minum na-
turæ sarco-
ticis.

In quam rem luculentissime Hieronymus Fabricius *l. de ulcer. c. 3.* ita differit. Jam autem investigandum quantum sit siccandum. Proinde experientia observatum est sarcoticum medicamentum esse exsiccans in primo gradu, in natura humana. Sed cum primi gradus magna sit latitudo, non sufficit hoc scire, verum etiam indagandum, num vis siccandi primi gradus remissa aut intensa esse debeat. Hoc autem æstimabimus ex iis, quæ in ulcere apparent: ut sunt, crasis corporis totius, & maxime partis ulceratæ, quæ per similia custodienda; deinde copia saniei, quæ per contrarium tollenda. Quapropter si multa est saniei copia, ut in ulcere magno, valentioribus indigemus siccantibus: mitioribus, in ulcere minori. Item, si natura corporis ulcerati mollior est ac humidior, similis quoque caro, nimirum humida & mollis, regeneranda; ideoque mitioribus indigemus siccantibus: at si caro sit densa

& sicca, valentiora sint siccantia. Si ergo siccantium quantitas decernenda. Si ulcus sit parvum, & corporis temperies humida, ratione utriusque siccante egemus mitiori: ideoque thus erit accommodatissimum. Si ulcus fuerit magnum, & temperies humida; siccantia paullo erunt valentiora, quia indicationes pugnant: unde farina hordeacea & fabacea conveniet. Si ulcus magnum, & temperamentum vel temperatum vel ad siccum vergens; siccantia adhuc erunt valentiora: ut farina ervi, & iris. Si ulcus magnum, caro vero admodum sicca & dura; indigemus medicamento valentissime in suo, nimirum in primo, gradu siccante, ut est aristolochia, tutia, pompholyx. Hæc omnia medicamenta siccant tantum in primo gradu; differunt autem ratione intensificationis & remissionis: nam alia in primo remisso, alia in æquali, alia in intenso exsiccant. Tale autem medicamentum num conveniat, nec ne; cognoscimus è signis, quæ afferuntur à Gale-
no c. 1. lib. 4. de comp. med. local. nimirum, si pars ulcerata eam siccitatem adipiscatur, quam antea secundum naturam habuit, ut ex ulcere, nec pus, nec sanies effluat.

Jam autem *numerum sarcoticorum* exhibeamus. In his principem locum habet thus; sub quo comprehendo & mannam ejus & corticem. Post hæc est sarcocolla, aloë, mastiche, myrrha, sanguis draconis, liquida pix aut arida, resina terebinthina, strobilina, pinea, lacryma abiegna, radix iridis, hypericon, panacis cortex, cadmia, pumex ustus & vino albo lotus.

In horum quoque numerum revocare potes multa, quæ scripsit Oribasius è siccantibus esse in l. 2. ad Eunapium c. 5. 6. Componentur igitur *sarcotica* cum ex his, tum ex *agglutinantibus deterforiisque*. Nec, quæ *suppurantium materia* sunt, etiam excluduntur à sarcoticorum compositu: non quia sarcotica sunt quidem, sed in quantum humidiora sunt vel pingua. Talia, præterquam quod materiam & complexum exhibent crassitudine, mista siccioribus contemperabuntur omnia. Similiterque *adstringentia*, tametsi vetita sunt ipsa ad cava ulcerum implenda; nihilominus nihil prohibet, quin minus juvare possint in commistione eorum, quæ vel *exter-*
gant, vel *expurgent*, vel *carnem peculiariter excitent*.

Sarcoticorum enumeratio.

Oribasius. Compositum est multis generibus sarcoticis.

Admiscenda siccioribus sarcoticis.

Sarcotico-
rum forma
duplex.
Pulveres
cephalici.

Trigener
medica-
mentum.

Communes
partium
pulveres.

Recentio-
rum medi-
camenta.

Parantur porro sarcotica duabus præcipue formis; pulveris videlicet, & cerati. Et pulveres quidem alii cephalici sunt privatim & ossium, alii partium omnium promiscue. Cephalici sunt ex iride Illyrica, ervi farina, manna thuris, aristolochia, radice panacis herculei cortice; his portionibus: iridis, panacis ana ℥ij. aristol. mannæ an. ʒj. Hoc & ossium ramenta detrahit; & magis, si bryon. rad. partem addideris. Cui rei commodum erit & trigener dictum medicamentum; quod fit ex coloph. tereb. cera pariter colliquatis, & postquam refrigerata fuerint, in frigidam coniectis & manibus diu pervolutatis. Ex Galeno 3. *meth. c. 2. & 6. ejusdem c. 6.* pulvis sarcoticus constat ex iride, aristol. farina ervi, far. hord. thure.

Communes partium pulveres erunt ex aloës succoter. thuris; sarcocollæ, sang. drac. irid. ana paribus portionibus, qui trajecti per cribrum insperguntur, vel committo melle affunduntur. Tribuuntur autem Rasi. Vel simplicius possunt ita parari. ℞. farinæ volatilis ʒj. pic. coloph. pertritæ ana ʒj. β. utere ad cava implenda. Qui pulveres immittentur vel specillo cyathisco, vel è fistula per spiritum propulsi, vel prompta alia ratione.

Hæc veteris scholæ sunt remedia. Subjungenda quædam recentiorum. Ex iis est ceratum aureum, & basilicum inter nostros, resineum apud alios. Descripsit Nicolus unum, quod credo mirificum vulneribus partium siccarum & nervearum.

℞. trium generum consol. arnogloss. pilosel. centaur. an. M. j. lumbric. terræ tb. j. Terantur omnia, tabescant in ol. oliv. tb. j. β. per novem dies, ferveant parumper, per pannum exprimantur, deinde ℞. sebi ariet. mundi tb. j. picis nauticæ tb. β. picis Græcæ ʒiiij. ammon. galb. opop. an ʒβ. dissolutorum in aceto. Conficitur ita. Solutis utrique pici ceræque in oleo, adde gummi, postremo contrita alia simul cola & usui serva. Descripsit & ad ulcera difficilia Nicolus hoc, quod ℞. litharg. scorizæ ferri, centaur. minoris, aloës, thuris, mastich. an. pares portiones. terantur tenuissime.

CAPUT XVIII.

De Epuloticis, id est, ulcus obducentibus.

Quantum carnis procreatio propria est nature functio, tantumdem cicatrix sub pleno jam ulcere, tum ad medentem, tum ad externas causas refertur. Quippe hujus restituendæ causa defuit, quæ seminis est materia agitata calore validissimo, qui in uteri claustris abundabat, foras autem educto jam homine evanuit. Itaque arte excogitatum est reponi, quod idem specie non potest.

Id quod sit quidem carnem, quæ jam increvit, in similem duritiem densando, quæ videatur resistere posse externis offensionibus. Ita igitur hanc sicciorē adstrictioremque reddendo quasi callum producimus.

Quod faciunt & quas dixi, externæ causæ, id est, aer circumfus, sive calore humorem extrahendo, sive frigore eundem exprimendo, sive modis omnibus indurando per appulsum continuum. Quæ ad corpora nostra fieri, dubium non est.

Indeque est, quod epidermide detracta, sive attritionis aliquo casu, sive vitio vesiculationis in erysipellate, vel in ambustis; nudata pars, quæ tenerior & uvidior erat, continuo durefcit atque siccescit. Qua ipsa jam durata, & rursus detracta; quæ subsidet altera mollis & tenerrima, densescit ac quasi corticescit. Milliesque id futurum est, si millies cuticula decidat: sicut adnotarunt anatomici, moniti à divino Hippocrate; qui in lib. de carnibus ait: *Sicut in pulve fit crustula, & in sanguine concreto membranula; ita extremum corporis aëri expositum necessario pelliculam contrahit occursum frigidi & ventorum.* Hanc tamen efficacitatis virtutem haud retinet in obducendis jam plenius ulceribus aër; quod obsistunt eadem humore scatente adhuc ampliore, quam ut exsiccare ac discuti queat. Sed si valet aliquid in iis uredo, ut ita dicam aëris, illa est crustula, quam ex dictæ saniei concremento aridiore facto inducit. Cicatricem vero non item potest inducere, quod imbecilli aëris vi caro valentior madore non occalescit. Sed enim tum id evenit feliciter, cum aridior facta

Cicatrix à
causis exte-
rioribus &
ab aëre in-
ducitur.

Quomodo
inducitur
cicatrix.

Aëre calos
humorem
extrahens,
frigus ex-
primens,
appulsum au-
tem indu-
rans: cica-
trici uni-
versæ causæ.

Unde dure-
fcit nudata
cutis vesi-
culato cor-
pore.

A. Lauren-
tius.
Hippocra-
tes.

Haud potius
est aëri so-
lus obdu-
rare.

Proximi
ulceris co-
alitus præ-
cipuum ar-
gumentum.
Iovi, id
est, sub
diti expo-
nenda par-
ticula de-
num ci-
catrice ob-
ducenda.
Ignis hali-
tus ad ul-
cus sub ci-
catrice ex-
siccandum
valens.
Ignis loco
suffusus ser-
vius.

plaga excrementum vix reddit. Hoc quippe propinquæ san-
tatis argumentum præcipuum dixit Hippocrates initio l. de
ulceribus, qui ait: *Ulcus siccum sano vicinum.* &c.

Per hoc igitur temporis ad Jovem commode, si libeat,
exponi poterit pars; & maxime sub maritima plaga, ven-
to præsertim sub septentrionali. Enimvero nautarum ulce-
ra in nudis cruribus facile obduci, compertum est. Credo
autem, si defensa circumtenisque sana particula, per la-
minam, verbi causa, æquo foramine patens ulcus auram
igne percussam, qui instrumeto aliquo conceptus ardet,
crebiter & quam prope ferre potest perferat, non fallen-
tem inde recepturum exsiccationem. Quam industriam e-
quidem certus sum valituram & in nonnullis, quæ *dyspu-
lota* vocantur; nedum in his, quæ sunt *aperistata*. Aut si
videatur ignis usus in hac re difficilis, non alienum fuerit
in contumacibus uti suffutibus arte paratorum pastillorum ex
lacrymis, resinis, gummis, sudaminibus arborum, & omni-
um, quæ in rem faciunt vaporabilium; qui prunis suppositis
incensu sublevent halitum ad laborantem partem linteo con-
tectam.

Aqua puta
nonnulla
ad cicatti-
cem indu-
cendam
usui.

Hactenus hæc de duplici ignis & aeris ad cicatricem remedio.
Aqua vero etiam puta, cum repurgatum est ulcus siccumque
factum, conducit imposita linteo; quod arefactum quasi po-
ros obtegat, hæretque carni sic, ut madorem nullum sentiat.
Quam ob causam tamdiu solvi non debet, dum sponte laxetur.
Interim enim assuescit obdurescere pars, callumque brevi
contrahet.

Et terra usui
est cicatti-
cibus ob-
ducendis.
Epulorico-
rum em-
meratio.

Quarta nunc superest ex omnibus terra. Ex quo genere
tum *fossilia* sunt, tum *soboles aliæ stirpium*. Sed *fossilia* præva-
lent: quorum maxima pars adusta, trita ac lota non con-
temnendo est commodo cicatrici ducendæ. Illa igitur sunt
videlicet ostrea, pompholyx, cadmia, squamma æris, æs i-
psum, plumbum, cerussa, molybdæna, cornu cervinum. Hæc
usta, ut calx, & lota vino, vel adstringenti aqua, vel plu-
via, laudatissima sunt. Ex non *ustis* bolus est Armena, terra
sigillata, lithargyrium, sanguis draconis, sarcocolla. Ex *stir-
pium* genere sunt omnes, quæ *adstringunt*, ut 3. meth. cap. 5.
docetur; ut malicorium, myrtus, acacia, rosa, galla, calix
glan-

glandium, hypocyttis, cupressus, & alia (ἐπισπασμα dicuntur) ^{Insuperfiles} quorum vel pulvis inpergendus, vel decoctum affundendum ^{tritum.} atque insuper imponendum linteum eo madidum & expressum, & deligandum est.

Atque hæc è simplicibus. E compositis vero aliqua, præci- ^{Composita.} pue majorum nostrorum, sunt Galeni diacadmias, & dialadanu Critonis, 4. de comp. sec. gen. Unguentum è cerussa, unguentum pompholygos, unguentum è minio. Sed his tenuissime atque parcissime deliniantur linteæ: quæ supina & averfa facie confluvi equidem sæpe imponere.

Fallopium unum descripsit l. de ulc. c. 13. probatum à Vidio ^{Medicamentum Fallopii.} part. 2. sect. 2. c. 8. cap. 10. quod est de epuloticis, quod ex. ol. myrt. unguenti popul. utriusque ziii. fol. plantag. lolani hortens. utriusque M. ij. Inciduntur herbæ & cum reliquis miscentur, & quotidie usque ad octavum diem sæpius dimoventur. Deinde omnia percolantur, & liquori adjiciuntur ceræ zviij. Tum omnia simul ad ignem admota, liquata cera, dimoventur: deinde auferuntur, & ubi tepida sunt, adduntur spumæ argenti zvj. cerussæ zij. tutiæ præpar. zij. plumbi utriusque ziiij. camforæ zi. β. Omnia simul dimoventur diutius in mortario plumbeo, &c.

Hollerius proposuit calcem sæpius lotam & rosaceo mi- ^{Hollerii medicamen.} stam. Item lithargyrium nutritum Razis & Avicennæ, parandum ad hunc modum. Lithargyrus tenuissime teritur ex aceto rosaceo, diu exercetur in mortario pistilloque plumbeo. Sed hoc dicit mirabile. Aluminis scissilis zj. β. in vini, aquæ pluviae, vel, quæ in cavis quercubus desidet, zix. diluitur: linteolum vetus, sed mundum aquæ inculcatur, exarefcit sole, pectitur, & conceptum imponitur.

CAPUT XIX.

De Glutinantibus.

Dicta sunt hæc Græcè συμφυτικά, κολλητικά, ἰναιμα, <sup>Agglutinantia col-
lerica &
enama co-
gnatæ na-
turæ cum
sarcoticis
præstidia.</sup> cognata quidem & proxima sarcoticis, quod coalitum ulceris ipsum æque spectent: verum tamen differentia ab iisdem, quod hæc vehementer siccant & absumant fere confluentem sanguinem universum, aut adstringant nil abstergentia, nam

Istorum di-
scrimina.

Glutinantia
sarcotica
sicciora

Glutinantia
um natura.

Epulotica
qua in re
differant à
glutinantibus
& sarcotica.

Glutinantium
opus
proprium.

Finis glutinantium
medicamentorum.

Glutinantia
consequenti
quodam ratione rem
præstant.

Agglutinati
nati 2. 3.
onem
quæ ad 4.
juvent.

Glutinantium
temperamentum
quale.
Galenus.

Glutinatoria
supra primum
ordinem siccant.

potius acerba sunt gustata, quam amara: sed sarcotica & modice siccant & pro adstringente vi detergentem retinent. Itaque *glutinantia* Galeno teste *l. 2. comp. med. per gen. cap. 21. sarcoticis sunt sicciora*. Crassæ sunt enim & terreæ substantiæ, & sicca ordine secundo, Fernelii doctrina; licet calore temperata: mediæ vero naturæ inter ea, quæ cicatricem trahunt, & quæ carnem generant; sicut judicat Hollerius. Hæc fere alii. Planiorum nos addimus differentiam, quod *conglutinantia carnem non suppleant, quæ non desit alioqui, sed diductas plagas oras adducunt & cogunt, dum unum faciant*. Aliud efficiunt valentque *sarcotica*; quemadmodum explicavimus. Differunt etiam ab utrisque *epulotica*, quæ siccantia sic sunt, ut humiditatem omnem adimentia callum inducant adstringendoque carnem indurent. Itaque *multo sicciora sunt hæc, quam glutinatoria*. *Glutinantium igitur opus proprium est affectam partem à recrementis vacuare, ne videlicet sanies carnis generationem glutinationemque impediat*.

Finis autem eorundem est, nullam inter coitura subnasci bumiditatem permittere. Ita cicatricem obducentium est, non hanc tantum impedire; sed etiamnum consistentem in iis, quæ mox cicatricem ducent, consumere. Itaque non primario, sicut agebat Galenus, sed secundaria ratione glutinant hoc genus medicamenta; videlicet quod his impositis natura conjungat ulcera.

Quam naturam adjuvant illa tum humorem fluentem repellendo, affusumque jam exprimendo, atque siccando, tum quod divisas ulceris oras contrahunt adstringendo, servantque inter se conjunctas non permittentes aliquando suppurare.

Sed *glutinantium* in sua ipsorum natura *temperamentum* expendamus. Galenus paulo supra gradum primum exsiccantia fecisse videtur, qui *l. 3. meth. cap. 30. pag. Gr. 186. dixerat: Medicamen carni producenda aptum exsiccantibus primi ordinis sit oportet*; inferius vero subdidit: *At glutinatorium, aut omnino carnis productione non eget, aut plane exigua: quare plus siccet oportet, quam quod carnem producit*. Constat igitur, id quod vult Galenus, glutinatorium supra primum ordinem exsiccare: nisi, quod intendendum pro ratione magnitudinis ulceris, & partis laborantis. Ubi enim exiguum sit ulcus, satis est

est medicamentum exsiccat ordine primo. Sed si magna sit plaga, pro spatii ratione adusque secundum gradum intendi potest. Quam ob rem Galenus. 3. med. cap. 10. pag. 22. inquit: *Magna quidem ulcera his, quæ vehementius siccant, curabis; parva vero, vel quæ moderate siccant, abunde sanaverint.*

Indicat item particula male affecta siccitatis gradum. Nam humida & mollis pars minus siccis gaudet, sicca vero & dura siccioribus; ut per eundem Galenum l. 3. meth. 18. traditum. Verum tamen actu siccum medicamentum agglutinans non oportet esse; siquidem eodem auctore lithargyrium & cerussam moderate siccantia atque adstringentia, si cineris modo insperges, nihil proficiet. Qua de re humorem desiderant ejusmodi medicamenta, quo fiant *emplasticis* similia, siccandi facultate non mutata. Debitum modum exposuit exemplis Galenus 2. casa gen. c. 2.

Usui sunt glutinantia non modo cruentis & recentibus plagis, postquam profluentem harum sanguinem spongia deterferimus, ac deinde futuris & fibulis coarctaverimus; sed etiam veteribus sinubus, cum ab omni inflammatione immunes & puros medicamentis fecerimus. Addidit Hollerius & ad fistulas, & ad vetusta ulcera eadem prodesse: sed talia hæc intellige, quæ callo detracto jam recentaverit. Aliis omnibus quibus convenient, exposuit Galenus l. 2. de comp. med. per genera c. 2.

E *probatoribus* ad glutinandum *simplicibus* sunt hæc: sanicula, symphytum, sideritidis omnes species, myriophyllon, androsæmum, dracontium, isatis, qui tendines sectos jungit, ulmi radix contrita, & hujus arboris vesicarum aqua.

Nec non aqua, quæ ex amputatis vitium stolonibus surgit collecta, & sub dio ad solem exposita per annum vase conclusa, melligo evadet balsamo æqualis.

Zambana, aloës herba, attractylidis cremor, salicis lanugo, & folia cortexque, tragacantha, gluten, amyllum, ovi albumen, bolus Armena, terra sigillata, lythargyrium, sarcocolla.

Lumbrici terræ, cochleæ contritæ.

Sed *compositiones* hæ sunt *celebres*, ex Galeno. Primum est tripharmacum, quod æ. litharg. ℥ij. ol. & aceti an. ℥iiij. mista

Glutinans-
um ut in-
tendenda
exsiccatio.
Galenus.

Et ex af-
fecta parte
sumi licet
exsiccandi
ratione.

Actu sic-
cum haud
esto glu-
tinans me-
dicamen-
tum.

Emplasticis
similia glu-
tinantia.
Usus gluti-
nantium.

Probatoria
& glutinan-
tibus sim-
plicia.

Aqua ex vi-
tium stolo-
nibus am-
putatis de-
stillans.

Composita.

mista vexantur in mortario, deinde coquantur integrum diem. Sanare reputatur fistulas sine callo, nec non ulcera diffilia; quem ad modum emplastrum diachalciteos: quod tamen defectu chalciteos non paratur à nostris. Facilius potest barbarum. Quæ leges 1. & 2. de comp. med. per genera. Sed efficacissimum habetur hoc, quod sequitur. ꝛ. lueci fol. lilii ꝓv. mellis & aceti an. ꝓ. ij. coque ad crassitudinem.

Nervis præ-
etlis.

Ad nervos præcisos valere creditur id, quod est è conclusis cochlearum carnibus, thuris & myrrhæ pulvere commisto. Ita etiam terræ lumbricos per se tritos & impositos adhibent quidam.

Probarunt & recentiores medicamentum, quod est hoc. Sumantur centaurii minoris M. vj. macerentur per noctem in vino albo: ferveant ad consumptionem vini. Colatus succus rursus recoquatur ad melleam crassitudinem. Cape de hoc succo ꝓij. lactis muliebris ꝓij. ceræ novæ quartam unam, rebinth. tb. j. resinæ pinus, thuris, gummi Arab. mastich. an. ꝓj. fiat empl. s. a.

Vulneribus
capitis.

Sed ad capitis ulcera commendatur aloë trita & ænomelite cocta. Quo medicamento tinctum emmotum imponitur.

Pulveratæ
materiz.

Si pulveres ad glutinandum ames, ii servient, quos è *sarcotidis* supra recentuimus.

Liquidæ
compositiones.
Medica-
mentum
nostrum.

Sed è *liquidis* dabo unum, quod me auctore mirificum est. Spiritus vini duplum thuris mannæ tenuissime tritæ superfundatur. Adde rad. glycyrrhizæ tritæ partem ad thus octavam, pro acrimonia scilicet aquæ vitæ retundenda. Usus tempore tilita vel emmota intincta impones. Quam glycyrrhizæ pulvisculi admissionem, præter edulcandi quas habet virtutes, eo equidem libentius propono, quod Avicenna c. 2. t. 2. c. 335. succum ejus radicis glutinantissimum fecit: accepta re scilicet ex primo Dioscoridis, qui succum ejus stirpis utiliter imponi vulneribus prodidit.

Balsame-
læum
Floravanti.
Experimen-
tum no-
strum circa
sanguinem
humanum.

Mirabile supra cuncta vulnera prædicat Floravantis balsamelæum, quod describit *lib. suorum capriciorum*.

Experimenti nostri est sanguis humanus, masculorum maribus & foeminarum foeminis. Atque etiam si servari potest similitudo circa ætatem, habitum, ac temperaturam; exquisitissimus erit delectus medicamenti.

CAPUT XX.

De Sanguinem sistentibus.

Sanguinem sistentia uno vocabulo à Græcis dicta sunt *ἱεχίμα*, Sanguinem
Squæ ab *ἐναιμῶσι* differunt in eo, quod hæc & sanguinem supprimen-
 supprimunt & inflammationem arcant; sed illa cohibendi fo- tia tribus
 lius sanguinis causam suscipiunt. Quam quidem operam tribus id rationi-
 præstant rationibus; respondentibus totidem modis dissolutio- bus præ-
 rum vasorum. Videlicet solvuntur hæc vel per *ἀνασώμωσιν* & stant, ut
Ἀπιδνῶσιν, infra.
apertionem & *transcolatum*; quas unas usu meden-
 di facimus: vel per *ἀνὰ βρωσιν*, *adrosionem*; vel per *Ἀγίρεσιν*,
divisionem; quæ tametsi genus ipsa sit, tum ad spontaneam,
 tum ad extrinsecus illatam dissolutionem, nihilominus expedit hanc pro externa capere.

Itaque ad horum comprimendas hæmorrhagias aut *proprie* Quæcumque
 valebunt *agenticia medicamenta*, aut *emplastica* crunt, aut *cau-* sanguinem
sifica. *Primorum* quidem incognita est ratio. Sed proximorum supprimunt,
 est oscula venarum offarcire atque præcludere glutinosa com- aut à prop-
 page corporis adhærenti. *Postremorum* vero auxilium est ena- prietate id
 ta per hæc in effudentibus ipsis locis operculari crustula. faciunt,
 Aliter res disposuit Hollerius, & apertis adstringentia, ru- aut quia
 ptis glutinantia, exesis sarcotica peculiariter accommodavit. emplastica
 Sed in postremo membro vident bonus homo quid fecerit: sunt, aut
 dormitavit quippe meo iudicio vir alioquin hoc argumento quia causti-
 non superabilis; nisi tamen ipse sum, qui erro. *Sarcotica* ca.
 profecto, dum tardius occurrunt, aut cum manifesto vita Hollerii
 periculo administrantur; aut si quatenus glutinantia juvant, sistentia.
 non oportebat hæc repeti. Itaque non est, quod Hollerium in
 hac re sequamur.

Fernelii potior est distributio, Galenoque consentanea; qui Fernelii
l. meth. 5. sarcoticorum non meminit in hiatu venæ opercu- sistentia.
 lando, sed etiam vero carnis ex vicinia per industriam super-
 ponendæ adhibendæve. Aliam ab his partitionem fecerat Ori-
 basius; qui *l. 10. collect. med. cap. 12.* ait eorum, quibus san- Oribasii
 guis cohibetur, alia refrigerando, alia adstringendo, alia agglu- sistentia.
 tinando, alia siccando, alia denique adurendo valere. Ad quam
 sententiam proxime accessisse videtur & Celsus *l. 5. c. 26. §. 18.*

qui est de curanda profusione sanguinis in vulneribus. Sed hæc manifestariæ cognitionis cum sint, ad medicaminum enarrationem veniamus.

Apertionis
& rupturæ
vitio succur-
rentia.

Apertionis simul & rupturæ vitio succurrunt, inquit Hollerius, balauftium, galla cremata & aceto madida, acacia, mallicorium, herba sanguinalis, rubigo ferri, lapis hæmatites, lanugo salicis masculæ, cynosbatus, aqua frigida, vinum austerum, acetum, oxycratum. Fimus asininus aut porcinus hæmorrhagiæ narium utilissimus est. Sed quæ peculiariter ruptis benefaciunt, sunt glutinantia omnia, quæ comminuta subtiliter in pulverem ovi candido commiscuntur & xylo perulto excepta imponuntur.

Hollerii
memorabi-
le sangui-
nis suppres-
sorium.

Deinde tradit hic homo memorabile quoddam, quod est spongia marina non imbuta, vel lixivio querno repurgata. Aceto quam acerrimo insuccatur, tum pice liquida conglomeratur, ad hæc trito bitumine gallaque vel simili re adstringente conspergitur, & crematur testa figulari conclusa sub angusto conclavi, dum evadat cinis.

Albucasis
medica-
mentum.

Albucasis *chirurgiæ l. 2. cap. 84.* meminit hujus, quod & olibani partem unam, sang. drac. partes duas, calcis non extinctæ partes tres. M. Subdidit vero auctor. Quandoque hoc facit calx sola, quando non sunt tibi in præsentī olibanum & sanguis draconis.

Quercetani
medica-
mentum.

Quercetanus in *Dietetico l. 3.* commendavit ad omnis sanguinis fluxus aquam stillatitiam è spermate ranarum; cujus mentionem fecimus in *Dietetico nostro ad chirurgiam.*

Gul. Fabr.
Hildani me-
dicamen-
tum.

Sed Fabricius Hildanus in *l. de gangr. & sphacelo*, ex iisdem ranis ustis proposuit pulverem, qui est à proprietate substantiæ præstantissimus.

Nostrum ex-
perimen-
tum

Hæc illi. Quibus ego illud adjiciam, quod arteriæ temporum sectæ statim claudendæ mirabile comperi. Fuligo nimis, quæ fundo aheni culinarii convexo adhæret, derafa, tum simplex, tum etiam guttis aceti excepta; illud est, quod inquam præsens remedium *το γαμινον*.

CAPUT XXI.

De Dolorem levantibus.

Doloris levandi usus in externa medicina peramplius & frequenter usus peramplius anodynorum. quens est; quapropter non abs re fuerit librum hunc concludere anodynis; quæ & contusis, & concisis, plagis recentibus & vetustis, collectionibus & affluxionibus cunctis æque possunt conducere; ulceribus præsertim, quorum non expectatur curatio præsentē dolore; qui humidiora eadem ex continenti sui causa conservat. Dicuntur & aliter *παινηγορικά* Græcè.

Sed distinguendum est hoc omne genus: nam auctore Galieno l. 1. *simpl. cap. 19. facultas anodyna alia re vera talis est, alia tantum dicitur; veluti si stupidam partem & emortuam dicas dolore carentem. Sed facultas re vera anodyna est eorum, quæ primo excessu (si modo excessus hic est) excalefaciunt: quippe sane quam temperatus est hic gradus. Sed cum hoc aliud quoque requiritur, ut tenuis substantiæ sint, ut evacuent insensili ratione, concoquantque & æquabile reddant quicquid qualitate aut multitudine, sive halituosum, sive humidum crassumque exilibus partium spiramentis offarctum inclusumque incommodat. Qua de re licet cognoscere laxantia & nihil adstringentia esse debere, quæcunque dolorem sunt levatura. Aliud quoque licet diducere consuetarium ex prædictis, quod, dummodo dolori occurrant, nil spectant amplius, num morbus inde lentescat, aut conservetur; sed si juvetur æger, sufficit. Duplex enim vero facultas inherit medicamento, & curandi videlicet & leniendi. Itaque apparet, quod neque ea, quæ causas adimunt dolorum, hoc est, affectiones ipsas morbosque, contrarium oppugnantia; talia non sint, qualia descripsimus: quod hæc inquam vere anodyna non dicuntur, neque sunt nisi *καταχρηστικὰ* & improprie. Illud tamen adjicitur, quod & quæ similia proximaque sunt humanæ temperaturæ, maturantia ac pus moventia, & ipsa quoque anodyna possunt esse.*

Atque hæc quidem fere Galenici loci doctrina est. Partem nunc aliquam eorum medicamentorum secundum eundem auctorem enumeremus.

Galenus.

Anodyna alia vere, alia tantum dicuntur. Verè anodyna.

1.

Requisitum

2. 3.

Minimo minus adstringentia sunt anodyna.

Corollarium.

Duplex medicamento facultas.

Ni lenientia sint, haud quaquam anodyna erunt, licet causas doloris auferant.

Aliud requisitum, ut quam simillima sint humanæ naturæ.

Ennumeratio
simplicium.

Aqua tepida
plerumque
commoda
levando
dolori.

Composi-
tiones.

Et mucila-
ginibus me-
dicamen-
tum.

Calidis af-
fectibus
medica-
mentum.

Oles frigi-
dis malis
convenien-
tia.

Anodyna sunt: primum oleum; unde Pindarus *Pyth. ed.* 4. oleum remedium adversus duros dolores. Speciatim vero oleum amygdalarum dulcium, ol. rosaceum, chamæmelinum, leucon lutei, anethinum, fefaminum, irinum, ovorum, seminis lini. Adeps; speciatim humanus, gallinaceus, suillus, anserinus, anatinus, cervinus, vitulinus. Item aqua tepida plerumque commoda sentitur. Omnis lana succida, lac, butyrum, pinguis & oleosa omnia. Saponem etiam concoquendo dolores lenire compertum est.

Ex herbis malva, althea, fœnum græcum, melilotum, semen lini, chamæmelus, cortex sambuci medianus, & folia.

Ex aromatis est crocus, thus, manna thuris.

Compositiones anodynæ referuntur, ut decocta prædictarum stirpium; videlicet malvæ; altheæ, seminis lini, radicis lilii, violariæ, pedum arietis, capitis, & interaneorum hœdi. Quæ si lacte incoquantur, eo præstantius erit medicamentum.

Sed è mucaginibus paratur non incommodum anodynum hac ratione. R. mucil. sem. alth. & sem. lini aq. rosarum extract. an. ʒj. ol. liliorum & amygd. dulc. æsopi, axung. anseris recent. an. ʒʒ. ceræ ʒij. ʒ. fiat ceratum. Ceratum è meliloto, ceratum dialthæas, unguentum resumptivum officinarum & hoc quoque genere sunt.

Quæ prædicta omnia omnibus promiscue affectibus, sive calidis, sive frigidis æque conferunt. Sed in calidis usitatum est etiamque & vulgo notum medicamentum ex mica panis albi cum lacte pecorino pista, & oleo rosato cum ovi luteo cataplasmatibus modo composita. Unguentum populeon non alienum ab his est; item oleum violaceum, & magis cucurbitinum.

Rabbi Moyse Guidone referente *in tr. 4. doct. 2. c. 7.* butyrum coctum & despumatum ductum ad solem in mortario plumbeo, quousque nigrescat, valde mirabile dixit ad hos usus medicamentum.

Sed in frigidis vitiis probatissima sunt oleum hyperici, ol. terebinthinæ, ol. vulpinum, ol. philosophorum Mesuæi, ol. laterinum, ol. ceræ. Sed omnium utilissimum apud me est crocinum.

Ad hæc recensentur *narcotica*; sed tum adhibenda solum, *Narcotica.*
 eum alia omnia non profecerint. Itaque erit usui hoc. *℞.*
 cerati ros. *℥ij.* opii *℥j.* castor. *℥ij.* Vel *℞.* Ung. ros. *℥j.* te-
 rebinth. *℥. j.* *℞.* colliquatis adde opii *℥j.* croci gr. *iiij.*

Sunt qui philonium cum ovi luteo dissolvunt, & adhibent.

Sed oleum, in quo vivens torpedo decocta fuerit, & pro-
 ficuum huic usui traditur; & a me etiam expertum. Id in-
 quam, in quo mortua torpedo ferbuit.

Ad hæmorrhoidarum dolorem Altimarus utebatur hoc, *Oleum, cui vivens tor-
 pedo in-
 cocta.*
 quod sequitur. *℞.* corticum median. sambuci & ulmi an. *℥ij.* *Ad hæmor-
 rhoides me-
 dicamen-
 tum Alti-
 mari.*
 ol. viol. & ros. an. *℥ij.* ferveant simul ad perfectam coctu-
 ram, & adde adipis gallinæ, butyri recentis, & ol. vitell.
 ovorum an. *℥iiij.* succi sempervivi min. & solani an. *℥ij.* ce-
 russæ & litharg. arg. & aur. an. *℥ss.* Agitentur omnia in
 mortario plumbeo per pistillum plumbeum, & cum pauca
 cera f. Unguentum.

F I N I S.

PHYLLOTHERAPIA

EXTERNA EX DIOSCORIDE
SELECTISSIMA,

S E U

DE VIRTUTIBUS HERBARUM
S E L E C T I S.

Dioscorides lib. 1. & seqq.

cori succus claritati oculorum facit. *capit. 2.*

Balsami lignum cum iride capitis vulneribus accommodatum est, ossiumque assulis extrahendis. *c. 18.*

Aspalathum aphthis, ulceribus genitalium proserpentibus, ozoënis conducit. *c. 19.*

Crocus sacrorum ignium inflammationes inunctus levat, aurium remediis utilissimus. *c. 29.*

Elæomeli lepris, nervorum doloribus, oculorum claritati confert. *c. 30.*

Oleum ricininum emplastris commistum addit illis efficaciam. achoribus, sedis inflammationibus, & infirmis cicatricibus facit. *c. 79.*

Pix cum rosaceis liquata, purulentis auribus, ulceribus profundis & putridis prodest. *c. 89.*

Sabina ulceribus serpentibus utilis, carbunculorum crustas exterit. *c. 96.*

Ulmi radices decoctum fractorum poris cito ferruminandis. *l. 2. c. 65.*

Butyri fuligo siccandi astringendique vires habet; ulcera ad cicatricem celerrime perducit. *c. 118.*

Aca-

Acacia cum ovo inuncta, ambusta ne bullam contrahant, facit. *c.* 121.

Salis succus claritati oculorum facit. *c.* 122.

Agriclaea prodest oris ulceribus & aphthis, sordidis item ulceribus repurgandis. ex viridi incenso oleastro exsudans humor scabies, furfures, impetiginesque delet. idem ex incensis corni foliis. *cap.* 140. calido oleo oleastri specillo lana circum extremum obducto tanguntur gingivæ, dum inalbescent. *cap.* 126.

Omnium quercuum contusa folia tumoribus profunt. *c.* 147.

Galla columellæ, aphthis, gingivis laxis consulit. *c.* 133.

Myrti cinis ambustis & prerygiis probe facit. *c.* 147.

Mori concisa folia ambustis commoda sunt. *l. 2. c.* 123.

Cucurbitæ succus oculorum phlegmonis subvenit. *c.* 138.

Porri folia emplastri modo imposita venenatis moribus profunt. *c.* 140.

Cæpæ maturant panos costæ. *c.* 141.

Allium sugillatus delet. *c.* 141.

Suffitum allium menses & secundas ducit. Alliorum cinis alopecii medetur. *cap.* 142.

Sinapi apophlegmatismis miscetur. Sugillatis & alopecii ex melle, adipe, aut cera applicatur: ex aceto vero lepris & impetiginibus. emplastris extractoriis fere utiliter admiscetur. *cap.* 144.

Nasturtium tumores inflammationesque discutit. *c.* 149.

Irio contra latentia carcinomata, parotidas, testium mammarumque duritias valet. *c.* 152. strumas discutit pice exceptus. *c.* 150.

Hydropiperis folia cum semine illita tumores duritiasque omnes & sugillata delent. *c.* 155.

Cyclaminis succus oculorum suffusionibus & pernionibus conducit, sive ex decocto, sive oleo. *c.* 159.

Dracontion majus ex melle concisum phagedænis, & caecothis ulceribus, fistulis, polypis, carcinomatibus, vitiligini, leucomatibus: folia vino decocta plagis recentibus pernionibusque conducunt. *c.* 160.

Dracontion minus polypos absorbit in lana: carcinomatibus, ulceribus phagedænis, fistulis, vitiligini, ex aceto confertur:

ferunt: nervorum vulneribus folia pro linamentis sunt .... per-
nioni prodest vino coctum. ocularium est. *cap. 161.*

Arisaron fistulis efficacissimum. *c. 163.*

Asphodelus sordidis ulceribus & proterpentibus, mamma-
rum ac testium inflammationibus cum polenta succurrit. ocu-
larium est. purulentis auribus & dolentibus dentibus confert.
Cinis alopecis, pernionibus, ambustis utilis. *c. 164.*

Bulbus luxatis, contusis, spiculis extrahendis, gangræ-
nis, canum moribus, sugillatis utilis. panos suppurat. *c.*
166.

Ranunculus stigmatis, formicis, verrucis, unguibus sca-
bris, dolentibus dentibus commodus. *c. 167.*

Anemone ulceribus sordidis & cicatricibus consulit. ocula-
ria etiam. *cap. 169.*

Argemone præcisis benefacit. *c. 171.*

Hederæ folia ex vino coctaulceribus cocoëthis & ambustis
profunt. *cap. 171.*

Chelidonia ocularia est. *l. 3. c. 3.*

Gentiana vulneribus lyrii modo imponitur. cuniculosi me-
detur. *c. 4.*

Aristolochia furculos ossiumque squammas extrahit empla-
stri modo imposita, exedentia circumscarificat, sordida pur-
gat, concava cum iride & melle explet.

Centaurium majus vulneribus consulit. In quem usum re-
cens & humida herba tunditur; siccata vero prius aqua ma-
descit, tum pariter tunditur. Constipat enim & glutinat.
Tantaque est in constipando ac glutinando vis ejus, ut car-
nes simul elixa etiam cohærescere cogat. De virtute centaurii
minoris libellus est inter opera Galeni. Dioscor. *l. 3. c. 7.* cen-
taurium minus sanguinem ducit, eoque ducto dolores levat.
Hujus cum melle succus purgat, quæ claritati oculorum of-
ficiunt. *c. 9.*

Chamæleon phagedænas, & quæ ad feritatem transferint
ulcera emplastri modo imposita ad mitiorem habitum trans-
ferens sanat. *c. 11.*

Dipsaci radix rimis fistulisque sedis medetur imposita, in
vino decocta, tum tusa, usque dum fit ceræ crassitudo, sub-
acta. oportetque in ænea pyxide servari medicamentum. *c. 15.*

Poterii radices tuxæ præcisos nervos & vulnera illitæ glutinant. *c. 19.*

Ononidis radix carbunculos rumpit. *c. 22.*

Abrotanum discutit panos. *c. 31.*

Pulegium inflammationes omnes cum polenta emplastri modo impositum lenit. prurigines tollit decoctum. *c. 32.*

Dictamnus furculos extrahit. venenatis ictibus succurrit instillatus succus. *cap. 35.*

Salvia vulneribus utilis & hæmorrhagiæ. purgat ulcera the-riode. genitalium prurigines finit cum vino decocta. *c. 36.*

Mentha discutit abscessus, tumentes ex lacte mammas re-primat. *c. 47.*

Ruta testium inflammationibus additis lauri foliis emplastri modo imposita medetur. thymos & formicas tollit. sacros i-gnes & herpetas sanat. *cap. 48.*

Ruta agrestis ambustis medetur cum semine illita. *c. 50.*

Panax Herculeæ vetustis ulceribus utilis. deficientes in ossi-bus carnes replet emplastri modo imposita, aut cum melle inuncta. *c. 51.*

Panax Asclepias contra ulcera, panos & phagedænas va-let. concisi flores & semen ex melle imponuntur. *c. 52.*

Panacis Chironii frondes contra serpentium venena valent emplastri modo impositæ. *cap. 54.*

Pastinaca erratica repurgat ulcerum phagedænas, concisis & ex melle impositis foliis. *c. 61.*

Cuminum sativum testium inflammationibus cum uva pas-sa ac fabæ lomento, aut cera impositum opitulatur. *c. 67.*

Selenon sativum mammarum ex concreto in grumos lacte duritias disjicit. *cap. 79.*

Libanotis, rosmarinum dictum, hæmorrhoidas sistit. sedis inflammationes lenit. condylomata, strumas, nec facile mar-cescentes abscessus maturat. purgant ulcera ex melle siccata radices. illitæ discutiunt veteres tumores. vitilignes exterit a-cerrimo aceto mistum. *c. 81.*

Sphondylium fistularum callos ramentis suis circumligans erodit. *c. 83.*

Peucedani radix sicca purgat ulcera sordida, squammasque ossium pellit. *cap. 87.*

Euphorbium offium squammas pellit. *c.* 89.

Ammoniacum mollit, extrahit, calefacit, duritias & panos discutit. *c.* 94.

Panos post aures, id est, parotidas dictas, abscessusque alios, resinæ & ceræ paribus portionibus mistum maturat. *c.* 99.

Polycnemon ex aqua impositum vulnera glutinat, quinto die solvendum. *cap.* 103.

Chamædrys purgat ulcera vetera ex melle. *c.* 107.

Liliorum expressus succus ex foliis decoctusque in aëneo vase addito oxymelite contra ulcera vetusta & nova medicamentum fit. cinis cum rosaceo ambustis medetur. *c.* 116.

Scordium vulnera glutinat, ut vetusta purgat ulcera & ad cicatricem perducit. *cap.* 156.

Cannabis elixæ radix lapidosas duritias πόνος Græcè dictas disijcit emplastri modo imposita. *c.* ult.

Chamæpitys mammarum duritias discutit, vulnera glutinat, & quæ serpunt compescit, emplastri modo imposita. *l.* 4. *c.* 2.

Britannicæ foliorum succus sole densatus aut igne, tonsillis proserpentibus reprimendis valet, & omni adstrictionis officio *c.* 3.

Lyfimachia vulneraria est. *c.* 4.

Sanguinalis, seu polygoni folia emplastri modo imposita adversus herpetas, erysipelas, inflammationes, tumores & vulnera valent. *c.* 7.

Clematis venenatis morbis utilis. *c.* 11.

Symphytum utrumque vulnera constringit & hernias. *c.*

14.

Clymenon ad cicatricem usque vulneraria est. *c.* 22.

Zyphium spicula extrahit & furculos. panos discutit. *c.* 24.

..... capitis vulneribus fractisque in eo ossibus utilis. ex aceto emplastri modo imposita tumores inflammationesque sanat. *c.* 25.

Anchusa facit ad ambusta vetustaque ulcera, in oleo addita cera decocta, erysipelata cum polenta discutit. *c.* 26.

Lycopsis radix ex oleo imposita vulneribus medetur. *c.* 33.

Syderitis nova & cruenta sanat vulnera. *c.* 34.

Achillea imposita cruenta vulnera conglutinat, & inflammationes arceat, sanguinis eruptionem sistit. *c.* 45.

Equisetum contutum ex aceto vulneribus medetur. *c.* 46.

Coccus vulneribus simplicibus & nervorum ictibus accommoda est. si emplastri modo imposita fuerit, sanguinis eruptiones sistit, & inflammationes compescit. *c.* 58.

Verbena vulneraria est. 62.

Papaver erraticum medetur inflammationibus, si cum vasculis suis folia emplastri modo imponantur *c.* 77.

Cicuta exstinguit ignes sacros, & quæ serpunt. lac exstinguit, & in virginibus mammarum incrementum prohibet. *c.* 90.

Galioflis folia, succus, caulis, semen disjiciunt duritias, carcinomata, parotidas, furunculos, ex aceto bis per diem emplastri modo imposita. *cap.* 97.

Stratiotes enydros vulnerum inflammationes, erysipelata & tumores arceat, ex aceto emplastri modo impositum. *c.* 98.

Stratiotes millefolium ad hæmorrhagias, vetusta novaque ulcera, & fistulas laudatum. *c.* 102.

Personata trita dolores à contorsionibus artuum contractos illitu sedat. ulceribus antiquis utiliter illinitur. *c.* 103.

Petasites facit ad malefica dolosaque ulcera, emplastri modo imposita. *cap.* 108.

Cytisus discutit incipientes tumores, concisa & mox cum pane emplastri modo imposita. *c.* 110.

Millefolium vulnerum inflammationes arceat, ex aceto emplastri modo impositum. *c.* 115.

Aster Atticus procidux sedit & inguinum inflammationibus recentibus utiliter emplastri modo imponitur. *c.* 146.

Helleborum nigrum emplastro inditum fistulas purgat & post tertium diem remotum imperigines & lepras emendat. miscetur emplastris, quæ exedendo sunt. *c.* 153.

Narcissus facit ad ambusta. ex melle trita nervos præcissiores conglutinat. emplastri modo, id est, cum melle & ervo purgat ulcerum sordes, & abscessus, qui ægre maturantur; erumpit: furculos extrahit cum loliacea farina & melle emplastri modo applicata. *c.* 159.

Tithymalum pellit formicas, thymosque pensiles, condylomata,

lomata, impetigines, oculorum pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fistulas. *c.* 159.

Chamælea concisa repurgat sordida, & quæ crustas igni similes contraxerunt ulcera. *c.* 168.

Sambucus & Ebulus profunde ambustis, & cavernosa ulcera glutinant. *cap.* 176.

Vitis alba delet fugillata, digitorum pterygia compefcit, trita & emplastri modo imposita. fracta extrahit ossa. miscetur apte emplastris, quæ exedendo sunt.

Polypodium emplastri modo impositum facit ad luxata, & ad digitorum rimas.

F I N I S.

CAPITA LIBRI

DE HUMIDÆ MATERIÆ

USIBUS IN RE CHIRURGICA.

In librum de humidæ materiæ usibus in re Chirurgica
Severini Præfatio.

- CAP. I. *De Aqua pura, seu, ut offertur.*
 II. *De Aquæ calidæ usibus.*
 III. *De Aquæ frigidæ usibus.*
 IV. *De Aquis aliis commistitiis.*
 V. *De Vino.*
 VI. *De Aceto.*
 VII. *De Musto.*
 VIII. *De Sapa vel de fruto.*
 IX. *De Lacte.*
 X. *De Sero.*
 XI. *De Melle.*
 XII. *De Oleo.*
 XIII. *De humidorum misturis, & primum de Oxycrato.*
 XIV. *De Oxalme, sive muria.*
 XV. *De Melicrato, sive mulsæ.*
 XVI. *De Galostomelite.*
 XVII. *De Oxymelite, Hydromelite, Rhodomelite, Ombacomelite.*
 XVIII. *De Eleomelite.*
 XIX. *De Lymphato vino.*
 XX. *De Oenomelite.*
 XXI. *De Oeneleo.*
 XXII. *De Hydrelæo.*
 XXIII. *De Oxelæo.*
 XXIV. *De minus præcipuis, hoc est, qui aliis serviunt, secundariisque usibus humidorum.*
 XXV. *De assiduo ad plagas humidorum affusu.*

DE HUMIDÆ MATERIÆ

USIBUS IN RE CHIRURGICA

SEVERINI PRÆFATIO.

Sunt & *humida* frequentissimo in usu chirurgis. Quare debent & his sermonibus inseri. Quod tanto equidem facio libentius, quanto magis incognitæ atque exoletæ nostro tempore sunt antiquissimæ atque amplissimæ istæ *mædelæ*: nec quisquam est, qui ad pristinam dignitatem has eadem revocare tantisper cogitet. Porro Hippocrates, primus medendi magister, horum ministerium tanti fecit, ut peculiari, licet brevi volumine, comprehensas voluerit horum utilitates. Confessum autem est & pro comperto statutum apud omnes doctos, non scripssisse tractasseque virum hunc magnum, nisi magna, & quæ plane necessaria cognosceret. Quem auctorem sequutus Hieronymus Cardanus, vir in omni disciplinarum genere incomparabilis, *quam multum ac varie serviat medentium votis aqua*, librum conscripsit.

At utriusque nos vestigiis inhærentes universam, quæ in externæ medicinæ usus faciat, materiam colligemus; simul etiam, quæ sparsim Galenus, atque alii hoc genus viri de eadem rescripserunt, addituri. Jam autem inde incipiemus.

C A P U T I.

De Aqua, & primum de hujus, ut offertur usibus.

A contra-
rio argu-
mentum,
probaus a-
quam igni
facultatibus
parem esse.

Aquam medendi viribus admirabilem esse necesse est. Ignis enim, quod est hujus contrarium, cum tot tantæque virtutes apparuerint in *Pyrotechnia*; totidem aquæ inesse, consentaneum naturæ videtur. Ita cum summe calefaciendi ac perurendi dotes nactus fuerit ignis: intense etiam *refrigerandi* atque *madefaciendi* vim aqua, quæ primum *frigidorum* atque *humidorum* est 1. *simplicium* capite 3. habebit. Certumque, est quidquid rerum refrigerat & humectat, id aquæ parti-

ticipatione facere. Unde quidem inflammationibus, igni sa-
cro & erysipelis, calidissimis affectibus, (14. meth. c. 3.) cun-
ctis ad summam caloris partibus circumfusi exsuperantiis, si-
ve quidem cum humore conjuncto, siue secus (intemperies
has vocant;) quam utilissima est aqua. Et Hippocrates in 1. de
humid. usu dixit: *Aqua frigida prodest populis rubicundis*, &c. Hippocrati
testatur in 1. de
humid. usu
dixit facul-
tates.
Atque hac quidem nedum utimur, cum præsentes calidi ex-
cessus instant; verum & cum futuri præsentiantur. Quippe
primum omnium reprimentium est aqua. Ita scienter facere con-
stat eos, qui, cum aqua simplici uti non liceat, unguenta
refrigerantia dum componunt, aquam frigidam admiscunt;
atque hoc guttatim, ulque dum concorporata sit; quemad-
modum nos in *Pharmaco-chirurgico cap. de refrigerantibus* ex-
plicavimus.

Sed in vitiis solute unitatis valet non minimum aqua; siue
quidem illa recentia sint, seu vetustiora. In recentioribus
quippe, quæ vulnera vocantur, infestissima quædam mala
prohibet, id est, phlegmonem & sanguinis effusionem fri-
gida, convulsionem fervida

Quod si *ulcus cum fractura* se offerat, (exemplum calcis
proponit Cardanus) aut ubi *conjunctum ulcus* non appareat,
aquæ multæ calidæ perfusione utitur Hippocrates l. 2. de fract.
Sed & *sine ulcere indurta fractura*, cum tophus jam in ea ter-
ruminari cœpit, foris calidæ gaudet. Evocatur enim & at-
trahitur abunde materia, unde callus nutriatur. Quod 1. de
fract. factum à Sene legimus. In *fracturis vero simplicibus*
quantus *aquæ calidæ sit usus*, diserte docuit Galenus in com-
ment. 3. de offic. med. text. 15. qui & in deligaturam etiam in-
fundendam aquam voluit 6. meth. cap. 9. *Vetusta vero & con-
tumacia ulcera* sic curari posse Galenus statuit in 4. de comp.
med. per genera cap. 2. si spongia in his imposita continuo &
indeficienti *aquæ frigidæ* madefactu foveatur. Quam rem
& Gabriel Fallopius, vir medendi callentissimus, experien-
tiam comprobasse testatus est in lib. de ulcer. Tamen si vero
Hippocrates *aquæ* videatur interdixisse pro curandis ulceri-
bus universum: nihilominus in quibusdam ex his commenda-
ta est ab eodem Hippocrate in lib. de humid. usu; qui dixit
Ulcerata calida gaudent, &c. Et ex confesso aptam dicit ulceribus
puris,

Galenus.

Hippocrati
testatur in 1. de
humid. usu
dixit facul-
tates.Ad vitia
solute uni-
tatis.Ad ulcus
cum fra-
ctura.Fracturæ
ossis, con-
glutinari
cum cœpit,
Fracturis
etiam ossi-
um simpli-
cibus.
Vetustis &
contuma-
cibus ul-
ceribus.Aqua eti-
am ulceri-
bus com-
moda se-
cundum
Hippocrate-
m.

Esthiomenis
herpeticus.

Naribus
caulceratis.

Ulcerebus
colis.
Herpeticis.

Pernioni-
bus.
Plagis.

Ulcerebus
calidis sic-
cisque.
Dysepu-
lotis.

Ulcerebus
vetustis.
Ulcerebus
squalidis
Ad achores
& ceria.

Aqua ex
suillo he-
pate me-
dicata.

Ulcerebus
saniosis.

Gutturis
abscessibus.
Ulcerebus
ex morfu.
Pruriginis.
Fistulis.
Cardano
expositus
Hippocratis
locus.

Vulneribus
recentibus.

puris, & piscatorum ulceribus, & ex ulceribus voluntariis, & involuntariis, & quæcunque præ frigore ulcerantur, & herpetibus esthiomenis. Et Celsus l. 6. cap. 8. nares exulceratas aquæ calide vapore fovet, semel atque iterum approbant. Similiter & ulceribus colis aquam calidam bis approbat l. eod. c. 18. Majus autem est, quod ulceribus serpentibus eandem adhiberi vult l. 5. c. 28. §. 4.

Perniones etiam, id est, ulcera quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur, aqua multa calida fovet l. eod. & c. §. 6. Quid quod & frigidam plagis injicit l. eod. & cap. 26. §. 20? quemadmodum facit & Galenus l. 11. simpl. medic. F. Quidem Galenus 1. simpl. dixit: Aqua potabili sanantur ulcera calida & sicca. Et l. 4. de comp. med. per gen. cap. 2. aqua frigida balneandum præcipit ulcus deligatum. Et l. eod. cap. 14. dyssepulora & cancrofa ulcera tepente aqua voluit perluenda. Et l. eod. cap. ult. vetusta ulcera primum aqua abluit mox aruginosum imponit medicamentum. Et l. 4. meth. med. c. 2. ulcera squalentia & sicca aqua temperata juvari dixit. At auctor libri Dynamidion, tineam, quæ foris suilli hepatis medicata fuerit, frigida lavat aqua. Et Rasis inquit: Saniosis ulceribus ferme omnibus aurium, nasi, palatique conducit: expurgat enim atque exsiccat doloremque mitigat: gutturis abscessibus auxiliatur: molestias & symptomata, quæ ex morfu accidunt quadrupedum mitigat: confert & ad pruritus. Sed fistulis medendis non nullo usui est aqua; de quibus loquens Hippocrates ait in l. de fist. Postridie aqua calida multa perluere locum oportet. Deinde cum de pituita ad eundem locum decumbente disferit, addit: ut æger in calidam aquam demittatur.

Credit autem Cardanus factum hoc non ad detergendas fordes tantum, sed ad callosas ulceris tunicas computrescendas. Omnibus autem modis mirum atque adnotatu dignum est, quam ampli & ad ani fistulas usus fuerit aqua ipsi Hippocrati l. de fistulis 3. & alibi. Hactenus hæc Græci Latinique. Cæterum ex Arabibus & aquam calidam ad ulceratam partem, sed exarescentem adhibendam ad usque ruborem præcipit Avicenna. Quam rem approbat & Hieron. Fabricius lib. de ulcer. c. 5.

Atque hæc quidem in ulceribus. Vulneribus vero recentibus non incommodam aquam puram experti sumus; si modo & pura

pura sint illa (ut requirere videtur Philosophus *sect. 1. problem. 50.*) & in carne sola recepta: illo tamen observato, ut cum exsiccata firmiter adhæserint linteola, hæc nisi eadem aqua madefacta non resolvamus, ne distracta caruncula, qui veluti tener cascolus est fundatur sanguis, qui computrescens in saniem abeat. Leniter ergo tractanda est superficies plagæ, & nihil perturbanda: sic enim lente inducetur cicatrix. Novum autem non est, curatas per *aquam simplicem* plagas recentes. His enim usibus approbavit eam & *Celsus l. 5. c. 26. §. glutin. vuln. & §. de ratione victus vuln. & §. de curat. adv. profus. sangu. & l. 6. c. 13. §. 2. F. & l. 8. c. 10.* Sed omnium maxime observandus est. §. 26. in quo loco *frigidam* medicamentis omnibus peregrinis conquisitis & compositis prætulit. Laudavit quoque in hanc rem aquam Dioiscorides *l. 5. c. 96. & Galenus l. 11. de simpl. med. fac. c. de spongia*, post hos vero Aëtius *l. 14. cap. 26.* Nimirum aqua, sicut Vidio placuit in oper. de cur. membr. *l. 6. cap. 3. purum ulcus servat, influentem humorem repellit, & naturali calori aucto sanitatem restituit.* Quo nomine, inquit ille, post sectionem ossis Paulus Ægineta *l. 6. c. 90.* super plagam linteum imponit aqua & oleo madefactum. Facit etiam ad sauciatos nervos, die tamen septima præterita, doloreque prius sedato, sicut adnotavit Andr. Baccius *l. 7. de therm. c. 2. Qui & lib. 2. ejusdem operis c. 11.* narravit vulnera multa simplici aqua se sanasse. Ad summam concludens autoritate Galeni citatis locis hæc; quod aqua detergat, constipet, contrahat, repellat atque astringat, cohibeatque quod excernitur, & demum ad cicatricem perducatur ulcera. Remedium quoque aquæ tepidæ tum puræ, tum oxaleo commistæ probavit Jos. Quercetanus *Sclopetarii cap. 5.* Præter hæc autem omnia vise, & quæ nos eadem de hac re in *Traumatica restituta* scripsimus.

Cello ad
recentes
plagas ap-
probates
aquæ usus.

Dioscori-
des.
Aëtius.
Vidius Flo-
rentinus.

Quid præ-
stet ulceri-
bus aqua.

Nervis sau-
ciatis.

Morbis con-
formati-
onis.
Extume-
scen-
tibus
articulis ac
dolentibus.
Convulsis.
Oedemat.

Morbis autem conformationis an occurrit? Enimvero maxime, quando vel ipse Hippocrates dicto *l. de humid. usu* inquit: Humores quoque in articulis, ac dolores sine ulcere, & podagricos, & convulsas, plurima ex his frigida multa affusa levat atque extenuat. Sed Galenus oedemati curando aquam aceto varie miscet, tum *14. meth. med. c. 4.* tum etiam *2. artis curat. ad Glauco. c. 3.* Et eod. *l. c. 2.* ad inflammationem aquam ipsam

Inflam-
mationi.
Inflato in-
testino.
Strumis.
Parotidis.

proponit adhibendam ex spongia. Et 13. meth. c. 5. irrita-
tam phlegmonem eadem ex aqua spongia mitigat. Inflatum vero
intestinum ex percusso abdomine prolapsum, quod reduci facile
non potest, aqua calente fovet l. 6. meth. c. 4. Et strumas mi-
rabiliter, & sæpe etiam parotidas, assidua calidæ aspersione sa-
nari professus est Archigenes apud Galenum 3. secundum loca
c. 2.

Hæmorrhoi-
dum
tumori.
Sedis ar-
dori.

Sed tumentibus hæmorrhoidis, ut dolor, qui maximus est,
sedetur, nihil balneo utilius est: & si anus ardeat, frigidæ fo-
mento nihil præsentius.

C A P U T I I.

De aquæ calidæ usibus.

Ad prolektandum quoque venarum sedis sanguinem, post-
quam hirudines exemptæ sunt, utilissima est calida.

Emorienti-
bus locis.

Præter hæc & emorientibus locis, id est, à nobis vocatis
gangranis, utilem aquæ calidæ perfusionem dicebat Hippocra-
tes in l. de humid. usu.

Ossibus
fissis.
Luxatis.

Ad fovendas quoque fissorum ossium capitis plagas aquæ cali-
dæ per spongiam fotum commendavit Cornelius in libro 8. c. 4.
Ad hæc luxatis non mediocriter conducit: quod demonstra-
vit idem Hippocrates in 3. off. medici tex. 15. de aqua dicens:
Multitudo ad laxandum & attenuandum, &c. Quem usum qui-
dem explicat Galenus in comm. de perfusione aquæ, quæ post
resolutas fascias fractis ossibus adhibetur. Siquidem ubi accide-
rit huic aquæ calidæ fots, remedio est. Quam rem in 4. de
fract. articulis manuum pedumque cum ulcere luxatis exsequutus
est Hippocrates. Neque aliter quam laxando in his perficitur.
Attenuando vero benefacit calida aqua diu multos dies adhibi-
ta, ut in callo fractis, præter quam aut iusta natura, aut
hanc inspiciens medicus velit, accreto. Quid multa? Tam
proprie debetur luxatis aqua calida, ut ab initio, cum repo-
sitis instituitur, vel vulgares medici necessarium ejusdem u-
sum & cognoscant & opere commonstrent. At Hippocrates
hoc in reponendis spinæ vertebrae facit tertio de articulis. Celsus
vero l. 8. c. 10. quotiescunque resolvitur membrum, calida aqua
fovendum est, inquit.

Callo præ-
terquam
naturæ mo-
dus expo-
sitis excre-
scenti.
Ad luxata
commode
reponenda.

Jam autem *doloribus*, an *succurrat aqua*, inquiramus. Respondet Hippocrates in *l. de humid. usu*, & Galenus tum *comm.* 2. in *l. Hipp. de victus rat. in acut. text.* 2. tum in *l. de remediis parata facilibus*: universim aquam calidam mitigatoriam esse; & ex aqua fomenta ad dolores partium externarum utilia statuit. Quod idem vir confirmat in *6. de morb. vulg. comm.* 6. text. 5. At libro de affect. dolori dysenterico adhibuit. *Lassitudines etiam inulcent aquæ tepide lavacra* 2. de *simpl. med. fac. cap.* 25. *ulcerosis* quidem, ut 4. *tuend. sanit. tensivas* vero & *phlegmonosas*, ut 3. *ejusdem*: quippe, quod humiditate instrumentorum corrigant siccitatem, & caliditate tenuem atque acrem humorem digerant.

Lassitudini.

Cephalææ.
Pleuritidi.Oculorum
defluxibus.Ad duras
crassasque
palpebras,
& ad ha-
rum prui-
tum.
Aridæ lip-
pitudini.Læx. Sorus.
Aurium do-
loribus.Dentium
dolori.
Tonsillis.
Dolori par-
tis exulz.
Tensa hu-
morum
affluxu par-
tibus.

Privatim vero conducit *aquæ calidæ fomentum* in his malis. Primum *cephalææ*, secundum Aurelianus *l. 1. chron. c. 1.* Deinde *pleuritidi*, quem lateris nos dolorem dicimus, Hippocrate & Galeno testibus *comm.* 2. de *vict. rat. in acut. text.* 1. Porro & dolores oculorum levat. Hippocrate auctore *6. aph.* 31. Et horum acres fluxiones & lacrymas reprimat, Hippocrate auctore *lib. de humid. usu*, & Galeno *13. meth. med. c.* 22. & Celsus *lib. 6. c. 6.* titulo, qui est de alio genere inflammationis. Ad duras crassasque palpebras calidam multam aquam affundi vult idem Celsus *l. 7. cap. 6. §. 26.* Et ad prurientes oculos Octavius Horatianus *lib. ad Euseb. 4.* Et ad *sclerophthalmiam*, id est, aridam lippitudinem permultum eam laudat Avicenna *l. 3. fen. 3. tr. 3. c. 16.* è junioribus vero nostris Lazarus Sotus in *comment. ad Hipp. lib. de locis in homine num.* 47.

Dolores vero aurium nec minus calida ex aqua fomenta levant, ut testatur Hippocrates *l. de affect. circa initia*, & Cornelius *l. 6. cap. 7.* & Galenus *3. de medic. local. c. 1. de auribus exulceratis*, & Alexander Trallianus *l. 8. c. 2.* Qui idem Galenus & parotidas dolentes levat *aquæ calidæ fomentis* citato modo *l. medicam. local. c. 2.*

Dentibus dolore afflicti calidæ vaporem approbavit Celsus *lib. 6. c. 9.* Et tonsillis, donec suppurent ac per se aperiantur, *l. eod. c. 10.* Dolori vero *usti loci* levando calidam fovet Razes *lib. divisionum. c. 103.*

Ad laxandas etiam levandasque intentas partes capitur prudenter calida. Cujus rei gratia & *genas calida* fovet Hippo-

crates l. 2. de morb. nu. 26. Et Celsus l. 6. c. 18. *lemmate de colis morbis*, tum *fomentum*, tum *solum* imperat homini. item l. 7. c. 26. §. de *curatione ab evulso calculo*. Taceo, quod *fomentum aque calentis* adhibet per totum corpus Hippocrates ei, qui *veratrum assumpturus* est, ejusdem rei gratia, l. 2. de morb. t. 21.

Liquando
gurmo
lactis.

Ad *liquandum lac fœtæ mulieris*, quod in caseum concre-
scit, *multam & diu affusam aquam* valere pro comperto re-
fert Mich. Savonarola in opere præf. tract. 6. c. 12 rubr. 3.

Reponen-
dis intelli-
nis.

Dolenti at-
que inflam-
mata sed.

Ad *reponenda quoque intestina in ventrem transfossa* Gale-
nus 6. meth. c. 4. ad *dolentem quoque & inflammata sedem*
& *rectum intestinum*, *utendam sive desessu, sive fomentis a-*
quam Hippocrates docuit in l. de fistulis. num. 3.

Attenua do
membro.
Detegendæ
venæ.

Ad *preparanda*, id est, *attenuanda sugillata*, ut mox im-
positis discussoriis deleantur, (arsenicum citrinum cum aqua
coriandri laudat Rasis tract. 1. . . . c. 115.) *aque calentis va-*
por optimus est eodem auctore. *Aque calidæ affusu ad attenu-*
andum membrum ad detegendam & curandam medeni venam u-
tendum vult Avicenna l. 4. sen. 3. tract. 3. c. 22. Ad *venas*
vero *pedis & saphenæ* hac utuntur phlebotomi nostri. Verum
enimvero haud pleno semper cum fructu. Felicius quidem
antiqui, ut testis est Oribasius l. 7. collect. med. c. 9. in bal-
neum demissis hominibus & membro extracto sic sanguinem
detrahebant. Quod adversum sagaciter ab Hieron. Mercuri-
ali l. 4. de morb. mulier. c. 1. quod est de *menstruorum dese-*
ctu, latere te nolui lector.

Generales
ad sum-
mam com-
moditates
aque ca-
lida.
Tensis. Re-
frigeratis.
Corrigenda
carnis in-
temperici
atque hujus
novæ re-
parationi.

Verum quid multis opus est? Brevi rem concludimus. Fre-
quentissimus & plurimus (inquit Galenus comm. 6. in 6. de morb.
vulg. text. 5.) in *dolentibus particulis calidæ est usus* apud medi-
cos: nam & *contenta relaxat*, & *completa evacuat*, & *refrige-*
rata calefacit. Addit ad comm. 3. de offic. med. text. 15. quod
calefacta refrigerat, *calorem evocans ad exteriora*, & *utili hu-*
more madefaciendo. Itemque & *intemperiem siccam corrigit car-*
nis, 4. meth. m. c. 2. Carnemque ipsam *excitat vapore*; ut in-
quit Celsus l. 7. c. 9. quod est de *curtis*, & l. 8. c. 4. & c. 6.
sed l. 5. cap. 26. §. 25. planissime. Quam quidem rem Celsus
imitatus est ex Hippocratis 1. de offic. med. text. 15. Nam
vero præter hunc ordinem præcipuas alias aquæ facultates e-
numeremus.

Aqua

Aqua calida modica mollit & carne replet, 1. offic. med. text. Molliendo, & ad sarcosin provocandam. Sclerophthalmiz. Pupillæ tabi.
 15. Quod spectat quidem ad molliendum, *sclerophthalmiam*. sic curat Paulus l. 3. cap. 22. Quod vero ad *sarcosin*, ad *pupillæ tabem* & *oculi maciem* principio morbi adhibet Aërius *te- trah.* 2. *serm.* 3. c. 53. & 54. Ad implendum quoque vulnus proficit plus multis *balneum rarum*, autore Cello in l. 5. c. 26. §. de implendo vulnere ex aqua: id enim interpretor calida, ut calorem partis excitet & foras eliciat. Sed & *curtis* ad glutinationem promovendis *aquæ vapore* utitur idem Celsus l. 7. c. 9.

Aqua calida plurima mollit, laxat, & attenuat; ibidem apud Hippocratem, Quapropter & *comm.* 3 l. de rat. viſſ. in acut. 59. & l. 1. epid. ſect. 3. part. 23. in Mythone ad hæmorrhagiam minus quam par est fluentem proliciendam, *aquam dulcem calentem capiti frontique infundit*. At Celsus molliendi Laxando. Attenuando. exemplum reliquit in *duris ani rhagadis, condylomatibus, & callis*, l. 7. c. 30. Qui & *internarum faucium exulcerationi vaporem calidum ore recipiendum præcepit* l. 4. c. 4. §. 1. Ita & *bordeolo remolliendo* Octavius Horatianus l. 1. ad Exporistum c. 10. Quo item consilio Mesuæus providus vir, *albuginem*, id est, cicatricem oculi *eximendam vapore & fotu multo aquæ calidæ præparat*.

Aqua temperata aptissima est ad puris procreationem; Hippocrates l. de humid. usu apertis verbis, & Celsus i. 5. c. 26. §. 22. qui est de ratione victus, & l. 6. c. 10. & c. 13. & Galenus in l. 5. de simpl. med. c. 9. & 4. meth. med. c. 5. & Orbasius Sardianus lib. 9. collect. medicinal. c. 23. Quo consilio & ad *reduvias* sive *paronychia* Græcè dicta proponit hæc Paulus l. 3. F. Quare non incommode faciunt hi, qui ad *provocandam medicis fonticulis saniem deficientem* ejusmodi fotu Puri provocando. Paronychiis. conſueverunt uti.

Aqua osculorum aperiendorum vim habet; Galenus de caus. morb. cap. 5. Leniendi quoque *pituæ defluxus medicamentum* posuit Celsus l. 6. c. 6. §. 1. & 2. Ad hæc & *caustico felicius promovendo à partibus subiectis, fovendas aqua calida easdem, usque dum ruborem contrahant*, adnotavit recte Thomas Fienus l. 3. de cauter. cap. 13. Sanguine nimirum accito dexterius calor exsequetur actum. *Aqua calida sudores movet*; auctor de Partium oculis speciciendis. Sudoribus movendis. cura icteri paulo amplius quam medio.

Attollendis
tumore
partibus.

Item *intumescere facit corpora & horum particulas; lib. de sanit. tuenda c. 7.* Item & *detumescere tumentia facit.* Quo usu est apud Celsum l. 7. c. 18.

Convulsi-
oni.

Convulsiones sedat: quod primus Hippocrates dixit, & tum idem ipse auctor 5. aph. 21. tum Galenus in comm. explicarunt.

Pernioni-
bus.

Concoquit & digerit. Eam ob rem usurpata per Celsum l. 5. c. 28. ad *perniones*, & *ulcera*, quæ ex frigore in pedibus ac *manibus* oriuntur. Hippocrates vero 2. de morb. ad *hypoglossin* hanc adhibet per *spongiam*.

Hypoglossi.

Excogitarunt & in aqua calente usum alium plane præclarum, qui aversorius est, medici solertes. Inter hos Gerardus de Sole & Marcus Gattinaria; qui sub *catarrho & hæmorrhagia & synanche* manus pedesque extremos in aqua detinendos præcepit suis locis.

Crustis ustis
resolvendis.

Ignis crustas frequens adbibita resolvit; ut cognoscitur ex illo Cornelii Celsi in l. 6. c. 7. §. qui inscriptus est, ad gravem auditum, & tradit Albucasis l. 2. c. 65. Servit & apostemati prohibendo, quod excitarent cucurbitulæ, embrocæ modo adbibita; Avicenna l. 1. fen. 4. c. 22.

Apostemati
prohibendi.

Evocat calida foras venas & arterias, quæ incidi discindique debent. Quamobrem *angiotomiæ* maxime servit. Testimonio potest esse id, quod scribit auctor *anatomes vivorum c. de venis p. 11. B.* Evocandas vero hæmorrhoidas calida fovet Hippocrates l. de hæmorrh. n. 3. & 4. Ad exaltandas vero arterias temporum eadem utitur Albucasis l. 2. c. 3. Plura de hac & de tepida leges apud Aëtium l. 1. ser. 3. c. 165.

Hippocra-
tes de ca-
lidæ usibus.

Ad extremum multa brevibus de *calidæ facultatibus* complexus est Hippocrates ipso l. de humid. usu, quæ sunt: *cutis duræ emollitio, distentæ laxatio, nervorum carniū humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolectione, velut nares, vesicam, flatum. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuire, calorem revocare, calorem dispergere. Somniferum est, & in caput & in alia membra, convulsionum, tensionum mitigativum, dolores stupefacit, auris, oculorum, & quæcunque talia. Et inferius: Calida oculis convenit, doloribus, suppurationibus, lacrymis, mordacibus, ficcis omnibus.*

CAPUT III.

De aquæ frigidae usibus.

Sed aqua frigida & calorem ipsum excitat: quod etiam ab Hippocrate declaratum est *lib. de humid. usu*; ita, ut uteros prolapsos & refrigeratos ita foveat *l. 2. de morb. mul. num. 28. & 29.* Nota vero 42 hystericam mulierem, quæ apoplecticæ modo jacet mortua, affusa ad crura & manus libe-
 raliter frigida revocare docuit. Adhuc & calorem repellit, 2. *de simpl. m. & 1. de comp. med. per. gen.* Quare locis superioribus imponi pro descendantibus humoribus arcendis & dolori prævertendo solet: ut fecit Celsus; qui *l. 7. c. 7. concisis* & *confectis palpebris frigidam imponit ex spongia.* Frigida quoque ad id rei fovet partes ad contegendam glandem dissectas *l. 7. c. 25. f. Cogit & claudit cutem, 3. de sanit. tuend. & comm. 5. aph. 20. & 5. de simpl. med. fac. c. 14. & Aëtius serm. 2. c. 228.* Quæ etiam ad solidas prolapsas partes revocandas valet. Quare ad reprimendam contumescensentem uvam ea usus est Cornelius *l. 6. c. 14.* Et ad procidentem oculum (proptofin dixere Græci) frigidam affundendam vult Avicenna *l. 3. sen. 3. tr. 3. c. 32.* Omnium vero primus Hippocrates *l. de steril. nu. 17.* prolapsam vulvam aqua frigidissima sub divum exposita restituit. Item corpus roborat, & cutem densam & duram facit. 2. *de sanit. tu.*

Et frigida (inquit Hippocrates *l. de humidorum usu*) convenit doloris exortibus valde rubicundis, & qui collectiones tuberculorum juxta venas habere solent; qualia sunt ulcuscula capitis manantia, & circa thoracem, & alia dura. Et rursus idem sanguinis profluvia sisti per frigidam advertit *5. aphor.* Et *l. 3. de off. med. tex. 30.* ad fluores uteri rubros, quos recens macstatae victimæ comparat & grumis pellucetibus prodire dicit, compescendos aquam frigidam ventri profundit, ac linteam tenue molle rasum (ita credo equidem dicere voluit, non, rasuram) aut spongiam madentem ipsi adhibet. Hæmorrhagiæ vero sistendæ ad caput frigidam affundit Alsaravius *tract. 2. pract. c. 5.* Ex nivali imbutans spongia Princeps *l. 3. sen. 3. tr. 2. pract. c. 15.* ad ægilopis unctionem, oculum defendens

cir-

Aquæ frigide utilitates.
 Uteri prolapsis ac refrigeratis.
 Hystericis.
 Depellendis fluxionibus.
 Cogendis humoribus.
 Claudendis partibus.
 Prolapsis parci-
 bus.
 Columellæ reprimendæ.
 Proptofin bulbi oculi.
 Prolapsæ vulvæ.
 Collectionibus.
 Tuberculis.

Sanguinis profluvii.

circumponit : quod ex Aëtio *lib. 7. c. 85.* potuit didicisse. Eodem modo eam Celsus adhibet *l. 5. c. 26. & l. 6. c. 18. §. 3.* qui est de *cancro colis*, & Paulus *l. 6. c. 34. & Albucasis l. 1. cap. 48. & l. 2. cap. 3.* qui & *nivali* ad hanc rem utitur : verum tamen servata norma per D. Hippocratem proposita *l. 5. aph. 23.* ut non super ipsas partes unde fluit, sed circa adhibeatur. Quanquam aliquando & *indiffitis* imponi frigidam *nivosam* ex ulu est. Atque ita *stillicidium* ad caput ex aqua frigida facit ad *hæmorrhagiam* M. Gattinaria; fortasse quod ex Aristotele *sect. 33. problem. 6.* didicerat : *frigida aqua affusa in faciem ejusque hæmorrhagiam patitur hanc finire.* Thomas Campanella *conterraneus* noster *large* cuidam *profluente sanguine de naribus*, *testibus in aqua frigida detentis* symptoma *sustulit*. Quod credo legerat apud Galenum *l. de secretis*, aut qui & *calidum pedibus* adhibet, apud Avicennam *l. 3. fen. 4. tr. 1. cap. 9.* aut ad hujus viri vestigia sequutum Savanarolam *tr. 6. c. 5. rub. 3.* Et Alex. Benedictus *lib. 5. cap. 8.* *liquorem gelidum* adhibet : qui alias *lib. 5. curat. c. 11.* *frigidam testibus affusam consensu quodam occulto vasorum sanguinem fluentem revocare* testatus est, non sola aut vulgari avertendi ratione. Simili consilio & Nicolaus Piso *cerebri membranarum inflammationem contemperans in phrenitide testibus aqua gelida madefactis curationem instituit lib. 1. de cur. morb. int. c. 10.* *Aqua aceto mista testes in hæmorrhagia madefaciendos* meminit Amatus *Lusitanus cent. 6. cur. 6.* Sed Hercules Saxonia *lib. 1. panthei medicinalis c. 2.* ut *testes madefaciendos viris*, sic *mammæ* *fœminis* docet. Quippe mirum, quantum adeo communicent hæ cum supremis istis partibus & capite.

Historia.
Hæmorrhagiarum.

Consensus
pudendorum cum
supremis
partibus.
Catarrhis.

Quam rem quidem divine cognoscens idem Princeps *l. 8. fen. iisdem tr. 1. c. 13.* *eisdem testes cum ano perungendos sam-psuchino* atque aliis hujusmodi collyriis in *pertinaciori catarrho* decrevit. In *catarrhis* vero *sanandis* *calidam* ad *testes* *affundit* Mesuæus *l. 2. summa 4. cap. 8.* & hunc sequutus Michael Savanarola *l. 5. tr. 6. c. 5.*

Hæmorrhagiarum.

Et *eisdem* ad *infrænandam hæmorrhagiam* *narium* astringit. Quod & Gul. Rondeletius facit *1. de cur. morb. c. 63.* & hunc secutus Jacobus Pons medicus Lugdunensis in *Isagoge medica. Hæmorrhagiæ narium sistendæ* *frigidam* *omnibus modis ad-*
mini-

ministrandam Michael Savanarola citato modo loco præcepit; atque etiam ore continendam, gulæ ex panno adhibendam; ad spatulas, & sumen, & ad sedem affundendam aut admovendam. Continendam quoque ore & sæpe remutandam frigidam, egresso è calido balneo, aquam homini, cujus gulæ hirudo in hæret, jubet etiam Savanarola tr. 6. c. 9. rubr. 4. Dolentibus vero dentibus panniculos duplicatos exteriori loco respondentem nivali aqua imbutos sese imposuisse perpetuo cum fructu refert idem tr. eod. c. 7. rub. 3. ea scilicet beneficii ratione, vel quod stupefacit, vel quod per accidens attrahit ad partem calidum, quo discutitur dolor. Ad idem vero symptoma sanguinis tollendum, & capiti & spatulis frigidam aquam affundendam idem vir præcepit. Quod nudo homini faciendum voluit Gabriel Ferrarius l. 1. sylv. chirurg. adversione 14. & Gualterus Bruelis in prax. med. In aquam nivalem immersionem inferiorum artuum, donec isti torpescunt, laudavit Alexander Benedictus l. de morb. c. 9. Ad pedes vero frigidissimam affundendam in eadem hæmorrhagia voluit Octavius Horatianus l. 4. ad Eusebium. pag. 90. Quod imitatus est fortasse Jac. Sylvius, qui adversus mensium profluvia sæminæ tibias adusque femora immergenda voluit l. de mensi. mulierum cap. isto. Ad hepatis regionem imponendam è madido panno nivalem aquam ad eandem hæmorrhagiam propositum nobis est à Bertruccio Bononienti laudato in re medica viro tr. 5. sect. 1. c. 1. Qui vir & tr. 5. sect. 3. c. 2. in sessu aquæ frigida usque ad umbilicum prolapsum intestinum docuit reponi. Tollit & frigida singultus inopino affusa homini, qui insolenti ejus molestia torquetur, remedio felici; si credimus Ant. Guainerio com. de pass. stomachi c. 57. Quoniam autem nivalis aquæ meminimus, hæc insuper dicemus. Et ambustis affusa prodest, autore Rha-
Dolori denti-
tium aqua
nivalis.
Prolapso
intestino.
Singultui.
Ambustis.

Ad summam tam amplivaga varieque utilis est aqua sive calida sive frigida, ut Hippocrates & hujus maximus observator Celsus nil usitatus, nil celebrius omnibus in morborum curationibus habuerint. Atque hæc quidem dulcis sive potabilis aqua valet.

CAPUT IV.

De aquis aliis commissitiis.

Aquæ per-
mittitur o-
mnes exsic-
cant.

Aqua hor-
dei neque
exsiccan-
di facultate
caset.

Exsiccantium
quarun-
dam aqua-
rum com-
paratio &
gradus.

Thermæ
aquæ.

Oxyeratum.

Hydromeli.

Ocnomeli.

Vini aqua,
ardens di-
cta.

Lixivium.

Inflationi
artuum.

Vulneri for-
dido.

Vulneratis
nervis à

putredine
vindican-
dis.

Contusis
item Aqua

hordei per-
luendis

thoracis

trauf-

fossi vulne-
ribus com-
moda.

Lixivium &
aqua calcis

apta œde-
matis, em-

physiæ, em-

physiæ, em-

hydrocelæ,

podagriz,

arthritidi.

Ulcenibus
difficilibus.

Baptista

Porta.

Jacob.

Vecherius.

Sed de aquæ potabilis usibus ubi peroravimus, jam de aliis doctrinæ complemento differamus. *Has omnes exsiccare profectus est Galenus 1. de simpl. medic. facul. c. 6.* Itaque hordei aqua simpliciter non sic humectat, ut vulgus credit. Superat hanc longe aqua fabrorum & marina, quæ liquido exsiccat. 5. simpl. c. 2. atque ita, ut incorruptas carnes servare queat, Galeno auctore in l. 2. de nat. suc. His accedere proxime thermæ aquæ videntur, quæ salis aut aliorum fossilium infecturam à natura sunt nactæ, sicut & Hippocrati l. de humid. usu placet. Ab his oxyeratum est, præsertim acrius: sed hoc hydromeli valentius est, & hoc etiam œnomeli. Vinum vero exstillatum penetrabili virtute maximum est. Sed super omnia lixivium cinerum & aqua primæ calcis loturæ maxime strenuæ sunt exsiccandis humoribus. Porro lixivium ad inflationes artuum & musculorum probat Galenus 14. meth. c. 4. & ad sordes vulnorum abstergendas l. 2. ad Glauc. c. 8. & ad vindicandos à putredine vulneratos nervos 6. meth. c. 2. & ad contusos nervos etiam à putrefactione tuendos. l. 3. de comp. med. general. c. 2. His quidem omnibus ad ulcera, & ad tumores, atque abscessus apertos non apertosque utimur.

Hordei aqua celebratissimi usus est in proluendis vulneribus thoracis penetrantibus. Cui ad pleniorē abstersum saccharum immiscetur. Cui ad plenissimum vero adhuc & mel addimus; qua ad abscessuum sinus extergendos & ad oris ulcera fordida utimur.

Pituitosos, aquosos, ventosos, mistosque ex his materiis tumores, ad hæc podagricos, & arthriticos, & hoc genus omne, vulgari lixivio fullonum aut calcis aqua discutimus, Guidone, Gulielmo Rondeletio, ac Hieronymo Fabricio auctoribus. Galenus vero œdemata lixivio fovet l. 2. ad Glauc. c. III. Aqua autem lotæ calcis difficilia curatu ulcera madefacimus. Quod Jo. Baptista Porta in magia naturali & Jac. Vecherius in secretorum opere docuerunt. Idem ex ablutis, quæ exuruntur, medicamentis aqua valet. Etenim ex his aqua residua calidæ facultatis est Galeno l. XI. simpl. c. de ostreis.

Aqua

Aqua fabrorum adstrictoria atque exsiccatoria non prurum est: unde ad sedem prolapsam est adhibita l. de remed. parat. facil. Ad hæc adstringendis proserpentibus ulceribus convenit. Quare & ad malum mortuum ea usus est Guido tr. 6. doct. 2. c. 7.

Aqua maris ad incipientes gangrænas exerysipela transmutatas lavat Galenus 14. meth. curativæ cap. 3. provolutos vero anum & vulvam Celsus l. 6. c. 78. tit. proprio. Ad tentatos fluxione articulos ea utitur Oribasius lib. 10. collectan. c. 39. utitur quoque ea Celsus ad excrecentes fractorum ossium callos l. 8. c. 10. F. sed Paulus ad perniones l. 3. c. 79. & ad contusa l. 4. c. 29. & ad mydriasm Aëtius tetrab. 1. serm. 3. c. 52. & ad expressi-
onem oculi idem ibidem c. 55. Ad scabiem autem & pruritum marinam valere Q. Serenus Hexametæ medicinæ c. 9. testatur his verbis:

Pruritus autem salsos lavat humor aceti

Sive maris rapidi sudor.

Et Aurelianus *banc phthiriasi commendat l. 4. c. 2. uti ad pediculos oculorum Auctor libri de remed. parab. c. 12. Majus autem est, quod hydropi quaque parte discutiendæ ejusdem ex spongia vaporatus approbat idem Aurelianus l. 3. chrôn. c. 8. Et ad mordicantes affectus vesicæ encathismata, id est, insecus ex marina probavit ejusdem operis c. 4. Ad decutiendas adherentes gu-
læ hirudines gargarizandam marinam voluit auctor l. de remed. facil. parab. c. 21. Ad vermes ulceribus diluendos Azaravius tr. 13. c. 14. Ad prohibendas vero in coalitum palpebras recens dis-
sectas etiam esse usus marinam indicavit Albucasis l. 2. c. 18. qui eadem ad idem operæ usus est ibidem. Quod intelligens Jo-
annes Langius in epist. concisis scarificatione locis gangræna pre-
hensis marinam aquam aut sale infectam affundendam voluit. Ad
ulcera lavanda Et detergenda eam probavit Avicenna l. 4. sen. 4. tr. 3. c. 5. qui & ad sugillata eandem fecit valentem l. 2. tract. 2. c. 59. verum audi quæ de aqua maris Hippocrates l. de hu-
mid. usu scripta reliquit. Mare, inquit, pruriginosis, Et qui ab
acribus humoribus vellicantur, prodest, ut Et lavent Et foveant
ex calida. Aptum est puris. Bonum est Et ad attenuandum, Et ad
piscatorum ulcera; hæc enim neque suppurantur, si non vellices.
Et ad ulcera cuniculosa & depascentia proserpendo sedat, ac sistit,
veluti sal, salugo, nitrum.*

Aqua fabro-
rum usui
est. Sedi
prolapsæ.
Proserpen-
tibus ulceri-
bus. Malo
mortuo.
Aqua mari-
na Gangræ-
nis incipi-
entibus.
Erysipelis
jam live-
scentibus.
Prolapso
ano & vul-
væ articulis
fluxione
teutatis.
Excrecenti-
bus callis.
Pernioni-
bus. Con-
tusis. My-
driasi sive
ampliata
pupillæ.
Scabiei.
Pruriginii.
Phthiriasi.
Hydropti.
Mordicanti
affectui ve-
sicæ.
Hirudini re-
figendæ.
Vermibus
ulcerum.
Prohibendu
à coalitu
palpebris.
Sectis jam
gangrænis.
Ulceribus.
lavandis
Sugillatis.
Prurigi-
niosis.
Puris ulceri-
bus Atte-
nuando.
Ulceribus
cuniculosis
& depa-
scentibus.

Aquæ ther-
males.

Teredini.
Ossibus vi-
tatis ex-
pellendis.

Aquæ thermales, præcipuè quæ ferream ac magneticam, naphtheam aut bitumineam scaturiginem, aut misturam tincturamve referunt; omnes curandis teredinosis ossibus atque his vitatis expellendis sunt accommodatæ, certis quoque partibus benefaciendi prærogativa gaudentes. Sed de his lege Andreae Baccii opus de thermis.

CAPUT V.

De Vino.

Ulcerebus
medendis &
perluendis.

Ulcerebus
humidis.

Repellendo.
Herpeticis
corrodenti-
busque viti-
is, item-
que dysepu-
lotis.

Prolapsis a-
no & vul-
væ.

Coercenda
fluxioni.

Expurgan-
dis auribus.

Doloribus
levandis.

Podagrz.
Arthritidi.

Succedit post aquam de vino dici; cujus magna laus est in *Sulceribus medendis*, indicante luculenter hanc rem Hippocrate initio de ulcer. per id: *Ulcerata omnia humectare non oportet, nisi vino*. Confirmat autem Galenus in 3. de meth. med. c. 4. his verbis: *vinum igitur omnis ulceris, quæ ulcus est, optimum est medicamentum*. Ad ulcus vero humidum plurimum commendatum est ab eodem 4. meth. c. 2. Et ad vulnera diuturna commodum est dulce vinum assidue adhibitum, inquit Hippocrates l. de humid. usu. In universum vero lavat ulcus vino Galenus l. 2. art. cur. ad Glauc. c. 1. Et Celsus excisum hoc genus vino ex spongia curat. l. 7. c. 2. F. Nimirum quod lenit 3. de compos. med. per loc. c. 1. Ita austerum atque acerbum propterea quod adstringit comm. 2. aph. 20. & l. de hum. usu num. 9. frigidumque est 3. de comp. med. per loc. c. 2. Repellit etiam ... meth. c. 7. Convenit necessario corrodentibus herpeticisque vitiis 2. ad Glauc. 20. item & dysepulosis. Convenit & prolapsis, utpote ano vel vulvæ; sicuti facere consuevit Celsus l. 6. c. 18. Quo vino austero in lana pro fluxione coercenda vult utendum Galenus in 2. de art. curat. ad Glauc. c. 2. Nihilominus vis expurgatoria vino non desideratur: quod aures expurgare scribit auctor l. de cathart. Ad dolores vero levandos non parum proficuum est vinum. Pro mitigando enim valentes habere vires dicebat Galenus 14. meth. m. c. 7. Quamobrem & oculos inter cætera quædam levare scripsit Hippocrates l. 6. aph. 31. Credo equidem per narcosin ex sulphurea aliqua portione, quam ei Chymistæ attribuant. Quare & dentibus dolore levandis illud ore continendum vult Celsus l. 7. c. 12. Externis etiam medicamentis podagricorum & arthriticorum non inutiliter admiscetur; sicut traditum est 4. de sanit. tuen. c. 8.

Ex

Ex vino collyrium aspritudinibus accommodatum fecit Galenus 4. de comp. med. per loc. c. 1. ex passo vero & sycite i. e. passis uvis & ficibus confecto vino, tonsillis & columellæ paravit l. 6. de comp. med. local. c. 3.

Post hæc ad fracta tam utiles sunt ex vino tinctæ fasciæ, ut nihil his frequentius habeat Hippocrates l. de fract. toto 3. Factum autem id propterea, quod repellit; ut comm. 3. de fract. tex. 3. Galenus ostendit. Quin etiam glutinare videtur. Quæ causa est, quod in fracto osse capitis hoc loco cavisse auctorem certum est detecto jam osse. Nos vero ad obducendum cicatrice ulcus, quod sanescere coepit, eo utimur; approbante illud vulgo, quod ore protritum habet: occalescere per vinum ulceræ. Illud autem eo amplius fiet, si austerum sit illud, & maxime rubrum: quale ad adstringendum & reprimendum & ad plagas cruentas cogendum cumprimis est laudatum ab Hippocrate l. de ulcer. & à Galeno sexcentis fere locis.

Hî quidem atque alii, quos recensere non licet omnes, vini sunt usus in re chirurgica.

CAPUT VI.

De Aceto.

Vino proximum est acetum: quod refrigerandi, exsiccandi, reprimendi, incidendi, discutiendi, absorbendi, adstringendi, putrilaginem sistendi, medelas in profundum provehendi, dolores sopiendi, atque alia plura commoda inducendi usibus valet. Quæ facultates omnes cum oxycrato insint explicatæ posterius; non est, quod hic eas inculcemus & duplici legentes labore gravemus.

Aceto gargarizatus ulceribus oris putridis aptus est usu bonorum & Avicennæ in l. 2. tract. 2. c. 77. quo loco peculiariter aceti facultates proposuit. Aceto madentem pannum, ne inflammatione proximæ partes concitentur, ulceribus imponit Hippocrates l. de ulc. & circa luxatos articulos Celsus l. 8. c. xi. Quamquam hydreleum legendum utendumque velint Tagaultius & Fuchsius cum aceti momento commistum. Idem Celsus ulcera innocenter aceto comprimi dicit l. 4. c. 4. §. de diff. spirandi. Aceto dentes male gingivis hærentes firmat idem Celsus l. 6.

Hæmorrhagiz.

Ulceri ex gangræna residuo cicatrice obducendo.
Callis.
Scarificatis jam locis.
Gravis sanguinis dissolvendis.
Ecchymomatis generum.
Hordacolis.

Gravi auditui.
Doleantibus auribus.
Bullis ab exussu inhibendis.
Recisæ columellæ.
Scirrhus molliendo.
Doloribus partium.

Historia.

c. 13. & inflammatas levat Rhazes. Aceto sanguinem supprimit Celsus gingivis incis l. 7. c. 12. & incisa cute capitis l. 8. c. 4. & excisis scroti membranis l. 7. c. 19. sub F. & exciso ad calculum eximendum perinæo l. 7. c. 26. §. de curatione post evulsum calculum. Simpliciter autem omnem sanguinem aceto supprimit idem auctor l. 4. c. 4. & l. 5. c. 26. §. 18. qui inscriptus est de profusione sanguinis, professus vehemens illud ad sanguinem supprimendum esse. Lib. vero 8. c. 4. præterquam in cutem capitis profundentem sanguinem, etiam in membranam id infudit. Albucasis item lib. 2. cap. 34. exsectum jam linguæ vinculum non alio quam aceto diluit. Et cui calculus vesica exsectus, hic sedeat in acri aceto, vult Antylus apud Rasin x. Continentis. Erysipelas & herpes aceto reprimit Avicenna l. 2. tract. 2. c. 77. Aceto etiam ex spongia cicatricem evigilat ulceri ex gangræna residuo Celsus l. 7. c. 37. Et ipso etiam ad exciscandam, ut videtur, fissi calvariæ ossis cariem; ne meninges inquinet, utitur idem c. 4. l. 8. Aceto exest callos l. 5. c. 28. §. 11. qui est de fistulis. Scarificata jam loca ex acri aceto diluit Hippocrates l. de ulcer. Aceto grumos ulcerum dissolvit idem l. de humid. usu. 5. & lib. de ulc. Partibus scalpro exasperatis panniculos aceto incoctos laudat Avicenna l. 3. fen. 4. tr. 1. c. 7. Idem laudat & Aëtius tetr. 4. ser. 2. c. 26. & Galenus l. 4. de medic. local. cap. 8. & lib. 5. ejusdem operis cap. 9. & lib. de remed. paratu facil. cap. 10. fine. Tumores circum oculos ex istus factos aceto dissipare & hordacolum discutere confidit Avicenna l. 3. fen. 3. tr. 3. c. 19. Immo & sugillata & incipientes phlegmonas ab eo dissipari, ambusta reprimi, & vulnera ne in abscessum abeant conservari, scripsit l. 2. tr. 2. c. 77. Eodem Auctor libri de remed. parab. gravem auditum emendat. Et eodem dolentes aures levat Aurelianus l. 2. tard. pass. c. 3. f. Aceto bullas ambustis inhibere docet Guido tract. 6. doct. 1. c. 6. Ad recisam columellam acetum cum alumine continuo adhibet Savanarola tr. 6. cap. 9. rubr. 6. Aceto vaporato, qui super candentes filices aut molares lapides recipitur, scirrhus dissipamus vulgato remedio: quemadmodum ex bonis auctoribus in Pyrotechnia descripsimus. Ad dolores quoque partium finiendos utilissimum acetum ex eo comperimus, quod M. Agrippa, ut est apud Plinium l. 23. c. 1. gravissimo pedum dolore tentatus demersis in acetum calidum cruribus evasit.

Sed quæ Hippocrates *l. de humid. usu sapienter de aceto* professus est, non debemus hic silere. *Acetum*, inquit, *ad corpus* & *ad articulos simile est mari*, & *potentius ad perfundendum*, & *ad fomentum*, & *ad ulcera*, recens *vulneratis*, & *ad sanguinis grumos*, ubi *nigredines sunt in pudendis*. Collutio est *ad aures* & *ad dentes*. Calido autem hæc fiunt & alia, sed ex tempore conjecturam facere oportet. Eliquat velut sal, & ut alia, quæ impetigini, lepris & vitiliginibus conducunt, affusum ad calidum solem. Maxime vero conducit unguibus leprosis. Superat enim post tempus. Verrucas formicarias attenuat, & sordes in auribus sanat. Mollit autem & corpus, & multos alios locos, si non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit & ad podagram, si non corpus vulneraretur. Eadem etiam fæx aceti facit.

Hippocr. de
aceto.

Acetum achoribus & œdematis utile est. Fæx autem ejus *mamas nimio lacte turgentes reprimi*; si Fallopio credimus in *l. 1. operis secretorum* hoc dictanti. Verum enimvero, quod mirum plerisque sit, aceto ad *parotidas suppurandas* utitur *Apsyrthus Hierocles l. 1. veterin. c. 21.* & ad *strumas* idem *Apsyrthus & Hierocles c. 20.* Mihi quidem hæc interpretanti extenuatio verius quam suppuratio iusta auris dicitur. Delet & rubras maculas & guttam rosaceam, A. Paræo teste *l. 25. c. 45.* Item residuas abolet impetigines: quod in sodali quadam D. Francisci cœnobii Iesu Neapoli sorore vocata *Pacifica Carmineana* primum cognovi. Ad extremum odore efficax est acetum adeo, ut Razes in febribus æstate flagrante parietes conclavis obvelet linteis aceto madidis.

Achoribus
& œdematis.
Mammis lacte turgentibus.
Parotidis.
Strumis.

Guttæ rosaceæ.
Impetiginibus.

Febribus.

CAPUT VII.

De Musto.

Hujus quidem medicamenti etiam si permulti usus esse possint: nihilominus perpauca sunt exempla. Illud autem unum singulare, cum ad residuas fracturæ ossium duritias illud Chirurgiæ parvæ F. ac podagris *tr. 6. doct. 1. c. 1.* proposuit Guido. Stupidis vero artubus musti remedium sub vindemiis approbat Gulielmus Rondeletius *l. 1. cur morb. c. 34.* Ex hoc quoque balneum ad digerendum fieri licere meminit Andreas Baccius in opere de thermis.

Residuis fracturæ ossium duritiis.
Podagris.
Stupidis artubus.
Digerendis crassis humoribus.

CAPUT

CAPUT VIII.

De Sapa, vel Defruto.

Nervis nu-
datis.
Contusis
musculis.

Auribus in-
flammati-
s. Digerendo
sanguini in
ganglænis.

Hepsema Græci vocant, nos coctum vinum. Quo aqua cali-
da tepesfacto nervos ex ictu nudatos tractat Galenus. Ad con-
tusos vero ex ictu musculos l. 14. meth. c. 7. & 6. de morb. vul.
6. tex. 5. Similiter & Avicenna l. 4. fen. 4. tr. 4. c. 2. & 3.
sanescientes nervorum plagas vino cocto adhibito fovet, & his pu-
trescentibus trochiscos Andronis imponendos non nisi cocto vino di-
luit. Aures vero inflammatione dolentes Alexander Trallianus l.
2. sui operis c. 2. Nos vulgo ad digerendum refrigeratum sangui-
nem incipientibus jam gangrænis in cataplasmatibus admiscere
consuevimus. Quod credo deductum à citato 6. epid. ubi he-
psema corroderes acrimonias temperat Galenus.

CAPUT IX.

De Lacte.

Inflamma-
tionibus.

Oculis, au-
ribus, coli,
& hoc ge-
nus parti-
bus inflam-
matione do-
lentibus.

Hypopiti,
Ulcis ulce-
ratis.
Ulcibus &
phlegmonis
sedis & pu-
dendorum
&c.

Lac ex omnibus humidis temperatissimum & sensu tangenti-
um equabilissimum ac propterea anodynum ad inflammatoria
quæcunque vitia primum est; nisi sordes aut putredo aliud
quærat. Commendatum à Galeno x. simpl. propterea, quod
ab affusu adhæret non aliter, quam pinguis & cerata ex oleo elo-
to ceraque confecta. Partibus omnibus convenit, præcipue ocu-
lis, auribus, coli, vesicæ, partibusque omnibus calida quarvis af-
fectione dolentibus. Podagræ, erysipelæ, igni sacro non inutiliter
usitatum. Quibus postremis rite medendis, & cum rosaceo,
loto præsertim, sæpissime commisceri solitum est. Ad hypopia
etiam & hyposphagmata proposuit Galenus l. x. simpl. & ad u-
teros ulceratos, & ad ulcera sedis præ acrimonia dolorem in-
ferentia; item ad ejus phlegmonas & ad plicas, quæ intume-
scentes fiunt postmodum condylomata. Sic & ad ulcera pudendorum
eo utitur, & ad omnia, quæ leniri postulant, sive ob phlegmonem,
sive ob morsum sive ob malignitatem. Eapropter & cancræ ap-
plicat ulceribus medicamentis anodynis commixtum. Ore con-
tentum, inquit, collutum, gargarizatum, vel maxime phlegmonas
ejusdem mitigat: quemadmodum tonsillas, & columellam, &
anti-

antiadas phlegmone affectas, ac proinde synanchen ac parasynanchen. Sic Galenus. Sed Aurelianus ad *dentes dolore levandos lac asinum* proposuit l. 3. *chron. c. 4* At auctor l. *de rem. fac. parab. ad Solonem*, gingivas semicorrasas lacte asinae colluit. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utilissime, Plinius l. 28. c. 9. Sed *dysenteriae ulceri*, ad quod curandum nonnunquam & chirurgicus accitur, lac acidum, quod sit lacte per noctem serenam in aëre deposito, ac deinde ebutyrato, lapidibus ignitis ter quaterve ustulatum probat Jac. Sylvius in *practica methodo c. de dysenteria*. Præter inflammationem autem atque ulcera & cicatrices fœdas abstergere illitum lac tradidit Avicenna l. 2. tr. 2. c. 442. Qui & de privato quarundam pecudum lacte docuit, lacte asini buccis utrisque diductis labantes dentes firmari, laxatas humoris vitio gingivas adstringi. Quod maxime tum confidas eventurum, si medicatum ignito ferramento lac fuerit. Lactē vero camelarum recenter fœtarum dicit hæmorrhoidas juvari, atque eo inducto super phlegmonas ani & ulceribus bujus, superque phlegmonas femorum & horum ulceribus, sedari dolorum acerbiteratem. Ulceribus vesicæ & pudendorum utilis est etiam lactis medicina Baricello c. 3. de sero. Ad ulcera quoque intestini primi diluenda ac glutinanda lac caprillum aut bubulum cum lycii terre Samiæ & amyli triti cuminive ptissanæ q. s. per clysterem injicit Oribasius l. 8. c. 23.

Ganerosus
ulceribus.
Tonsillis &
columellæ.
Dentibus
dolore levandis.
Gingivis
semicorrasis.
Lac acidum
ut paretur.

CAPUT X.

De Sero.

Serum extergendi potestatem habet. Quare si quis ulcera, quæ sanie infestantur acri, vice aquæ hoc colluat, optime sanificerit. Præterea quæcunque medicamenta digerere solent echymomata & livores, ea præstat sero quam aqua diluere. Sic etiam eo utimur ad sugillata & hyposphagmata, peculiaribus ad hæc medicamentis admiscentes. At caseosum illud & crassum ipsius lactis magis illitum adhæret, & eo nomine acrimoniam retundit magis. Hæc ex Galeno l. x. simpl. c. isto: cui consentit in integrum Aëtius l. 1. ser. 2. c. 96.

Virulentis
ulceribus
Echymomatis &
livoribus.
Sugillatis.
Hyposphagmatibus.

E Neotericis ad oculorum ulcera serum, aut serosum lac laudavit Jac. Hollerius Perioche 4. ad libros Galeni de comp. medic.

Oculorum
ulceribus.

Intestinis exulceratis. *secund. locum. Ulcera intestinorum sero saccharato diluit Baracellus l. 3. de sero.*

CAPUT XI.

De Melle.

Ulcerebus expurgandis,

Mel ulcera expurgat optime Celso teste l. v. c. 26. & ad exustas marcoris corrigendi gratia gingivas id illinit lib. 7. c. 12.

Odontalgia.

Mel quoque simplex eum invenit usum, ut in ovi testa calefactum dolenti denti per tiltum applicetur. Ita quidem Rolandus atque Rogerius in chirurgia sub eo capite.

CAPUT XII.

De Oleo.

Auribus inflammatis.

Oleum universim anodynum est: quapropter inflammatis dolentibusque auribus utiliter instillatur, simplex, quidem ab Alexandro l. 2. c. 2. cum aqua vero commistum à Galeno l. 3. de comp. med. local. c. 1. prope F.

Doloribus universis.

Similiter ad dolentium locorum fomenta frequentissimum est adeo, ut exempla plus suppetant, quam recitanda sint. Quod cognovit etiam Pindarus *Pyth. ode 4.* ubi dixit: *Oleum remedium adversus duros dolores esse. Ad ulcera vero lenienda non mediocriter facit; ut scriptum reliquit Galenus 2. simpl. & lib. 3. de fracturis comm. 2. Insecto oris uteri abscessu, præcavendæ credo inflammationi, ad pecten & lumbos eo in lana usus est Aëtius ser. 16. c. 86. Ad frictiones quoque celebris erat ejus usus veteribus; testantibus certe omnibus, qui de frictione scripsere.*

*Sanguini fluido red-
dendo.
Hirudinibus
alliciendis.
Auribus à
refrigera-
tione de-
fendendis.*

Oleo in venæ secturam instillato sanguinem fluidum reddit Galenus l. 2. de comp. med. local. Oleo post hirudinum exsuctum illinendum locum vult Oribasius l. de hirud. & cucurb. c. 21. & hunc sequutus Vidijs l. 2. chir. c. 9. Cujus rei gratia & phlebotomum eo illiniunt nostro tempore ejus secturæ ministri. Defendendis quoque auribus, ne refrigerentur in capitis irrigatu faciundo, idem instillat Oribasius l. 9. collect. c. 23. qui idem author lib. 10. ejusdem operis c. 21. alium ejus tradit usum.

sectæ

sectæ venæ ecchymosim & grumum sanguinis, qui ex angustiori plaga contingere solet, *oleum cum amurca* tum *oleo puro* atque aliis omnibus præfert Albucasis lib. 2. *chirurg. c. 97.*

Ad dolorem ic̃ti nervi leniendum olivum etiam laudavit Averrhoës l. 7. *colliget c. 3.* Sed *calidum hoc ad non detectum nervi corpus* præcise præcipit; quando si carne aut cute liber ac nudus exster idem; adversantem huic substantiæ liquorem habeto, atque ab eo abstineto; nisi doloris acerbitas te cogat.

ic̃tis nervis
sed cum
cautela.

Ad maturandos etiam crudos exteriorum partium abscessus commodissimum olei stillicidium experimento didicimus; propositum aliquando à Joanne Baptista Cortesio professore Messanenfi clarissimo in D. Ferdinando Carracciolo Principe Maidenfi.

Maturandia
abscessibus.

Sed *ad tergendum prohibendumque viscidorum medicaminum adhaesum* manibus atque aliis partibus, *oleo inter operas* utuntur chirurgi, itemque *ad fortium medicamentorum exsolutionem*, ut traditur 1. de comp. med. local. c. 2.

Viscidorum
adhaesui
prohibende
atque ter-
gendo.

Lubricitate servit oleum, ut transcurrere manus operatrix facile queat. Ita quidem Paulus l. 6. c. 115. *F. instaurando luxato cubito*, post aliquem ægrotantis & ministrorum apparatus postque deligatum, agentis medici manum prius oleo jussit tingendum.

Luxatis.

Oleum ambustis recens partibus abunde affusum magno esse remedio perhibet Prosper Alpinus l. 2. de medic. Ægypt. c. 3.

Ambustis.

Illud etiam ad necandas bestialas, quæ in aures se condidere, usitandum vult Jo. Heurnius l. de morbis aurium c. 8.

Haecenus olei puri plurimos usus audisti, nunc cum insectu aliquo parati rationem unam memorabo, quæ pro multis valere poterit in re vulneraria. Propositum autem medicamentum est à primo Raymundo Minderero in l. de medicina militari c. 9. apud Petronii Arbitri Scholiasten novissimum.

Vermibus
in aures
illapsis.

CAPUT XIII.

De humidorum misturis, & primum de Oxycrato.

Humidorum mixture chirurgicos in usus venientes sunt complures; quæ singulatim omnes breviter exponemus primas ordine facturi mellis compositionis. Quam factum

Feæoris vul-
neribus ab-
luendis.

cum melle melicraton dixere Græci, nos vero *mulsam*. Ex hac *plagas pectoris in vacuum penetrantes perlui*mus ex Galeni doctrina in v. *meth. med. c. 8*. Universum vero magis *vulnus* ex hoc & *oxycrato* multoque abluit 2. *art. cur. ad Glauç. c. 2*.

Ambustis.

Ulceribus
agglutinan-
dis.

Epiphoris
& xerop-
thalmiæ.
Sanguinis
eruptioni-
bus.

Ulceri hu-
mido.

Columellæ
inflammata
æque
exulcerata.

Herpeti.

Diruptæ an-
ginæ.

Contusis.

Oedematis.

Herniis.

Calidis in-
fluxibus in-
tercipien-
dis.

Sed *oxycratum* privatim omne cum leni terra commistum *ambustorum* peculiare remedium facit Galenus, sic, ut *venientes ab igne bullas prohibeat*, l. 9. *simpl. tit. de terra Samia*. Cæterum aliorum *ulcerum agglutinandorum gratia* probat idem l. 1. *simpl. c. 33*. Eodem fovet *oculos epiphora* & *arida lippitudine exasperatos* Paulus l. 3. c. 22. & Avicenna l. 3. *fen. 3. tr. 1. c. 9*. Qui Paulus l. 6. c. 34. ad *compescendum in abscessibus dissectis sanguinem* idem adhibet, ut & auctor l. *de remed. parat. facilib.* & auctor *Introductionis c. 13* & Albucasis l. 2. c. x. qui & eodem *sestæarum amygdalarum plagam diluit* l. 2. c. 3. 6. Galenus vero & eodem *ulcus humidum lavat* 4. *meth. med. c. 2*. *tonsillas vero & columellam inflammatas* & *exulceratas* procurat. l. 6. *de comp. med. local. c. 3*. & *herpetem* 2. *ad Glauç. 2*. Quo similiter *diruptam anginam ex gargarismo diluunt* pragmatici scriptores omnes, ex quibus Ambrosius Paræus idem ad *contusa* adhibet l. xi. c. 7. sumens ex Galeno, qui l. 4. *pharm. local. c. 8*. *simplici aceto* usus est ad *oculos sugillatos*. *Oxycraton* etiam ad *oedemata* infundit Galenus l. 14. *meth. c. 14*. Et ad *hernias puerorum spongiam ex hoc* adhibet Rasis in l. *de ægr. puer. cap. 22*.

Ita quidem hi. Nos illud usu quotidiano accipimus *humidorum calidorum influxibus* intercipiendis; sive quidem *inflammatas jam sponte naturæ sive ex ictu aut violatu quocunque partes curemus*, sive *futuris eventibus provideamus & occurramus*.

CAPUT XIV.

De Oxalme sive Muria.

Oris cancro.
Pterygio.
Pediculis.
Sironibus
manuum.

Sed *muriam* aut *oxalmen*, quæ *resoluti salis* est *acetum*, infundit *oris cancro* Cornelius. *Pterygio detracto* infundit Aëtius *tetr. 1. ser. 3. c. 58*. & ad *pediculos eam* adhibet c. 65. (ex quo viro discens fortasse Rondeletius l. 1. *prax. c. 3*. *sirones manuum* sic curat:) & ad *hypopia* *tetr. 4. ser. 4. c. 29*. & seq. *Muria crassa calidæ aquæ commissa pedum intertrimenta, scissu-*

ras & perniones sanat Auctor libri de remed. fac. parab. c. 203. In erysipela ad gangrenam transmigrante Galenus utitur l. 14. meth. med. c. 3. & in 5. remed. local. c. 1. acri muria sugillata dissipat. Aëtiis vero muriam sedi puerorum provolutæ adhibet 4. c. 24. Aurelianus phtiriasi l. 4. chron. cap. 2. Ad ulcera putrida adhibent Galenus & alii. Post extractos dentes Albucasis l. 2. c. 30. Ad grumos vero sanguinis exsolvendos etiam aquam & sale commiscet Albucasis l. 2. c. 60. Quod imitatus est Johannes Riolanus in chirurgia cap. de carbunculo, ne scilicet effusus scarificatione sanguis grumescat. Ad sanguisugam è gula repellendam, muriam ebibendam aut gargarizandam vult Avicenna l. 3. sen. 9. tract. 1. c. 7. E recentioribus vero nostris Bernardus Penotus ita de oxalme l. de med. chym. c. isto scribit: Valet contra viperarum, araneorum, serpentum, canum morsus, herpetas, exedentia ulcera. Item vulnera cruore manantia obstruit. Exempto ramice caliculo vesicæ illico infunde oxalmen. Item contra vulnera putrescentia, porrigines & ulcera capitis, lichenas, omnesque malas & fluentes scabies &c. Ad hæc ambustis corporis locis empyreuma, id est, ignis vim extrahi muria scriptum est ab Aetio tetrab. 4. serm. 2. c. 26. & Josepho Quercetano in Sclopetario cap. 6. Muriam Avicenna lib. 2. tr. 2. cap. 424. proficuum dixit ulceribus putridis. Confecta ex piscibus atro sale conditis, ulceribus adversatur fraudulentis. Collyrium ex ea prohibet pustulas, quæ ex variolarum affectu proveniunt oculis.

Hypopiis.
Inten-
mentis &
scissuris pe-
dum.
Erysipelis
in gan-
grenam
transmi-
grantibus.
Sagillatis.
Sedi puero-
rum prolap-
sa.
Phtiriasi.
Ulceribus
putridis.
Extractis
dentibus.
Grumis san-
guinis ex-
solvendis.
Miridini
refrigenda.
Demorsibus
sciarum.
Herperibus
ethiomenis.
Sanguini si-
stendo.
Vulneribus
putrescenti-
bus.
Ulceribus
capitis.
Lichenibus.
Scabiei.
Ambustis.
Pustulis va-
riolarum in
oculis.

CAPUT XV.

De Melicrato sive Mulsæ.

Melicrati seu mulsæ usus discrete satis exposuit Alexander Trallianus l. 2. c. de mulsæ his verbis: De mulsæ quoque mentionem facere duxi necessarium, ut ex qua magnos longo tem-
poris usu & experientia successus sim expertus. Nam ulcera sor-
dida & præsertim maligna, carbunculorumque naturam referentia, hac etiam sola persanasse scio. Item eos, qui pus jam in alio con-
gregarant, & immodice dolebant: nec non illos, qui in fiderati-
onem, quam Græci σφακελὸν dicunt, inciderant. Ad hæc ubi
viscosi humores aut crassiores constricti vel impacti erant. Ignoro
autem, an quis medicamentum hoc præclarior, aut efficacior, aut
blan-

Ulceribus
sordidis &
malignis.
Sphacelo.

Oculorum
vitii.

Lippitudi-
bus.

Auribus
ulceratis.

blandius invenerit. Præcipue vero valet etiam, in quibus multa pituita crassior oculis innascitur: nam præterquam quod ipsam purgat & sine dolore eluit, non finit eam rursus procreari. Præstat hac uti, quam spongia continue palpebram madere, ut quæ exasperet doloremque faciat. Novi enim lippitudines ex crassiore pituita ortas etiam nullum prorsus collyrium admisisse; mulsam vero solam ipsis gratam fuisse ac collyrii usum abunde satis explevisse.

Sordidis ve-
sicæ ulceri-
bus.

Sectæ ad
hypopium
extrahen-
dum corneæ.

Mulsæ usum particularia sunt exempla hæc. In detectam ex plaga capitis membranam Eudemus & chirurgi veteres oxymel effundebant 6. meth. c. 6. Ad diluendam saniei crassitudinem, quæ in sectis empyicis reperitur, mulsam in cavitatem immittit Galenus v. meth. c. 8. In aures ulceratas hanc infundit idem Galenus l. 3. de med. local. c. 1. tit. illo. Atque etiam in aures, è quibus cum molimine sunt extracta quæpiam, eandem instillat Alexander l. c. 3. F. Parotidem ex ea diluendam vult Aëtius l. 2. ser. 4. c. 25. Ad sordida atescæ ulcera per clysterem immittit Aurelianus l. v. chron. c. 8. Ad sectam vero corneam sub hypopii vitio destillat eandem Albucasis l. 2. c. 22. qui & ad injectiones abditis sinibus faciendas hanc capit l. 20. c. 90. Ad ulcera vero interiorum auricularum infundit Heurnius l. de morbis aurium c. 8.

CAPUT XVI.

De Galactomelite.

Sordidis ve-
sicæ ulceri-
bus.
Utræq; sedi.

Galactomeli, i. e. commistum lacti mel, in sordida vesicæ Ulcera jubet infundendum per clysterem Aurelianus l. v. chron. c. 8. Leonidas vero apud Aëtium l. 14. cap. 2. & 8. usam sedem non alio medicamento tractat.

Universum igitur nobis & ad oris gutturisque impura sed inflammationi obnoxia, & ad alia hujusmodi, quæ memorare non oportet, ulcera eo licebit uti.

CAPUT XVII.

De Oxymelite, Hydromelite, Rhodomelite, Omphacomelite.

Longe plures in medicina corporis interioris quam exterioris usus nacta sunt oxymeli & hydromeli: tamen hunc utriusque locum vacuum non relinquam.

Costum cum aceto mel impetiginem curat: quod Avicenna docuit l. 2. tr. 2. c. 497. quo eodem & sugillata deleri tradiderat. Impetigini.
sugillatis.
c. 76.

Hydromeli in saniosas auriculas instillat Razes l. 9. ad Mansorem c. isto. Saniosas auriculis.

Sed rhodomeli tum ad vulnera tum ad ulcera repurganda, tum per se tum etiam cum bordeacea farina usitatissimum medicamentum est nostris. Pro isto vero syrupo dosis, ut leves ubi oportet medeatur, uti consuevit Petrus Pigræus l. chirurgiæ c. 3. & 4. Vulneribus
& ulceribus.
repurgandis.

Omphacomeli ad usta loca, quod repellas empyreuma, & putredinem arceat, & crustam detrahat, imponit Paulus l. 6. c. 66.

CAPUT XVIII.

De Eleomelite.

Eleomeli i. e. mel & oleum commista, purulentis & graviter dolentibus auribus instillat auctor l. de remed. fac. parab. ad Solonem. c. x. Aurium
dolori.

Eleomeli ad cerebri membranam nunc primum detectam ex panniculo imponit Gulielmus Placentinus, referente Nicolao Florentino in ser. 7. tract. 4. sum. 2. c. 54. Idem quoque moris retinuit Guido Cauliacus, & qui hunc sequitur Petrus Pigræus l. 3. chir. c. 9. Esto autem volunt mel dupla portione. Pro melle vero alii, referente Pigræo, syrupum de infusione rosarum rubrarum immaturarum admiscunt. Detectæ cerebri membra.

CAPUT XIX.

De Lymphato Vino.

Refrigerato
elapso intestino.

Aquatum vinum permittas eas facultates obtinet, quas & simplices suæ materiæ. Ejus in præsentī illud succurrit exemplum, quod dedit Albucasis, cum infrigidatum elapsum intestinum tum ex aqua tum ex vino per spongiam fovit, l. 2. c. 82.

CAPUT XX.

De Oenomelite.

Vulneribus
in cavitatem
penetrantibus.
Gangrænz
vulneris.

Scabris oculis.
Tonsillis.
Parulidibus.

Auribus purulentis.
Ulcerebus
detergendis.

Anginz disruptæ.
Hydrocephalo.

Sed œnomeli cur ab usu desierit, plane nescio; quando magis sane momenti ad detergenda penetrantia cuncta in cavitatem ulcera scimus esse. Usa autem hoc fuit omnis antiquitas. Et Celsus quidem cancerum, ab aliis dictam gangrænam, vulnerei supervenientem non alio diluit l. 7. c. 27. & ad scabros oculos id adhibet l. 6. c. 6. tit. illius rei proprio, & ad tonsillas l. eod. c. x. & ad paradontidas, i. e. juxta dentes gingivarum tubercula dolentia, ibid. cap. 13. Ad aures vero sordidas eluendas eodem usus est ibid. c. 7. Nam & carnis induetorium & expurgatorium expressis verbis fecerat idem Celsus l. 7. c. 3. & l. 5. c. 28. §. 11. qui est de fistulis. Avicenna vero l. 4. fen. 4. tr. 3. c. 5. ad ulcera quælibet detergenda probavit. Ex nostris vero Guido tract. 3. doct. 2. c. 5. idem ad vulnera thoracis penetrantia, & ad purulentas aures infundit tr. 2. doc. 2. c. 2. & ad angine ruptum abscessum eod. tract. c. 3. Ad hydrocephalum quoque sectum Albucasis l. 2. c. 1. embrochas ex eodem conficiendas ad quinque dies voluit: ad sinus vero cum lixivio cinerum l. 2. cap. 90.

CAPUT XXI.

De Oenelæo.

Suppuratis.

Oenelæum in thoracis cavitatem, quæ jam ad evacuandum empyema pertusa fuit, per fistulam infundit à die decimo Hippocrates l. de int. affect. n. 25. ne pulmo imtemperatum exter-

exterius sentiret. Et in suppuratam peripneumoniam per fistulam id quoque infundit l. 2. de morb. n. 44. ne pulmo à pure humectari solitus de repente resicceretur.

Oenelæum ad leniendam doloris acerbiteriam in lana molli capta capit idem Hippocrates l. de ulc. n. 16. quem sequitur Avicenna l. 1. fen. 3. c. 23. Senex tumores ex deligatu sic curat 2. de fract. tex. 72. Celsus l. 8. c. x. inter omnes laxatorum reponendorum observationes fascias, quæ fractis ossibus accommodantur, eodem intingit, sicut & linamenta l. eod. & capite. Sed l. 7. c. 29. F. in vulvam mulieris, è qua fœtus mortuus extractus est, immittit: eodemque in aliis plurimis fracturarum casibus utitur passim eodem opere. Quem quidem vulgatum suo fœculo usum fuisse testatus est Columella l. 7. c. 5. Nervosis quoque dissectis partibus, & si hyems fuerit, convenit *œnelæum* calidum Paulo teste l. 6. c. 34. simpliciter vero frigidum in aliis omnibus. Ad fracta vero simpliciter id laudavit Galenus 3. de med. gener. c. 2. & introduit. c. ult. Paulus l. 4. c. 44. ulceribus proserpentibus & phagedænis jam acri medicamento tractatis ex duplicato linteo adhibet. Abscessibus desectis infundit Aëtius l. 4. ser. 2. cap. 32..

Et in vesicis bubulis semiplenis vesicæ inflammationem causanti adhibet l. 3. ser. 3. c. 26. Scabros oculos levare melle atque vino scripsit Celsus l. 6. c. 6. §. ad oculos scabros. Fronti propter epiphoras hypostathismo desectæ primum ex *œnelæo* medetur Albucasis l. 2. c. 4. Qui idem factitavit & aperto aneurismati l. 2. c. 49. & apertis varicibus l. 2. c. 92. & sectæ ad calculum educendum vesicæ l. eod. c. 60. & punctæ hydrocelæ l. eod. c. 62. Paucas igitur insecturas partium videris, quibus dolore levandis & ab inflammatione tuendis propositum ab hoc viro *œnelæum* non reperias. Similiter autem Hippocrates fecit; qui l. 1. de morb. in suppuratæ pulmonis secturam *œnelæum* injicit per fistulam.

Hætenus credideram exposuisse cunctas *œnelæi* utilitates. Verum quid eam, quæ vulneribus ac plagis recentibus est singularis, imprudens præterii, nec primam omnium posui, quæ pretii dignitate præve omnibus potest? Cum autem hoc ad vulnera laudo, neque ictus capitis excipio; in quibus reddendis & oleo rosaceo misturam hanc antepono. Quod oleum

Doloribus
levandis.

Tumoribus
ex deli-
gatu.

Vulvæ mu-
lieris
in suppuratam
passi.
Nervosis
dissectis
partibus.

Fractis.
Ulceribus
depaucen-
tibus & pha-
gedænis.
Abscessibus.
Vesicæ in-
flammatæ.

Scabris ocu-
lis.
Epiphoris.
Aneurismati
aperto.
Varicibus
dissectis.
Vesicæ se-
ctæ.
Hydrocelæ
punctæ.

Vulneribus
recentibus.

ictibus ca-
pitis.

ungendi &, ut dicam verius, maculandi, madefaciendique necessitate non potest non incommodare: corrigitur autem ineptitudo ista facile *vino, quod suapte natura commodum est ulceribus*. Quamquam autem rejecit hoc Hippocrates à *capite recte curando*; tamen *simplex id facile intellexit: tantam enim adstringentiam, quantam habet vinum, deponit oleo commixtum*. Mirum autem est, quod quantum recipit ab oleo commodi, ut in plaga quod concoquatur leniaturque, tantundem huic rependit, ut minus quam par est, laxetur atque ad putredinis qualem affectum ducatur eadem aliquatenus adstricta roborataque vino: Itaque temperatissimum medicamen apparet si quod aliud hæc compositio. Utinam igitur in *procu- randis sauciis hominum capitibus*, in medentium omnium usu esset hodierno die Neapoli. Non sic fortasse misere præterque opinionem sæpe cederent levissimæ plagæ. Porro sentiunt rectius quam nos, medici Melitæi, qui, quod audio, non meliorem volunt in his (*capitis scil. vulneribus*) curandis esse, quam medicinam Christi & Samaritani. Evenitque his res feliciter ita, ut ex vulneratis centenis vix depereat unus. Quemadmodum contra è centenis vix servatur unus nobis. Causentur cælum: objiciant tenuitatem, humiditatem, varietatemque aëris & ventorum. Equidem medicamenti importunitatem pernicipi mortisque hominum causam maximam opinor: atque id eo maxime, quod quam maxime adstruunt medentes corporum humiditatem atque languorem, madefacientibus ad putredinem non oportet foveri conterique.

Hactenus *de œnelæi experimentis ad vulnera capitis*. Cæterum ad alias communiter corporis partes miro cum fructu adhibetur *idem*; atque ita, ut in *partibus aspectabilibus & in facie factæ scelluræ quam minima cum cicatrice claudantur*. Possumque historiam ejus rei narrare in urbe Neapoli notissimam. In nares ictus ex acuto gladio inflictus fuit Francisco à Judice Magdalunensi tonsorique Neapolitano, qui cum hoc medicamento vicesimo die fuerit curatus feliciter, & ita ut nunc vix apparente ad extremum plagæ nota visatur.

Animadver-
sio in medi-
cos.

Minima ci-
catriæ in-
ducendæ.
Historia.

CAPUT XXII.

De Hydrelæo.

Hydrelæum vero nobilis est usus ad omnes dolores, distentiones, inflammationes. Cujus exemplum ad luxatam maxillam exhibet Paulus l. 6. c. 112. F. Qui & in dissectis carnosissimis partibus æstate eo utitur l. 6. c. 34. quem sequitur ad unguem Albucasis l. 1. c. 4. Hoc & in secto vulvæ abscessu postridie usus est Aëtius l. 4. ser. 4. cap. 86. Lassitudini vero optime faciens dixit hoc Galenus 2. de simpl. med. fac. c. 5. qui ad ulcerum phlegmonas idem approbavit l. 2. simpl. c. x. quod idem ad puris generationem commendavit l. 5. simpl. c. 9. Nempe tepidam generat caliditatem & emollit, ut comm. 4. de vi&f. rat. in ac. traditur.

Ob id vomitis suppurandis illud adhibuit Aurelianus l. v. tard. pass. cap. 8. Sordidas aures ubi nitro aceto irrorato implevit Galenus in 3. de medic. loc. c. 1. F. & hunc ad unguem sequutus Alexander Trallianus, hydrelæo diluit l. 2. c. 3. F. Attritis unguibus hoc bonum fecit Avicenna l. 4. sen. 7. tr. 4. c. 17. Decutiendis vero è gutture vel gula hirudinibus sorbendum hydrelæum voluit Ambrosius Paræus l. 20. c. 29.

Ad secundinas, mensesque mulieribus ducendos, antequam phar-macum interne valens offerat, fomentum ex hydrelæo facit Hippocrates l. de nat. mul. 29. Sub doloribus & abscessu eum, cui vesicæ calculus exsectus est, invadentibus, inessum ex iisdem aqua & oleo præcipit Avicenna l. 3. sen. 19. tr. 1. c. 6. Ad ulcera sicca accommodatum hydrelæum fecit Fallopius l. de ulcer. itemque Hieron. Fabricius eodem trac. c. 5.

CAPUT XXIII.

De Oxelæo.

Oxelæum ad primos ossium fractorum casus ad reprimendum usitatum est à Celso l. 7. c. 2. Et ad grave quodcumque vulnus lana ex eodem circumdata est ab eodem l. 5. c. 26. §. 20. Ad luxationes etiam ex lubrica præsertim emotione factas spongiam novam aut succidam lanam ex aceto atque oleo imbutam im-

Aurium ver-
mibus &
fervori.

ni voluit Aëtius tetrab. 4. ser. 2. c. 71. Et ad capitis fracti
medelam quæ circumponitur id probat Nicolus ser. 7. tr. 4. sum. 2.
c. 54. Ad aurium vermes vero Tralliano commendatur l. 6. c.
3. F. & ad igneum aurium fervorem à Galeno de rem. parab. &
ad contusos articulos à Paulo l. 4. c. 29. Fronti propter meden-
dos oculos concisæ idem principio imponit ex gossypio veteri Al-
bucasis l. 2. c. 4.

Articulis
contusis.
Fronti pro
pter oculos
concisæ.
Vulneribus
curandis.

Oxelæum etiam vulneribus curandis usu probatum non vul-
gariter commendavit Josephus Quercetanus in Sclopetarii c.
5. quod defluxioni, inflammationi, putredini, præsertim in
contusis ab ictu sclopeti locis, occurrit.

CAPUT XXIV.

De minus præcipuis accidentariisque usibus humidorum.

Nunc accidentarios minoresque humidorum usus enarremus.
Primum autem adnotes velim, quæ subscribenda sunt
maxima parte ad aquam pertinere, & quo magis hujus natu-
ram participant alia, eo magis hæc quæ mox dixerò præsta-
re posse.

Diluendo.

Saniei è
fasciis ex-
cutienda:
Extergendo
medicamen-
to.

Primus igitur hujusmodi usus est ad diluendum, qui est apud
Cornelium l. 5. c. 26. §. 22. & l. 6. c. 27. §. qui est inscri-
ptus ad gravem auditum, & l. eod. c. 13. Sed & aqua temperata
utitur Paulus l. 4. c. 9. ad sanie excutiendam è fasciis, dum è
longo fractis adhæsi detinentur. Acetum vero ad hanc eandem
rem capit Hippocrates l. de ulc. n. 12. Maxime vero servit di-
luendo aqua calida, cum qualitas aliqua nocens ex adhibito
medicamento est extergenda; naribus puta, facto nasipurgio
peracri. Quam rem oculate notavit Mesuæus in Grabadia
l. 2. sum. 7. c. 3. in hoc aquam furfurum nominatim commen-
dans. Diluendi quoque usu est Cornelio l. 6. c. 7. §. 1.

Angioto-
mia.

Servit & angiotomiæ, id est, patefaciendis subcutaneis discin-
dendis vasis, quæ se vel tenuitate sua vel carnis multitudine ab-
didere; sicut adnotavit autor lib. de anat. vivorum, c. de venis
pag. 55. B. Varices porro sic reteggit Palus l. 6. c. 82. & Albu-
casis l. 2. c. 92. Ad evocandas vero arterias temporum eadem i-
dem utitur l. 2. c. 3. Evocat & hac ratione hæmorrhoidas Hip-
pocra

Vasis dele-
gendis.

pocrates l. de hæmorrhoidibus n. 3. §. 4. Ad venas vero manus pedisque tum inveniendas tum exhauriendas utilis est calida, auctore Oribasio l. de cucurb. qui & ad exsuctum jam ab hirudinibus locum necessariam illam fecit eodem loco. Apud Celsum verol. 7. c. 30. §. 2. adjuvando condylomatium per astrictum linum reserui, quo tenerescerent nimirum ipsa, adbibita per spongiam est calida.

Præter aquam autem minime tacendi sunt ujus, quos alie communiter præbent diluendis acribus medicamentis; quales sunt pulveres metallorum exusti, chymici sales & cineres, & in summa omnia, quæ empyreuma habent.

Ad hæc refrigerandis ferramentis excisoriis, quæ in calvarie offe agitata & circum acta fervorem concepere, adhibentur.

Næque etiam tacendi sunt injectus, quos frequenti usu facimus ex fluida materia ad sinus corporis seu naturales seu morbosos oportune detergendos, carne implendos, agglutinandos, dolore liberandos, & exsiccandos. Item ad detergendos accurate locos, qui circum ulcera putrida proluvie sordescunt, pruritumque excitant, & tetrum odorem habent. Similiter vero ad detergenda detegendaque ulcerum vitia, quæ sæpe illa conservant ac fovent, necessaria est humidorum affusio. Simpliciter vero ad detergendam saniam usus est frigida Celsus l. 5. c. 26. §. 22.

Item ad madefaciendis crebro panniculos, quos super calida vitia jam impositos non expedit inarescere, usurpantur. Item ad perfundendas turundas ac petiolas lineas partibus inæqualibus imponendas, quæ deligari non licet; aut quas licet perfundi fascias, ut melius inhærescant, simulque partis icteræ substantiam salubriter tueantur, imminenti que inflammationi resistent, prosunt. Quæ quidem utilitas tam magni momenti visa est Galeno, ut & plagulas & fascias per solidos dies ac noctes vino austero nigro crasso madentes perpetuo conservet. Verum ut ne vinum defluens stratum, ubi æger cubat, polluat, corium bubulum subjecit, quod promptum det transitum vino transcurrenti.

Præterea ad everrenda atque eruderanda calvarie ramenta, dum cycliscis, terebris, aut modiolis excinditur, nullo non usui sunt humida; sive gossypio, sive lana, sive linamentis, sive spongiis excepta.

Serviunt etiam ad madefacienda impacta plagis lintea panniculosque, qui adherentes firme particulis, quæ sanguinem profu-

Condylomatibus ad ressectionem præparandis. Acribus medicamentis diluendis

Intingendis fervidis ferramentis. Sinibus detergendis, carne implendis, & obducendis. Frustigini levandæ. Detegendis sanie vel caruncula obductis vitis ulcerum. Affusibus assiduis.

Perfundendis linteis commode atque fasciis.

Everrendis calvarie ramentis.

Resolvendis linteis arte inhzrentibus.

derant, difficile aliter & cum refricandi ulceris periculo avelli possent. Atque isto quidem usu fuit calens acetum Hippocrati l. de ulcer. num. 12. Qua eadem ratione ad resolvendas fascias glutino illitas usus est Cornelius l. 8. c. 5. Ad resolvendos vero panniculos citra vesicarum abstractum in ambustis Gabriel Fallopius tr. proprio. Ad resolvendam vero spongiam, quæ exarescens naribus adhæreret ad sistendam hæmorrhagiam immissa, Galenus l. 4. de componendis medicamentis partium cap. 4. Et l. 5. meth. c. 7. ad resolvenda ex articulo vulnerato quatruiduana vincula spongia madente utendum voluit.

Defendendis
ab igne
particulis.

Deinde compliciti panniculi madentes, ne alterne appositi defendant ab igne particulas exurendas candentibus ferramentis. Ita profecto Paulus l. 6. cap. 22. in exurendis angulis palpebrarum spongiam aqua frigida madentem oculo imponit.

Naribus de-
purgandis.

Quanto autem ad nares depurgandas attracta per ipsas humida, vinum potissimum, adjuumento sint, advertit primus Hieronymus Cardanus in lib. de aqua pag. 1435.

Pulveratis
materiis
commode
retinendis.

Taceo, quod præmisso humidorum affusu, commode partibus adhærescunt pulverata medicamenta. Atque ita quidem Aëtius lib. 4. ser. 2. c. 55. fistulæ, oculo per affusum vinum humectato, pulvisculum aridum philosophi descriptoris inspergit. Idemque observat serm. 4. tetr. 2. c. 14.

CAPUT XXV.

De assiduo ad plagas humidorum affusu.

Nunc humidorum usibus enarratis consentaneum & affine sermoni videtur, ut de assiduo ad plagas humidorum affusu dicamus. Nempe utilissimus plerisque medendis exterioribus noxis, etiam si parum hodie cognitus est idem. Galenus utique l. 4. de comp. med. secund. gen. c. 2. scripsit hæc: Ubi ulceris cavitatem medicamento impleveris, platysma emplastri labris attenuandis accommodati extrinsecus superdandum est, atque huic rursum linamentum undique æquale foris injiciendum, cui spongiam ex aqua aut vino tinctam applicabimus. At in primis curandum est, ut spongia frigida permaneat: quod ex facili fiet, si frigida ipsam continue citra deligaturæ solutionem foveas. Sed fasciam ei injicere ac circumdare debes; ut Hippocrates in commentario de fracturis edo-

edocuit, maximam offensam fore ratus ex deligatura, quæ ad elegantem formam, non usum, conducit & est; sive tibia, sive talus, sive cubitus, sive manus, sive lumina, sive alia quævis pars laboraverit. Quod si duabus uti velis, ut in fracturis; altera à parte desinet, eodemque cum priore perveniet. Sed illa insuper observatio est adhibita, ut tertio quoque die, non singulis, solvendum membrum est sic, ut aqua non adhibita, molli, quo dixi nuper, puro siccoque linteo saniem abstergas ulceri. At si ambientes ulcus partes phlegmonodes quippiam repræsentent, humidum medicamen latum extrinsecus platysmati super accommodandum est ex phœnicino non simpliciter liquefacto, sed cui plurimum, quoad fieri potest, vini adstringentis adjectum sit. Neque tamen obvio quovis oleo liquari convenit emplastrum: verum si rubor aut calor in circumpositis ulceri partibus appareat, adstringente ac refrigerante aliquo faciendum est; quale myrteum, melinum, omphacium, aut omo-tribes est.

Hæc ibi quidem; & similia libri ejusdem c. 14. F. ferme Galenus. Quæ quidem ut comprehendi possint, eadem secundum singulas sui partes necessarium est expendi. Quam rem hoc loco fieri digredique non est quod vetet, si medendorum difficilium ulcerum operæ pretium attendimus.

Porro difficultas nec una nec parva subest in his. *Prima*, quod tot & tam multa, quot proponuntur, injecta sunt sane onerosa, ulceri sic, ut mirum sit; aut quod oneris vitandi gratia cataplasmata ab ulceribus abstinenda caverit Hippocrates, aut quod hanc ipsam ejusdem legem aut non adverterit aut contempserit ejus remedii auctor. *Secunda* etiam, quod aut non adverterit aut contempserit similiter præceptum Senis, qui ulceri non humectanda aqua voluerit. Quam rem quidem tum hoc loco tum 4. simpl. c. de plumbo proposuit idem Galenus. Adhuc, & qui decreverat etiam (quæ *tertia* difficultas est) frigidum ulceribus & mordax & inimicum esse; quod emplastrum humidis & saniosis his ulceribus ut imponatur, ipsemet prohibet. Quod medicamento genus conceptis verbis Hippocrates in lib. de ulceribus cavendum censuit. Præterea non videtur neque explicat auctor, quot & quibus usibus tot & tam multa congerantur. Adhuc etiam neque explicavit Fallopius; qui miris medelam laudibus extulit.

Sententiæ
Galeni dis-
quisitio.

Prima diffi-
cultas atque
ambiguitas
in Galeni
medicamen-
to.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Sumemus igitur hoc laboris nos, & non pigebit in rem pro studiosorum profectu disquirere: quippe & rationis & artificii plenam hanc medendi rationem putamus.

Ad primam
difficulta-
tem.

Ad secun-
dam.

Quod enim ad difficultatem *primam* pertinet: admitto equidem onerosas res multas & cataplasmata evitari in ulceribus, quæ inflammationem subire possunt; non in pervetustis atque callosis. Illud autem caloribus aut noxæ, quod inducere possent impositæ materiæ, corrigit & castigat *aque per-fuse* copia. Quæ ipsa cum non sola sit, sed emplastrum & linteum & spongia intercedant; neque humiditate neque frigore incommodare potest. Sicut neque sane incommodabit emplastrum & linteum ulcere non sanioso simpliciter sed aliqua parte sicco. Humiditas alioqui, quam in curando hoc ulcerum genere statuerat Galenus, vitiosa magis quam multitudine peccans est. Adde quod Hippocrates ipse sententiam hanc & utendi modum approbavit apertis verbis consequentibus, quæ sunt: *Tum vero apponere oportet, ulcus autem sæpe spongia detergere, & rursus linteum siccum ac purum sæpe adbibere, atque sic imposito medicamento quod conferre videatur deligare. Et lib. de ulc. num. xi. splenia, inquit, aceto imbuta superne imponito, & spongia super splenia imposita deligato, & paulo magis apprimito. Ex quo quidem utroque loco tam certus sum tractam hanc Galeni medendi rationem, ut nil similius existare posse credam.*

Ad tertiam.

Ita patet *nil incommodi venire ulceribus ex hac curatione*. Quin vero plurimum commodi monstrabo inde futurum. Aridum nempe medicamentum, quod primo imponitur, necessum cognoscitur ad cavitatem & modice detergendam & implendam. Quam operam & emplastrum phænicinum pariter sua, qua gaudet, facultate & juvat & facit. Sed multo maxime servit emplastrum repellendæ humiditati, noxæque aquæ, quam ex frigore objiciebant futuram. Huic enim quid obstat magis, quam & glutinosa emplastri materia, & quæ hanc recipit necessaria vel aluta vel panniculus? Ad hæc spongia quam exsiccando ulceri valeat, abunde patuit ex superioribus. Servit autem adhuc excipiendæ aquæ, quæ, & spongiæ facultas exsiccatoria Galeno xi. *simpl. F.* ut actu valeat, facit. Ita enim & hoc consilio magnus Hippocrates *l. de ulcer. n. 9. dis-*

disposita circa uicus spongiæ folia multa supponit. Quamquam aliam rationem commentus est Galenus 3. de offic. med. contex. 21. dicens oportere, ut ulcus ex vino continenter madescat. Quippe ubi superjecta lintea paulatim siccentur, atque incallescant; ulcus inflammari necesse est & potissimum æstate. Deinde & influentes humiores ad ambitum repellit, calidoremque roborat partis; quo tentamus prævalentem superare malignitatem. Huc latam quippe spongiam recta interpretatur Fallopius recitato loco. Sed neque eundem alio consilio credo per Celsum l. v. c. 26. §. 20. ex frigida expressam spongiam impositam plagæ; neque ut inarescat committendum, sicut inquit: & c. 28. post emplastrum in linteolo suppositum supra injectam spongiam ex aceto expressam ad fistulas. Hunc humorum repulsum ad extremum adjuvat & præstat fascia, sive simplex, sive duplex: quæ per se quidem hoc muneris alias idonee facit. Ita plane constat usu commodissimam & frugiferam esse Galenicam hanc in dysepuloris medendi rationem.

Ad quartam.

Atque hæc quidem in ulceribus. Cæterum in vulneribus plagiisque recentibus agglutinandis usitatissima fuit divinissimo Galeno austeri vini persusio: quam in gladiatoribus Pergami iussu Pontificum quinquennio curatis sic se consecisse testatus est comment. 3. de offic. med. text. 21. ut substrata pellis esset leniter à pedibus sinuata, per quam procederet infusum vulnere vinum, & quasi per canalem efflueret, atque inani pelvi receptum regestumque rursus refunderetur. Imitatus autem hoc est Galenus à magistro Hippocrate; qui comm. 3. de fract. particula. 25. descendentem ex fasciis madentibus vino ἱεροῦ pellem subiecit, sic figuratam, ut humor per ipsam facile deflueret, & quod effundebatur reciperetur. Imitatus etiam hoc in dolenti atque inflammato propter fracturam brachio fuit Paulus Aeginetæ l. 6. c. 99. & in fracto crure l. eod. c. 106. Alia insuper humidi affusus apud auctores bonos sunt exempla: sed satis hic numerus esto pro istiusmodi ratione promovenda.

Comprobatur etiam in vulneribus Galeni medicamentum.

Dux Galenus Hippocrates.

Paulus.

F I N I S.

Ec

Externæ

Externæ & rusticæ ex animantibus medicinæ capita.

PRÆFATIO M. A. Severini.

CAPUT I. *De integris animalibus in medicum usum venientibus.*

II. *E per se vita cassis animantibus medelæ.*

III. *Ex dissectis viventibus animantibus medelæ.*

IV. *Ex decisis quadrupedum partibus medelæ; & primum ex eorum carnibus visceribusque.*

V. *De Sanguinis usu medico.*

VI. *De Adipum vi medica.*

VII. *De Fimis & Urina.*

VIII. *De aliis animalium excrementorum generibus.*

IX. *De partium animalium præparationibus & compositi-
onibus in usum medicum.*

X. *Ex colla piscium medelæ.*

XI. *Jura decoctorum animalium medicamentosa.*

XII. *De usibus Ovi in medicina.*

*In externam & rusticam ex animantibus medicinam
Marci Aurelii Severini Præfatio.*

Maxima & inter omnes præcipua communi doctorum om-
nium consensu ex *animalibus* est *medicina*. Cujus ea vi-
detur causa, quod plurimum ad calorem nostrum accedit e-
orum substantia. Itaque in *chirurgia*, id est in medendis ma-
lis corporis externis, adjumenti multum habebit hæc ratio.
Quo fit, ut non alienum ab instituto nostro neque addiscen-
tium commodo videri debeat, quod agendum hoc loco de
his assumerim. Assumsi tamen id vere, ut de *animantibus*
& eorum *partibus integrantibus*, quatenus externis corporum
noxis medendis succurrere possunt, non aliter dicendum sit.
Quod ut faciam inde fit exordium.

CAPUT I.

De integris animalibus in medicum usum venientibus.

Quæ in medendi usum veniunt *animantia*, nullo ex genere possunt non esse. Quædam *quadrupeda*, *multipeda*, *quatilia*, *volucris*. Sed horum omnium corpora vel ipsa & integra commodis ægrotantium parantur, vel eorundem partes.

Integra quidem accipiuntur pro curandis his, qui de sublimi ^{Lapsi & collisi.} loco lapsi collisque sunt: nimirum ut in illis exenteratis & longe apertis, perinde ut oblongo labro, *conditum* & *obtectum* ejus, qui collisus est, corpus calore molli foveatur & recreetur. Ejus rei gratia *sanguinea* maxime prompta sunt: illa observatione ^{Observatio.} prospecta, ut magnis hominum corporibus magna parentur, minora minoribus, media mediis. *Fumenta* inquam & *armentaria* viris apte congruunt, juveni atque equuli adolescentibus, gregaria pueris. In his omnibus dum calent, retinentur afflictati homines: mox, si necessum fuerit, & suppetant alia ejusmodi pecora, similiter præparentur & ordinentur. Si satis uno quadrupedis fotu factum fuerit, educitur homo, & in strato molli calidoque conclavi reponitur. Ita serviunt *quadrupeda* laborantibus integra.

Item jugulatis recens *verveci*, *porco*, *vitulo*, *immissæ manus* languentes ex omni convulsione juvantur; ut adnotavit in *thera-* ^{Convulsus.} *peut. meth.* Jacobus Sylvius.

Atque hæc quidem majores animantes præstant. Minores vero sunt usui, vel non *concisæ* neque *divisæ* singulæ, secundum totum corpus suum adhibeantur, vel secundum unam partem, vel secundum totum *concisæ*.

Ex primo ordine sunt hæc. Primus est *gallus gallinaceus vivens* vel *columbus* venerem non expertus; qui *podice* *tenus* *deplumatus*, secundum hanc partem *buboni* vel *carbunculo* pestilenti *ap- plicetur*. Quo mortuo, alter atque alter secundo ac tertio succedere debet. Auctores Theophrastus Paracelsus l. de vermibus cap. 1x. & Julius Cæsar Arantius l. de tumor. cap. 30. & Jo. Ta- gaultius l. de vulner. cap. xi. Primus omnium autem Celsus

Primi ordi-
nis animan-
tium mate-
ria.
Buboni &
carbunculo
pestilenti,

l. 1. cap. 27. §. 3. ad venenatos morsus usus est ad hæc & carne hædi agnique, dissicis calidis.

lisdem.

Ostrea viva pestiferus bubones loco transferunt, & virus omne ad se trahunt. Sunt autem agglutinanda brachio, qua axillaris decurrit, si quidem bubo in alis est; si vero inguen obsidetur, lineamentis femoris, quæ vena cruris describit. Hæc Hollerius l. de materia medica c. de attrahentibus.

Glandulis.

Talpa glandulas superalligata destruit. Sextus de med. anim. part. 1. cap. 22. n. 2.

Paronychiis.

Vermiculi in medio echino plantæ dipsaci reperti paronychiis prosunt, si vivi affectis unguibus circumligantur. Antonius Mizaldus.

Ad hæc lumbricus vivens digito ex paronychio laboranti advo-
vitur, vel diei naturalis spatio, vel adusque moriatur. Et reme-
dium est singularis proprietatis, auctore Paracelso in libello de
vermibus c. 9. & Baptista Porta in Magiæ naturalis opere.

Profluente
sanguini.

Qua item substantiæ proprietate Apis viva in linteo nodulo
conclusa profluentem sanguinem sistit. Auctor Hieronymus Fa-
bricius l. 2. de tumor. c. 11.

Eversa sedi.

Torpedo marina apposita eversam sedem prociduamque coerbet.
Dioscorides l. 2. cap. 15.

Prolapsæ
vulvæ.

Cujus & corium recens detractum prolapsam vulvam repellere
scripsit Aëtius l. 4. ser. 4. c. 76.

Angustiiis
urinæ.

Cimices in fistulam penis inditi angustias urinæ levant, tum
quod ingressu titillatum atque inde reddendi lotii facultatem exci-
tant, ut placet Sylvio ac Matthiolo, tum quod simpliciter &
exanimis alioquin ea vi pollent, ut prodidit Dioscorides l. 2.
c. 23. & repetiit Galenus l. 10. simpl. med. fac.

CAPUT II.

E per se vita cassis animantibus medela.

Uteribus
lacte tur-
gentibus.

Hippocampus marinus uberibus lacte turgentibus lac exhaurit
Hæcque abolet occulta proprietate. Sic enim à polypha-
rmaco viro Mario Scippiano usurpatum effectum suum de-
disse testis est Illustris Dominus Cocchia medicus solers
Neapolitanus, qui rem oculis videns cognovit. Porro exsic-
cantis extenuantisque facultatis est Galeno 10. simpl.

Cimi-

Gimices ex aceto poti adherentes sanguifugas ab inguine repellunt. Dioscorides.

Bufo veni adalligatus aqua libenter educta ascitem solvit. Ex-Asclep. perti Varignana & Vierus historiis à Schenckio recitatis.

Vermibus, qui sub lingua rabiosi canis inveniuntur, excisis, Canis rabi- & circum arborem sterilem ter latis, qui morsus ab eodem cane bidi demor- assumserit, sanabitur. Sextus de med. best. & pec. c. 9. n. 8. sui.

CAPUT III.

Ex dissectis viventibus animantibus medela.

Ex secundo partitionis ordine sunt exempla hæc. Gallus gal-
linaceus vel gallina medii dissecti calentes imponuntur à vene-
dinis ma-
rectis.
rosq; fera ictæ parti, Celsi primum in l. v. c. 27. §. 2. mox
læibus ve-
Johanni Serapioni *serm. 3. c. 428.* Petro denique Bayro *lib. de*
peste & c. 6. qui tamen aves obstructis rostris applicandas mo-
nuît, Fallopio proponente *lib. de tumor.* Columbam ad hoc no-
minavit Sextus Philosophus l. de med. avium c. x. idem reme-
dium laudantibus Vido Vidio in opere de curat. gener. part. 2.
lib. 9. c. 4. Joanne Tagaultio *lib. de vain. c. 11.* & Julio Cæ-
sare Arantio *lib. de tumor. c. 30.* qui est de carbone pestilenti. Historiz.
Confirmatur hujus remedii præstantia singulari historia Va-
lèntini Borgii, Alexandri Sexti Summi Pontificis filii, qui
exepeterato mulo inclusus vim omnem propinati per dolum veneni
deposuit. Ad quem modum audio Rainutium Farnesium, le-
thali prope singultu proditum, applicito ad ventrem aperto dudum
vervece restitutum fuisse. Urbano quodam Parmense medico
rem industrie commento. Sed & accipitris alvo lapide vulnera-
ta, intestinis sectam gallinam in fotum adhibet Fredericus Geor-
gius in arte accipitraria. Quid autem & nos majusculam besti-
am homini malum id passo non adaptemus, ubi diu refri-
guerint intestina?

Propinato
veneno.

Singultui
lethali.
Intestinis in
vulnere veni-
tris refriger-
ratis.

Moribus a-
ranei, scor-
pii & ma-
rini d raco-
nis.

Ex sopore
exuscitan-
do.

Mullus marini draconis, aranei, scorpii moribus medetur, si crudus atque dissectus admoveatur.

Catellis recens evisceratis in caput insopiti hominis applicitis somnum revocari scribit Jacobus Fontanus lib. 1. præct. med. c. 12.

Ubi dependens ab ictu nasi particula refrigerata fuerit, hanc pullo recens aperto refouet Guido tract. 2. doct. 2. c. 3.

Particulis
ictis & ab
aere refri-
geratis. Sanguinis
profusioni
in mutilatis
artibus si-
stendz.
Historia.

Similiter & refrigeratis prolapsis intestinis porcellum exsectum applicat idem ibidem.

Adhuc & sanguinis profusioni è mutilatis artibus compescendæ mirificam hanc volucrum applicationem ex Felice Platero legimus Tomo 3. tit. de sanguinea excretionem hæc scribente: *Aliæ applicationes præter hæc emplastra alia forma ad vulnorum hæmorrhagias etiam sunt. Qualis illa est, qua in utraque manu latronis cujusdam amputata sanguinem subito substituisse vidimus. Quod hoc modo factum. Carnificis uxor gallinæ pullo juxta podicem eo in loco, ubi galli castrari solent, amplo foramine sectione aperto, brachium juxta carpum absectum biatui ampliato introducebat, & corpus gallinæ cum plumis, fune brachii sedi vulneri propinquæ circumducto, fortiter adligabat. Atque sic citra magnam effusionem sanguinis eo usque, donec in locum supplicii ductus interficeretur, supervixit. Quo remedii genere postea in absectis digitis cum successu feliciter usus sum.*

Anginz.

Anginæ medendæ suffrunt hirudines licet odoratis quibusdam admixtas Andreas Cæsalpinus l. 6. præteos c. 3.

Hydropi.

In hydropem supra lumbos impositas virides ranas & bufonem aquas admirabiliter educere scripserunt Varignana tract. 12. c. 14. & Vierus in historia.

Sugillatis.

Ranarum quoque carnes impositæ sugillationem rapiunt, teste Plinio l. 32. cap. 6.

Hæmorrhagiz inhiben-
dæ.

Scriptis prodidit multiscius Gesnerus Fredericum Saxonie Ducem bufonem acuto ligno transfixum, & in opaco diligenter arefactum, involutum linteo manu complectendum dedisse hominibus sub hæmorrhagia laborantibus, donec intra manus concalesceret. Ita sanguinem è vestigio repressum.

Pastinacæ
ictui.
Ictui draco-
nis.

Pastinaca divulsa & vulneri imposita ictus sui medela est. Autor Dioscorides l. 1. c. 6. qui & c. 14. ejusdem libri, Draco, inquit, marinus dissectus apertus & impositus, ictus spinæ sue, qua ferit, medela est.

Spasmo, i-
ctis & reci-
sis partibus.

*Item/pasmosi & dolentibus ex ictu atque etiam recisis extre-
mis partibus statim remedio sunt, si applicentur quadrupedis ex-
secti catuli. Ex avium vero genere id præstant vel columbi, vel
pulli gallinæ, vel gallus ipse; sed hic qui nigro calore est, sic
maxime probatur.*

Tonsillis
pestiferis, &
anginz.

*Ad tonsillas pestíferas & anginam extrinsecus sub gulam im-
posit-*

positus apertus bufo seu rana calamaris nonnullam opem affert opinione quorundam.

Pulmonis pinnam transverso pectore exertam gallinaceo recens defecto fotam non aliter ipromittit Rolandus lib. 3. chir. c. 25.

Ex tertio rerum divisarum genere sunt hæc. Cancer contusus & hujus succus expressus maximum igni Persico refrigerium perhibet. Theophrastus Paracelsus in libello de vermibus.

Cephalalgie vero canceri aliquot fluviales aceto rosaceo irrorati & contriti singulare topicum sunt, eodem auctore l. de verm. c. 11. & Rulando Cent. 1. curat. 22. & 73.

Triti quoque hi spicula è corporibus detrahunt, si his imponentur. Mizaldus.

Ad oculorum vero defluxus limacem cum testa tusam fronti ac temporibus illitam probe facere scripsit Auctor libri de remed. par. facil. c. x.

Cochlearum caro furno siccata & levigata cum pari pondere sacchari candi suffusiones ex alto extrahit, & albugines delet, abducta crusta; si Cæsalpino credimus id proponenti l. 5. art. med. c. 45.

Contriti lumbrici terrestres anginae præfocatorie extrinsecus impositæ mire subveniunt. Savonarola in opere præf. tr. 6. c. 9. rubr. 5.

Scorpio vero tritus & suppositus puncturæ per ipsum facite magno est auxilio; quemadmodum scriptum reliquit Dioscorides l. 2. cap. xi. & Joannes Serapion in lib. simp. sermone 3.

Denique cochleæ terrestres contritæ vulnera cum alia tum quæ nervi acceperunt conglutinant: nec non aquæ intercutem tumores exsugunt. Dioscorides l. 2. c. 9. Arthriticorum vero tumores & ecchymomata dissipant Galeno xi. simpl.

Viperarum demorsibus harum contrita caro remedio est, Aëtio si credimus.

Ex decocta & emplastri modo imposita rubeta mirum in modum anginam suffocatoriam elevari prodidit Hieronymus Cardanus in l. 7. de variet. cap. 38.

Pulmonis
pinnæ in
pectus re-
ponendæ.
Tertii ordi-
nis materiæ.
Igni Persico.

Cephalal-
giæ.

Spiculis ex-
trahendis.

Oculorum
defluxibus.

Suffusioni
albuginiquæ.

Anginæ
præfocato-
riæ.

Scorpii pun-
cturæ.

Nervis con-
cisis agglu-
tinandis.
Aquæ in-
tercutem.
Arthritico-
rum tumo-
ribus &
ecchymo-
matis.
Viperarum
morsibus.
Anginæ suf-
focatoriæ.

CAPUT IV.

Ex decisis quadrupedum partibus medela; & primum ex eorum carnibus visceribusque.

Quarti ordinis materia.
Venenatis ictibus.

Cancro faciei.

Linguz cancro.
Suppuratis.
Spiculis extrahendis.

Myrmecias, acrochordonibus, clavis.
Infixis extrahendis.

Morsui viperæ.

Anginæ.

Labellis leporinis.

Ex quarto ordine exempla fuerint hæc. Gallina recens concisa ictibus venenatis adhibita predest; ut Fallopius lib. de tumor. c. 6. proposuit.

Vel gallinacei frustis impositis cancro faciei novo remedio sanatum quendam ad miraculum refert Mauritius Cordæus in lib. 1. Hipp. de morb. mulier. comm. 7. Quod experimentum & Guido Cauliacus & Joannes Riolanus in chir. cap. isto scripsere. Idem pene recitat Guido tract. 4. doct. 1. c. 6.

Audio vero & ex privatis hominibus, suille carnis macra diu sale condita igne concalesceta crebro usu persanatum lingue cancerum; si credere dignum est.

Suillum vero laridum vetustum, præcipuæ si rancidulum sit, & aqua calente lotum ad suppurationes & ad harum dolores & inflammationes valere; quis est, qui non norit?

Sauræ caput contritum quidam palos tum spicula extrahere memoriæ reliquerunt, tum myrmecias, acrochordonas, & clavis: ait Galenus l. xi. simplic.

Restat partium è toto corpore decisarum administratio. Primum occurrit caput: quod ex lacerta commendatur à Galeno x. de simpl. medic. facult. ad extrahenda infixa. Sed parietariam banc privatim laudat Mizaldus in Centuriis.

Similiter linguam vulpis mense Martio decisam, si ad spicium proxime perspectum imponatur, arcana proprietate infixa quæ libet extrahere, testes sunt Gesnerus, Quercetanus, Schenckius.

Caput à viva vipera resectum adhuc calidum, qua parte cum cervice jungebatur, demorsa à vipera particula impositum ventum extrahit. Galenus l. de theriaca c. x.

Per excisum & aridum lupi guttur venientem aquam qui bibet, ab angina liberatur. Joannes Agricola l. 2. de medic. herbarum.

Labellia leporina curari initio mox per eadem oblita applicataque à partu constat. Moccius medicus.

Ad nervos nativos idem est obstetricum experimentum. Jo-
annes Schenckius in *observationibus medicis*.

Navis nati-
vis.

*Ex hac autem quadrupedis particula non prætereundum est experimentum, quod narrat Olaus Magnus in 2. libro rerum Septentrionalium, ubi scribit populos eos, qui frequentissimo ob frigus aeris perniones experiuntur, sese non alio remedio sanare quam pulverata pelle leporina. Quod experimentum rationem habet, quia, ut notum est, pili leporini maxime valent ad un-
enda vulnera. Ita quidem Hieronymus Mercurialis l. 1. de Morbis pueror. cap. 13. Sed ego crediderim remedii vim esse potius causam sympathiæ cujusdam ad pedes. His enim maxime prævalet leporis natura. Unde etiam Latinum compositum nomen fuit.*

Pernioni-
bus.

*Viperæ generosæ filo serico rubro suffocata caput, ac dentis apri-
rasuram, anginae maximum à proprietate remedium dixit Usual-
dus Crolius Basilicæ chymicæ pag. 260. & Joannes Finchius
hunc sequutus in Hermetico-dogmatico libello.*

Angluz.

*Eandem vero tritam ietibus ferarum, ulceribus etiam cancro-
sis & cacœthibz plurimum conducere, scripsit Jos. Quercetanus
in Spagir. medic. præpar. c. 3. F.*

ietibus fe-
rarum.
Ulceribus
cancerosis &
cacœthibz.
Oculorum
affectibus.
Pleuritidi.
ietibus &
punduris.
Urinæ mo-
ranti.

*Ex quo ipso Auctore in lib. eodem capite 6. vermes millepe-
das contritos ad affectus oculorum præstabiles esse discimus.*

*At ossa lupi in levorem redacta morbo intercostali, ietibus &
puncturis succurrere: & ossa parvula, quæ inveniuntur in priori-
bus leporis pedibus, sicut & os sepia, urinas morantes valenter
pellere, & oculos cancrorum igne vehementi, quem reverberii
vocant, calcesfactos calculum feliciter dejicere legimus.*

Calculo.
Sycosi oeu-
lorum. Ne-
pheli.
Lentibus.
Impetigini.
Unguibus
psorodeis.
Faciei vi-
tiis cutane-
is. Denti-
bus tetris.
Convulsis.
Pastinacæ
piscis ietibus.
Dentium
moleculis

*Sepia testa sycosi oculorum, nepheli, lentibus, impetigini, psori-
isque unguium commendatur Galeno xi. simpl. Quibus vitia om-
nia cutis in facie dentesque tetros addidit Dioscorides l. v. c.
20.*

*Res vulpis cervici imposita convulsis remedio est. Auctor An-
dreas Cæsalpinus l. 5. art. med. c. 27.*

*Tecur pastinacæ piscis percusso per hujus radium loco remedio
esse comperit Rondeletius lib. 12. de piscibus c. 1.*

*Tecur lacertæ erosus impositum dentibus hoc dolore liberare non-
nulli scriptum reliquerunt; ait Galenus xi. simpl.*

Tecur suis crudum & calens velut cataplasma impositum capiti

Capiti à tinea exulcerato.

diebus novem vitium sanat. l. de dynamid. pag. 23.

Nyctalopiz.

Hirci jecur assum & Zij. comesum, nyctalopizæ medetur, auctore Galeno. in l. 4. compos. med. local. c. 8. & xi. simpl. Cum quo viro est etiam Oct. Horatianus l. 1. ad Euporistum c. x. & Celsus l. 6. c. 6. §. de imbecillitate oculorum.

Bestioliz in aurem il-lapiz.

Sed liquor hepatis vaccini dum assatur collectus, in aurem, in qua bestiola vermisve subest, utiliter infunditur per Avicennam l. 3. fen. 4. tr. 1. c. 23.

Sternutamentis infantium.

Et liquor ex renibus dum assatur exstillans probatur ab eodem pro nasipurgio, nimirum sternutantibus infantibus, l. 3. fen. 5. tr. 2. c. 14.

Nyctalopiz.

Sanies ex hepate capreæ aut hirci dum assatur effluens, vaporque ejusdem dum elevatur, oculos nyctalopum qui exceperunt juvat; si Galeno credimus in xi. simpl. Illud in aqua salsa decoquit Sextus Philosophus de med. animal. p. 1. c. 4. n. 2.

Claviculis manus aut veretris.

Item liquoris, qui de pulmone arietis concocto exit, stilla superposita claviculo, qui in manibus nascitur, aut in veretro illita, medetur; inquit Sextus de med. pecorum. c. 8.

Oculis caligantibus.

Liquorem hepatis mustelæ piscis in vitro exacte operto per filamentum demissi & ad solem æstate, post furnum hyberna tempestate expositi, defluentem, caligantes oculos mire juvare, certo experimento refert Petrus Forestus l. 11. observ. 35.

Intertrigini.

Pulmo agninus pariter & porcinus intertrigines à calceamentis curare creditur Galeno xi. simpl.

Pernionibus.

Pulmo vero arietis aut porci assus pernionibus benefacit. Guido ex Galeni sententia tract. 2. c. 8.

Sugillatis. Calceorum illituris. Livoribus.

Unde equidem credo transtulit Petrus Bayrus, vel uterque horum ex Sexto Philosopho l. de med. animant. part. 1. cap. 8. qui ad hæc & sugillatis & nigris cicatricibus & calceamentorum illisuris dixit valere.

Pelidmatis omasorum pulmo calens benefacit, Auctor Marcel-lus l. de medicam. cap. 19.

Hypopiis. Chymosi oculorum.

Item oculorum hypopiis sanguis columbi calidus confert. Gal. xi. de simpl. & Paulus lib. 2. cap. 3. & chymosi oculorum, Jos. Quercetanus Dietetici sect. 3. cap. 5.

Spasmo extirremarum partium.

Spasmodis itibus & doloribus extremorum applicantur jam jam exsecti catuli, ut & æluri, vel galli.

Omentum arietis calens, sive quod nuper evulsum est è ventre, sive quod aqua recalefactum est, ad dolores ventris finiendos præventis, stare facit Galenus 11. simplic.

Ejus quod percussit venenati animalis bepar extractum recens impositum isto loco benefacit. Fallopius l. de tumor. c. 6.

Ex pastinacæ radio gingivis scarificatis dentes male affecti sanantur, Plinio auctore lib. 32. c. 8.

In felle vaccæ, qui concrevit topus renum calculis deturbandis apto esse præsidio scribitur Michaëli Paschalio l. præf. meth.

c. 47.

Fel tauri purulentis auribus & fractis cum muliebri lacte medetur. Dioscorides l. 2. c. 71.

Fel callonymi oculis caligantibus benefacere vulgatum est; ut & fella rostricurvarum avium.

Fel hirci lusciosis prodest. Galenus 10. simplic.

Fel suis pernionibus benefacere testis est Theodoricus l. 3. chirurg. c. 6.

Fel capræ facit ad cicatricem oculorum, & argemata, & nephelion, & glaucomata, & pterygia, si ex eo inungantur.

CAPUT V.

De Sanguinis usu medico.

Sed sanguis, ut de hoc nunc dicatur, ex variis varie benefascit; cum omnes ejus species ad concoquendos abscessus sint idoneæ: Jugulatorum vero dum jam affluit, ad contractos nervos, & ad veteres à luxatu distentiones artuum frequentissimo est in usu nostratibus. Quo remedii genere & Guido usus est ad residuas fracturarum duritias Chirurgiæ parvæ. F. & ad podagras tract. 6. doct. 1. c. 1.

Columbi sanguis, præsertim qui ex ala elicitur, & ad medendam cerebri membranam, & ad oculos sanguine suffusos utilis est Cellus l. 6. c. 6. & Paulus lib. 7. c. de sanguine, & Sextus de med. avium c. 10. Farfen hunc affectum dixere Arabes.

Et ad alios oculorum affectus commodus est sanguis leporis. Impetigines purgat, Sextus de med. anim. par. 1. c. 2. Item alopecie conducit, Galenus de remed. par. facil. c. 2. Similiter & cervi, & testudinis sanguis idem pag. 99.

Doloribus
Ictibus fe-
rarum.

Dentibus
male affe-
ctis.
Calculis.

Auribus pu-
rulentis &
fractis.
Oculorum
caligini.
Lusciosis.
Pernioni-
bus.
Leucomati.
Argemati.
Nephelio.
Glaucoma-
ti.
Pterygio.

Abscessibus
concoquen-
dis.
Contractis
nervis.
Veteribus
ex luxatu
distentioni-
bus.
Duritiis fra-
cturarum.
Podagris.
Cerebri
membranæ.
Oculis san-
guine suf-
fusis.
Impetigini.
Alopecie.

Verrucis pupillarum.

Cum verrucæ pupillas infestant,
Id poterit vitium sanguis curare lacertæ;

sicut Quintus Serenus versilogæ medicinæ libro prodidit.

Carcinoma-
ti.
Tumoribus
solvendis.

Carcinoma vero valde non exesum sanguis canis persanat, auctore Hieronymo Cardano in libro de Aqua & Æthere. Cum cinere vero vitis ex adipe suilla mistus omnes ferme tumores solvit. Floravantus Thesauri l. 4. c. 65.

Calculo vesicæ.
Historia.

Calculum vesicæ sanguis vulpis, ut elicitus est, calens impostus conterit, si Nicolao Florentino credimus; qui refert ab adhibito illo puerum calculosum post turbidam & cœnosam urinam emictam liberatum ab ea noxa fuisse. Sunt autem, & qui per siphonem hunc in vesicam injiciendum velint. Quod etiam suadet Blasius Astarius in consilio 6. Verum enimvero ne coaguletur sanguis, acetum servescitum aut coagulum admistum facit. Auctor Jo. Ruellius in Dioscoridem eo capite.

Vesicæ caruncula.
Trichiast.

Sed columbi sanguis minio ceraque & vini guttis commistus carunculam vesicæ discutit, auctore Floravanto l. 4. capric. c. 34. Trichiast abolendæ muscæ caninæ, cimum, & ranarum sanguis probatur Paulo l. 3. c. 22.

Tuendis oculis.

Sanguis hirundinis tuendis ab externo casu oculis optimus est, deinde palumbi, tertio columbæ; sicut Aurelio placet l. 6. c. 6. §. ult.

Ambustis.

Sanguis galli gallinacei proficiuus est ambustis apud Rogerium vetustissimum chirurgum c. 15.

Strabismo infantium.

Sanguis turturis strabis infantium oculis utilissime imponitur juxta Avicennam l. 3. fen. 3. tract. 2. c. 29.

Hydropicis.

Sanguis coturnicis, ut, quæ veratro in victu delectatur, hydropicorum aquas exhaurit ex vino potus. Michael Paschalius l. 3. pract. meth. c. 44.

Scirrhis.

Sanguis tauri cum polenta illitus duritias discutit emollitque Vecherus l. 1. antid. Special. c. 24. F.

Ictibus ferarum.

Butyrum sanguini succedat. Hoc poto Mustani Indorum populi ferarum ex vulnere defixum ejiciunt. Auctor Strabo Geographiæ l. 15.

CAPUT VI.

De Adipum vi medica.

Succedunt bis modo recitatis partes aliæ præter integrantes, *Partes animalibus adnatæ.* Satque illæ, quæ ἐπιγενομένα, per Græcos, nobis adnatæ dicuntur; item rejectanæ, deciseque de utilibus alimentis. Postremæ vero fuerint compositiones ac præparationes dietarum omnium. A primis adipibus exordiamur.

Adeps vulpis liquata dolentes aures maxime levat. Auctor Dioscorides & Galenus lib. de remed. fac. parab. c. 10. Quod e-
Aurium do-
lori.
Nostrum
experimen-
rum.
Aurium vi-
tiis.
 quidem remedium ob id ante omnia posui, quod expertum à nobis perquam feliciter fuit.

Aliis vero vitiis earundem aurium anguis thimali piscis adipe-
Alopecur.
Pernioni-
bus.
 pem benefacere scripsit Joannes Pinchius in Hermetico dogmatico, & Ulualdus Crollius in Basilica chymica.

Ursorum adipe alopecias curari professus est Galenus 11. simpl.
 Item perniciosis hoc eodem subveniri scripsit Dioscorides.

Viperarum adeps singulare est ophthalmicum Ulualdo Crollio
 in Basilica chymica pag. 260. F.

Ranarum memorabilium adips radicitus eximendis dentibus va-
Dentibus
eximendis.
 let. Guido tract. 6. doc. 2. cap. 2. partic. 5. Ranarum adeps denti impositus cavo levat dolorem. G. Phæd. in Jatrochym. Frangendis item facit ex Mesuæo lib. 2. Grabadin. sum. 8. c. 3.

Leonis adeps dolori cuicunque succurrit. Sextus Philosophus
 1. de med. bestiarum.

Asini adeps, præcipue si per bal. mar. oleosa substantia detra-
Cicatricibus delendis.
 hatur, cicatrices belle delet. Andreas Vesalius in lib. de vuln. c. 10.

Adeps ursi cum ladano & vino vetere capillos fluentes continet
Capillorum
defluvio.
 & conspissat. Sextus partis 1. c. 13.

Felis adeps dolentes ex venerea contagio partes mulcet. Auctor
Doloribus
sypthillii.
Paralyti.
Verrucis.
 Vindelinius l. de morbo Gallico c. 14.

Gliris adeps remedium offert his, qui paralyti tentantur, item-
 que verrucis superligata mox eas tollit. Sextus part. 1. c. 13.

Gruis anserisque adeps locorum duritias & concretiones discutit.
Duritias &
callosis
concremen-
tis.
Scirrhoris
tumoribus.
 Sextus de med. avium c. 4. & 11. & Plinius l. 30.

Capreoli cervi & damæ serum scirrhoris tumoribus emolliendis
 restat. Andernacus.

Terminosus. *Vervecinus adeps terminosus, tum pro balano inditus, tum & calens ano sedique illitus quotidiano experimento beneficentissimus est.*

Convulsus. *Rajarum adeps convulsis subvenit, id est, is, qui ex hepate ipsarum defluit: Itemque catus & anguilla concisi, in alvum anseris inditi, cum simul torrentur, qui destilat adeps. Rondeletio auctore in l. de cur. morb. int. c. de convulsione.*

CAPUT VII.

De Fimis & Urina.

Et si medicina quidem hæc sordida est, sicut eam vocat Avicenna l. 3. fen. 6. tr. 2. cap. 22. ex excrementorum tamen genere multorum animantium multa noxis externis corporis sentiuntur proficua.

Inter omnes laudatissimus est Caprinus finis, qui ad can-
crofas parotidas & ex arthritide luxas atque extumescences partes corporis medendas cum melle; ad nervorum contracturam cum aceto; ad carbunculos discutiendos, & ad colicos dolores pro fomento; ad incisa intestina consolidanda cum pilis decoctus & contritus belle facere proditus est à Sexto Philosopho in lib. de med. pec. c. 5. nu. 21. 24. 25. 26. 27. 28.

Idem rei ad mammarum muliebrium tumores dissolvendos ex vino meraco probe facere scripsit auctor operis de fac. parab. l. 3. f.

Idem, si Petro Foresto credimus id referenti in l. 7. observ. chirurg. 4. ulceribus curatu difficilibus & desperatis tam bene facit, ut quam optime. Quod desumpsisse potuit ex Octavio Horatiano l. 4. ad Euseb. pag. 99. qui tamen ustum imponit.

Sunt, & qui deducendis corpori infixis finum hunc probent; quod testatur Jo. Ursinus *Protopop. animal l. 1. c. de capr.*

Nostri vero medici ad *oedematosas scroti farcturas* expertum habent.

Sed Galenus 10. *simpl. lepram, psoram, lichenem explanare; itemque & chæradas & scirrhosos mammarum tumores ex aceto solvere dixit. Sed ex meraco vino imponit mammis quicunque est auctor lib. de remed. par. fac. c. 235. ex aceto vero ad parotidas duras idem eod. l. c. 8.*

Parotidis
 can-
 cro-
 sis.
 Ex arth-
 riti-
 de luxa
 partibus.
 Nervorum
 contractu-
 ris.

Carbuncu-
 lis.

Colicis.

Intestinis
 percussis.

Mamma-
 rum tumo-
 ribus.

Ulceribus
 difficilibus
 & despera-
 tis.

Corporis in-
 fixis refi-
 gendis.

Oedematis
 scroti.

Lepræ, pso-
 re, liche-
 ni, strumis
 & scirrhis.

Parotidis.

Hydropicis caprinum stercus in urina pueri viderem non expecti; vel istius caprae urina coctum, & ad strigementitiam spissitudinem redactum, atque impositum egregie purgat album, ex Archigene apud Galenum de comp. med. loc. 1. . . . c. 3. Hoc ipsum & genuum oedemata, quæ à collisu attrituque ad terram ex adorsu fiunt, solvit experimento probatissimum sodalibus solcatis Carmelitanis Neapoli.

Hydropicis.

Genuum
oedematis.

Ad hæc & viperarum iētibus ex aceto succurrere dixit idem Galenus lib. 10. simpl. Sed chersydri veneno adversari voluit hunc Cornelius l. 5. c. 27. §. de chersydri ictu.

Viperarum
ictibus.Chersydri
ictu.

Anginz.

Ulceribus
malignis.

Post hunc canis est stercus celebratissimum ad anginam, sed ejus, qui ossa fuerit diutule pastus. Alias autem simpliciter paratum inveteratis summe ulceribus summeque malignis cum fructu adhiberi scripsit Galenus 10. simpl. Iterum quoque pote hoc excuti scripsit Benedictus Faventinus in empir. eo cap.

lacro.

Post hunc finis est Asini, propterea cumprimis commemorandus, quod profluentem ex naribus sanguinem mire sistit, multis & probatissimis fide viris hanc rem affirmantibus. Primo omnium in hanc rem illum laudat Hippocrates in lib. de natura muliebri: deinde ex junioribus Mich. Savonarola in opere practico tract. 6. c. 5. rubr. 3. Sed inter omnes maxime Rodericus à Castro lib. 1. de morb. mul. c. 5. narrat huic uni sese sic vere confisum; ut arefactum in arcula paratum semper ad usum haberet. Nullumque paris efficaciae medicamentum se scire profiteretur; præsertim, si succo urticae, nimirum arens, commisceretur: recens enim per se commode naribus adhibetur.

Hæmorrhagiz
narium.

Sed super omnes tamen efficacissimum in hac re Leporis finis esse scripsit auctor appendicis ad Centurias Mizaldi, Antonius Guertæus, pag. 219.

Similiter ad fluxus alios præcipuus est Asini finis. Ad uterinos tamen eo ulius est Hippocrates l. de nat. mul. sect. 2. & l. de superfat. & l. de steril.

Hystericis
affectibus.

Ad prociduum intestinum eum probavit Horatianus lib. 4. ad Euseb. pag. 96.

Intestino
prolapso.

Ad immodicas mensium purgationes ex adstringenti humore dictum perhibet experimento probatum Michael Paschalius libr. 2. pract. meth. cap. 55.

Immodice
fluentibus
uteri pur-
gationibus.

Sed medicinam Equini fini flagitium propemodum esset re-
lin-

Lui venere
discutiendz.

Doloribus
ex frigido
humore.
Lassitudini-
bus pedum.
Arthritidi.
Spasmo.

Lapsis à
sublimi.

Luxis &
distortis.

Articulorum
dolori.

Ulcenibus
cancrosis.

Hydropicis.
Historia.

Vesparum
istibus.

Phlegmonis.

Nervis indu-
ratis.

Ambustis.

Exitu ma-
tritis.

Ulcenibus
cancrosis &
incurabili-
bus,

Albugini.
Furunculis
rumpendis.
Serpentum
moribus.

linqui: quem ad luem veneream absorptu quodam excutiendam mirificum esse certa experientiae fide perhibuit Jacobus Hol-
lerius in opere de materia chirurgica c. de attrahentibus. Nostra
vero observatione non minimo est usui discutiendis doloribus
ex frigido humore congestis. Lassitudinibus quoque pedum longa
itinerata emensorum & horum arthritidi sopiendis tam belle valet,
ut vili remedio summum accedat pretium ex medicina. Ex-
pertus hanc quoque vim ejus maxime in spasmo & convulsione va-
lere testaturque est Ambr. Paræus l. 11. sui operis c. 25. Ea-
dem medicina & a loco sublimi lapsis approbata est à Guid. Cau-
liaco tr. 6. doct. 2. c. 5. Utendi modum descripsit Decius
Fortis in l. rudimentorum Pharmacopœi. Luxis quoque ac vi mor-
bi distortis succurrere finem hunc, quo se obruat homo, scripsit
Leonard. Bononiensis in 4. Thesauri vitæ hum. c. 63.

Bubulus vero calide applicitus articulis dolore afflictis benefa-
cit Avicenna teste l. 3. fen. 22. tr. 2. c. 13. atque Auctore li-
bri de fac. parab. ad Glauc. c. 24. & ad Solonem c. 13. Hujus
vero mense Majo collecti aquam arte chymica paratam cancris
ulceribus benefacere scripsit Quercetanus l. 1. de spagy. med.
præparat. F. Hunc quoque hydropicorum aquas ita discutere per-
antiqua est observatio, ut & Heraclitum intercute laborantem
eo ad solem remedio usum scripserint Historici & Quercetanus
Antid. spagy. Hunc quoque & apum vesparumque istibus me-
deri, phlegmonasque reprimere jam recens egestum, tradidit Ga-
lenus 10. simpl.

Fimum Ovinum emolliendis obduratis nervis mire benefacere
scripsit Leonardus Bononiensis in 4. Thesauri vitæ hum. c. 62.

Sed Tauri finis crematus ambustis conveniens scribitur à Sex-
to l. de med. best. c. 21. n. 12. Et secundum Blasium Astarium
medicum insignem Papiensem suffitus idem sub pudendis muli-
eris mire valet ad revocandam intro matricem, quæ egressa est
alveum naturalem.

Pueri vel Virginis investis finis combustus ulceribus cancris
atque incurabilibus aspersus magno remedio est, testantibus & Pli-
nio l. 28. c. 4. & Sexto l. de med. anim. c. 17. n. 9.

Hirundinis sterus ad albugines oculorum delendas mirabile sedi-
cit expertum Michaël Savonarola tract. 6. c. 3. rubr. 15.

Galli gallinacei finis rufus furunculos rumpit & dolorem tollit

impositus; Sextus de med. avium c. 8. Sed ex aceto illitum proponit Plinius l. 30. nat. histor. Quem & serpentum moribus Ulceribus consulere modis omnibus administratum, tradidit idem Plinius preparandis. l. eod. c. 3. Itemque & eo tractabiliora fieri ulcera sanarique celerius.

Columbi finus habet has vires, inquit Sextus l. de med. avium c. 10. Omnes duritias discutit & humores exsiccat cum oleo, aut melle calefacto distemperatus & super duritias ligatus. Alias podagricis topiis hunc convenire dixit Galenus 10. simpl. nec non doloribus omnibus inveteratis, & phagedænis oportune mederi; atque in phœnigmis utiliter misceri. Duritiis. Humori absorbendo. Topiis podagricis. Doloribus inveteratis. Phagedænis.

Corvi finus cavo denti impositus dentem rumpit & dolorem adimit. Sextus de medic. avium c. 6. Cavis dentibus eximendis.

Turturis finus calculosis subvenit. Auctor l. de remed. facil. parab. Calculosis.

Sturni finus gratiam habet in alphis exterendis, Paulus l. 4. Alphis. cap. 6. Item in stigmati abolendis, idem cap. 3. Et intertrigini commodus est, idem auctor. Stigmati abolendis. Intertrigini.

Sunt & aliæ variorum finorum utilitates à Dioscoride descriptæ, quas omnes huc producere visum non est. Floris. Lepis. Pudendorum vitiiis.

Post finum sequitur Urina; cum primis autem Humana pso-
ris, lepris, pudendis affectu putrido laborantibus, achoribus, furfuribus, auribus purulentis, & digitorum ulceribus utilis est, testante Galeno 10. simplic. Sed Sextus impubis hominis urinam veteribus callis extenuandis utilem perhibuit l. 1. cap. 37. Item, oculorum exteriores hypochoyses eam delere, quod fel humanum in se contineat, scribit Hieron. Donzellinus consil. apud Scholizium 184. Achoribus. Furfurati-
oni. Adribus purulentis. Digitorum ulceribus. Callis extenuandis. Suffusioni. oculorum. Naribus porridis. Hyttericis.

Sed Asinorum urina ex optimis est medicamentis ad narium graveolentiam, ut retulit ex Galeno Mesuæus l. 2. sum. 7. c. 1.

Jam de excrementis, ut perorem, & sterco bubulum & urinam expurgatorium suffitum uteris affert Hippocrates l. 1. de morb. mul. In quo ipso & 2. ejusd. oper. & s. mirum est, quantum his materiis deferat. Sed enim statuere oportet, magnam & admirandam esse istorum vim propter insitum salem ac nitrum; quæ sunt efficacissimi deterfus. Ut ne supercilium contrahas, videlicet, quod tantopere vilem animantium materiam hoc loco pertractavimus. Unde tam magna vis finis.

CAPUT VIII.

De aliis animalium excrementorum generibus.

Alopeciiis.
Aurium do-
lori, den-
tium.
Oculorum
vitiis.

Ad excrementa referri potest & vernatio anguis, vulgo *spodium*, quæ niris præstat virtutibus. E quibus omnibus, quæ ad nos pertinent, sunt hæc. Prima alopeciiis laudata est à Galeno l. de rem. par. fac. c. 2. Dein ex vino decocta dolori aurium, infusu: dentium vero, collutione remedio est. Additur & in medicaminibus oculorum, sed præcipue viperina, sicut ait Dioscorides l. 2. c. 17.

Dentium
molestiis.
Dentibus e-
vellendis.
Auribus
purulentis.
Sedi pro-
lapstæ.

Hujus decoctæ ex aceto mirabilis est proprietas ad levandos dolores dentium Galenus 11. simpl. & Meluæus l. 2. sum. 8. c. 2. Hac etiam cum cera celerrime dentes evelli tradidit Plinius l. 30. c. 3. Qui vir & l. 32. c. 4. scripsit eadem cum felle testudinis & aceto purulentas aures adjuvari.

Cochleæ muco prolapsam sedem oblinat Hippocrates l. de fist. n. 4. atque ex eodem & thure collemata componit Galenus 11. simpl. c. illo.

Palpebra-
rum pilis
replicandis.

Cochleæ terrestris abrasus acu lentor palpebrarum oculis incommodos pilos, quos attigerit, replicare creditus est à Dioscoride l. 2. c. 9.

Nervis per-
cussis atque
tonsis.
Vulneribus
summæ cu-
tis.

Limacum caro vulnera cum nervi percussu & contusu imposita conglutinat. Galenus auctor l. 11. simpl.

Araneorum tela à phlegmone tuetur summæ cutis ulcera. Galenus 11. simpl. Plagis vero minoribus conglutinandis paratissima est vulgata experientia.

Narium hæ-
morrhagiz.

Ufnea capitis humani (musci genus est) naribus indita harum hemorrhagiam valenter sistit. Jo. Finchius in Hermetico dogmatico libello.

CAPUT IX.

De partium animalium præparationibus & compositionibus in usum medicum.

Jam vero præparamenta & compositiones multas ex animantium partibus & ipsis etiammet integris referamus. Primum autem cineres & tritura veniant in sermonem.

Hip-

Hippocampi cinis alopecii utilis est. Galenus.

Hirundinum pulli usi faucium morbis medentur. Sextus de med. avium c. 12. & Aëtius l. 2. serm. 4. c. 47.

Huic etiam malo & cinis cancrorum idoneus est. Crollius & Finchius. Qui cinis & morsui canis rabidi subvenit, auctore Quercetano.

Coriorum vetustorum cinis ambustis, intertigini, & attritioni calceamentorum probatur. Galenus 11. simpl.

Ostreorum testæ combustæ rebellibus & putrescentibus ulceribus, diuturna que fluxione tentatis, & quæ compleri facile non possunt cavitatibus, nec non hyperfarcosibus exterendis, laxitati mollitiæque gingivarum bonæ sunt Galenus 11. simpl.

Idem & buccinæ purpuræque ferme valent.

Caput cati omnino nigri in nova olla aduritur & incineratur: ex eoque ad levorem & tenuissimum pollinem deducto nonnihil per tubulum pennæ mundæ in oculum quotidie ter insufflatur. Ad oculorum vitia, unguem, nebulam, albuginem & alia remedium præstantissimum est.

Alibi vero cinerem ustorum ostreorum ad parotidas dissolvendas cerato miscet remedio singulari.

Ranarum ustarum cinis sanguinis profluvii occurrit: Dioscorides & Galenus 11. simpl. Bufonem alii præferunt. Exsiccatus enim ac tritus (inquit Finchius in Hermetico-Dogmatico) & tenui rubro linteo involutus alisque superpositus, vel palma detentus usque dum incaluerit, seu Gorgonis conspectu capite continuo rigescit sanguis. Inveteratos tendinum rigores solvunt. Dioscorides l. 2. c. 25.

Oleum vero ex his & podagræ molestiis occurrit illitum, auctore Joanne Langio: & cancris remedio est secundum Jacobum Vecherium in Antidotario.

Sperma ranarum aut ex hoc aqua exstillata inflammatoriis omnibus tumoribus & hæmorrhagia mire subvenit. Josephus Quercetanus in Pharmacopœa & Spagyricæ præparationis libro.

Vermium millepedum pulvis ad affectus oculorum valet. Quercetanus.

Vermium terrenorum cineres, aut stercore murum vel cervi dentis, dentium exesorum cavernis immissi, illos absque ferro & machinis eradicant. Mizaldus in Centuriis.

Alopecii.

Faucium morbis.

Morsui canis rabidi.

Ambustis. Intertigini.

Ulceribus contumacibus, putrescentibus, rheumaticis, dyspeptuloris sinuosis.

Hyperfarcos. Gingivis laxis. Oculorum vitii.

Parotidibus.

Hæmorrhagis.

Tendinum rigori.

Podagræ.

Cancro.

Inflammationi. Hæmorrhagie.

Affectibus oculorum.

Dentibus eradicandis.

Vulneribus
carnis glu-
tinandis.
Nervis jun-
gendis.
Lepiis &
psoris.
Labiorum
tissuris.

Lumbrici terrestres fricti tritique & inspersi carniū plaga conglutinant. Auctor *l. de remed. fac. parab. c. 59.* *Præcisos nervos jungere dixit Dioscorides c. 61.*

Saiamandræ cinis septicus, & lepris omnibus psoricisque bonus est. Galenus.

Labia fissa hoc modo curat Arnaldus Breviarii lib. 1. c. 42. *Apes complures in olla rudi seu pasta, seu luto magisterii conclusas, ustasque ad ignem & pulveratas cum melle despumato conficito in unguenti modum. Quo labra collinita sanabuntur.* Experimentum enim id docuit.

Morbibus
serpentum.

Ex viperarum cano, aut etiam serpentum spoliis exsiccatis & præparatis secundum artem pulvis vulneribus serpentum & bestiarum virulentarum appositus multum contert. Item, *ulceribus cancrofis & malignis curandis.*

Ulcerebus
cancrofis.
Alopeciis.

Cantharides ustæ tritæ & cum melle mistæ, alopeciis explendis impostæ bonæ sunt. Galenus *l. de remed. fac. par. ad Solonem c. 3.* Quam rem & nos experti sumus non semel.

Clavis.
Lepris.
Pioris.
Fistulis.

Ungues psorodes, clavos, lepras, psoraque exæquant. Galenus *11. simpl.* *His quoque viventes in aceto salso præparatas & sole exsiccatas inque pulverem detritas fistulis indit* Joannes Platearius *l. præf. F.*

Ceris cap-
itis.

Nos vero & ceris capitis, quas tineas vulgus vocat, utilissimas has tritas & emplastro diachalcitis vel alii cuique idoneo, tum commissas, tum desuper inspersas comperimus. Item, *que herpeticis & cacoëthis & dysēpulis ulceribus valentissimum est eccatharticum.*

Ulcerebus
malignis.

Porris.

Cantharides cum calce chirurgici scalpelli loco esse prodidit Plinius. *Hæ quoque tritæ & impostæ recisos porros dissipant.* Quod nostrum est experimentum.

Urinæ in-
continentiæ.
Adversio.
Aretæus.

Urinæ incontinentiam (animas nostri vocant) in furno arefactæ tollunt ex vino potæ. Gesnerus in *l. de piscib. f. 48.* *Verum tribus ante diebus, quam ad id remediū veniatur, lac, ut vesica inde lædenda muniatur, bibendum, si Aretæum audimus, qui monitos ejus rei nos voluit in primo diuturn. morb. therapeuticoc. 4.*

Stranguriæ.

Ad stranguriā vero & vesicæ dolorem vesica apri cum lotio infuso suspensa, & passa, donec aquaticus humor effluat, & discotta manducetur. Sic qui patitur vitium, mire sanabitur. *Sextus in l. de pec. medicina c. 7. & Plinius l. 15.* Sed *vesicam simpli-*

simpliciter assam esui dat per triduum Galenus l. de remed. facil. parab. c. 227.

Butyri fuligo ulcera celeriter ad cicatricem perducit Dioscorides l. 2. cap. 66.

Caseus recens oculo applicatus acres maxime influxus in iisdem cohibet, auctore Paulo l. 3. c. 22.

Caseum veterem ac jam putrem cum jure, in quo suilla perna præpinguis ferbuerit, subactum valentissimum ad dura corporis emollienda fecit Jacobus. Hollerius in l. de materia chirurgica c. 4. & ante hunc Aëtius l. 1. serm. 2. c. 102. Qui utrique ab uno Galeno id didicerunt, historiam ejus experimenti describente l. 10. simpl. c. illo.

Ad ulcera glutinanda recentem lævigatum caseum bonum facit Paulus l. 4. c. 37. oxygalactinum vero ad ulcera idem ibidem.

Contra arthritidem & quodvis ulcus depascens summe prodest humani brachii vel tibiæ os combustum: facto pulvere ex eo, quod album intus remansit, & parti affectæ imposito. Geber apud Vecherium.

Compositiones.

Hæmorrhoidas dolentes millepedæ in oleo nucum expresso costæ mire levant, teste Josepho Quercetano. Dolori quoque aurium conferunt. Mesuæus l. 2. sum. 6. c. 2. Huic quoque & asellos, oniscos Græcè, probe facere scripsit Galenus 11. simpl. quem sequitur & Alexander Trallianus l. 3. cap. 2. addens & lumbricos. Cum his quoque est Jacobus Hollerius l. de med. internis corporis malis eo cap.

Ex lacerto viride expressum oleum replicandis capillis plurimum bonum faciunt, & Auctor de remed. fac. parab. ad Solonem c. 12.

E limacibus, ranis, testudine, vespertilione, serpentibus aliis, olea atque unguenta multum levantia podagricos & arthriticos refert Guido tr. 6. doct. 6. c. 1.

Nervi chordæve bovis arefacti ac triti, aut lini modo pexi, & ulceribus impositi, miro remedio sunt; auctore Leonardo Flaviano in 4. Theauri vitæ hum. c. 61.

Sassamenta piscium ulceribus detergendis usui esse, & antiqui

Ulceribus
brevi obdu-
cendis.

Acibus o-
culorum in-
fluxibus.

Duritiis c-
molliendis.

Ulceribus
glutinandis.

Arthritidi.
Ulceri de-
pascenti.

Hæmorrhoi-
dis dolen-
tibus.

Auribus do-
lentibus.

Capillis re-
plicandis.

Podagrz.
Arthritidi.

Ulceribus.

Ulceribus
fordidis.
Græ-

Verrucis.
Pforz.

Infixis ex-
trahendis.

Græci testati sunt, & ex Arabibus Avicenna, & è junioribus Andreas Cæsalpinus l. 6. art. med. cap. 18 qui præter hæc & verrucis, & pforæ delendis utilia fecit eadem illita.

Saliti filuri caro aculeos & infixa corpori spicula extrahit. Dioscorides l. 5. c. 26.

CAPUT X.

Ex colla piscium medela.

Impetigini.
Lepræ.
Ambustis.
Plagis.

Resoluta ex aceto impetigines leprasque cutis delet Colla quoque in piscibus parata pustulis ambustorum inhibendis optima est ex aqua calida diluta. Plagis vero ex oxymelite madefacta prodest. Dioscorides l. 3. cap. 85.

CAPUT XI.

Jura decoctorum animalium medicamentosa.

Paralyfi.

Artubus do-
lentibus.

Jus anguis decocti ad paralyfin abolendam proposuit Johannes Arculanus in 9. Rhazæ c. 9.

Ex folliculorum sericorum, exclusis inclusivæ vermibus seribus, decocto nonnihil levaminis accipiunt dolentes artuum partes. Quam rem usus docto Neapoli.

Joh. Ur-
sinus:

Hactenus nos materiam ex animantibus provitiis in Chirurgia medendis, quantum licuit & satis fuit, descripsimus. Cæterum ex his longe plurima dabit Plinius à libro 28. usque ad 33. Cujus auctoris, ut & Dioscoridis, & Sexti Philosophi, cuncta ferme metrice compilavit in Animantium Prosopopœia Joannes Urfinus, Doctor, Medicus & Poëta Laureatus. Alia nova pleraque protulit Serapion in ferm. 3. qui est animalium, item Razes, in libr. de sexaginta animalibus, & Avicenna l. 2. tract. 2. per totum, & Oswaldus Crollius in l. de Signaturis.

CAPUT XII.

De usibus Ovi in medicina.

Media humidi sicci que natura est ovo; cujus cum ad quam plurima sint usus, de his etiam hoc loco non alienum est dici.

Ovum

Ovum quidem in universum medicamentorum est materia, Galeno auctore in 11. *simpl.* qui inquit: Crudo ovo toto utimur admisto rosaceo ad palpebrarum, aurium, mammarumque phlegmonas; quæ scilicet aut iētis illis, aut alio quovis modo evenerint; aut extilerint in nervosis corporibus, puta cute cubito, & digitorum tendonibus, aut articulis, idque in pedibus pariter, & manibus. Hæc Galenus. Sed Diolcorides l. 2. c. 44. & Plinius l. 29. *nat. hist.* c. 3. tota ova igne & calore durata sedis vitiiis prodesse scripsere. Quam rem quidem transferre poterunt ex Hippocrate, qui l. *de fist.* nu. 3. coctæ ex odore vino ova inflammata sedi adhibuit. Sed Blasius Astarius in *cons.* 6. scripsit, ovum sub incubante diu gallina putrefactum, si coneratur & utero prolapsa ex linteis applicetur, hunc intro revocare.

Ovum medicamento-
rum materia.
Phlegmonis.

Sedis vitiiis.

Utero prolapsa.

Est autem ovum secundum omnes sui partes utile, testam, membranam putaminis, aquatum, luteum.

Et testa quidem usta fisti sanguinem profluentem testis est Plinius in citato 29. nec non Aëtius l. 2. *serm.* 2. c. 135. Taceo autem, quod medicamento cuiuspiam conservandi gratia & hac utitur Galenus l. *pharmac. local.* c. 2. col. M. Majus vero illud est, quod ad tuendum in suffitu palatum atque internumos ex perfusa utrimque ovi testa ad fistulam suffitoriam inserta & ore accepta excogitavit Hippocrates l. 2. *de morb.* nu. 26. & Aurelianus l. 3. *chron. pass.* c. 2. Maximum vero illud, quod calculo, sive dirumpendo, sive pellendo mire serviunt putamina incubaticiorum sub gallina pariente ovorum. Sed promiscua ovi testa trita pannum oculi deteri scripsit Isaac l. *pract.* cap. 53. Cutem quoque ea extenuari Avicenna l. 4. *fen.* 7. *tract.* 2. cap. 2. Præparat autem eam & Avicennam secutus Hercules Saxonia l. 1. *Panthei med.* cap. 19. per decem dies in aceto acerri-
mo, ebulliens una hora, deinde contusam & in levorem tenuem redactam cum æquali sacchari portione ad suffusionem, maculas & albugines oculorum imponit.

Sanguini
fistendo.

Medica-
mento con-
servando.
Tuendo in
suffitu pa-
lato.

Calculo.

Oculorum
vitiis.

Membrana putaminis detracta, sive cruda, sive cocta labiorum fissuris medetur. auctore Plinio sub eodem loco, & Avicenna l. 4. *fen.* 7. *tract.* 3. c. 17. Cum quibus est & Honus de morb. *curatione*, cap. 126. Ulcusculis vero obducendis perbelle valet. Expertæ autem à me in digito patienti. Coalescit enim prope-

Rhagadis
labiorum.

Ulcusculis
obducendis.

Intempera-
tura cui-
cunque.

Oculorum
præsertim
inflammationi.

Sedis &
pudendo-
rum ulceri-
bus.

Hæmorrha-
giz mem-
branarum
cerebri per-
cussarum.
Ulceribus
rebellibus.

Ambustis.

Anacolle-
matis &
frontalibus.

Pilis pal-
pebrarum
agglutinan-
dis.

Auribus do-
lentibus.
Solis adu-
stionibus.

Ambusto-
rum pustu-
lis inhiben-
dis.

Defluxio-
nis coër-
cendis.

Luni sacro.
Scit pueror-
um proci-
dum.

Pedum ri-
mis.
Hæmorrhoi-
dum mor-
tibus.

Vulnibus
antiquis.

pemodum cum carne corrugaturque cum ipsa. Quo tempo-
re, si doleat pars, oleum ceræ licebit illinere, atque acu, si sa-
nies sublit, suppingere, nil summotâ tunicula, & exprimere.

*Albumen ovi ex numero est medicaminum minime mordican-
tium, quale & lac est, temperatura symmetro frigidius: Quare
nonnunquam effectu frustratum ex ulla tali intemperie se perhi-
bet Galenus 11. simpl. Qui ad oculos non tantum illud uten-
dum dixit, verum ad alia etiam omnia vitia, quæ medicamen-
ta requirunt suavissima minimeque mordacia; ut sunt universa
sedis & pudendorum ulcera contumacia. Miscetur quoque idoneè
medicamenti profluvium sanguinis ex cerebri membranarum suppri-
mentibus, quæ nimirum citra morsum illinuntur atque adstringunt.
Sed ad ulcera rebellia miscetur his, quæ absque morfu pos-
sunt exsiccare: cujusmodi medicamen est pompholyx, & alia quæ-
dam metallicorum elota. Sed ad ambusta impositum protinus est
utile; sive quis seorsum albumen duntaxat ipsum in lana molli
excipiat, sive etiam cum vitello commiscens confundensque applicet.
Etenim mediocriter refrigerat, & citra morsum exsiccât. Tale
cum sit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet impo-
nuntur, eo utimur. Ex hoc & pilos palpebrarum agglutinamus,
nimirum admisto quopiam idoneo; cujus generis est thus, potissi-
mum si pingue fuerit ac non inveteratum & siccum. Hæcenus
hæc ibi. Sed 2. de comp. med. local. c. 1. ad aures dolentes eo
est usus; itemque Avicenna l. 3. fen. 4. tr. 1. c. 8. qui l. 4.
fen. 7. tr. 3. cap. 117. adversus adustiones solis hujus linimenta
laudat. Hæc Galenus. Quo prior Dioscorides l. 2. c. ... spira-
menta cutis occludere, ambustis se ipso præoccupatis pustulas inhi-
bere, faciem à solis ustione tueri, fronti impositum cum thure
fluxiones arcere avertereque atque alia quædam facere scripsit.*

Post hunc virum Plinius l. citato ad ignes sacros, (hoc eti-
am affirmat Sextus l. de med. av. cap. 9.) ad procidentes puero-
rum sedes, ad pedum rimas, & ad hæmorrhoidum morsus, atque
ad alia corporis vitia valere prodidit. E Latinis etiam Octa-
vius Horatianus l. 4. ad Eusebium ex ovi albo pulverem factum
vulneribus antiquis imponit usque ad sanationem.

Sed Hippocrates ad excidentes uteros eo usus est l. 2. de morb.
mul. sect. 3. vers. 337. & ad dolentes uteros ibid. vers. 431. &
439. & ad faciem ornandam ibid. v. 125. & 135.

Avi-

Avicenna vero commendavit illud, cum vesicam incendiosus ^{Utero pro-}
urget mictus l. 3. fen. 19. tr. 2. c. 4. Ad exasperatam œsophagi ^{Japio.}
faciem internam quasi incrustandam & obducendam Antonius ^{Uteris do-}
Cermisonus ovi aquatum tepide vorandum proposuit; ut refert ^{lentibus.}
Michaël Savonarola tract. 6. c. 13. rubr. 3. Qui idem vir & ^{Faciei or-}
ovi glutinosum cum pagyri vulgaris rasura commistum hemorrha- ^{nauda.}
gie narium tollendæ imponit tr. 6. c. 5. rubr. 3. A. ^{Incendiosæ}
^{urinx.}

Ad mordicationem sedandum olei sulphuris ulcusculis penis, aut ^{Œsophago}
aliorum partium syphiliis medendis adhibiti lenimen ex aquati ovi ^{laxo.}
spuma imponi licere, docuit Euonymus l. 2. Thesauri chymici ^{Hæmorrha-}
cap. de oleo sulphuris. Si fontium calidorum aqua sulphurea, vel ^{giæ nati-}
aluminosa in aurem subierit, ovi candidum ex muliebri lacte fre- ^{um.}
quenter infusum salutare tradit remedium Alexander Benedi- ^{Mordicationi}
ctus l. 4. c. 12. Ad defendendam à solis æstivi torrore ac vento- ^{nonnulla-}
rum molestia faciem ac manus urbanorum hominum, qui rusti- ^{rum.}
cantur, aut peregrinantur, illitum ex ovi aquati cum gummi tra-
gacanthi mistura probat Avicenna & Razes, referente Nico-
lo in ferm. 7. tr. 6. sum. 2. c. 16.

Sed ovi luteo usus est idem Hippocrates ad duritiem emol- ^{Duritie}
liendam l. 2. de morb. mul. sect. 2. vers. 301. & 338. & l. de ^{emolliendæ.}
nat. mul. sect. 2. vers. 162. ad uteros vero inflammatos ibidem, ^{Uteri in-}
& ad eosdem ulceratos ibid. vers. 357. ad intestinum rectum in- ^{flammati-}
flammatum cum dolore & frequentibus egerendi desideriis l. de fi- ^{oni & ul-}
stul. vers. 71. ^{ceri.}
^{Intestino}
^{recto in-}
^{flammati.}

Sed Dioscorides ad dolores oculorum, & ad sedis inflamma- ^{Doloribus}
tiones, & ad condylomata inassatum luteum probe facere scri- ^{oculorum.}
psit. Similiter Galenus ovi assi luteum imponit oculis acri fluxio- ^{Condyle-}
ne dolentibus 4. de compos. med. local. c. 8. semel, atque infe- ^{matis.}
rius ad hæmalopas, id est, ad cruentatos sugillatosque oculos. ^{Oculis su-}
Porro paregoricum & stypticum illitum externe vitellum dixit au- ^{gillatis.}
ctor libri de simpl. medic. qui legitur inter Galeni opera. Co- ^{Oculis mun-}
cta ovorum & in olla passa lutea vino temperat, ut collyrium ^{dandis.}
componat, quo oculorum lentores tergantur, Curtius Marinellus
l. 3. de mul. orn. c. 6.

At ovi album coctum resectum, ita ut commodum sit, palpe- ^{Palpebra-}
bris, quo pediculi necentur, calens applicat Arnoldus Villano- ^{rum pe-}
vanus l. 2. Breviarii c. 19. ^{diculis.}

Hæmorrhagiam ovorum cinis comprimit. Auctor Jac. Pons ^{Hæmorrha-}
me- ^{giæ.}

medicus Lugdunensis *Isagog. tyron. med. p. 150.*

Hæmorrhoi-
dibus do-
lentibus.
Ani rhaga-
dibus.
Filorum
proventus
prohibendo.

Hæc illi de ovis gallinaceis. Cæterum columbina igne durata pro fomento ad hæmorrhoidas dolentes & ad ani rhagadas prætulit Celsus l. 6. c. 18.

Ova formicarum, ne pili locis procreentur, prohibent. Me-
suæus Grabadin l. 2. sum. 5. c. 18.

Quoniam vero remediorum, quæ ex costis ovis sunt, me-
minisse incepimus, alia quædam, quæ ex ipsis quomodolibet præparatis capiuntur, parcos non ero tradere.

Cutaneis
quibusdam
vitilis.

Primum liquor, qui ex recens parto dum coquitur exsudat, non
minime commendatur à sceminis rem expertis ad vitia maculas-
que cutis extergendas. Rondeletius vero in officina pharmacopœorum
c. de ol. myrrhæ pag. 1223. si recte memini, ex cocto ovi inte-
gri albumine, quod transversim resectum tritam ad levorem myr-
rbam supra plumbum sub dio vel udo subterraneo loco diutule suo
sinu foverit, liquorem accipit pro stacte, id est, liquida myrrha
jam diu desiderata & usibus theriacæ componendæ deficiente per-
quam vere laudatum. Verum alii ad commendandam limpidan-
damque faciem aliqua levi nota fædatam probarunt.

Liquor in
stactæ lo-
cum succe-
dens.

Faciei ema-
culandæ.
Oleum o-
vorum.
Doloribus
sedandis.
Cicatricibus
æquandis.

Sed cui non notum oleum, quod ex ovorum vitellis, vel ex-
primitur, vel exstillatur? quantumque virium & in sedandis
doloribus, & in coequandis cicatricibus habeat? illud non tace-
bo, quod. . . . . scripsit Amatus Lusitanus. . . . .
. . . . .

F I N I S.

DE

FOLIORUM VIRIDIUM IN MEDENDIS ULCERIBUS USU.

oliorum ulceribus imponendorum usus veteribus non infrequens fuit. Quippe, si à primo Hippocrate rem repetamus, is varie hæc adhibuit. Libro enim de ulcer. ad spongiarum prius impostas adicere consuevit. Numero quidem *ejus* Sanguinis eruptioni. Ulceri succando. libri 3. ad profluentem sanguinem: num. vero 6. ad ulcus exsiccandum. Sed num. 21. herbam *aro*

similem, bechion credit Vidius, cum vino imponit. Judico e-
quidem vino intinctam. Quemadmodum & comm. 4. operis de Inflamma-
tionis ar-
cenda. artic. contra inflammationem pugnans tussilaginis & betæ folia se-
miconcta imposuit. Et l. de humidorum usu nu. 9. betæ folia
atque hederæ albæ & rubum, & rhoën coriariam & salviā
intinxit. Celsus vero l. 5. cap. 28. §. de acrochordone, myrmecias
medicamento exustas foliis contegit, ne ea, quæ circa sunt, exul-
cerentur: erysipelas vero betæ folio contegit, &c. Varie quo-
que, sed multo locupletius administravit hæc Dioscorides
toto opere de materia medica. Cujus universam hanc barbarum
ad peculiare externos morbos applicationem minime præter in-
stitutum rationem facturi sumus, si quam brevissime repeta-
mus, perinde ut per tabulas in hunc modum.

Ulceribus maleficis & dolosis utiliter inducuntur.

Bryoniæ & Plantaginis folia.

Ulceribus diuturnis.

Personatæ folia.

Expurgandis iisdem androsæmon Alpinus adhibet med. meth.

l. 9. c. 3.

Hh 2

Ul-

Tabula ex
Dioscoride
collecta.

Ulceribus depascentibus.

Sedum majus. Solanum hortense. Petasites. Ifatis.

Ulceribus tibiæ folia ungulæ caballinæ Guertæus in app.
ad centur. Mizal. p. 217. P.

Artubus luxatis.

Filicula. Urtica utraque.

Ambustis.

Malvæ, Androsæmi, Helxines folia.

Infixis è vulneribus detrahendis.

Tragii folia.

Vulneribus inflammatis.

Stratitotis.

Vulneribus glutinandis.

Ulmi folia. Viticis. Brassicæ sylvestris. Achillea. Sideritis.
Verbasci ex aceto. Stratitotis. Ifatidis. Dracunculi.

Tumoribus.

Ifatidis. Verbena supina.

Inflammationi.

Lonchitis. Lichenis. Papaveris. Sambuci. Verbena supina.

Gangrænis.

Galeopsidis.

Erysipelæ.

Tussilaginis. Verbenacæ. Sempervivi. Stratitotis.

Herpeti.

Plantaginis. Rubi.

Strumis.

Plantago cum sale. Mandragora.

Panis.

Ifatidis folia. Mandragoræ. Conyzæ.

Hæmorrhoidibus.

Stratiotis. Millefolii. Quinquefolii. Isatidis. Plantaginis.
Stœbis.

Erysipelati.

Folia arundinis. Avicenna l. 2. tr. 2. c. 67. Persicariæ.

Tumoribus
inflammato-
riis &
erysipelati.

Tumoribus inflammatoriis & erysipela folia lactuæ, intybi, plantaginis, solani, coryledonis, lonchitis, violarum, nymphaeæ, lenticulæ palustris, frondes salicis, alni, ligustri, rosarum im-
ponit Felix Platerus Tomo 2. pag. 805..

Capiti in-
flammati.

Fraxini frondes inflammato capiti Joannes de Vigo in *Anti-*
dotario.

Ulceribus
glutinandis.

Ulceribus glutinandis folia salicis, brassicæ, oleaginis, fruti-
cis, quæ chamælea dicitur, rumicis, vitis, betæ, lactuæ, isa-
tidis, &c. Paulus l. 4. c. 37. Item folia virgæ aureæ, Græ-
cis clymeni. Auctor Arnoldus in 7. Breviarii c. 21.

Hæc illi. Nos vero incertum quo primo auctore imposi-
to prius ad ulcus panniculo, linteo seu puro, seu cerato imbuto
non aliter hæc adjicimus. Nec mehercules injuria, vel sine
fructu : quemadmodum hoc sermone posterius exponemus.
Itaque inusitatam antiquis medendi rationem cum nos maxi-
me usitemus : non alienum à re nostra judicavi, si tantisper
ea de re disputetur, ut constet, *quæ retinenda medentibus sit*
via.

Nostorum
Medendi
mos.

Medica-
menti mo-
do semper
imposita
folia vete-
ribus.

Antiqui igitur *medicamenti* modo semper imposuere *folia* :
nos rarius quidem *medicamenti* modo, sed etiam vero *adjuvan-*
dis medicamentis prius impositis frequentissime. Quod medendi
discrimen credo equidem profectum inde, quod per *simplicia*
curandi potissimus usus fuit antiquis : nos vero, qui noster
in abundantibus est defectus materiæque medicinalis abusus,
præterquam in *compositis* non delectamur. Ad *composita* igi-
tur, sive *cerata*, sive *cataplasmata*, sive *unguenta*, sive *lini-*
menta, quæ *linteolis* inducuntur, adjungere solemus *folia*. Ad-
jungimus hæc quoque *siccis linteolis* non raro. Cujus utriusque
medendi ritus rationes illas facere licet.

Folio nos
adjuvandis
medicamen-
tis utimur
sepe perpe-
tuo.

Causa di-
ferminis.

Prima, quæ spectat ad partem priorem, tradi potest illa,
quod medicamentum conservatur ita viridius. Obstitit quippe

Compositis
induci con-
suevit folia.
1 Causa

Inducendo-
rum ad ce-
rata vel
pura lintea
foliorum.

exterior in fronde humiditas, quo minus labefactetur ejusdem virtus ab agente contra calore partis. Nec dico tantum de *cataplasmatibus* & hoc genus, quæ facile citoque particulæ viventis objectis objectu exarescunt: etiam de *pinguioribus* loquor, quæ non immutari contra a passo loco repugnante &, ut scholæ loquuntur, reagentes queunt: *Metallica* propterea præstare certo creduntur in *τῇ ἐξωτερικῇ* externa medicamenta, quia diutius firma manentia contra repulsus naturales locorum corporis vim suam fructuosius exerunt.

2. *Altera ratio est, quod & secundum materiæ & formæ affectiones feliciores redduntur compositorum medicaminum functiones.* E materialibus equidem qualitatibus dico humiditatem, quæ laxando poros cutis, quasi penetrabiliores & liquidiores medicamentorum suppositorum facit particulas. Humiditas nimirum sæpe deducit in actum facultatem sopitam medicamentorum. Id quod cognoscere licet in *hydrargyro præcipitato* ac *sublimato*. Quæ cum pyrotica sint magna, tamen arida cuti imposita nihil operantur: humidis commista sunt energetica. Sed & *secundum formæ virtutes adjuvant folia medelas vegetabili insidenti spiritu*; fortasse etiam & *sale recondito* per primos chymicæ opifices detecto, qui dum folia contabescunt elicitur atque expromitur ad defungendum sua opera.

3. *Tertia ratio, quæ spectat ad peculiarem applicandorum foliorum, cum panniculis puris modum, est ex utrorumque congruitate oportuna.* Porro humidum ex se folium parum extraheret ac digereret, tum quod diffunderet & minime adhæresceret, deinde etiam contereretur cito per alienum calorem. Verum, ut ab interjectu aridi sit attractio accidentaria, sit essentialis alteratio à vegetabili rei virtute. Itaque *siccitas panniculi adjuvatur ab humore folii, foliumque digerens extrahensve adjuvatur ab ariditate panniculi vel papyri.* Hac ratione neutram nos *solum* ex istis rem imponimus in *fonticulis ulceribus emissariis*. Verum tamen non negarim *sola folia* interdum feliciter imposita *ad levandos dolores acres*. Quemadmodum *ulceri cruris doloroso* Vincentii Beneventi hominis saginatissimi dum consultaretur quid remedii optimum esset, Petrus Castellus Medicus Romanus *perillustris*, tum Neapoli degens magno cum hominis levamento *folium lactucæ* adhibuit, *supinum* tamen.

Historia.

Petrus Cas-
tellus Me-
dicus
Romanus.

Postrema ratio spectans ad utrumque medendi modum est, quia 4. folium actuali frigore remittens intro calorem insitum partis, qui perpetuo expirat ab ulcere; substantiam ita hujus auget atque conservat, ad eum sane modum, quo emplastica adjuvare Galenus est auctor. Succedit autem hoc magis, cum folium pingui medicamento, vel cerato superponitur.

Verumtamen advertas velim, id non facit, ut cum sane- Adversio 1.
sunt ulcera, atque exsiccationem maximam ad cicatricis obductum postulant, folia sint adhibenda, nisi fortasse frondes minime humide, quales inter omnes sunt vitis vini, vel ulmi, vel salicis, aut populi, quercus, &c. hujusmodi possunt adhiberi.

Aliud quoque adverteris ad deterfionem atque ad puris extra- Adversio 2.
ctionem pertinens: quæ acrioris sunt qualitatis folia, hæc maxime ad eam rem proficere. Utiles quippe comprobavimus frondes aurantiorum, cyclaminis, atque hederæ. Smilacis etiam folium non improspere facit. Porro & cum externo compagis istorum robore, & internum conjungi par est; si credimus elegantissimo Poætæ Tuscho, qui ait, si recte memini,

Sicome o fiore, o frondæ

Nostra di fuor sua natural virtute.

Ita sane videtur neque abs re, neque inutiliter usitari per nostros ad ulcera, & ad externa quædam vitia corporis foliorum impositum: quem veteres minime cognovisse, non autem neglexisse credendum est.

F I N I S.

D E

RATIONE COMPONENTORUM MEDICAMENTORUM LIBRICAPITA.

M. A. SEVERINI PRÆFATIO.

- CAPUT I. *De Medicamenti definitione ejusdemque compositione.*
 II. *De Medicamentorum componendorum necessitate.*
 III. *De iis, quæ medico ad medicamentorum rectam compositionem scitu sunt necessaria.*
 IV. *De ratione & metodo medicamenta componendi.*
 V. *De Basi medicamentorum.*
 VI. *De iis, sine quibus basis non potest effectum præstare.*
 VII. *De iis, per quæ melius; & conservantibus.*
 VIII. *De Quantitate sive Dosi medicamentorum.*
 IX. *De Forma compositi medicamenti.*

De Ratione Componendorum medicamentorum
tractatus compendiarius.

MARCI AURELII SEVERINI PRÆFATIO.

urationi quo magis propinquant opera & instrumenta per medicum quæsitæ, eo præstabiliora subinde dignioraque habentur. Porro nos ex universo genere pharmaceutico præcipua nonnulla capita tradidimus, quorum disciplina magnæ futura esset frugis curatori chirurgo. Verum medicamentorum componendorum notitia tam longe superat omnia, quam postrema cognitu res est & usu. Terminat, inquam, & hic consistit omnis medici industria sic, ut præter unam medicaminum afferendorum oportunitatem, quoad

quoad est medici, nil sit reliquum. Et dixi equidem quoad est medici: nam sanitatem ex his induci, sicut cuique medentis est optatissimum; ita, quod omnes uno consensu recepere, haud in ejusdem est manu: sed sicut Imperator, orator, navis gubernator in recto rerum agendarum officio, non obtinendarum felicitate rem suam collocant & constituunt; ita & medicus. Jam igitur, quoniam postremus est hic & tam necessarius labor instituendis; hos equidem hortatos velim non vulgariter, ut pari qua decet cura doctrinam hanc excipiant: atque eo præsertim nomine, quod brevissimo quam per nos fieri poterit sermone rem peragemus.

CAPUT I.

De Medicamenti definitione ejusdemque compositione.

Ante omnia quid *medicamentum* sit, quidve *medicamenti* *compositio*, diffinire oportet.

Medicamentum est, quod corporis nostri naturam alterare potest, vel immutare, prima, secunda, tertia, quarta qualitate, vel tota substantia.

Compositio medicamentorum est, multorum simplicium viribus quidem variorum, cum ratione à medico facta mixtio.

His rite perceptis differenda est, primo *necessitas medicamentorum componendi*.

Secundo, quæ sint necessaria medicamenta interna vel externa componere volenti.

Tertio, in quibus consistat ratio componendi.

Hæc satis in hanc rem videntur. Nam qua ratione medicus recte *compositis* uti possit, aliud est negotium.

CAPUT II.

De medicamentorum componendorum necessitate.

Quamvis ad necessitatem, multas ob causas coacti sunt medici *medicamentorum compositionem* invenire.

Prima est propter *compositos affectus*, qui nonnunquam etiam sunt *contrarii*. Contrarias ergo *qualitates & formas in medica-*

dicamento requirunt. Quas cum *simplex medicamentum* habere non possit; reliquum est, ut ex duorum mixtione acquiratur. Talis est *Theriaca* & *Mithridatium*.

Secunda est propter defectum alicujus qualitatis in simplicibus, quæ vel *simplicem*, vel *compositum affectum* expugnatura erant. Ut si forte sit *intemperies totius corporis*, vel *partis alicujus uno gradu calidior*; tunc illa *medicamentum* indicat uno gradu *frigidius*, ut valere possit contra ipsam. Sed si medicus tunc duo habeat *medicamenta*, quorum unum sit *temperatum*. Hoc *sufficiens* quidem non erit; quoniam *debilius* erit, quam ut *intemperiem calidam unius gradus* profligare possit. Habeat quoque & alterum *medicamentum secundo gradu frigidum*. Hoc neque *accommodum* erit, neque *oportunum*; quoniam *validius* est, quam par est pro *exigentia affectus uno gradu calidi*. Igitur, si *utrumque medicamentum æquali portione miscuerit*, habebit tunc medicus in *primo gradu frigidum medicamentum*, quod *oportunum* fuerit curando malo. Cognoscis ergo, quod præstare non poterat *simplex medicamentum*, *composita* duo plane perficere.

Amplius curare velit medicus *ulcus cavum*, quod docente Galeno lib. 2. *meth. opus habet abstergentibus & exsiccantibus*. Habeat *ceram*, & habeat *æruinem*: neutrum ipsorum *divisim idoneum* erit. Cera enim pro *abstersione sordem induceret*: ærugo vero pro *repletionem magis excavaret*. Quid ergo? *Misceat utraque* medicus, videbitque, quod cum hæc secum pugnancia & affectui nocentia sint, concorditer tamen ad effectum unius rei conspirent, & parti non incommodent.

Refertur quoque ad *insufficienciam medicamenti defectus consistentiæ*, *defectus virium*, *defectus generationis*, *timor noxæ* ex aliqua ejus qualitate.

Privatio consistentiæ; ut cum *affectus emplasticam formam* requirit, hanc autem *simplicia medicamenta*, quæ per se forent accommodata, non habent.

Herbæ solæ emplastrum non faciunt: *mixtæ cum cera, pice, resina, bitumine*, aliisque lentis & glutinosis, probe hoc faciunt.

Defectus virium; ut cum *rhabbarbo spicam* miscemus vel *cinnamomum*, ut Annot. Josephus Donzellus in *Antid. Neapolit.*
De-

Defectus penetrationis; ut cum aqua rosacea in inflammationibus gutturis paucum acetum miscemus. Sic succo lactucae pro epithemate hepatis, & succo sonchi pro epithemate cordis idem acetum addimus.

Timor noxae; ut cum cassiae fistulari, quæ flatulenta est, cinnamomum, & agarico, quod nimio lentore nocet, sal gemmeum admiscemus.

Tertia causa componendi medicamenta est universi corporis, vel partium natura, ad quas deferri medicamentum volumus. Ut si medicus habeat simplex medicamentum adversus viscerum obstructionem potens, miscet cum eo quæcunque juvant partem à proprietate & similitudine substantiæ, ut validior facta virtus viscerum humiditates superfluitatesque morbificas, & ipsa pars concoquat, digerat, & à se propellat.

CAPUT III.

De iis, quæ medico ad medicamentorum rectam compositionem scitu sunt necessaria.

Perstringemus hic breviter ea, quæ medico sunt necessaria, ut recta cum ratione medicamenta componere sciat.

Primum igitur requisitum est, ut omnes corporis humani morbos & symptomata quasi in numerato habeat. *Secundum*, ut subjecti corporis naturam & temperamentum recte cognoscat. *Tertium*, ut omnium simplicium facultates exacte teneat.

Affectus quidem, sive similes, sive dissimiles. Ut si calidus, frigidus, humidus, siccus, simplex ex simplici qualitate, vel compositus. *Primo ordine*, secundo, tertio, vel quarto. cum materia, vel sine materia. & hæc humoralis, vel vaporosa. multa, vel paucæ. benigna, vel maligna, præsentæ jam causæ, vel absente. rursus habituali, vel incipiente. Præterea an morbus sit in profundo, vel in summo corpore, in parte principe & nobili, vel ignobili. recens, vel vetus. Et aliæ plus satis multæ considerationes faciendæ sunt, quas onerosum foret singulas annotare. Quæ de re legendi sunt Galeni libri omnes ad pathologiam, ætiologiam, & semeioticam pertinentes. Sic quoque quæ spectant ad partium cognoscendarum naturam, in physiologia abunde per Galenum descripta perdisces.

Jam vero *medicamentorum simplicium facultates* audies, tum ex eodem Galeno in *lib. de simplicium medicamentorum facultatibus*, tum à Dioscoride in *tota sua historia medicinali*. Ab his doceberis primas, secundas, tertias usque ad quartas eorum facultates.

Primæ quidem *calefaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi*. Et hæ quidem *simplices, vel compositæ*.

Secundæ *emolliendi, indurandi, attrahendi, aperiendi, &c.*

Tertiæ *maturandi, concoquendi, digerendi, &c.*

Quartæ *juvandi & roborandi particularia membra, ut cerebrum, ventriculum, hepar, &c.* Et hæ omnes, vel *simplices* sint, vel *compositæ*.

Deinde quo gradu hæc faciant, *primo, secundo, tertio, vel quarto*: & in horum singulis gradibus in *principione, fine, vel medio*. Hæc & alia pleraque vide apud Galenum *lib. 3. de medic. compos. per loca*, apud Dioscoridem, apud Matthiolum in *suo indice*. Porro satius est tibi in his fontibus abunde potare, quam in tenuissimis nostris rivulis labra perluere.

C A P U T I V.

De ratione & methodo medicamenta componendi.

Exsequimur jam promissum tertium, quod est de *methodo componendi*.

Consistit omnis recta ratio *componendi medicamenta* potissimum in tribus. In *electione* scilicet *simplicium miscendorum, in eorum quantitate, & in forma compositi*. Exemplum *primi*, ut *solutivum* accipiamus, vel *compressivum*. Exemplum *secundi*, ut *ad libram, vel ad unciam, vel drachmam, vel scrupulum*. Exemplum *tertii*, ut *forma solida, vel potabili*.

Porro sub *electione simplicium* quatuor cadunt circumstantiæ. *Prima*, ut tale *medicamentum* eligatur, quod morbum ejusque causam & symptoma depellat. Hoc *basis* proprie dicitur. *Secunda*, ut ea commisceantur, sine quibus *medicamentum agere non valeret*. *Tertia*, ut etiam adhibeantur ea, per quæ melius *medicamenti fit actio*. *Quarta*, ut non dimittantur quæcunque *forvent conservantque prædicta*.

CAPUT V.

De Basi medicamentorum.

Dicitur *basis* id, à quo *primaria* & *præcipua* medicamento *totius* actio proficiscitur, & *cujus causa* cætera commiscuntur, videlicet *sine quibus, per quæ melius, & conservantia*. Sumta autem *basis* est appellatio similitudine quadam à *basi*, cui tota columnæ fabrica totaque domus innitur.

Præceptum ergo Galeni est in lib. 5. de *sanitate tuenda in fine, ut medicamentum, quod basis est, eligatur tale, quod contrarium sit morbo; nec tantum contrarium, sed æquipollens*. Contrarium quidem, opponendo calidum frigido, & contra; humidum sicco, & contra; relaxans tenso, & contra; tensum laxo, & contra. *Æquipollens* vero, ut *cotus fueris excessus à temperamento in morbo, tantus sit accessus a moderato in medicamento contrario*. Dico quidem, ut tot gradibus sit calidum medicamentum, quot fuerit morbi excessus frigidus. Atque quod dixi de primis qualitatibus medicamento, idem quoque & in secundis & tertiis observandum. Dico quidem, ut in valde laxo adhibeatur valde adstringens, & contra; in parum laxo adhibeatur parum adstringens, & contra; & sic de aliis. Omnino autem hanc tibi velim regulam proponas, ut nihil ultra vel citra modum facias medicamentum exhibendo: illud enim novum morbum facit, hoc reliquias in corpore ægrotante dimittit; ut colligitur ex Galeno 9. *Meth. sub finem*.

Notandum vero est, quod *basis* quandoque *una & simplex*, quandoque *plures sunt & diversæ*. Tot nimirum numero, quot sunt actiones à medicamento requisitæ. Accipimus ergo tunc multa simplicia pro *basis*. Vel, si unum & idem medicamentum ea omnia possit præstare, illo sane contenti sumus, & aliud non exquirimus. *Plures bases* habent *Theriaca*, confectio *Mithridatis*, & omnia medicamenta *polychresta*, id est, quæ multis affectibus præter naturam utilia sunt.

Notandum porro est, quod *basis* quandoque *pluribus* cgemus, quandoque *una*. *Una* quidem, cum *una* est indicatio, v. g. repellendi tantum, ut in incipiente phlegmone. *Pluribus basis* utimur, cum *plures* sunt indicationes; ut in phleg-

mones augmento utimur repellentibus & digerentibus. Verumtamen si quas virtutes inquirimus, *simplex unum* medicamentum habeat, ab eo non est recedendum. V. g. velimus bilem ab ore ventriculi evacuare, illudque corroborare; cum hæc utraque possit facere Rhabarbarum, illo sumus contenti.

Præterea notandum, quod quandoque *basis* medicamenti est *imbecilla*: tunc vel *duplicanda* est *dosis*, ut euphorbium vetus duplicatur in hemicrania veteri, 2. de *compos. medic.* vel alia sunt adjicienda, quæ *basim* adjuvent, ut agarico aliquantulum debili ad educendam pituitam turbit adjungitur, rhabarbaro spica vel cinnamomum. Accidit etiam, ut eadem *basis* sit plus iusto *valida*. Et eo casu est *currigenda aliorum mixtione*; ut Galenum legis lib. 1. de *compos. med. alopeciam curantem*, euphorbio & *thapsiæ oleum* & *pinguedines commiscere*. Velest corrigenda alia ratione; nimirum *ustione*, *lotione*, aut aliis viis, quas docuit divinus Mesues.

CAPUT VI.

De iis, sine quibus basis non potest effectum præstare.

Poscit compositionis artificiosæ ratio, ut inventa jam *basi*, cujus primario intereit morbum propulsare, apponenda sint quoque alia, *sine quibus basis per se sola non potest effectum integre præstare*. Hæc autem in eo *basim* juvant, ut faciant vel a parte affecta *basim* attrahi, vel ipsam ad partem de se perducunt, diuque in ea retinent.

Faciunt a parte attrahi illa, quæ similitudine substantiæ appetuntur & amantur à parte. Cephalica à capite, Cardiaca à corde, Nephritica à renibus, Arthritica ab articulis. Propterea hæc cum *basi* miscentur.

Perducunt ad partem ea, quæ acrimoniam & substantiæ tenuitatem habent. *Acrimonia* quidem juvat; ut acetum additum melli in obstructionibus viscerum, *oxymel* appellatum. *Substantiæ tenuitas* est quidem duplex; *naturalis*, & *artificiosa*. *Naturalis*, ut in cinnamomo & myrrha, quæ mensibus ciendis utilissima sunt propter tenuitatem partium in natura sibi inditam. *Artificiosa* vero, ut in rhabarbaro levissime trito ad movendum lotium. Quamquam & utraque tenuitas aliquando

Diu

Diu retinent medicamenta sine quibus crassa & lenta; ut bolus Armenus, mel, succus mororum in gargarismis, cera, oleum, adeps in unguentis ulcerum.

CAPUT VII.

De iis, per quæ melius; & conservantibus.

Sub hoc nomine, *per quæ melius* comprehendimus quæcumque medicamenta basis actionem reddunt meliorem, perfectiorem, efficaciorum, salubriorem, tutiorem, celeriorum, si celeritas optanda est, tardiorum, si tarditas, valentiorum, imbecilliorum. Item, quæ coloris, odoris, saporis consistentia gratiam ægro jucundam in medicamento faciunt. Hæc quoniam difficile non est intelligere ex præmissa doctrina, singula non explicamus.

Non explicamus quoque aliud caput, quod sequeretur de *conservantibus*: nam hæc certe pars ad pharmacopœos potius attinet.

Et si duo hæc capita, *per quæ melius & conservantia*, & narrari tibi desideras, perlege quæ diserte tradidit doctissimus Quercetanus & peritissimus Calestanus in suis de Pharmacopœa libris.

CAPUT VIII.

De Quantitate sive Dosi medicamentorum.

Quantitas sive dosi in medicamentis certa præscribi non potest; conjectura tamen artificiosa deligitur pro laborantis natura, humoris qualitate, viribus vitalibus, habitu, ætate, sexu, consuetudine, sensus conditione acri vel obtusa, aeris constitutione, anni tempore, regione, situ loci, & cætera: affectus magnitudine, antiquitate, profunditate, difficultate, cacoëthia, pertinacia, multiplicitate, partem occupante talem, aut talem. Decet ergo medicum maxima solertia in his uti cum experientia conjuncta, ut convenientem descriptionis particularibus medicamenti quantitatem adhibeat.

CAPUT IX.

De Forma compositi medicamenti.

Compositi medicamenti forma quoniam multiplex medendo uest; multiplices quoque fines habeat necesse est, quorum ratione varietur. Atque hi sunt, vel quod *forma hæc*, quæ eligitur, ad id, quod volumus, assequendum *conducibilior* videtur; vel *ægro anti gratior*; vel *medicamento diu conservando* atque *utendo accommodatior*. Itaque istorum ergo suadebitur largior parciorve *medicamenti quantitas*. Ut si colluendum sit os lacte cum tritis foliis pruni: sunt utique multo lacti folia pauca miscenda. Si vero sit illinendum, è contrario pauco lacti multa pruni folia commiscenda.

Oculorum collyria, quæ adstringentibus præsertim metallicis præpollent, multo dissolvi liquore desiderant. Crocus, myrrha, castoreum, thus, lycium, ubi aliorum quantitatem superant, multo parciorve gaudent liquore, crassiusque medicamentum faciunt. Si *linimentum* paratur parti cuicunque, ceræ pars sexta oleo miscenda; sicca quæpiam admisceas quoque: tunc enim minuenda est quantitas ceræ. Si *cerotum liquidius* velis, quartam impones ceræ: si *solidius*, tertiam. Si ad *emplastri* formam expetas, secunda ceræ pars sufficit.

Accidit autem aliquando ut *compositi forma mutetur* nulla cogente ratione, sed medici placito. Ut cum 4. *de sanit. tuen. diospoliticon*, *diatrion*, *pipereon*, *diacalamintbes*, vel sicca, vel melli admista adhibet Galenus. Sicut contra *mutatur* impellente ratione, quo efficacius reddatur medicamentum. Ut hiera pira absque melle ex aqua sumpta, roborat magis ventriculū, humoresque vitiosos tunicis ejusdem impactos generosius extrahit. Melle autem despumato excepta ventrem non adeo roborat, magisque solvit & purgat: quamobrem minus affectui prædicto utilis apparet.

Si *fotus*, *inunctiones*, *cerata*, *emplastra* paras: crassiorve sunt substantia componenda, quæ diutius hæreere partibus velis. At vero *sinibus* liquidiora injicimus quatenus angustias loci omnes attingant. Liquidiora item *pectorandis*, tum à pulmone, tum à thorace *materiis* medicamenta deligimus. *Cly-*
stereque

stercusque quos diluere tantum volumus, aquosiores: quos vero diutius hærere alvo cupimus; ex adipibus, butyro, unguentis, mucilaginibus, cremoribus hordei, tritici, oryzæ, crassis nimirum lentisque materiis paramus. Nec dissimili ratione pulveres, quos urinas, sudores, mensesque ciere volumus, tenuissimos illos levissimosque facimus, damusque ex liquore tenui puroque.

Insuper *variatur medicamenti compositi forma*, pro affectus partisque affectæ natura, figura hujus, & situ; proprietate ægri; & modo præparationis simplicium ad formam aptam necessario, & medicamenti componendi differentia.

De *affectu* sit exemplum phlegmone externa; quæ durorum medicamentorum & emplastrorum appulsus non fert: neque item ulcus, sive simplex, sive cavum; sed liquida omnino amat. Emmota item, & dissoluta, sive oleo, sive alio liquore emplastra, vel linamentis imponenda, vel instillanda, vel in sinum injicienda. Similiter foris petit phlegmone linimenta, cataplasmata, cerota mollia.

Hæ quidem formæ sunt medicaminum compositorum fini proposito utiles. Sed quæ assumentigratiores quærentur, paucis accipe. *Amara* & alia quacunque ratione nobis ingrata cum non ferat gustatus, ea in *catapotia*, vel *formam* aliam redigimus, ut ne sentiantur: item re aliqua *incrustamus obtegimusque* quo eludatur contactus.

Apta præterea *composito forma datur parti affectæ respondens*; ut pessi uteri collo, balani recto intestino, clyster crassis intestinis magis quam tenuibus eluendis. Sic stomatica, arteriæ, & stomachica parantur media consistentia nonnihil tenaci. Errhina, liquida aut pulverata. Apophlegmatismi in nodulo, vel aliter solida.

Catapotia item aut *boli* formantur, cum à *longinquo trahenda materiae*: *potiones* vero, cum *primæ alimenti viæ purgandæ*. Alia denique omnia tenuissima & liquidissima, cum uterum, renes, vesicam, articulos, cutim penetrare contendimus.

Inspicienda autem in his *ægri consuetudo*, vel *natura*, rogando quibus & quantis catharticis fuerit usus, & quo in affectu, & quid ab iis boni, vel mali retulerit. Quippe varietatem istorum maximam experientia comperies: & quod uni

perplacet & conducit, alteri exosum erit & noxium.

Ad prædictas omnes est *alia formæ compositi ratio, quæ u-
tendi facultatem tantum præbet.* Ut si ex ruta utraque, silphio,
baccis lauri, abrotano, aphronitro, cucurbita sylvestri, car-
damomo, sulphure vivo, & similibus, quæ non glutinosa
sunt, sed sicca, medicamentum conficere velim ischiadi com-
modum; addo prædictis glutinosa quædam, ut sunt: pix,
terebinthina, adeps, cera. Vel addo gummata quatuor, aut
quæ emplastica sunt. Tum hæc, tum illa compositi forma,
ut uti ad finem propositum medicamento possimus, facit.

Quot igitur, & quæ medicaminum compositorum sint
formæ, quæve ipsorum componendorum ratio sit; jam ex
his satis constat.

20. Octob. 1616.

F I N I S.

D E
 PROPRIIS CHIRURGORUM
 M E D I C A M E N T I S
 L I B R I C A P I T A .

- CAPUT I. *De propriis chirurgorum medicamentis in genere.*
 II. *De Unguenti, Cerati, Linimenti differentiis & materiis.*
 III. *De Emplastris.*
 IV. *De Cataplasmatibus.*
 V. *De Polychrestis.*

De Propriis Chirurgorum Medicamentis, quibus. uti
 nostro tempore privatim consuevère,

Tractatus alter compendiarius.

C A P U T I .

De propriis Chirurgorum medicamentis in genere.

Hactenus de ratione componendorum medicamentorum, quæ communis est utrisque rei medicæ professoribus, diximus: nunc de his, quæ peculiariter chirurgi tractant, agemus; hoc est, de unguentis, ceratis, malagmatis, cataplasmatibus, emplastris, & si quæ sunt alia. Quibus in omnibus, sive nominandis, sive utendis non est facile concordare veterum juniorumque diversitatem. Cum autem non mediocriter Latini discrepent à Græcis; ab his maxime Arabistarum schola, & qui cum his profitentur, dissentiant. Verumtamen operæ pretium est cum veteribus sentire, recentiorum usu non neglecto. Celsus igitur ita de his prodidit. . . . .

CAPUT II.

*De Unguenti, Cerati, Linimenti, discrimine
& materia.*

His ex Celso expositis non inutile quoque est, hæc genera medicamentorum secundum recentiorum usum atque sententiam enarrari.

Primum autem de *Unguentis*: quæ antiquis erant *olea* (id est omne genus oleorum, quibus & odoramenta & alia simplicia medicamenta admista erant) *odoratis aliquot rebus condita*, & diu ad solem vel ignem exposita; peculiariter ad *exercitationes*, & ad *vitæ defensiones*, & ad *delitias*. Quod si oleum, resinam, aut ceram (hujus ad oleum ratio erat quadrupla) receperissent; *myrocopa* dicebantur. De quibus Paulus l. 7. Oribasius lib. 57. *synops.* Athenæus l. 24. & 15. & Plinius l. 13. c. 1. De odoratorum unguentorum multis generibus late explicavit Dioscorides in l. 1. à cap. 20. deinceps.

Nos vero vocamus *unguenta* ea, quæ componuntur ex *oleis*, *adipibus*, & *cera*. Quod genus compositionis veteres appellabant *cerata*, sive *cerota*, deducto à *cera* nomine, quæ oleis admista & liquabilibus materiis faceret, ut hæc illita non diffuerent. Sed *cerata* veterum sunt apud nostros *unguenta* illa, quæ *crassiusculam* & minus *mollem* adiscunt *consistentiam*: mediæ inter *emplastrum* atque *unguentum* substantiæ. Quamquam non una semper ejusdem est forma: sed nunc quidem *humidior*, nunc *siccior* est *hypothesis*. *Sicciora*, ut videtur, ex Galeni doctrina l. 7. de comp. med. per gen. cap. 18. sunt à Græcis scriptoribus vocata *emplastra* & *malagmata*. Nostra vero tempestate præter *adipes*, *oleum*, & *ceram* recipiunt, & *resinas*; nimirum ut diutius tenaciusque adhærescant partibus: quæ Galeni fuit sententia. l. med. gen. c. 12. Recipit etiam, ut dicam plenius, *omnes materias*. Nam & *plantarum* partes ad unam *omnes*, etiamnum *cortices*, & *ligna*, *ossa*, *cineres*, *metallica*, *vinum*, *acetum*, *mel*, *ovæ partes omnes*, *mucilagines*, & alia multa, ad varios medentium usus admittunt. Sed *humidi cerati* Galenus meminit

in 10. meth. 9. sub cerato rosaceo; quod triplum aut quadruplum oleum recipit ad ceram.

Porro *ceratum humidum* idem est prope, quod nostrum appellatum *unguentum*. Sed *linimenta mollissima* sunt *unguenta*, quæ *modicam ceram* recipiunt, *oleo plurimo* constantia, ad hæc *butyro*, *resinis liquidis*, &c.

Componuntur *unguenta* ex *simplicibus* à morbi natura expetitis; quæ sunt pro *efficienti*: deinde ex *oleo* & *cera*; quæ sunt pro *materia*. Interdum admiscuntur *adipes*, *butyrum*, *medulle*, & si quæ sunt alia id genus. Ad hæc & *gummi*, & *plantarum succi*. Alia, quæ teruntur seorsim: & postremo immiscuntur subtractis ab igne materiis. Horum ratio 3j. ad *olei* 3j. & *cere* 3j. β. ut proposuit Heurnius.

Verum enimvero *cere* non est certus modus: nisi, quod ad *justam consistentiam unguenti* liquatur. Verumtamen, quod est in usu pharmacopœis, adjiciam. Singulis unciiis oleorum, aut alius cujusque liquaminis, puta *butyri*, *adipis*, *sevi*, *lari*di, *resinæ* *stactis*, *styracis*, *bituminis*, *ladani*, 3j. aut 3j. β. *pulveris*, & 3ij. *cere* componuntur. Omnibus autem modis pro medentis arbitrio *cere* commiscendus est modus. Sed hoc in mediis temporum naturis intelligitur. Nam si fervor urget æstivus, *cere* plus est adjiciendum, quo minus scilicet à corpore diffuant applicita liquamenta. Sin vero cogit omnia rigor hybernus, plus *olei* est remiscendum. Universim autem cum *emplastri* modo parare *cerata* velis, par *cere* atque *olei* modus esto.

Altera etiam circa *ceram* animadversio est. Quippe hæc cum multiplex sit; videlicet *rudis* & quæ *propolis* dicitur, *citrina*, *candida*: *rudis* ad molliendum quidem maxime probata est: *citrina* ad concoquendum, doloremque mulcendum: *candida* resiccandis refrigerandisque affectibus magis idonea est; quippe quæ *aceti* viribus & interventu fuit indurata.

Tertium, de *cera* præceptum fuerit, ut hujus imminuenda portio sit, ubi *sebum* recipit compositio: nimirum medicamenti hujus crassities densationem facit; quæ *cere* copiosæ accessu nimium excresceret.

Quarta observatio. Nonnunquam carere volumus *cera unguentum*, ut refrigerandi atque exsiccandi facultate valentius

Unguentum
e lithar-
gyrio,

illud fit; & oleo, cui cera servit, adempto. Sine cera quidem est *unguentum*, quod è *lithargyrio* dicimus, quod in nosocomio nostro Incurabilium paratum hæc recipit: *lithargyrium*, glebam Appulam seu bolum Armenum. Porro *lithargyrio glutinositas abunde est*, ita, ut Fallopius *unguentorum & medicamentorum multorum materiam* dixerit in 5. *Dioscoridis cap. de lithargyrio*. Sina cera etiam, sed non sine oleo compositum est *unguentum album crudum ex cerussa* Bernardi Desfennii, ac descriptum ab hoc viro in 9. *de comp. med. pag. 265.* quod ℞. ol. ros. tb. j. cerussæ lotæ 3x. cerussæ albæ 3vj. camphoræ zij. mis. & alterum è *cerussa coctum*, quod ℞. ol. communis tb. iiij. cerussæ subtilissime tritæ tb. ij. lento igne indefinenter movendo coquantur ad spissitudinem.

Jam vero quoniam de *unguentis olei expertibus* meminimus, illud huc adverterem. Quæ maxime *deterforia* sunt, hæc desideres eo minime *res unctuosas* recipere debere. Vel ex *adipibus* deliges *sicciores*. Pro oleo vero *olivarum oleum lini* vel *lentisci* consuevimus nos usurpare; illud memoria habentes, quod scripsit Mauritius Cordæus in *secundum Hippocratis de morbis mulierum*: *nil pingue linimentis inesse debere*. Verum enimvero si quid multo præstantius agere amamus, meditatus aliquando sum, *mel*, potissimum *Hispanicum*, quod viscosius subactiusque est, citra *oleum & pingua* posse *ceratis & unguentis* vulgo dictis commodam formam dare. Præterquam quod *expurgatorium & perbelle deterforium* est *mel*, & quodcunque medicamentum id recipit. Cujus rei experimentum cum cœpisssem in ulcerosis nosocomii Incurabilium, præparante mihi medicamenta Jacobo Martorello Pharmacopœo consummatissimo; præclare de curatis omnibus meriti sumus.

Ad hæc quoniam & *metallica* diximus, esse frequentia in *unguentis*, illis scilicet, quæ ad strenue exsiccandum parantur; illorum quantitas non est temere imponenda, sed pro ipsorum acri aut moderatori vi. Aëris flos & Mercur. miscetur ad zij. sulphur. ad 3j. chalcitis ad 3j. sublimatum ad gr. xvi. arrhenicum ad gr. i. videlicet ad 3 quarumcunque materiarum *unguenti*.

CAPUT III.

De Emplastris.

Excogitata sunt *emplastra*, ut consolidationi, agglutinationi, concoctioni, mollitioni, suppurationi, discussioni, & id genus operibus naturæ procurandis, appliciti remedia vis diutius inhærescat loco, nec evanescat. Alium *emplastri* finem l. 5. de comp. med. per l. c. 7. proposuit Galenus & Aëtius l. 8. c. 16. singularem ad eos, qui pharmacorum illitorum compositiones recusant. Siquidem *emplastra* neque sudoribus obortis diffuunt, neque resiccata cutem circumtendunt.

Latam primum nactum est significationem *universi remedia*, quod linteum receptum imponatur corpori. Atque ita prolatum illud Petrarchæ:

Al' italice dogliessero empiastro.

Sed propria significatione *emplastra* sunt medicamenta, quæ extrinsecus imponenda partibus glutinosiore vel crusta conflata sunt materia. Dicta ἀπὸ τῆς ἐμπλάττειν, quod verbum duplicem consuevit habere significatum. Videlicet vel quod *emplasticam* vim retineat, id est, infarctoriæ & caloris nativi intro conservatoriæ & auctoriæ; quemadmodum explicavit Galenus in l. 2. de comp. med. per g. Hoc pacto confunduntur *emplastro*rum & *cataplasmatum* malagmatumque nomina: neque enim hæc sunt aliquando, quæ medicamenta non recipiant ejus facultatis expertia. Vel dicta eadem accipimus ab *apparandi* modo, id est, à *fictione* seu *formatione*. Quam significationem etiam *malagmata* recipiunt. Quæ promptior & minus est subtilis quam prior.

Distinguuntur & discernuntur *emplastra* & *cataplasmata* à Fuchio atque aliis; quod *emplastra* sunt ex farina, herbis decoctis, adipibus, oleo: *cataplasmata* vero ex radicibus vel ut alii dicunt, è plantarum partibus viridibus ad mollitudinem in aqua decoctis sine liquore pingui & contussis. Quod discrimen dicit Mercurialis temere confictum & nusquam à bonis auctoribus approbatum. Nihilominus hac nostra ætate recepta

videtur hæc differentia, quod *emplastra viscosa* & e *gummis resinisque composita* habentur; ita ut manibus in linteo distendi queant: *cataplasmata* vero minime ex *gummis* & id genus parabilia sint. *Emplastrorum* porro propria forma est, ubi materiæ compositionis ita in massas (*magdalie* sive *magdaleones* à Galeno dicuntur) sunt coactæ, ut commode per se imponantur, aut in *malagmatis* figuram diluantur liquoribus additis resolutæ.

Emplastrorum differentiarum plurimarum sunt. Alia sunt *vulneraria*, quæ & *enema*; alia *colletica*, *catagmatica*, *detergentia*, *epulotica*, *discutientia*, *mollientia*, *siccantia*, *attrahentia*, *concoquentia*, *suppurantia*, *lenientia*. Quorum exempla sunt apud Paulum lib. 7. sui operis c. 17.

Parantur *emplastra* ex rebus naturæ omnibus: quod & in unguentis enarravimus. Describuntur autem accurate ab eodem Paulo loco proxime citato.

Distribuantur herbæ & flores per *manipulos*: radices per *uncias* & *uncie partes*; itemque pulveres & farinæ.

Componendorum *emplastrorum* hic est ritus hodie, ut singulis M. oleorum aut liquamentorum ℥j. aut ℥iſſ. respondeat. *Emplastra* si parantur ex herbis viridibus aut radicibus; hæc eo usque fervere debent, dum ad spissitudinem veniant. Exinde adduntur olea atque liquores. Si *mel emplastrum* recipit, pro hujus tñ. unciæ quaternæ admiscuntur.

Glutinosorum parandorum hic ordo est, ut initio pix, mox cera in frusta concisa, tertio gummi vino dissoluta & colata sint. Quibus ab igne summotis & frigescentibus terebinthina & postremo pulveres exacte levigati paulatim imponuntur, dum spatula per alteram manum agitantur omnia continenter. Coquuntur autem omnia tantisper, dum contrectata manus non coinquinent. Tum in marmore *magdalias* manus oleo perunctæ conficiunt. Quamquam hæc & ejusmodi alia pharmacopœorum sunt.

Hactenus de *emplastris* & de his remediis chirurgi usitatis dictum est. His plura si quis volet, Galenum legito in lib. de comp. med. sec. loc. & sec. gen. præsertim 1. medicam. sec. gen. c. 4. at cumulatissime apud Aëtium l. 4. serm. 2. cap. 25.

CAPUT IV.

De Cataplasmatibus.

Cataplasmata præterea, quæ diximus, & hoc habent peculiare. *Metallica* non recipiunt: *animalium* & *vegetantium* materia contenta. Usus eorum non infrequens hoc nostro tempore ad fervorem inflammationum temperandum, ad dolorem leniendum, ad dura emollienda, ad abscessus suppurandos, ad escharam resolvendam, ad discutiendum, atque exsiccandum, & ad calorem emorientium partium refovendum. Quas intentiones & miscere consuevimus medicamenta miscentes, ut repellentia cum adstringentibus, mollientia cum discutientibus. Maxime autem illis utuntur nostri ad incipientes gangrænas & scarificatus, quos medici faciunt in his ad alienum humorem discutiendum coercendamque putredinem. Sed componunt ex *farinis* lupinorum, ervi, fabarum, lentium, *elixatis in lixivio & aqua maris*, additis ad finem *oxymelle* cum *sapa*. Quibus sunt & qui vehementer adstringentia atque siccantia velint imponenda: qualia sunt *mallicorium*, *balauftia*, *myrtus*, & hoc genus.

Exemplum in curanda gangræna dedimus. Est & aliud valde usitatum ad incipientes dolentesque phlegmonas, quod recipit medullam interiorem sive micam panis albi lacte capri-
no imbutam & incoctam, vitellos ovi N. ij. Sunt qui addunt unguenti ros. & succi plantaginis an. ʒj. Imponitur linteo, & superposito viridi folio, bis in diem medicamen novatur.

Præter hæc autem usuum *cataplasmata* quam plurima descripsit Oribasius l. 9. *collect. à cap. 24.* deinceps; quæ tu vide. *Lib. 5. c. 32.* cataplasmatum ulcera sordida expurgantium, morsus ulceribus excitatos mitigantium private meminit.

CAPUT V.

De Polychrestis.

P*olychresta* medicamenta dicimus ad multos usus valentia. Horum componendorum insignis est chirurgo necessitas, ei scilicet qui præstantem in arte virum profiteatur; sive peregrinaturus sit; sive per tractus multos maris navigaturus: sive etiam militiæ, sive ruri, sive in urbe populo medicaturus. Omnibus enim modis circumferre propria plurimorum affectuum remedia non potest. Eam ob causam veteribus, ut Fernelius est testis in *præfatione lib. v.* non paucus erat istorum apparatus: & nemo Græcorum est scribentium, qui *plurivalentium* medicamentorum non meminerit. Antiquissimis vero heroibus & primis chirurgiæ magistris neque incompertus fuit iste usus. Nempe poetæ cuncti hujus rei fidem faciunt: apud quos *panaces* ac *panacæ*, item radicum herbarumque multiplicis ad medendum usus frequens mentio fit. De *polychrestis* nonnulla prodidit literis Galenus in *5. de comp. med. per gen. cap. 1.* potissimum: cujus hæc est fere doctrina. . . . .

His aliquot præpositis regulis & usu *simplicium componendorum* communi adhibito, non est difficile cuiquam professori sedulo, *polychresta* componere. Sed præstat tamen usu & auctoritate veterum approbatis medicamentis contentos nos uti; potius quam excogitandi, experiendi, periclitandique novum laborem assumere.

Hæc de *solidioribus* medicamentis nos brevi. Cæterum de *fluidis* si lubet, supple ex Andrea Baccio *lib. 7. de Balneis F.*

Finis Adjutore Deo 1626. xx. Junij M.

CHIRURGICO-CHYMICA,
 SEU
 DE MATERIA
 AD EFFECTUS EXTERIORES MEDENDOS
 CHYMICA;
 TUM SECUNDUM FACULTATUM ET AFFE-
 CTUUM GENERA, TUM SECUNDUM LOCOS
 AFFECTOS, DISPOSITA ET ORDINATA.

A

MARCO AURELIO SEVERINO

THARSIENSE,

In Neapolitano Auditorio Professore Chirurgico & Anatomico.

CHIRURGICO-CHYMICES

PARS PRIMA.

PRÆFATIO.

Efficaci chirurgiæ per medicamenta opem ferenti jam à nobis aliqua parte traditæ vel adumbratæ potius & indicatæ nil consentaneum est magis quam chymicus apparatus. Hæc enim universa ratio pro confesso est dogmatica ratione valentior. Quod neque ex adversa factione homines facile negarint. Siquidem constat spiritum i. e. tenuiorem medicamenti partem ac vim exquisitam, vel quæ ex hoc genere sunt, non crassamentum ac materiam compagem esse; cujus virtute aut juvetur calor insitus partis ad procurandum, aut eidem offensamenta tollantur. Atqui non est aliud chymica præparatio, quam è faculentæ ignavæ atque inutilis corporeæ molis sive terreæ sive aqueæ involu-

tabris atque omentis per ignis intervenientis examen puræ vivide atque utilissimæ portionis secretio ac veluti spoliatio. Si sales autem, extracta, quintas essentias, atque hoc genus memores, aptissime rem perspicis. Fit igitur ex his, ut tanto potestate ac viribus præstent Dogmaticis Hermetica, quanto quidem creta impuris, forma materiæ, anima corpori, lux opaco, ecœlum & ignis aquæ ac terræ.

Jac. Syl-
vius.

Aquæ & olea chymistarum, inquit Sylvius, industria singulari secreta maximarum sunt virium, & essentiæ tam tenuis, ut olei cujusdam guttula fortuito illapsa in lectum, stragula ejus multiplicia & culcitrâs momento penetravit, assereque & fundum lecti ac sternentes perusserit. Taceo, nam longus excursus, quot & quanta ex hoc argumento protulerit Joan. Beguinus in Tyrocinio Chymico. Compendiosius vero & in rem nostram accommodatius sententiam hanc exsequutus est Baptista Codronchius in l. de sale absynthii; quorum aliqua pro conformandis inexpertorum animis utile fuerit huc afferre.

Jo. Begu-
inus.

Bap. Co-
dronchius.

*Ex Ægyptiis, inquit, solertissime Arabes chymicam quasi fur-
tim surripientes omnium primi præcepta atque instrumenta artis
publicis monumentis tradiderunt. Quam alii postmodum ita au-
xerunt ac perfecerunt, ut si reviviscerent veteres, (Hippocratem
& Galenum intellige,) nobis rumpere videantur invisuri. Et de-
inde multo post inferius idem. Destillatorum, inquit, industria
singulari quædam olea conficiuntur, quæ maximas possident
vires & essentiam adeo tenuem, ut celerrime suas exerant a-
ctiones, & corpora etiam valde densa magna cum admirati-
one penetrent. Præterea ars hæc plantarum vires ac faculta-
tes investigare & melius quam veteres gustu cognoscere fa-
cit: & non solum res puriores meliores ac validiores reddit;
verum etiam in minimam molem redigit, ad usum magis ac-
commodat, & palato jucundas facit ita, ut tanto variorum
simplicium acervo in remediorum compositionibus non sit
opus. Ut manifestum est in salibus mirabili arte confectis:
qui ex qualibet planta eliciti, ac in paucissima quantitate as-
sumti, efficacius ac citius suorum simplicium actiones exe-
runt, quam faciant illorum decocta ac diluta in multa quan-
titate & cum assumentium molestia ingenti assumpta.*

*Hæc Codronchius. In hanc quoque sententiam. ivit Jo-
annes*

annes Heurnius *l. i. methodi practicae c. de ecclesiis chymica*, cum inquit : ut veritati soli, cujus caltra non Paracelsi vel Gale-
 ni sequimur, patrocinemur; fatendum certe est medicinam
 vix aut ne vix dum Gratiis sacrificaturam sine elegantissima
 hac destillandi arte. Quam non modo utilissimam existimo,
 quin potius necessariam, ut sine qua ne vita quidem satis
 commode duci posset : cespitat enim profecto sine hac arte
 medicina.

Audi autem & quæ Josephus Quercetanus *l. de dogm. me-* Jos. Quer-
dic. præp. cap. 6. circa finem enunciavit. Sane, inquit, si ceran.
 vel Hippocrates vel ipse etiam Galenus nunc reviviscant,
 summo utique gaudio perfundantur, si videant artem
 tanta & tam nobili accessione ditatam. Manus porrigant
 & herbam vel ultro pro omnibus his, quibus ars hodie am-
 pliata, illis vero prisco illo ævo incognita atque inexperta
 fuerunt.

Hæc neoterici nostri. Sed ante hos omnes Joannes, vir & Jo. Me-
 medendi experientia & scribendi fide probatissimus, brevif-
 sime juxta & cumulativissime præfatus est *Grabadin. l. i. dist.*
22. principio. Chymistas, inquit, *præceptores tibi adhibe, & cum*
illis versare. Et rursus *ead. dist. §. de oleis ex resolutione venien-*
tibus : Sapientes tibi omnia legendi atque imitandi sunt, si fa-
mæ illorum maxime es cupidus. Intelligit autem *Chymistas*, Ma-
 nardo & Sylvio expositoribus.

Quæ cum ejusmodi cognoscantur, mirum etiam atque eti-
 am est, quod hætenus nemo ad recte efficaciterque meden-
 dum ea vitia, quæ ad *chirurgiam* attinent, præcepta de his
 aut ullam rationem minime tradiderit. Verum enim inter ex-
 teros, id est, Gallos, Belgas, Germanos, ac transmarinos
 hujusmodi alios, audimus plurimum eam medendi rationem
 proficere. Ex Italis vero nostris, & Tuscos, & Venetos,
 Cispadanos & Transpadanos quosdam, Romanos vero inter
 omnes, ut qui maxime peregrinorum commerciis patent, non-
 nihil *chymica materia* delectari. Sola Neapolis, quod dolui
 sæpe equidem ac luxi, hoc non se sivit contagio, id est,
 exemplo prehendi.

Causam autem illam credo potissimam inter alias, quod
 cum invisa sit hæc via physiatricis, arbitrantur fortasse chiri-

atri communem hanc esse cautelam debere. Verum non vident exoculati professores, aliam & longe diversam internorum esse quam externorum per strenua curandorum rationem. Quod qui non cognoscit, profecto fatuus est. Sed ita evenit his, aut qui non curant, aut qui negligunt, aut qui usitatis & diu tritis confidunt. *Medicina jam dudum, & quod ad methodos per Galenistas industrios, & quod ad medicamentorum modos maxime per Hermeticos proficit.*

Has ob causas cum cognoscerem, & inclytam hanc & pernecessariam medendi præceptionem deesse nostris; eadem his meis de *efficaci medicina* libris adjeci. Difficile quidem id negotium; præsertim quando nemo ante nos hanc rem tractavit. Verumtamen nobis, qui primi rem tentamus, pro complemento illam & pro typo proponentes, non principale atque absolutum argumentum assumentes; satis erit si capita quædam attingamus, vel jam admonentes, in singulis generibus vitiorum præsidia & adjumenta quædam esse, quibus uti licet. Jam vero dicere exordiemur primum.

De ordine, quo nobis utendum sit in hoc negotio.

Sunt certa *medicamentorum* genera, quæ frequenter usitanda chirurgus veniant; eaque numero pauca, neque plura, quam *aquæ, olea, cineres, sales*, & quæ ad hæc referuntur. Redigi licet autem hæc ad duo genera, i. e. ad *humida* ac *solida*. Et *humida* rursus ad *humores* & *olea*.

His igitur sic habentibus *duplex* est *ordo tractandi materiam chirurgicam chymicam*: vel ut hæc proposita quæramus quibus vitiis subveniant; vel ut vitiorum generibus propositis inveniamus, quæ ex *chymicis* succurrant.

Porro non licet facile *chymica medicamenta* disponere per *virtutes*, quas nuper in *simplicibus medicamentis* explicuimus. *Illæ enim simpliciore* sunt. Atque *altiore* sunt *Hermetica*, quam ut *Dogmaticorum* regulis adstringantur.

Ex duplici igitur memorato jam ordine judico equidem oporteat plane ac præstet à morbis iri ad remedia. Nam præterquam quod naturalis hic ordo est generationis dictus, ut prius indicans mox indicatum ponatur; adhuc praxeos via commodius addiscenti atque inquirenti, sicut indies evenit, medelas

delas est, ut inventis suo loco vitiis remedia condiscat idonea; non vice versa.

Verum illud facile permittitur, quod re ipsa facturi sumus, ut *medicamenta*, quæ per genera *facultatum* ex his exstant, *primum recenseantur*; mox quæ nuper tractavimus, *debita vitiis exponantur*. Quod ipsum jure merito fiet: *siquidem*, Aristotele Auctore in 1. *physicorum*, vel *innata nobis est à communioribus via ad ea quæ minus communia*. Utimur autem maxime Josephi Quercetani doctrina in *Antidotario Spagyrico post Sclopetarii librum* tradita sic.

	Sal Fuliginis.
	Sal Urinæ.
	Sal Tartari.
	Sal Mellis.
	Oleum Frumenti.
	Oleum Mellis.
	Oleum Sulphuris acidum.
Carni putridæ ac corruptæ	Phlegma Aluminis acidum.
	Phlegma Vitrioli acidum.
	Balsamum Martis.
	Balsamum Veneris.
	Balsamum Mercurii.
	Balsamum Tartari.

Pergit *tabula facultatum medicamentorum* secundum alios auctores Chymiatros & nostram etiam expertorum sententiam.

Refrigerantia.

Phlegmata vocata & calidorum & frigidorum & neutrorum quorundam simplicium medicamentorum: qualia sunt ex *animalium genere* aqua spermatis ranarum, phlegma lactis, feri, butyri.

Ex *vegetabilibus* aqua exstillata nymphææ. Diodor. Euchyont. *Polychym. l. 1. c. XL.*

Aqua papaveris, solani, salicis, cucurbitæ, sempervivi.

E *meteoris*, aqua roris ærei.

E *compositis*, aqua Euchyontis *lib. 1. Polych. nota 8.*

E *fossilibus*, phlegma vitrioli, aluminis.

Aqua

Aqua destillationis hydrargyrii per matrarium & crebram aquæ ad vasculum affusionem recipientis ex diplomate.

Oleum plumbi & hydrargyrii.

Saccharum plumbi.

Oleum caphuræ Paracelsi *l. de præpar. arsenici.*

Aqua vitæ sive ardens dicta partibus ex inflammatione refrigerandis usui est Euonymo *l. 2. pag. 33. M.*

Sal lithargyrii Quercet. *in Sclopet. c. 6.*

Repellentia.

Repellens & sanguinem cohibens compositum.

℞. Boli Armeni spagyrico modo præparati, croci Martis, croci Veneris, sing. ℥j. ol. ros. quod satis est. M. Fiat linimentum. Jos. Quercetanus *apud Jac. Vecherum Antid. spec. l. 2. c. de linimentis adstringentibus.*

Aliud ad idem.

℞. Colcotharis dulcificati, cineris ranarum adustarum, sing. ℥℥. alb. ovorum quantum est satis. M. Paretur linimentum. Quercetanus. *apud Vecherum citato jam loco.*

Linimentum, seu potius nutritum, humorum defluxum atque inflammationem prohibens.

℞. Succi fol. nymphææ, succi fol. sempervivi, succi fol. hyoscyami, an. ℥ij aq. spermat. ranarum, aq. florum tapsi barbati an. ℥j litharg. vel salis ejusdem ℥ij ol. visci pomorum, ol. ros. omphac. an. ℥iij acet. ros. ℥j. Ducantur diu in mortario plumbeo per pistillum plumbeum, & fiat instar nutriti: quo utendum pro defensivo. Quercetanus *apud eundem ibidem in eodem libro, apud ipsum vero in Sclopetario c. 6.*

Calefacientia.

Mater balsami calidissima est super omnem gradum. *Euon. l. 2. pag. 131. F.*

Humectantia.

Oleum ovorum. Oleum olivarum chymice præparatum.

Oleum visci pomorum. Oleum Saturni. Viscus radice hyoscyami. Aqua

Aqua Euchyontis *Polych. l. i. §. 8.*

Exsiccantia atque Absorbentia.

Spiritus aceti. Oleum menthæ. Oleum caphuræ. Oleum juniperi. Oleum ligni Guajacan.

Compositio Paracelsi l. de præpar. ferri.

℞. Limat. ferri tbij aqua vitrioli ttß. Macerentur per mensem, mox reverberentur in duplum. Addi licet ad ejus præparati ziiij balauft. ʒj suc. acac. ad pond. omnium.

Crocus Martis *ulceribus rheumaticis exsiccandis* valet. Paracelsus *apud Dorneum in resit. prax. medic. pag. 219.*

Oleum salis. Oleum calcis vividæ.

Oleum sulphuris. Bern. Penotus *l. de medic. chymic. c. isto.*

Oleum costi; quod paratur ad hunc modum. ℞. Costi ʒj piper. pyrethri, euphorb. an. ʒj castor. ʒß. Terantur, cribrentur, dissolvantur in ttß ol. de liliis, vel laurino, quod melius erit, vel ol. de spica. Hoc *resolvit humiditates frigidas, & frigida apostemata, &c.* Diodor. Euchyont. *l. 2. polychym. §. 5.*

Adstringentia.

Oleum è cupressi conis. Bap. Porta *l. 3. destill. c. 24.*

Aqua è vinaceis. Durantes Scacchius *l. 3. subsid. medic. c. 3.*

Adstringentium compositiones.

Bolus Armenia Spagyricè præparata.

Bolus Armenia in pulverem tenuissimum redacta dissolvatur in phlegmate acido aluminis, tum separetur phlegma per balneum, & aliud superinfundatur. Id ter facito. Tum bolus in oleum perpingue convertitur: quod igne lentissimo exsiccetur, & in pulverem reducatur, ad *cohibendum sanguinem* undecunque fluentem aptissimum. Quercetanus.

*Ad vulnera styptica virtutis exsiccativa
atque incarnativa.*

℞. Limaturæ ferri ℥j. salis communis ℥ss aq. fontanæ q. s. pro incorporatione. Septem septimanis ita maneat; postmodum reverbera tamdiu, donec in pulverem omnino redigantur. Addi possunt croci ℥ss boli adusti ℥iiij terræ sigill. 3v. F. Pulv. Paracellus *lib. de præpar. ferri.*

Aliud constrictivæ virtutis in omnibus.

℞. Limaturæ ferri ℥ss. aq. alum. ℥ss aceti destill. ℥ss. Maneant in digettione per mensem, abluantur postmodum, & in crocum reverberentur. Addi possunt croci Martis 3j. myrrhæ 3ss croci orient. 3j. F. Pulvis. Theophrastus Paracellus *lib. de præpar. ferri.*

Defensivum.

℞. Boli Arm. præp. sangu. drac. & corall. rubr. an 3ss croci Martis 3ij baccharum myrti 3ss. ol. ros. omphac. 3iiij aceti ros. 3ij ceræ 3ss. Fiat linimen. Quercet. *Sclopetarii c. v.*

*Sanguinem cohibens unguentum, ita ut
prope incredibile videatur.*

℞. Croci Martis subtilissime reverberati, croci Veneris an. 3ij. Excipiantur oleo visci pomorum simplicii. Fiat ungu. Quercetanus *in Sclopetario c. v.*

Attenuantia.

Oleum è lateribus. *Polychym. & Mesuæus l. 1. Grabad. dist. 12.*

Oleum è cera. Quercetanus *de medic. spagy. præpar. c. 5.*
& Jo. Beguinus *Tyr. chym. c. 6.*

Discutientia.

Oleum pomorum aurantiorum. *Polychym. l. 2. §. 33.*

Oleum lateritium. *Polychym. lib. 2. §. 9.*

Oleum ceræ. Jo. Beguinus *Tyro. chym. c. 6. Guertæus in append. p. 247.*

Oleum

Oleum gagatis : quod *dæmoniis*, *epileptis*, *paralyticis*, *spasmodicis*, *teticis*, *arthritis*, *hysteris* saluberrimum est, Mesuæo auctore *l. 1. Grabadiu. dist. 12.*

Spiritus aceti. Lapis medicamentosus Crollii pag. 172. §. 12.

Rarefacientia.

Oleum lateritium.

Attrahentia.

Magnes præparata. Succinum flavum præparatum.

Et composita ex his, atque alia. Quercet. *Sclopet. c. 6.*

Hydrargyrium præcipitatum ulceribus.

Suppurantia.

Oleum lateritium. *Polychym. l. 2. §. 6. & Euonym. l. 2. pag. 406. F.*

Oleum visci pomorum. Quercetanus *Sclopet. c. 5.*

Oleum terebinthinæ. Quercet. *eodem loco.*

Maturativum.

R. Ol. laterini ʒj opopan. colati ʒʒ F. Empl. Super prunas opopanax per acetum colatur, dein fiat massa, & induratur. Parac. *l. de apost. c. 50.*

Emplastrum stypticum Crollii pag. 267.

Emollientia.

Oleum è sanguine humano. *Polychym. l. 2. §. 44.*

Oleum olivarum chymice præparatum. *Polychym. l. 2. §. 22.*

Oleum ceræ. Beguinus *tyroc. chym. c. 6. & Guertæus in Miz. cent. pag. 247.*

Oleum ammoniaci, galbani, opopanax, sagapeni & ladanii. Quercet. *l. de spag. med. præp. c. 3. F.*

Oleum butyri. Idem auctor. Oleum gagatis. Mesuæus *Grabad. l. 1. dist. 12.*

Pyrotica.

Septica.

Magnes arte parata Paracelsi apud Petrum Joannem Fabrum.

Cathæretica.

Elegans cathæreticum describit Diod. Euchyontes *Polychym. l. 1. §. 26. o.*

Aqua mellis Hispanici mitissimum est cathæreticum *ineuntis pterygii* : quam usu longo probatam testatus est J. C. Arantius *l. de tumor. eo cap.*

Detergentia.

Oleum tartari. J. Beguinus *tyroc. chymic. c. 6.* & Petrus Argillata.

Oleum luteorum ovorum. *Polychym. l. 2. §. 13.* & Mesuæus *Grabad. l. 1. dist. 12.*

Oleum juniperi. *Polychym. l. 2. §. 42.* & Mesuæus *l. 1. Grabadin. dist. 12.*

Oleum frumenti. Mesuæus *Grabad. l. 1. dist. 12.*

Oleum à calce vivida. *Polychym. l. 2. §. 12.*

Oleum lithargyri præsertim *maculis delendis.* Idem *l. 2. §. 40.*

Oleum & spiritus terebinthinæ. Oleum thuris. Oleum myrrhæ. Oleum sarcocollæ. Quercet. *apud Vecherum Antid. spec. l. 2. cap. de ung. absterg.*

Lac virginis. *Polychym. l. 1. §. 24.*

Aqua salis gemmei. Idem *l. 1. §. 1.*

Sal armoniacum à tartaro sublimatum & inde super marmor dissolutum, *vulneribus infusum*, ac *lavamentis immistum.*

Sal urinæ. Sal mellis. Sal aceti. Sal Saturni. Sal fuliginis. Sal antimonii. Sal tartari. Quercet. *apud Vecherum Antid. spec. l. 2. c. de salibus detergentibus.*

Reparantia carnem, & Glutinantia.

Oleum terebinthinæ. *Polychym. l. 2. §. 34.*

Oleum lateritium. Paracellus *Chir. magnæ par. 1. l. 2. c. 15.* & *Polychym. l. 2. §. 9.*

Oleum olivarum chymice præparatum. Idem *Polych. l. 2. §. 41.*

Oleum ovorum. Beguinus *Tyroc. chym. c. 6.*

Oleum

Oleum myrrhæ. Oleum frumenti.

Consolidantia.

Oleum ceræ. Beguinus *Tyro. chym. c. 6.* Oleum terebinthinæ.

Oleum lateritium. Dornæus *in praxi rest. med. pag. 265.*

Arfenici balsamum, aut oleum fixum per sal urinæ, deinde in oleum per seipsum conversum. Paracelsus *chir. parv. l. 2. c. 7.*

Vulneraria olea.

Thuris. Terebinthinæ. Hyperici. Myrrhæ. Sarcocollæ. Cancami sive Laccæ. Quercetanus *l. de spagy. medic. præpar. c. 3. pag. 122.*

Epulotica.

Crocus Martis. Jos. Quercet. *Scolpet. c. 5. F.*

ꝛ. Boli Arm. nostro modo præpar. Zij calc. cort. ovorum
3ß succi prunorum immat. Zij. Decoquantur igne lento ad perfectam consistentiam. Quercet.

Oleum ovorum. Beguinus *Tyr. chym. c. 6.*

Sanguinem sistentia.

Oleum vitrioli. Laurentius Hoffmannus.

Anodyna.

Oleum sanguinis humani. *Polych. l. 2. §. 44.*

Oleum lateritium. Idem *l. 2. §. 9.*

Oleum butyri. Quercetanus *in spag. med. præpar. c. 5.*

Oleum à vitellis ovorum hæmorrhoidibus peculiare. Jo. Finckius *in Enchiridio Hermetico-Dogmatico.*

F I N I S.

DE CHYMICIS
MEDICAMENTIS EXTERNIS
SECUNDUM AFFECTUS ET LOCA COR-
PORIS PATIENTIA.

CHIRURGICO-CHYMICES

P A R S S E C U N D A.

P R Æ F A T I O.

Medicamenta *secundum facultatum genera* percurrimus. Nunc alia, primum quæ *secundum genera morborum* sunt, mox quæ *secundum patientes locos corporis* ordinantur, exponemus. Ne sit autem nobis & lectori nimius excurrendi labor; universam hanc rem quasi per tabulas alphabetica serie dispositas citatis auctorum locis, unde medicamentorum formulæ desumptæ sunt, digeremus. Si qua insuper aut nostra aut amicorum sunt experta medicamenta, quæ literis non sunt prodita; hæc utique licebit explicatè describere. Cuncta autem quæ proposituri sumus, futura sunt ejusmodi, ut his maxime spes efficacæ respondere debeat.

Vitiis in conformatione, & primo in magnitudine.

Tumores, sicut dividere placuit Avicennæ in l. 4. fen. 3. c. 1. *vel calidi sunt, vel non calidi, vel neutro modo se habent consideranturve.* Sua singulis generibus ordinatim adnotemus remedia.

Tumores omnes indiscriminatim curat oleum philosophorum. Euonymus par. 2. c. de ol. ex lateribus.

Item oleum Saturni cum oleo terebinthinæ. Crollius pag. 275.

275. 10. vel cum olivo & chamæmeli aq. & ros. admistum. Idem Crollius *pag.* 274. *F.*

Oleum Euonymi *l. 1. p. 351. M. & l. 2. pag.* 130. *F.*

Balsamum artificiale Floravanti Capric. *l. 2. c. 4. pag.* 92. *F.*

Tumoribus inflammatoriis aqua refrigerans mirum in modum commendata Euonymo *par. 1. pag.* 156. & 157. *F.*

Item oleum Saturni Crollii *Basilic. pag.* 275.

Tumoribus œdematosis oleum saponis conducit. Libavius *Alchym. lib. 2. tr. 3. c. 1. pag.* 414. *F.*

Balsamum Bertapalexæ tum ab ipso descriptum tum ab Euonymo. *l. 2. tum à Libavio l. 2. Alch. tract. 2. c. de extractis.*

Medicamentum Libavii *Syntagmatis to. 1. l. 3. F.* Cape sal commun. præstantiss. lb. iij alumin. usti quadrantem. Tere in lapide cum aceto vel, si velis efficacius, aqua fabrorum. Solve deliquio & filtra. Liquorem ex spleniis impone tumoribus.

Balsamus Bertapalexæ ardens & Lac coagulans.

Erysipelatis lapis medicamentosus Crollii *Basilic. pag.*

272.

Item sperniolæ compositio apud eundem *pag.* 276. *F.*

Item aqua vitæ rectificata. Idem *l. de signatur. pag.* 51.

Item aqua vitæ cum caphura.

Tumoribus scirrhis. Oleum fraxini. Euonymus *l. 1. pag.*

324. Idem *l. 1. pag.* 341. *P.*

Oleum ceræ. Anton. Guertæus *in app. ad Mizaldi cent. pag.* 246. *F.*

Compositio Paracelsi *Chir. par. l. 2. c. 3. R.* Ol. è licharg. colophon. mumixæ, an. ʒj ol. vitell. ovorum q. s. pro incorporatione. F. ung. mollicivum & maturans.

Gummi syphiliis. Medicamen Mizaldi descriptum à Libavio *l. 2. Alchym. tr. 2. c. 17. pag.* 316. *R.* Sulphur. citrini, sal. ammon. partes æquales, calcis vivæ partes duas. Pulverata destillentur per retortam in arena.

Oleum Guajacini ligni. Porta *l. de destill.*

Strumis oleum coryli lignorum. Paulus Spinellus *Pharmacopœus.*

Strumis nodisq. Destillatio serpentis rubri. Euonym. *l. 2. p. 304.*

Item

Item destillatio descripta ab eodem l. 1. p. 359. & p. 357.
& l. 2. pag. 116.

Compositiones. R. vini ardentis alchaliū, ex colcothare
& fimo mineralium, quod satis esse videbitur. M. Hujus R.
℥β. aq. ros. ℥ij aq. chelidon. ℥iiij M. Intincta fila *ulcerum*
caveolis inde mane vespereque, quousque promota sit bene
curatio: nam licebit deinceps uti unguentis ad *cuniculosa*
ulcera præscriptis. Paracelsus *chir. parvæ* l. 2. c. 7.

Aliud. R. tuthiæ ℥iiij salis fusi, calcis vividæ an. ℥vj. Stra-
tificata ponantur in tertium gradum ignis, & inde abstra-
tur alchali. Parac. *lib. de præpar. tuthiæ*.

Natæ vel *nasdæ*. R. fæcum vini ℥x vini ardentis ℥iiij axun-
giæ vulp. ℥v ol. aneth. ad pondus omnium. F. Ungu. Pa-
racel. l. de *apost.* c. 51.

Ficis. Oleum ex ovis compositum. Euonymi l. 2. pag.
296.

Item Crollii emplastrum stypticum num. 13.

Ficis ani. Lapis medicamentosus Crollii c. isto, num. 14.

Ficis & verrucis. Compositio Paracelsi l. de *apost.* c. 21. R.
ol. laterini 3j ol. junip. ℥β. ol. è myrrha ℥ij. M.

Item aliud. R. Ol. laterini 3j aquæ alum. ℥β. viriditatis
salis ad pondus omnium. F. Mixtura.

Sclirofi sive *duritiæ tendinum & ligamentorum*. . . . .

Gangrænis & emortuis partibus lotio, quæ R. succi rapha-
ni & chelid. an. ℥ij ol. mell. ℥β phlegmatis alum acidi ℥iiij
salis petrei 3ij sal. fulig. 3iβ Bulliant omnia simul ad medias
pro lavamento: quod reiteretur sæpius. Quercet. in *Sclop.* c.
v. pag. 131. in quo loco & alia plura hujusmodi habes.

Linimen 3. Quercetani apud *Vecherum Antid. spec.* pag. 940.
c. de ungu. minus usualibus.

Item aliud apud *Vecherum cod. cap.* pag. 947. F.

Ceratum apud eundem c. de *sinapismis* pag. 998. P.

Sal fuliginis apud eundem pag. 1007.

Oleum calcanthi. Montagnana.

Crustæ in gangrænis finitis è perustis musculorum nerva-
ceis fibris, quæ solidius inhærescunt, resolvendis & inciden-
dis oleum calcanthi meo experimento.

Abscessus rumpit aqua vitæ. Euonymus *l. 1. c. isto* & *l. 2. pag. 83. P.*

Idem præstat oleum vitrioli. Petrus Castellus *l. de chalcantbo.*

Cautisticum è secretis secretissimum. Euon. *l. 2. pag. 390. P.*

Abscessus omnes per urinam miro modo expellit oleum è tartaro crudo destillatum, cum vino vel speciali aqua potum. Quod & dolores *juncturarum* & *splenis* dissipat & *varias affectiones interiores*. Theophr. Paracel. *Manuali 2.*

Abscessus saniosos & *cavos* complet mater balsami vocata aqua. Euon. *l. 2. pag. 129. & 131. M.*

Abscessibus frigidis oleum salis. Crollius *Basil. pag. 153.*

Abscessus cum cysti mirifice deterget oleum sulphuris & vitrioli & Mercurii. Bartol. Cabrolus *obs. 27. pag. 106.*

Abscessibus pudendorum aqua Euonymi *par. 1. pag. 199. P.*

Herniæ universim salis oleum. Crollius.

Herniæ carnosæ. ℞. Ol. laterini ℥vij opop. galb. bdellii an. ℥iij. reduc. ad formam liquidam, additis his aliis farinæ fab. ℥iij ficuum Num. iij carburæ, rutæ an. 3j. fiat empl. Parac. *l. de apost. c. 55.*

Herniæ aquosæ. ℞. Ficum .℔j. Ol. baccarum juniperi, far. fabarum an. ℥vj. fiat cataplasma super ignem, & calidum superponatur, mane, sub meridiem, & vesperi. Parac. *l. de apost. c. 54.*

Herniæ ventosæ. ℞. Ficum ℔j Ol. è bacc. juniperi ℥iij farinæ fabarum ℥vj. confice cataplasma. Paracel. *l. de apost. c. 54.*

Caruncula vesicæ vitriolum æris, lotione dulcoratum, calcinatione tabefactum, emplastro alicui permistum, & per cereolum immisum. Quercet. *de spagy. præp. c. F. & c. 6.*

Item hydrargyrium præcipitatum cum aqua forti præparatum.

Argentum vivum multis sublimationibus & lotionibus præparatum. Rodericus Fonseca *tom. 1. conf. 36.*

Spiritus terebinthinæ, & *urinæ difficultati*. Beguinus.

Pustulis pestilentialibus oleum sulphuris vel vitrioli, Quercetanus in *Alexicaci F.*

Effere. ℞. Ol. è juniperi baccis per adscensum ℔℔ol. amygd.

dulc. tñj ol. de fraxino parati per descensum. . . fiat mixtura. Parac. l. de apost. cap. 47.

Verrucis oleum vitrioli singulare est. Euonym. l. 2. pag. 381. P.

Item oleum tartari. Euon. l. 2. pag. 286. P.

Callis efficax est sal succini ac juniperi. J. Centimanus in l. de lapidib. c. de sale pag. 60.

Item oleum vitrioli. Euonymus.

Compositio Paracelsi l. de apost. c. 60. R. realgaris ʒj ol. vitell. ovorum ʒʒ calcis extinctæ q. s. in unguenti formam.

Porros putrefacit in nigrorem linimentum Quercetani *Sleopet.* pag. 2, cap. 4. F.

Nevos extirpat aqua regia. Paulus Spinellus pharmacopœus.

Tumoribus tuberculisque partium ordinatim.

Capitis tumori emplastrum stypticum Crollii pag. 270. num. xi.

Gutta rosæ aqua ex tal. Euon. l. 1. pag. 245. & pag. 271.

Mater balsami vocata aqua. Euon. l. 2. pag. 136. M.

Faciei Erysipelatis eadem. Idem *ibidem*.

Palpebrarum tumori ex frigida causa, aqua ophthalmica Euon. l. 1. p. 244.

Item aqua mellis. Idem *ibid.* pag. 284.

Ophthalmiæ medicamentum Euonymi l. 2. pag. 156. F.

Item lapis medicamentosus Crollii pag. 271.

Item saccharum Saturni in aqua euphrasiæ & rosarum. Croll. pag. 275.

Oleum plumbi. Quercetanus l. de spagy. præp. c. 5. F.

Saccharum Saturni per me expertum.

Oculorum ruberi medicamentum Mulleri in chymiatr. pag. 125. F.

Oleum pyrites. Rubeus sect. 2.

Oculorum inflammationi, lippitudini, nebulis, fistulis; Crollii ophthalmicum pag. 197.

Item aliud, quod Rubeus describit de destill. sect. 3. pag. 138. P.

Medicamentum è lapide calaminari Paracel. *l. isto & Dorn. in prax. p. 121. P.*

Lacrymis oculorum, oleum ceræ Guertæus *eo ser. pag. 247.*

Oleum magnificum Euon. *l. 2. pag. 132. F.*

Polypo oleum vitrioli. Guertæus *in app. ad cent. Mizal. pag. 218.* Cujus ego medicamenti certam efficaciam expertus sum in. . . . . Virgine parthenophylacii Spiritus Sancti Neapoli A. 1620.

Vesiculæ five *caruncula gingivis accretæ*, oleum vitrioli. Guertæus *in append. pag. 217. F.*

Anginæ spiritus salis. Crollius *eo cap.*

Item aqua juglandium. Euonym. *par. 1. pag. 61. Idem l. 2. ubi de oleo.*

℞. Aq. ardent. ℥j aq. scabios. ℥ij. Ex hoc madida lintea exterius applicentur, sæpius iterando. Tempore trium horarum præstat juvamentum. Guertæus *in appendice pag. 222.*

Sal prunellæ seu nitrum præparatum. Sennertus *in l. de consens. Chymicorum & Galenicorum cap. 18. pag. 666.*

Faucium, *Columellæ*, *Gingivarumque malis*; oleum vitrioli ex aqua persficariæ. Guertæus *in append. pag. 218. P.*

Gummi & nodis à lue venerea profeſſis spiritus Mercurii descriptus à Jos. Quercetano *in l. de lue venerea.*

Strumis medicamen ex oleo terebinthinæ cum visco quercino in unguenti formam confectum. Guertæus *in appen. pag. 218.*

Paronychio compositio sperniolæ. Crollii *pag. 276.*

Item Penoti medicamentum, quod ℞. sulph. ℥ij caph. ℥j ol. tereb. ℥iiij.

Vel medicamentum Libavii *l. 2. Alch. tr. 2. c. 17.* Ex floribus sulph. ter sublimatis, adjecto caphuræ dimidio, & duplo ol. tereb. fit mixtura.

Mammas tumentes contrahit aqua é pineis nucibus immaturis ex linteis madentibus imposita. Item aqua stellariæ cum hypocystide. Quæ eadem & locos muliebres adstringunt sic, ut earum diutina injectione corruptæ ab incorruptis dignosci vix possint. Hier. Rubeus *in l. de destillatione.*

Mammarum inflammationi aqua lenticulæ palustris: quæ & omnibus prodest inflammationibus. Rubeus *de destillatione sect. 3. c. proprio.*

Hydropi aqua tormentillæ. Euon. *par.* 2. *pag.* 81.

Item oleum falis absynthii aquæ commixtum. Crollius *pag.* 151.

Ascitæ aqua compositionis Euonymi *l.* 2. *p.* 136. *F.*

Tympanitæ alchali. Libavius *l.* 2. *Alch. tr.* 2. *c. de alchali compositis p.* 375.

Scroti tumores belle discutit juniperinum oleum. Parac. *in chirurgia parva.*

Bubonibus dissipandis oleum caphuræ. Bern. Penotus *lib. de medic. chym.* qui & parandi rationem exposuit.

Item butyrum caphuræ. Baricellus *lib.* 3. *de sero.* ex Libavio.

Hæmorrhoidibus oleum Lullii. Euonym. *l.* 1. *p.* 347. *P.*

Item Paracelsi medicamentum, quod *℞.* marchasitæ ℥j alcohol vini optime exsiccati ℥vj M. Addi potest ad hujus præparatæ marchasitæ ℥iij falis gemmæ, mumiæ an. ℥j . Fiat pulvis subtilissimus, qui super hæmorrhoidas spargatur, antequam intumuerint. *l. de præpar. ex marchasita.*

Item balsamum sulphuris. ex Mullero.

Ischiadi ac *Podagræ* aqua balsami vires habens Euonymi *l.* 2. *p.* 136. *F.*

Podagræ vero spiritus falis. Crollius *p.* 152. *n.* 17.

Oleum ceræ. Guertæus *append.* 247.

Varicibus adeps humana stillatitia. Georg. Phædron *in Jatrochym.*

Vitiis in figura.

Contractis membris. *℞.* terebinthinæ destillatæ ℥vj gummi galb. dictamni an. $\text{tt} \text{ss}$. M. & adde ol. laurini ℥j Paratur inde balsamum, quo inunguntur membra contracta per menses multos. Eidem rei valet oleum benedictum. Theophrastus apud Euonymum *l.* 2. *p.* 240. *P.*

Oleum sive spiritus falis in appropriatis unguentis. Crollius *p.* 153. *n.* 3.

Spiritus tartari. Crollius *p.* 160. *num.* 14.

Oleum succini. Crollius *p.* 193. *n.* 19.

Butyrum Saturni cum oleo terebinthinæ. Crollius *p.* 275. *num.* 10.

Oleum ceræ. Guertæus in *Miz. cent. pag. 247. P.*

Oleum è taxo. Gestnerus apud Vecherium.

Linimen ex quinque oleis. Vecherus *pag. 888.*

Balsamelæ varia Paracelsi *l. de contracturis tract. 2. c. 6. & 7.*

Balsamelæ alia Quercetani in *Sclopet. c. v. p. 125.*

Oleum gagatis nervorum & articularum contracturis præcipuum proficitur Paulus Spinellus pharmacopæus.

Tensus nervis oleum è pulegio. Porta *l. 3. destill. c. 14.*

Oleum è baccis lauri. Idem *l. 3. c. 23.*

Oleum de lateribus. Idem *l. 7. c. 7.*

Vitiis in situ.

Dentibus labantibus balsamum Euonymi *l. 1. p. 340. P. & 346. M. & l. 2. p. 379. M.*

Lapis medicamentosus Crollii *p. 271. num. 4.*

Aqua mellis, &c. Rubeus *l. de destill. sect. 3. p. 140.*

Sal absynthii. Codronchius *l. de sal. absynth. p. 302.*

Oleum è croco Martis; & oleum è nuce myristica. Item oleum vitrioli in vino rubro, in quo plantago incocta sit. Georg. Phædron in *Jatrochym.*

Vitiis in numero.

Alopecie medicamentum Paracelsi *l. de præp. antim. tr. 1. & l. de apost. c. 14.*

Calculo aqua stercoris columbi. Euon. *l. 2. p. 84.*

Sal margaritarum. Crollius *p. 163. num. 8.*

Sal coralliorum in aqua ononidis. Crollius *p. 166. num. 12.*

Elixir proprietatis Paracelsi apud Crollium *p. 170. calculos renum rumpit.*

Tartarum vitrioli, oleum succini, spiritus aut oleum te-rebinthinæ. Jo. Finchius in *Enchiridio Hermetico Dogmatico.*

Destillatio ex marchasita argentea Mullerus in *Chymiatría p. 124. F.*

Maculis & excrecentiis oculorum spagyrica plumbi præparatio. Quercet. in *spagyr. medic. præpar. c. 5. p. 75. M.*

Extemporanea medicamenti parandi ratio Euonym. *l. 1. p. 280. P.*

Aqua composita Euonymi *l. 2. p. 139. F.*

Oculorum & faciei maculis aqua vitæ Euon. l. 1. pag. 131.

Maculis oleum papyri. Euon. l. 1. p. 328.

Oculos clarificans aqua tormentillæ. Euony. l. 2. p. 81. M.

Aqua socialis Josephi Donzelli in *Antid. Neapolitano*.

Maculis oculorum aqua Euonymi l. 2. p. 139. F. & 140. P.

Oculorum claritati parandæ medicamen Guertæi in *App. p. 242. F. & 243. F. & 244. F.*

Aqua è saccharo J. Cæf. Arantius l. de tumor. c. de pteryg. p. 154.

Oleum è tartaro crudo destillato magnum oculorum est collyrium. Paracelsus *Manuali* 2.

Vitiis in meatu.

Difficultati urinæ sal chamæmeli. Euonym. l. 2. p. 482.

Floravanti balsamum artificiale descriptum l. 2. *Capriciorum* c. 4. p. 92.

Destillationes variæ apud H. Rubeum l. de destill. sect. 3. p. 152. P.

Vitiis in superficie.

Tineæ oleum chalcanti. Crollius.

Floravanti balsamum artificiale l. 2. *Capr. c. 4. p. 92.*

Oculis expalpebratis & scabiosis (derbiosos vocat Octavius Horatianus) Euonymus l. 2. p. 130. destillationem, matrem balsami vocatam, proponit.

Oculorum maculis oleum laterinum, oleum fœniculi, oleum succini, Crollius pag. 197. F. & 198. P.

Aqua ovi albuminis. Euon. l. 1. p. 83.

Lepræ medicamen ex ranis. Euon. l. 2. p. 90. M.

Medicamen ex stibio. Libavius l. 2. *Alchym. tr. 2. c. 17. F.*

Scabiei lapis medicamentosus Crollii. p. 272. num. 7.

Compositio Paracelsi *Chir. magn. part. 4. l. 9. c. 3. & 4.*

Medicamen ex oleo lithargyrii. Guertæus in *app. ad Mizal. cent. p. 218. M.*

Aqua & oleum myrrhæ. Idem *ibidem* p. 239. F.

Impetigini saccharum Saturni. Crollius p. 274. num. 4.

Oleum plumbi. Euon. *par. 1. p. 174.*

Medicamentum è scilla. Libavius *Alchym. l. 2. tr. 2. c. 17. F.*

Oleum

Oleum Paracelsi. Libavius *Alch. l. 2. tr. 2. c. 17. F.*

Alboræ destillatio Paracelsi *l. de apost. c. 42. R. stanni, plumbi, argenti an. 3j aq. album. ovorum destillatorum ʒss. M. &c.*

Tartari præparatio Phil. Mulleri *l. 3. c. 3.*

Faciei maculis & pannis oleum lithargyri. *Polych. l. 2. cujus artem eo loco leges.*

Morpheæ oleum fraxini. Euonymus *l. 1. tit. de ol. p. 324. & Nicolaus Florentinus ser. 7. tr. 6. sum. 2. c. 14.*

Lac virginum. Baricellus.

Alcolæ. R. Realgar. præparati, succi chelidonix an. q. f. ad ung. Paracel. l. de apost. c. 15.

Cicatricibus delendis & emolliendis oleum terebinthinæ. Euon. *l. 1. p. 316. F. & l. 2. p. 270. P.*

Aliud loco balsami Euon. *l. 1. p. 340. F.*

Medicamenta & oleum talci. Quercetan. *Sclopet. par. 2. c. 2. F. p. 101. F. & 102. P.*

Cicatricibus pulcris reddendis oleum ceræ. Guertæus *Appendice p. 246. M.*

Maculis oleum juglandis. Libavius *Tom. 1. syntagm. pag. 413. F.*

Item oleum frumenti. Euon. *l. 1. p. 303. M.*

Et oleum lithargyri. Euon. *l. 2. p. 393. M.*

Aqua laudatissima Euon. *l. 2. p. 136. M.*

Faciei maculis medicamentum Euon. *l. 2. p. 248. P.*

Item aliud Guertæi in *Appendice p. 228. M.*

Aqua destillatæ salicis. Hollerius in *opere præf. c. 65. p. 687.*

Lithargyri argentei & aceti destillatio per nos experta.

Medicamentum Paracelsi *l. de apost. c. 43. & Dorn. p. 128. M.*

Medicamen Crollii *p. 277. M.*

Dentium fœditati medicamentum Baptistæ Codronchii *l. de sale absynthii p. 302.*

De vitiis in soluta unitate.

Ulceribus omnibus in curatu difficilibus.

Ulceribus communiter & quaque parte difficilibus diasulphur Rulandi. Vecher. *Antid. spec. l. 2. c. de empl. pag. 972.*

Sal

Sal corallorum Crollius pag. 166. F.

Item oleum æris Andernaci.

Antimonii balsamum aut oleum. Parac. l. de contractur. tract. 2. cap. 3.

Anthos Paracelsi Chir. parv. l. 3. c. 3. & Dorn. p. 11. M.

Auri balsamum Paracel. Chir. parv. l. 2. c. 7. & Dorn. p. 17. F.

Auripigmenti oleum vel arsenici balsamum Parac. l. de contract. tract. 2. c. 2. & Dorn. p. 18. P.

Ferri balsamum aut oleum. Id Chir. par. l. 2. c. 7. & Dorn. p. 63. P. Idem remedium laudat etiam Libavius l. 2. Alch. tr. 1. c. 4.

Aqua sacchari Hieronymi Rubei in l. de destillat. sect. 3. p. 161. quæ æ. aquæ sacch. opt. ʒij tereb. ʒvj resinæ pinus ʒβ aq. ardentis ʒij. Ex hac abluta ulcera mirabili successu curantur.

Spiritus tartari Phil. Mulleri l. 3. c. 4.

Item oleum & ejusdem lib. 3. c. 2.

Alchali sibiutum. Libavius in Alchym. l. 2. tr. 2. c. de alchali compositis pag. 375.

Oleum è lateribus. Euon. l. 2. pag. 302. F.

Oleum plumbi. Quercet. l. de spagyr. med. præpar. pag. 75.

Plumbum aqua regia resolutum à Fernelio propositum & à me expertum.

Præcipitatus dulcis. Libav. l. 2. Alch. tr. 1. c. 6. F.

Balsama & olea varia Paracelsi Chir. magn. part. 2. l. 3. tr. 3. c. 1. 2. 3. 4. 6. 7. 10. & Dorn. pag. 213.

Oleum dulce Saturni: quod & malis omnibus patentibus probe facit. Georg. Phædron Jatrochym.

Curatio per antimonium Paracelsi l. de præp. antim.

Curatio per oleum Mercurii Paracelsi l. de præpar. cupri.

Balsamum ex tartaro Paracelsi apud Dornæum in prax. restit. medic. pag. 211. F.

Curatio per sales præparatos Paracelsi apud Dorn. in praxi p. 79. F.

Ulceribus inflammati oleum caphuræ. Parac. l. de præpar. arsenici.

Ulceribus humidis aqua vitæ. Quam quidem si libet mordacitate-

citatis expertem feceris commistu glycyrrhizæ extracti.

Ulceribus putridis medicamen Euonymi *in 2. p. 131.* quod mater balsami vocatum est.

Item *putridis ac sordidis* oleum talci parati Vechero *synt. med. l. 1. p. 3. M.*

Eschiomeno medicamen per auripigmentum. Paracelsus *l. de præp. arsen.*

Aliud per lithargyrum. Parac. *l. de præpar. ex argento & Dorn. p. 7.*

Mucagineum remedium Paracelsi apud Dorn. *in praxi. p. 71.*

Per sal metallorum curatio. Parac. *chir. magn. part. 3. l. 7. c. 1. & Dorn. p. 79. F.*

Ulceribus herpeticis & corrosivis cupri balsamus. Parac. *chir. magn. part. 4. l. 10. & Dorn. p. 246.*

Unguentum magnum Floravanti *l. 2. capr. c. 41.*

Oleum vitrioli. Matthiolus, Crollius, Mindererus.

Ulceribus cacoëthis oleum ovorum, Matthiolus.

Acetum extillatum. Rubeus *de destill. sect. ubi de aceto.*

Oleum antimonii. Euonym. *part. 1. p. 364. & l. 2. p. 314. P.*

Oleum Lullii. Euon. *l. 1. p. 349.*

Oleum juniperi. Euon. *l. 2. p. 287. & 322.*

Flores butyri antimonii. Crollius. *p. 131.*

Oleum seu spiritus salis. Crollius *p. 153.*

Oleum sulphuris. Euonym. *par. 2. p. 347. F.*

Oleum auripigmenti. Floravant. *l. 1. Chirurg. c. 107.*

Saccharum Saturni. Crollius *p. 274. n. 3.*

Aqua loturæ plumbi aqua forti soluti. Georg. Phædron *Jatroch.*

Butyrum antimonii. Baricellus *lib. 3. de sero.*

Medicamentum Paracelsi *Chir. magn. par. 4. l. 9. c. 3. 4.*

Æris præparatio. Querc. *l. de spag. præp. c. 4.*

Et aliud medicamentum ejusdem Quercetani *Scolopet. c. 4. F.*

Plumbum aqua forti calcinatum. Fernelius *in l. meth.*

Oleum caphuræ. J. Vecherus *l. 1. synt. med. part. 3. pag. 246.*

Item oleum tartari: præsertim autem *his ulceribus à lue venerea.* Idem *ibid. pag. 249.*

Arcanum tartari. Philippus Mullerus *l. 3. c. 4.*

Dyspepulis aqua juglandis. Euon. *par. 1. p. 61.*

Oleum ex ovis compositum. Euon. *par. 2. p. 297. M.*

Pulvis epuloticus Quercetani *Sclopetarii c. 5. F.*

Aqua aluminosa Euonymi *l. 2. p. 139. M.*

Oleum ovorum. Beguinus *Tyr. chym. cap. illo.*

Desperatis balsamum cupri. Paracel. *chir. parv. l. 2. c. 6.*
& Dornæus *in praxi p. 255. F.*

Ulceribus depascentibus. Lupo dicto medicamen Paracelsi *chir. parv. l. 2. c. 7. & Dorn. p. 90.*

Aqua ex talpa. Euon. *l. 1. p. 245. & l. 2. p. 122.*

Item oleum ovorum. Euon. *l. 2. p. 297.*

Sal Saturni. Crollius *p. 274. n. 3.*

Curatio per lithargyrum Parac. *l. de præp. litharg. tract. 1.*

Alchalis. . . Libavius *l. 2. Alchym. tract. 2. c. 37.*

Ulceribus dolore consistatis oleum ovorum. Beguinus *eo cap.*

Hypersarcofi oleum antimonii. Paracels. apud Dorn. *in praxi p. 9. M.*

Corrosivum. Alumen ustum & extinctum aceto, oleum ex arsenico per propriam suam resolutionem, factum ex his unguentum. Paracelsus apud Dornæum *in praxi p. 209. F.*

Cancro aqua aluminosa. Euon. *l. 2. pag. 139. F.*

Emplastrum stypticum Crollii *pag. 270. num. 8.*

Oleum antimonii. Guertæus *pag. 236. M.*

Oleum chalcanthi. Montagnana.

Aqua vitæ cum admista viriditate rorismarini. Guertæus *in app. p. 229. F.*

Oleum ex vitellis ovorum cum additamento. Guertæus *p. 249. F.*

Liquores misti quidam & destillati Guertæi *ibid.*

Oleum ex plumbo, & præcipitatum oleum tartari sæpissime abstractum. Idem *ibid.*

Aqua fortis. Guert. *p. 250.*

Oleum arsenici. Andernacus apud Vecherum.

Oleum antimonii. Paracelsus *Chir. parv. l. 3. c. 3. & Euon. l. 2. p. 306. P.*

Essentia Mercurialis. Guertæus. *p. 217. M.*

Aqua metallica. Euon. *l. 2. p. 138.*

Aqua aluminosa. Idem *l. 2. p. 142. M.*

Aqua fortis Euon. *l. 1. p. 142.*

Sublimati & vitrioli destillatio. *Id l. 2. p. 147. F.*

Oleum è fino canis. Idem *l. 2. p. 295.*

Oleum è stercore humano. Idem *l. 2. p. 82. M.*

Oleum juniperi, Idem *l. 2. p. 287. F.*

Aqua composita Euonymi *cancrum omnino & ignem sedans*
l. 1. p. 157. M. & l. eod. p. 245. F.

Aqua tormentillæ. Idem *l. 2. p. 81. P.*

Aqua philosophorum secunda. Idem *l. 2. p. 120. M.*

Alchali arsenici A. Libavii *Alch. l. 2. tr. 2. c. de alchali*
compositis.

Oleum vitrioli. Euon. *l. 2 p. 390. & 391.*

Oleum magnificum Euonymi *l. 2. p. 132. F.*

Oleum è ranis. Chalmetæus apud Vecherum.

Unguentum è realgare Paracelsi *Chir. parv. l. 2. c. 7. &*
Dorn. p. 186.

Causticum Floravanti *l. 1. chir. c. 120.*

Essentia antimonii Florav. *l. 2. cap. c. 60.*

Oleum salis. Crollius *p. 153. n. 4.*

Emplastrum stypticum Crollii *p. 270. n. 8.*

Lapis medicamentosus ejusdem *p. 272. num. 9.*

Sperniolæ compositum ejusdem *p. 297. n. 5.*

Sal Saturni. Idem *p. 271. n. 11.*

Medicamen Quercetani *Sclopet. par. 11. c. 4. F.*

Arsenicum ter sublimatum & præparatum. Idem *spag. præp.*
c. 7. F.

Noli me tangere. Medicamentum Euonymi *l. 1. p. 347.*
P.

Destillatio ejusdem *l. 1. p. 352. P.*

Oleum juniperi. Idem *l. 1. p. 322. F.*

Arsenici præparati medicamentum Philippi Mulleri *l. 3.*

c. 5.
Mala mortuo medicamentum Euonymi l. 1. p. 322. F.

Oleum juniperi. Idem *l. 2. p. 287. F.*

Cauterium Paracelsi *l. de apost. c. 8. & Dorn. p. 92. P.*

Moro aqua fortis. Euon. *l. 2, p. 147. F.*

Mistura Paracelsi *l. de apost. c. 45. & Dorn. p. 114. P.*

- Ulceribus vetustis* Anthos Paracelsi *Chir. parv. l. 3. c. 3.*
Fistule oleum sulphuris. Monachi in Mesuem.
 Oleum Lullii. Euonym. *l. 1. p. 346.*
 Oleum plumbi. Libavius *Alch. l. 2. tr. 2. cap. isto.*
 Oleum juniperi Diod. Euchyontis *Polych. l. 2.*
 Aqua exstillata è multis. Euon. *l. 2. p. 114. F. & 115. F.*
 & 116. *M.*
 Aqua balsamica Euonymi *l. 2. p. 136. P.* Alia *l. 2. p. 143.*
M. Alia *l. 2. p. 145. P.* Alia *l. eod. p. 146. M.* Alia *l. eod. p.*
147. M. Alia *l. eod. p. 148. M.* Alia *l. eod. p. 149. M.* Alia *l.*
eod. p. 297. M.
 Oleum salis. Crollius *p. 153. n. 4.*
 Emplastrum stypticum Crollii *p. 270. n. 8.*
 Saccharum seu sal Saturni. Crollius *p. 275. n. 11.*
 Medicamen Quercetani *Sclopetar. c. 4. F.*
 Præcipitatum cum butyro. Quercet. *de spag. med. præpar.*
c. 6.
 Æs calcinatum & præparatum. Idem *l. eod. c. 4.*
 Arsenicum ter sublimatum. Idem *l. eod. c. 7. F.*
 Ceratum metallicum Paracelsi *l. de præpar. auripigmenti.*
 Potio pro fistulis exsiccandis ejusdem *Chir. magn. par. 3. l.*
7. c. 1.
 Oleorum ferri, Saturni, Mercurii mistura. Idem *Chir.*
mag. par. 3. l. 7. c. 1.
Fistule lacrimali aqua exstillata è caprimulgo. Paulus Spi-
 nellus pharmacopœus.
Ulceribus syphiliis unguentum Paracelsi *Chir. parv. part. 4.*
l. 10. & Dorn. pag. 269. P.
 Aliud Bovii libro, qui inscriptus est *Fulmen*, *p. 51. A. B.*
 Lapis medicamentosus Crollii *p. 271. n. 3.*
 Unguentum Floravanti *l. 2. capric. c. 41. p. 136.*
Ulcusculis oris & exasperationi ab illitu argenti vivi profectis
 oleum sulphuris cum aq. ros. vel plantag. contemperatum mi-
 rifice profuit nostrisque plurimis experimentis.
 Oleum salis nitri. Jo. Vecher. *synt. med. l. 1. par. 3. p. 240.*
Ulceribus cum carie ossis oleum calcis. Sylvius.
 Oleum vitrioli. Fallopius, Aquapendens. Crato.
 Compositio Quercetani *Sclopet. c. 3. circa F. & p. 113. &*
alia

alia ejusdem apud Vecherum *Antid. special. l. 2. c. de linim. carnem generantibus* p. 891. &c.

Ulcerebus dolentibus aqua regia Floravanti *l. 2. Capric. cap. 10.*

Rhagadibus oleum ceræ. Beguinus p. 251.

Oleum lateritium. Euon. *l. 1. p. 406. & l. 2. p. 303. P.*

Item oleum terebinthinæ. Idem *l. 2. p. 270. M.*

Rhagadibus & perionibus oleum rapi. Idem *l. 2. p. 258.*

Oleum plumbi cum vino. Guertæus p. 218. *F.*

Oleum ovorum. Jo. Beguinus *eo cap.*

Ulcerebus partium.

Cutis excoriationes cicatrilat oleum fraxini. Euon. *l. 2. p. 287.*

Incendioſe urinae aqua florum sambuci. Id. *l. 2. p. 81.*

Lepræ aqua peculiaris ejusdem *l. 2. p. 140. F.*

Oleum ſalis. Crollius p. 151. *n. 2.*

Tineæ oleum magnificum Euonymi *l. 2. p. 132.*

Item oleum ex ovis compositum. Idem *l. 2. p. 297.*

Item oleum ex ſimo puerorum. Idem *l. 2. p. 295. P.*

Lapis medicamentofus. Crollii p. 272. *n. 8.*

Auribus purulentis deſtillatio Euonymi *l. 1. p. 351.*

Narium ulceri ſœtido aqua ejusdem *l. 2. p. 136. M.*

Oris ulceribus & quæ ab hydrargyrii medicamento ſunt, oleum ſulphuris. Idem *l. 1. p. 176. Dilues hoc aqua roſacea.*

Aqua fortis. Idem *l. 2. p. 141.*

Sal Saturni. Crollius p. 274. *n. 2.*

Oleum vitrioli. Petrus Caſtellus *epiſtola 8.*

Gingivarum putredini aqua deſtillata Euonymi *l. 2. p. 136. M.*

Gutturis ulceribus ſpiritus aluminis cum ſinapi. Beguinus

Tyro. chymico.

Mammæarum ulceribus ſal Saturni. Crollius p. 274. *n. 12.*

Veficæ excoriationi oleum lateritium. Euonymi *l. 2. p. 406. M.*

Ulcerebus partium laxarum & mollium, lingua, labiorum, palati, mentulae, vulvæ, ani, liquores adſtringentes ſunto præſcripti; ut oleum tartari, oleum è reſoluta aluminis ſæce, aqua aluminofa, oleum ferri.

Peritonæi rupturis emplaſtrum ſtypticum Crollii p. 270. *n. 10.*

Extractum ſymphyti. Vecher. ex Euonymo, nec non. Quercetanus in *Pharmac. reſtituta.*

Vesica corviciis oleum myrrhæ. Rubeus *l. de destillat. sect.*
3. pag. 152.

Urina incendiosæ idem. Rubeus *ibid.*

Fracturis.

Ossibus fractis & vitiatis aqua vitæ Euonymi *l. 1. p. 131. B.*
Calvariæ fractæ linimentum 2. Quercet. apud Vecherum
Antid. spec. c. de linimentis pag. 890. F. & 891. P. & p. 939.
etiam 2.

Callis fractis indurandis crocus Martis catagmaticis immi-
stus. Quercetan. *Sclopet. part. 2. c. 3. p. 112. P.*

Ossi vitiato medicamentum Quercet. *Sclopet. part. 2. c. 3.*
p. 112. F. & 113. P. 2.

Ossibus vitiatis & spine ventosæ essentia serpentium & ole-
um caphuræ. Guertæus *in appen. p. 216. P.*

Ossi eroso oleum plumbi. Idem *ib. pag. 217. P.*

Dentibus cariosis aqua è radice pyrethri. Hier. Rubeus *l. de*
destillat. sect. 3. pag. 140.

Ossa vitata & corrupta extrahens aqua τλκόςα Euonymi *l. 1.*
p. 359. & l. 2. pag. 117. M.

Doloribus.

Dentium dolori aqua hyssopi. Euon. *part. 1. p. 57.*

Aqua vitæ. Idem *l. 1. p. 231.*

Oleum è lateribus. Idem *l. 1. p. 363. & l. 2. p. 407.*

Oleum balsami. Idem *l. 1. p. 351.*

Oleum magnificum. Idem *l. 2. p. 132.*

Aqua laudatissima ejusdem *l. 2. p. 136.*

Aqua regia Floravanti *l. 2. Capric. c. 10.*

Oleum ceræ. Guertæus *in Append. p. 247.*

Oleum caphuræ. Rulandus.

Oleum succini. Crollius *num. 13.*

Odontalgicum ejusdem *p. 198. F. & p. 199. P.*

Sal absynthii. Codronchius *libro proprio p. 302.*

Hæmorrhoidum dolori balsamum sulphuris, quod paratur ex
floribus sulphuris & spiritu terebinthinæ commistis. Secre-
tum & usu comprobatum à Roderico Fonseca *tom. 1. consl. 27.*

Oculorum dolori à qualibet causa oleum rutæ. Euon. *par. 1.*
p. 305. Lapis

Lapis medicamentosus Crollii p. 271. num. 5.

Nervosarum partium & articularum doloribus oleum è lateribus. Euon. l. 1. p. 369.

Oleum terebinthinæ. Quercet. *spagy. præp. c. 3.*

Discissorum dolori oleum ovi. Euon. l. 2. p. 297.

Calidis doloribus butyrum caphuræ. Baricellus l. 3. *de sero*, ex Libavio.

Doloribus è causa frigida oleum terebinthinæ. Euon. l. 1. p. 316. P.

Oleum juniperi. Idem l. 1. p. 322.

Oleum sulphuris. Idem l. 1. p. 344.

Oleum lateritium. Idem l. 1. p. 370. F.

Mater balsami. Idem l. 2. p. 131. M. & 132. F.

Unguentum magnum Floravanti l. 2. *Capric. c. 41.*

Doloribus omnibus oleum ceræ. Schenck. l. 2. c. *de arthrit.* p. 755. c. 1. M.

Dorsi doloribus butyrum caphuræ. Baricellus l. 3. *de sero*, ex Libavio.

Articularum doloribus oleum è ligno hederæ. Euon. l. 1. p. 326.

Oleum ceræ. Gestnerus, Andermacus, &c.

Mater balsami. Euon. l. 2. p. 131.

Oleum ex ossibus humanis. Idem l. 2. p. 294.

Aqua spermatis ratarum. Sokenander *sect. 4. cons. 24.*

Ischiadi oleum è styrace. Querc. *spagy. med. præp. c. 3.*

Ischiadi & aliorum articularum doloribus oleum florum anthos. Euon. l. 2. p. 248.

Podagræ Crollii unguentum anodynum p. 246. M.

Sperniolæ medicamentum ejusdem p. 277. num. 7.

Aqua ebuli, ivæ arteticæ, & verbasci. Quercet. *de dogm. med. præp. c. VII.*

Paralyfi oleum Guentæi p. 217.

Oleum è lateribus cum additione viperæ. Rub. *de destill. sect. 2.*

Oleum Quercetani in *Sclopet. c. 5.*

Alia Jo. Finchii in *Enchiridio Hermetico-dogmatice.*

Seminis profluviio acetum stillatitium cum acore citri. Rub. *de destillat. sect. 3. p. 153.*

Gonorrhœæ ustusiffimæ butyrum caphuræ. Baricellus l. 3. de fero, ex Libavio.

Vulneribus.

Partium omnium communiter oleum Gulielmi è Saliceto 5. chir. c. de ol. balsami, quod descripsit & Euonymus lib. 1. p. 340. M.

Aqua balsamica Euonymi l. 1. p. 346. Alia l. eodem p. 394. P. Aqua tormentillæ. Idem l. 2. p. 81.

Aqua balsamica ejusdem l. 2. p. 114. & 115. Alia ib. p. 116. P.

Præcipitatum hydrargyri cum auro. Idem l. 2. p. 163. P.

Aqua Angli. Idem l. 2. p. 194. F.

Aqua pretiosa ejusdem l. 2. p. 198. P.

Aqua ceræ novæ. Idem l. 2. p. 218. P.

Aqua balsami ejusdem l. 2. p. 220. P.

Oleum juniperi. Idem l. 2. p. 287.

Oleum terebinthinæ. Idem l. 2. p. 271. F.

Oleum caryophyllorum. Idem l. 2. p. 263. F.

Oleum hyperici compositum ejusdem l. 2. p. 240. M.

Oleum è lateribus. Idem l. 2. p. 302. F.

Oleum mastiches. Quercet. spag. med. præpar. c. 3.

Balsamum artificiale Floravanti l. 2. Capr. c. 4.

Flos Veneris. Libavius ex Paracelfo l. 2. Alchim. tr. 2. c. de flore Veneris.

Oleum vulnerarium è stibio Phil. Mulleri l. 3. c. 2. difficilibus præsertim laudatum.

Elixir proprietatis Paracelsi Crollius p. 172. num. 17.

Oleum vice balsami serviens Euonymi p. 2. p. 228. F.

Oleum Fallopii. Idem l. 2. p. 224. F.

Sal Saturni. Crollius p. 274. num. 5.

Oleum ceræ. Guertæus in append. p. 246. M.

Oleum antimonii. Parac. Chir. min. l. de præp. antimonii, & Chir. magn. par. 1. l. 2. c. 9.

Emplastrum stypticum ejusdem apud Dornæum p. 251.

Oleum è butyro nostra observatione mirabile.

Viride oleum vitrioli, vel oleum lateritium, & lotionem & infusione curat vulnera.

Destillatio Paracelsi *l. de præpar. terebinthinæ*, quæ est ꝑ. terebinth. tbj aristol. rot. ℥iiij lumbric. terrestr. ℥vj Destilla. Alia duo *ibidem*.

Balsamelæta varia apud Vecherum *antid. special. c. proprio*, item apud Euonymum *l. 2. c. de bals. ol. Et aquis*.

Oleum benedictum Floravanti *l. 2. Capric. c. 43*.

Unguentum vulnerarium Paracelsi *Chir. mag. par. 4. l. 10.* quod est & apud Dornæum *p. 267*.

Oleum ex terebinthina & cera. Fallopius in *Secretis* Italice conscriptis.

Oleum è balsamo orientali. Porta *l. 5. destill. c. 6*.

Pulvis ex cupro chymice præparato. Paracelsus *Chir. magn. par. 1. l. 2. c. 9.* quod est & apud Dornæum in *praxi med. restit. p. 261*.

Alius pulvis conglomerans Paracelsi *Chir. magn. par. 1. l. 2. c. 7.* & apud Dorn. *p. 259*.

Alius pulvis Paracelsi *l. de præpar. ex magnete*, quem describit Dornæus in *pr. rest. med. p. 240*.

Vulnerum cura per lithargyri & hydrargyri præparatum. Dornæus ex *Paracelso p. 255*.

Curatio magnetica Paracelsi *l. de præpar. persicariæ*, apud Dorn. *p. 240*.

Item ejusdem ex *l. q. Archidox.* medicamen, quod ꝑ. Samech (i. e.) tartarum optime combustum & in albedinem calcinatum, cui circulatum adde minus. Destilla postmodum, ut siccissimum caput maneat in fundo mortuum, utque vitrum omnino candeat. Postea recens affundes iterum, ut prius. Idque tamdiu feceris, donec circulatum ab eo dulce prorsum recedat, ut est in seipso. Tandem resolvi sinas per se ipsum. Quod resolutum erit, hoc est remedium in *vulnus*: quod *balsamum ad vulnus* intitulari potest.

Oleum terebinthinæ. *Polychym. l. 2. §. 34.* & Jo. Beguinus.

Oleum lateritium. Paracelsus *Chir. mag. par. 1. l. 2. c. 15.* ac Dornæus in *l. prax. med. restitutæ pag. 265*.

Oleum olivarum chymice præparatum. *Polych. l. 2. §. 41*.

Oleum ovorum. Joannes Beguinus *Tyroc. chymic. c. 6*.

Oleum myrrhæ.

Oleum frumenti.

Oleum ceræ. Beguinus.

Arsenici balsamum aut oleum fixum per sal urinæ, deinde in oleum per se ipsummet conversum. Paracelsus *chir. parv. l. 2. c. 17.*

Aquæ vulnerariæ Quercetani *l. de dogmat. medic. præpar. p. 205.*

Aqua vitæ Arnaldi *doctr. 5. c. 17. aph. 3.*

Aqua ardens commaceratæ liquiritiæ nobis usitata, itemque & commacerati thuris contriti.

Aqua destillationis primæ thuris.

Potiones vulnerariæ Quercetani *in Sclopetario c. proprio p. 149.*

Paracelsi potio apud Dornæum *l. prax. med. restit. p. 258. & 259.*

Vulneribus contusis oleum lateritium. Euon. *l. 2. p. 407. M.*

Balsamelæum ejusdem *l. 2. p. 220.*

Aqua Angli ejusdem *l. 2. p. 195. P.*

Oleum ceræ. Guertæus *in append. p. 247.*

Aqua cinerum Floravanti *l. 1. chir. c. 119. & Georg. Phædron Furn.*

Oleum resinæ pinus. Florav. *chir. l. 1. & discurs. c. 26.*

Vulneribus partium.

Vulneribus partium internarum aqua centaurii. Euon. *par. 1. p. 204.*

Capitis & pectoris vulneribus oleum aloës. Paulus Spinellus pharmacopœæ scriptor.

FRACTIS ossibus excludendis & desquammandis præcipitatus cum rhodomelite. Jos. Quercetanus *l. 2. Sclopet. c. 1. p. 52.*

Cerebri membranæ vulneribus oleum ovorum. Fallopius *l. de vuln. cap. & Beguinus Tyr. chym.*

Faciei vulneribus medicamentum Quercetani *in Sclopet. c. 2. p. 101. M. F.*

Oculorum vulneribus medicamentum è cancris. Crollius *pag. 198. P.*

Cordis vulneribus Guertæus auri essentiam ut expertum professus est *in Appendice pag. 217. F.*

Pudendorum ulcera aqua vitæ curat. Lullius apud Euonymum, ubi *de aq. vitæ.*

Ar-

Articulorum & ligamentorum vulneribus medicamenta Euonymi l. 2. p. 215.

Musculorum vulneribus oleum ceræ & terebinthinæ.

Nervorum vulneribus liquor magnus Floravanti apud Euon.

l. 2. p. 131. F.

Emplastrum stypticum Paracelsi apud Dornæum pag. 251.

Oleum butyri. Baricellus.

Vasorum vulneribus crocus Martis.

Liquor magnus Floravanti.

Venarum orificia aperit oleum philosophorum. Jacobus à Partibus in *Summula medicamentorum indicatrice*.

Membranarum capitis vulneribus medicamentum Quercetani Sclop. p. 95.

Sclopetorum vulneribus medicamenta Quercetani præpar. spagyr. p. 77. F. & l. de dogmat. præpar. p. 231.

Venenatis vulneribus arsenici præparatio. Quercetanus l. de spag. med. præp. c. 7. F.

Alia plura ejusdem apud Vecherum *Antid. speciali c. de ungu. minus usual.* pag. 943.

Oleum vitrioli. Quercet. de spag. med. præpar. c. 5.

Præparatio lapidis Armeni & cyanei. Idem de spag. præpar. c. 9.

Butyrum arrhenici. Baricellus l. 3. de sero, ex Quercetano.

Morsibus ferarum. Canis rabidi morsibus præparatio sulphuris, & extractio ex vitriolo per calcinationem. Parac. Chir. magn. par. l. 1. 3. c. 1.

Emplastrum stypticum Crollii pag. 270. num. 6.

Morsibus ferarum oleum rutæ. Porta lib. 3. de destill. cap. 19.

Serpentium ictibus oleum calamenthi. Idem lib. eod. cap. 13.

Item oleum piperis. Idem l. 4. de destill. c. 5.

Ictibus bestiarum aculeatis oleum anisi. Idem l. 3. de destill. c. 21.

Ambustis aqua Euonymi l. 1. p. 174. F.

Oleum plumbi. Idem *ibid.*

Oleum ex ovis. Idem l. 2. p. 297. F. & 298. P.

Lapis medicamentosus Crollii pag. 272. num. 13. & pag. 274. num. 6.

Aqua ex filicis foliis & radice. Querc. *de dogm. med. præp. c. 7.*

Aqua Quercetani *Sclopetar. part. 1. c. 6. & medicamen aliud, forma linimenti p. 85. P. & aliud part. 2. c. 2. P. & Antidot. Spagyrico pag. 148. & l. de dogm. medic. præpar. p. 205.*

Oleum ovorum. Euonym. *l. 2. p. 297. F.*

Linimenta varia Quercetani apud Vecherum *Antidot. speciali c. de linim. pag. 893. & 894.*

Vulnerum symptomatis variis.

Putredini vulnerum oleum salis. Crollius p. 150.

Item emplastrum stypticum ejusdem *pag. 266. F. & Querc. apud Vecherum Antid. special. pag. 932. M.*

Tumori, inflammationi, Contracturæ & Contusioni, balsamum vulnerarium Crollii pag. 266. num. 2. & p. 267. P.

Hæmorrhagiæ sperniolæ. Crollius, pag. 276. M. & num. 3. Quercet. Sclopet. c. 5. p. 65. 66. & Antid. spagyr. pag. 148. P.

Item medicamentum Quercetani apud Vecherum *Antid. speciali c. de ung. minus usualib. pag. 928. F. & 929. P.*

Oleum vitrioli. Laurentius Hofmannus *l. de usum. chym.*

Oleum Corallorum, Vecher. *synt. medic. lib. 3. part. 3.*

Crocus Martis. Parac. *chir. min. pag. 204. M.*

Sanguinis conglobatui aqua scabiosæ. Euon. l. 2. p. 79.

Oleum mastiches. Quercet. *Sclopet. c. 5. p. 139. M.*

Dolori oleum de croco. Decius Fortis pharmacopœus.

Emplastrum stypticum Crollii *pag. 270. num. 9.*

Spasmo oleum sanctum Euonymi l. 2. p. 205. P.

Oleum terebinthinæ. Idem *l. 2. p. 275. M.*

Oleum succini. Crollius *p. 192. num. 3.*

Oleum ceræ. Guertæus *Append. p. 246. M.*

Convulsis medicamentum Quercet. apud Vecher. Antid. spec. c. de linim. p. 888. F.

Vulneri infixis extrahendis emplastrum stypticum Crollii pag. 270. num. 5.

Extrahendis è plaga Sclopetaria granulis medicamenta Quercet. in Sclopet.

F I N I S.

POLY-

POLYCHRESTA

MEDICAMENTA CHYMICA

In Externam medicinam selecta, primum quæ sunt
ex metallis philosophice præparatis.

EX BERNARDO PENOTO

& aliis.

CHIRURGICO-CHYMICES

PARS TERTIA.

Aurum diaphoreticum.

ancrum utrumque & ulcera omnia atque apostema-
ta interna curat. Contra omnia veneni genera re-
medium est præstantissimum, & contra morbos
omnes desperatos atque à medicis destitutos, mo-
do non sit humidum in homine prorsus extin-
ctum. Itaque & à lepra mundat, & hydropicis
subvenit, cum oleo hellebori ac sulphure, dictante Raimun-
do. Podagræ quoque atque elephantias, ulceribus quibusque
malignis, & contagio venereo auxiliatur, sententia Paracelsi.

Argentum chymice præcipitatum.

Gr. viij. hydropem curat. Ex quo metallo extractum ole-
um fistulis & cancro medetur sine ullo dolore.

Stannum philosophicum.

Remedium est lepræ, morphææ, serpiginum, macularum fa-
ciei. Tuberculorum oculorum inflammationes doloresque sedat. O-
culis membrana obductis illitu per pennam auxiliatur. Ulcera

omnigena sine ullo dolore ad cicatricem perducit, etiamfi *vetusta* & *maligna* sint: *recentia* vero intra diem naturalem per sanat. *Tumorem* dissipat: & *contagium venereum* ejusque *symptomata* pellit.

Oleum stanni paratum à Vechero in *synt. med.* *ulcera* & *vulnera recentia* Hor. 24. per sanat.

Æs philosophorum.

Narium sarcomata & *polypus*, item *excrecentes gingivarum carunculas* & *quarumlibet partium omnes* eximit. *Cicatricem*, *offusamque oculorum caliginem* emendat. *Tonfillas extuberantes* & *columellam dilapsam* reprimat. *Sedis vitia* depellit. *Furunculum in collo vesicæ* curat, cum oleo ceræ emplastro idoneo commistum. *Lepras* & *Scabiem* quantumvis *difficilem* curatu abigit, cum nitro & cera mistum *Papularum eruptiones* cum vino cohibet. *Alphum* profligat, & *sceditates omnes* emundat. *Nomas* sistit. *Cancrosis* & *serpiginosis*, noli & *cacoëthis quibuslibet ulceribus* & *fistulis* medetur. *Callos* extērit. *Plagas* cum oleo & cera cicatrice obducit. *Vulnera* ab inflammatione tuetur.

Oleum æris à Vechero paratum in *synt. med.* *cancrum*, *phagedænas*, *fistulas*, *gangrænas*, *ulcera maligna* curat.

Ferrum philosophice præparatum.

&

Crocus Martis.

Alopecias replet: *gingivas* firmat, stabilit, roborat: *scabiem* *genarum* exæquat: *igni sacro* ac *Persico* illitum ex aceto resistit: *papulas* & *eruptiones* discutit: *leprosis*, *cancrosis*, *fistulosis*, & *serpiginosis*, *nomis* & *lupo* succurrit: *sanguinem* unde libet *profluentem*, quod & oleum *chalybis* facit, coërcet *plagas* *conglutinat* & obducit.

Plumbum operæ philosophicæ.

Ambustis igne, aqua, oleo, quacumque re excoquente, subvenit. *Hæmorrhoidas* curat. *Excrecentias in carne* cohibet. *Ignem sacrum* aut *Persicum* restinguit. *Cava quæque* explet.

San-

Sanguinem noxie profluentem cohibet. Ulceribus putridis & cancroſis obſiſtit.

Oleum plumbi.

Ophthalmiæ & epiphoris medetur. Tumorem ex calida intemperie proſectum cum oleo chamæmeli diſcutit. Inflammationes inſuper & ambuſta reſtinguit ex panniculo cæruleo adhibitum. Vulnere ulceraque cava & maligna brevi explet, baſamum pretioſum utroſumque oleo terebinthino permiſtum.

Oleum & ſal Saturni ex præparatione Georgii Phædronis ex libro, qui Furnus dicitur, deſcriptum externa & deſperata mala cancroſaque ulcera ſanat.

Oleum plumbi à Veſchero in *Synt. medic.* paratum ulcera & vulnere deplorata brevi curat. Convulſis & reſolutis cum oleo terebinthinæ medetur. Tumores cum oleo chamæmelino diſcutit. Inflammationes & ambuſta reſtinguit.

Baſamum ex plumbo,

Hujus parandi rationem docuit idem Penotus: quod probavit ulceribus: cancro, vitio quod dixerunt *noli me tangere*, vulneribus & plagis adhuc cruentis calidum adhibitum, polypo, atque aliis.

Oleum dulce Mercurii.

Morbo Gallico univerſim prodeſt. Georg. Phædron *Jatrochym.*

Item, cancrum, fiſtulas, ſerpiginem, ulcera ſerpentia, tubercula ſquammoſa tollit; durities emollit; ſcabiem, aliaque cutis vitia ex lue venerea ſanat. Jo. Veſcher. l. i. *ſynt. med. part.* 3. pag. 248.

CHIRURGICO-CHYMIATRICA POLYCHRESTA

alia ex semimetallis.

Oleum sulphuris.

Martini Rulandi experimentis remedio est *Capillorum defluviis. Porrigini. Achoribus. Pustulis faciei fœdis. Faciei tumoribus. Auris abscessui atque ulceri. Surditati. Vulneri vesicæ. Herniæ aquosæ. Testium tumori. Secundis retentis. Uteri gangrænis cum emplastro diasulphuris. Chiragræ. Ulceribus oris. Verrucis. Item, aliis omnibus Gallicis. Item, phymatis frontis & pustulis. Scabiei manuum, & faciei, & cervicis. Impetigini. Tumori scirrroso cum diasulphure. Tophis cum diasulphure. Strumæ. Ganglio. Buboni. Erysipelæ pedis. Hyperfarcosæ Ulceribus & abscessibus malignis. Vulneri. Usturæ.*

Balsamum sulphuris.

Secundum Rulandum medetur *phlegmonæ communiter. Paronychio. Vulneribus. Aurium dolori.*

Oleum succini.

Secundum Rulandi sententiam succurrit *Partui difficili. Fœtui mortuo propellendo. Secundis extrahendis oleum succini & juniperi valet.*

Oleum Heraclinum.

Martini Rul. experientia medetur *Canitie. Phthirias. Spasmo cynico. Odontalgia. Ranulæ. Lingue verrucis. Anginæ. Ischuriæ umbilico inunctum. Partus difficultati umbilico inunctum. Fœtui mortuo expellendo umbilico inunctum & guttis 20. potum. Secundis retentis. Ulceri desperato crurium.*

Oleum è lithargyro.

Vecherii traditione in *Synt. med.* paratum *tumores, exulcerationes, ambusta, dolores ex intemperantia calida sanat.*

*Oleum auripigmenti ex Jo. Vecheri Synt. med.**lib. 1. part. 3. cap. de medic. artific.*

Elephantiasin abigit. *Ani ulceribus*, & his, quæ *cicatricem* ægre ducunt, prodest. Purgat, extrahit, siccatur. *Suppurationes* discutit. *Excrecentias* reprimat. *Pilos* evellit. *Ulcerebus narium* orisque conducit. *Ulcera serpentina*, &c. curat.

Olei sulphuris vires ex Bern. Penoti traditione sunt hæ.

Vim habet attrahendi peculiarem: non mediocrem vero *tumorum* & *vomicarum materias* absumendi atque exsiccandi: *duritias*, *nodos*, *callosque* remolliendi, extenuandi, concoquendi: *sordida* detergendi atque expurgandi. Ad summum adeo efficax est contra *putredinem*, ut neque vivum corpus, neque mortuum ad hanc transire sinat; sed adeo integre tuetur, ut nulla, vel cœlestis impressio, vel ab elementis profecta corruptio, vel ab ipso jam ortu inducta obesse possit.

Valeat ad *pityriasin*, id est, *furcationem capitis*, intincto laneo panno. *Canitiem* emendat. *Cranii* atque *aliorum ossium fragmenta* extrahit. *Aurium dolores*, *ulcera*, *vermes*, *aliaque vitia* pellit: *ipsa*que etiam *contusas* curat. *Oris ulcula*, *faciei pustulas rubras*, *variolas*, *lichenes*, *lentiginem*, *morpheam* delet. *Rimis labiorum* & aliis, *tuberculo sub lingua infantium*, *strumis*que illitum medetur. *Dentium dolores* decocto menthæ ternis guttulis infusum calido buccatu finit, *ipso*que *luidos* tergit.

Mammarum duritias nervorumque nodos & *varices* exæquat. *Bubones lentos* ex madido laneo panno mediocriter accendendo provocat. *Fissuras ani*, *fistulas*, *apostemata*, *pruritus*, *prociditiam*, *cæcarum hæmorrhoidum dolorem*, *aliaque vitia* illitu levi persanat. *Dolores luxatis* *spasmusque* levat. *Paronychium* atque *alios abscessus* suppurat & rumpit. *Perniones* fovet.

Cutis scæditatem, *scabiem*, *contusiones*, *varos*, *verrucae* eximit. *Ulcera putria* ac *vetusta* & usque *cancrum* depurgat & obducit. *Vulnera* glutinat, etiam maxime *cava* & *profunda*, *carnem* mire & citissime procreans.

modo succurrit. *Venenatis ferarum moribus* occurrit. *Hydragyrium* his, qui *veneream contagem* passi eo inuncti sunt, ab *intimis ossium medullis* evocat.

Olei salis vires ex Bernardo Penoto.

Putridis ulceribus ac *vulneribus vitium* una hora consumit. Cum oleo ceræ vel *terebinthinæ* dolores *podagricos* & *tophos* discutit: *membra convulsa* restituit: *abscessibus* medetur: *ramices* curat. *Aquam inter cutem* consumit. *Phagedænas genitalium* & *nomas* frænat. Ad *purulentas aures* efficax est. *Oculorum hebetudines*, *albugines*, & *cicatrices* delet.

Oleum de lateribus sive oleum benedictum Diod. *Euchi-*
onis sententia l. 2. *Polychymix* c. 9. *has habet vires.*

Calidum est quarto gradu. *Balsamum naturale* sua partium subtilitate refert, attrahit, rumpit; & *variis morbis*, præcipue autem quorum *causa frigida est*, brevi tempore succurrit. Ad *refrigerationem membrorum totius corporis*, *capitis*, *cordis*, *manuum*, *pedumque*; inunctum hoc oleum valet.

Ad *contusiones carnosarum partium* & *percussiones* inungitur, non solum in homine, sed in quocunque alio animali.

Ad *impotentiam motus ex frigidityte* *manuum atque pedum*, velut accidit tempore hiberno.

Ad *recalefaciendum nervos refrigeratos*, vel ab *apoplexia*, vel *accidentaria causa frigida*. Et similiter iis valet, quibus *manus* & *caput tremunt*, resolutio nimirum & consumto calore naturali.

Confert etiam iis, qui per *frigora ad motus se habent ineptos*: quemadmodum & iis, quibus *Strumæ collo*, *sub aliis*, *partibusque aliis* adnatescunt.

Ad *podagram frigidam*, & *pedum ad ambulandum imbecillitatem*; præterea quibus *collum inflatum* aut *humidum est*, cum calore & *difficultate movendi*.

Omnes omnium partium dolores demulget.

Contra *vermes aurium* efficacissimum est, sive *vivi*, sive *mortui* sint.

Dolores ventris ex percussione emitigat.

Omnia apostemata, sive *cruda*, sive *concocta* sanat: *cruda*
ad

ad maturitatem perducit, atque digerit; idque magis, si radices liliorum alborum, vitellum ovi, capræ coctum sub cineribus calidis, addideris, & emplastri forma imposueris.

Lienem induratum ex frigido emollit, humectat, & lenit, & calefacit.

Confert ad *oculorum sugillata* immisum cum succo absynthii & temporibus utrinque illinitum & vertici capitis. Sequitur enim immodicam cerebri frigiditatem & malam complexionem videndi imbecillitas & lachrymæ frequentes. Oculorum enim valida, aut debilis actio capitis & cerebri temperaturam prodit.

Ad *capitis tineam* ungendo prodest, quia malos vapores dissipat.

Olei lateritii vires ex Euonymi l. 2. præter enarratas.

Obducit *vulnera*, si congrua incocta planta infectum sit.

Fissuris pedum hibernis medetur. *Excoriate vesicæ* aut *urethræ*.

Palpebrarum & *genarum inflationibus*, *doloribus*, & *ruboribus*.

Itibus venenatis scorpionum, phalangiorum, & anguium.

Dolori sedis & *ani*. *Fistulæ cuiusvis* & *ulceri*.

Concreto circa caput sanguini, sive ex abscessu, sive percussu.

Herniosis, si ipsi inuncto absynthium emplastri modo superponatur.

Olei lateritii vires ex Bern. Penoti l. de med. chym.

Oleum laterinum, inquit, convenit *omnibus morbis frigidis*. Est calefactorium, penetrans, dissipans, & discutiens; mollique *dura*. Medetur autem *paralyti*, *spasmo*, *doloribus dorsæ*, *gonagræ*, *podagræ*, *arthritis*, *nervorum* ad summam *vitiis omnibus*. *Dolorem dentium* in adversam aurem instillatum levat.

Olei tartari vires ex Euonymo. l. 2.

Delet *maculas faciei*, *cutem dealbat*, *ruborem alienum* emendat, *pustulas oculorum à lepra profectas* reprimat, *verrucae manuum* ac reliquarum partium eximit.

Oleum tartari ex Euonymi lib. 2.

Vulnere dolores sedat, ac perfecte sanat. Plures admirandas facultates in *ulceribus contumacibus*, *proserpentibus*, *putribus* & *cancrosis* habet. *Carnem superexcrecentem* aut *putredinem* eximit *plagis*. *Cancer* ne exulceretur, prohibet: *ulceratum* vero, ne serpat.

Olei salis nitri vires ex Bernardi Penoti l. de nitri præparatione & usu.

Valens est adversus *vitia cutis omnia*, *pustulas*, *scabiem*, *lepram*, *serpigines*, *alphos*, *nævos*, *tubercula*. Rationem ejus parandi describit idem author libro memorato.

Olei vitrioli vires ex Bern. Penoto.

Abscessus purgat tollitque aqua *nymphaeae* commistum. *Cancrum* curat cum *endivia*: itemque *ulcera cacoëthe*, *fistulas*, *herpetas*, *esthiomenos*, & *phagedænas*; *serpigines*, *impetigines*, *pustulas*, atque omnia *tetra cutis vitia*. *Visum* acuit cum *fœniculo*. *Eruptionem sanguinis* è *naribus* sistit cum *rosis*. *Hæmorrhoidas* arcet cum *verbasco*. *Vesicæ exulceratæ* subvenit cum *vesicariæ aqua*.

Ex Petri Castelli medici Romani libro de 170. olei vitrioli facultatibus, Italica lingua conscripto.

Ad *lachrymas oculorum involuntarias* cum aqua *rosarum* aut *plantaginis* instillatum prodest. Itemque ad *aurium abscessus* atque *ulcera*.

Ad *polypum* & *ozænas cariesque ossium* aut *cartilaginum nasi*, quæ à *venereo* sunt *contagio*, cum aqua *plantaginis* aut *chelidoniae*.

Ad *hæmorrhagiam* cum aqua *rosarum* *naribus* attractum, aut cum aqua *polygoni*, *plantaginisve* ex *pittaciis fronti* applicitum.

Ad *ulcera cacoëthe oris* & *linguæ per se*. *Inflammationi* quoque *linguæ*, *gutturis*, *gulæ*. *Columellæ prolapsæ*, vel *ulcerosæ* cum ligni *Guajacini decocto*. *Vermibus* & *dolori dentium* per se.

Gingivis humore aut putrilagine luxatis cruentoque earundem affectui, cum aqua plantaginis. Anginæ cum aqua nucum viridium, &c.

Ulceribus vesicæ cum aqua equiseti, aut lacte fructuum pineæ. Item, & limosæ urinæ mistum impediendi cum aqua hordei, &c.

Morbis cutaneis. Alopecie ac tineosæ scabiei capitis cum aqua chelidonis. Erysipelæ & rubori flammeo faciei cum aqua portulacæ.

Scabiei, ac prurigini, serpigini, lepræ, cum aqua fumaris, &c.

Cancro ulcerato, herpeti, esthiomeno, phagedænæ, gangrænæ, sphacelo, per se. Callis, porcis, acrochordonibus, mariscis, thymis, ficis, &c.

Ossium teredini, fistulis, ulceribus corrosivis, & penis ulcibus à venerea contagio profectis, cum aqua rosacea.

Profluviis sanguinis è venis sedis.

Olei auripigmenti vires ex Bern. Penoto.

Cum melle illitum crassitiem vitiosam partium extenuat. Terebinthina exceptum elephantiasin abigit. Ani ulceribus, & his, quæ cicatricem ægre ducunt, prodest. Purgandi, extrahendi, siccandi vim habet. Suppurationes discutit. Adipe commistum concoquendi remolliendique vim habet. Crustas urendo excitat: quæ exerescunt, reprimat. Pilos evellit: resina exceptum alopecias explet: pityriasi medetur. Narium orisque ulceribus, pustularum eruptionibus, cum rosaceo conducit, sordidaque ulcera purgat: itemque inveterata, manantia, quæ cicatricem non admittunt, nec non fungis similia sanat, impuritatemque carnis consumit. Ozænis, fistulis, carbunculis, gangrænis, carcinomati, ramicibus, humore contractis, nervis præcisus auxiliatur, unguentis competentibus, linimentis aut oleis admistum, sine his vero cum adhibendum est, ter quaterve illinitur.

Compositiones ex eodem auctore.

Ad ulcera simpliciter hoc utitor. ℞. ol. auripigmenti, ol. myrrhæ, ol. terebinthinæ, partibus æquis. M.

Ad *ulcera purganda & carne implenda*. ꝛ. ol. arsenici, hydrarg. ana ʒij. ol. ex vitellis ovorum ʒj. tereb. lotæ ʒij. litharg. ʒß. M.

Vel ita. ꝛ. auripig. ʒiij. ol. vitell. ovor. ʒx. tereb. destill. ʒj. M.

Oleum talci ex Bern. Penoto.

Valens est ad *ulcera putrida sordidaque curanda*: quorum *buborem* discutit ac *dolores lenit*. *Rugas* explanat, & *cicatrices pulchriores reddit ac tenuiores*. Rationem olei parandi facilem ac brevem describit hic auctor.

Oleum caphuræ ex Bern. Penoto.

Camphora duodecies sublimata per se igne lenissimo sæpius volutato vase tandem vertetur in oleum: quo cum ficu misto *bubones* dissipantur, & *gonorrhœa vetustissima* curatur.

Oleum terebinthinæ ex Euonymi l. 2.

Naribus illitum *scabiem earum & rimas delet*. *Nervorum vitiiis & spasmo* commodum est. *Vulnera* citissime conglutinat. *Plagas* vero *leviores* intra diem naturalem obducit. Cum saliva extractum *paralysin membrorum* curat probate.

Oleum juniperi ex Euonymi l. 2.

Præstans est in *fistulis*, *infectionibus cutis*, & *malo mortuo tibiæ*, *serpigne*, *cancro*, *vulneribus* atque *ulceribus cacoëthis*.

Oleum è ligno Guajacino ex Baptiste Portæ l. destill.

Ulceribus depascentibus, *scabiei feræ*, *oris plagarum prætumidis & callosis*, *gummi & pustulis syphiliis* usu probatum.

Oleum ovorum cum pyrethro stillat. ex Euonymi l. 2. de præparatione.

Oculorum expellit *vitia* vel *gutta una instillatum*. *Illicita* extinguit *fistulas*.

Cancrum & lupum curat, & *ulcera difficilis conglutinati*, quæque nullis remediis vinci possunt. *Ficus & puncturas* quarum-

rumlibet partium, ac *scabiem capitis*, (*tineam* vocant,) abrasis pilis cuti affricatum per sanat. Igne *ambustus* medetur.

Oleum vero luteorum ovorum per expressum igne fervectorum cum anseris axungia permixtum, *dolorem incisi membri* ac *penis* mirabiliter remittit, ita ut & somnum inducat.

Oleum è cera exstillatum ex Euonymi l. 2.

Cicatricibus gratiam conciliat, *recentibus plagis* nuper *conglutinis*. Dura emollit: dolores sedat tam feliciter, ut quasi miraculo. Sic *arthritidis podagraeque acerbitatibus* cito subvenit. *Vulneribus* æque atque *ulceribus* probatum. *Crepita & fissa labia*, *corrosas vitio papillas* instaurat.

Ex Bap. Portæ l. 5. *destill. c. 12.* sententia dolores *nervorum* mulcet, & millecuplatam suæ ceræ vim refert.

Emphysematis dissipandis belle facit experimento Hier. Fabricii l. de tumor. c. 10.

Oleum è melle elicatum ex Euonymi l. 2.

Vulneribus atque *istibus* belle facit. Si vicies in balneo, subaudi Maris, aut Mariæ, quod dicunt, fuerit exstillatum cum argento probatissimi pretii; *visum cæcis* restituit. Quamquam & sine argento extractum valens ad *oculorum hebetudinem* facit Gentilis in *conf.* Corpora & carnes à putredine tutetur.

Aquæ ardentis, sive spiritus vini facultates ex Euon. l. 2.

Pannos oculorum consumit: *tenebras ipsorum* pellit: & *humiditatem* exsiccat: *calorem ruboremque* discutit: *lachrymas* coigit. *Oculos subversos*, ubi *palpebræ resolute* sunt, illita restituit. *Apostemata in gutture* rumpit. *Vulnera, cancrum, fistulam* lotionem curat. *Tumores œdematosos* discutit: quam & *œdema magnum fracti capitis absorpsisse* refert Petrus Pigræus l. 4. *chirurg. c. 9.* *Nervis ac musculis membrisque* algore oppressis auxiliatur: *omnesque affectus dolorificos*, qui in *frigidis humoribus* consistunt, compescit ac discutit vi *calorifica & subtilitate* penetrandi.

VARIORUM SALIUM MEDELÆ

EX BERNARDI PENOTI

lib. de medicamentis chymicis quarto.

Sal chelidoniæ.

Probatus est ad *matricis tumorem* ac *dolorem* : ad *marifcas* cum æquali pondere phlegmatis vitrioli mistus. Valet contra *canis rabidi morsum*. Item, cum melle rosaceo ad unguenti crassitudinem mistus non finit *ulcera putrescere*. Bubonibus impositum horum venenum attrahit. Contra *lupum* aliaque *ulcera cancrofa & venenofa*, *membra etiam infrigidata*, quæ alias *abfcindi* debent, adhibita ejus aqua falſa ex linteo panno aliquoties, conducit. Qui ex alto vel ex equo ceciderit, *collifis* imponat aquam hanc falſam deſuper ex linteo. *Scabioſos* hac falſa aqua ſe lavare licet.

Sal abſynthii.

Sanat *marifcas* interne ſumtus : & *vulnera putrida* quælibet inſperſione mundat ſanatque. Ex aqua reſolutus *verruccas*, *varos*, *cicatrices* pellit, *carnemque* explet. *Podicis* vitia *matricemque prolapſam* madefactu ſuæ aquæ reſtituit : quæ & *pinis intincta capitis furfures*, *ſerpigines*, *lentigines*, *impetigines*, *lepram*, *aliamque ſicciorẽ ſcabiẽ* illitu delet.

Sal imperatoriæ.

Membra frigida & intermortua calefacit. Contra *venenoſarum ferarum ietus* valet. *Tumores pedum* cum melle rosaceo ad crassitudinem unguenti miſtus diſcutit, atque *omnes offium carni-umque excrescentias* reſſimit. Itemque cum melle decoctus *fiſtulis univerſi corporis*, *polypo*, *peſtoris ulceribus* medetur. *Suppurationem* cito maturat, & ſanat.

Sal acanthi, vulgo branca uſſina.

Diſſolutum *tuberculis* quibuſvis, *verruccis*, *varis*, *callis excrescen-*

crescentibus adusque ossibus utiliter imponitur; præsertim si sub lunæ deliquiis solisque occasum superligetur.

Sal levistici.

Tumorem colli gargarizatum discutit. Scabiem, porriginem, lentiginem, phthiriasin, serpiginem curat.

Sal pimpinellæ nigræ.

Quælibet ulcera late sine corrosione depascentia expurgat sanatque; vermium in iisdem & carnis putridæ procreationem prohibet, fætoresque emendat.

Sal fœniculi montani.

Ulcerebus sinuosis inspersum, vermes, putrilaginem & fætores inhibet. Educendus autem ex parte sanguis drachmarum duarum pondere. Cum alumine in vino calente dissolutum gingivis ruborem genuinum restituit, carnemque enasci facit.

Sal fœniculi hortensis.

Cum butyro unguenti modo commistum porriginem ulcerosas capitis & serpiginem corporis exsiccat & sanat.

Sal carui.

Polypos & hæmorrhagiam curat. Ulcera & abscessus matricis obducit. Ex vino decoctus vermes aurium, gingivarum, atque ulcerum putridorum profligat.

Ex aqua dilutum venenatarum ferarum ictibus resistit, & abscessibus vulvæ injectum medetur.

Sal petroselinæ.

Generis cujusque tumores dissipat: & vino dilutum per utraque buccas diductum præsentaneum adversus stomacacem est remedium.

Sal verbasci.

Tumorem colli gargarizatu discutit. Visum acuit ex aqua dilutum. Cum melle rosato ad crassitudinem unguenti decoctum vermes & latibulis exigit. Ex linteis pitaceis impositus ex-

tumefcentibus diffentisque cruribus aut venis medetur. Item igni sacro & eryspela; quorum dolorem lenit.

Sal veronicae.

Hujus oleum vel liquor *pustulas, scabiem, & morpheam, fistulas, & apostemata* curat: & gallicos etiam *abscessus* ex aceto rosaceo solutus ipse per sanat.

Sal fumarie.

Aqua solutus *putribus oris ulceribus & venereæ contagis* gargarizatu bene facit.

Sal galiopsis.

Ex vino dilutus *fistulis mammarum* medetur.

Sal eupatorii.

Alcole remedium est cum melle rosato mistus. *Scabiem, poriginem* sive *pityriasin* curat ex aqua tepida dilutus. *Morsui rabidi canis* occurrit. *Ulceribus & pustulis à venerea contagie profeetis, nec non ambustis* auxiliatur.

Sal parietariae.

Liquor hujus ignes sacros, *adusta, condylomata, tumores, inflammationesque* curat.

Sal pentaphylli.

Fistulas curat inspersus.

Sal aristolochiae.

Venenis resistit. Gargarizatus *gingivas ac dentes* detergit.

Sal plantaginis.

Abscessibus syphylis, & ulceribus vetustis, ulcusculis oris, & gutturis, & alcole cum melle rosato gargarizatus proficit: ex aceto vero dilutus *ambusta* reficit.

Sal persicariae.

Alcole & gutturis tumori medetur. Ex melle coctus & em-

emplastri modo impositus partium tumoribus collisisque prodest. Ex aqua vero tepida solutus & linteo exceptus extumescens pudendis ac bubonibus, serpigini, pustulisque venereæ contagis auxiliatur. Vulnura vermibus facta purgat. Erysipelas, ignes sacros, herpetas, esthiomenos, ex aqua rosacea & caphura curat. Ancylas, id est; distentiones artuum solvit fotu adhibitus. Capillorum destlavia impedit, impetiginem arcet, & gutturis tumorem dissipat haustus.

Sal symphyti.

Gutturis abscessus & ulcera cum melle curat intincta penna.

Sal borraginis.

Mariscis, pustulis, ulceribus, fistulis medetur.

Sal buglossi.

Gutturis ulcera curat.

Sal benedictæ caryophyllatæ.

Oris ulcera & putrilaginem cum melle mistus emendat.

Sal bursæ pastoris.

Ambustis, abscessibus, pedibus extumescens, scabiei squamosæ ac siccæ, venenatis ferarum moribus medetur.

Sal centinodii.

Vino dilutus putrilaginem oris emendat, vulnura conglutinat: ex aceto vero solutus erysipelas, ambusta, testium inflammationes placat.

Sal euphrasie.

Lachrymas oculorum coercet. Gargazaritus dolorem dentium levat. Serpiginem extergit. Igne ambustis remedio est.

Sal cornu cervi.

Ulceribus oculorum medetur. Dentes expurgat. Additus aceto sanguinis eruptiones cohibet.

FLORAVANTI COMPOSITIONES

Polychrestæ in rem chirurgicam facientes.

Ceratum magnum Floravanti. Magnus liquor.
Balsamum artificiale Iliadis *cur. cap.* 48. de cujus viribus
etiam Euonymus agit *l. 2. pag.* 180.

Oleum benedictum, &c. quod *in chirurg. pag.* 189. recitat
idem ipse autor, nec non Euonymus *l. 2. thesauri pag.* 222.

Pilulæ aquilinæ. Aqua balsami. Lapis chirurgicus.

Elixir vitæ. Vera essentia.

F I N I S.

I N D E X

RERUM ET VERBORUM

A.

Abscessibus & Ulceribus cur communis victus. 47.

Abscessus & Suppurationes quo victu gaudeant. *ibid.*

Absorbentia variis generibus relata. 129.

———— cognita veteribus. 130.

———— medicamenta quæ. 273.

Absorbentium medicamentorum usus. 131.

Abstinentiæ modi qui. 30.

———— Usus in acutis. 31.

———— ——— in vulneribus. *ibid.*

Abusus medentium quis. *ibid.*

Aceti incommoda quæ. *ibid.*

———— usus generales qui. 197. 199.

Acetum vulneribus cur adversatissimum. 33.

Acida, in vulneribus quædam com-
moda & quo tempore. 33.

———— quando competunt. 50.

Acidorum haud tanta, quanta est aceti vis cur? 34.

Adipis variorum animalium vis medica quæ. 229.

Adjumenta excitantia alvum quæ sint. 28.

Admonitio diætandi præscripta quæ 44. ejus præscriptionis causæ. *ibid.*

Adstringentia qua in re dissent ab acidis. 120.

———— Levia. 121.

———— Valentia. *ibid.*

———— Valentissima. *ibid.*

———— duplicia. *ibid.*

———— quæ. 273.

Adstringentium natura. 120.

———— usus. *ibid.*

———— triplex modus. 121.

———— compositiones. 273, 274.

Adstrictio an refrigeratio ultra propin-
quior repellentibus. 117.

Adversio victus quam sit necessaria. 20.

Adulatio in medicina quomodo domi-
netur. 107.

Ægyptii quibus in morbis scarificatu
utantur. 53. 54.

Aër an solus potis sit obturare. 163.

Æris philosophorum vires. 302.

Agglutinantia colletica & enæma co-
gnatæ naturæ cum sarcoticis. 165.

Agglutinantium natura & discrimina. 166.

Aloës usus in quibus morbis conducatur. 56.

———— extracti præparatio. 56. 57.

Alvum cientia medicamenta quæ. 22.

———— Lenientium conditiones
quæ. 20.

———— ——— adjumenta. *ibid.*

Alvus luxatis respondeat necessum cur. 48. hujus ratio. *ibid.*

Amara ventrem excitantia quæ sint. 22. de his historia. *ibid.*

Ambiguitates & difficultates in Galeni
medicamento quæ. 215. harum so-
lutio. *ibid.*

Analogæ partibus ipsis carnes quæ. 34.

Animadversio quædam in Medicos. 210.

Animalia integra in usum medicum
venientia quæ. 219.

Animalium quadrupedum decissæ par-
tes, carnes & viscera quibus morbis
usui sunt. 224. 225. 226. 227.

I N D E X

Animalium partes , præparationes & compositiones in usu medico. 234.
et seq.

Animantia carnivora revomentia quæ. 26.

_____ viventia dissecta quibus morbis usui sint, 221. 222. 223.

Anodynorum usus quis, requisita quæ. 217.

_____ enumeratio simplicium & compositorum. 172.

Anthologia Epigrammatum qualis. 32.

Antimonii præparatio quæ 75. 76.

Apoplegmatisimus ad quid utilis. 68.

Apparamenta triticei generis varia & quæ. 35. 36.

Aqua pura exstillata ad sollicitandam alvum idonea 23.

_____ quomodo usui est cicatrici-
bus obducendis 164.

_____ e spermate ranarum 114.

_____ ex vitium stolonibus destillans ad
quæ conducatur. 167.

_____ tepida cui morbo subveniat 172.

_____ quomodo igni facultatibus par
fit. 182.

_____ quibus vitiis conducatur. 183, 184.

_____ Ulceribus quid præstet. 185.

_____ quid & aliis morbis 185. 186.

_____ nivalis dolori dentium subvenit.

193.

_____ calcis quibus morbis apta 194.

_____ fabrorum quibus morbis usui est.

195.

_____ marina quibus utilis. 195.

Aquæ calidæ usus quis. 186.

_____ quibus morbis subve-
niat 187. 188. 189. 190.

_____ ardentis usus. 311.

_____ frigidæ usus qui 191. 192. 193.

_____ permistitæ quomodo exsiccant,

194.

_____ hordei virtus. *ibid.*

_____ Thermales quibus morbis con-

veniant. 196.

Argenti præcipitati vires. 301.

Asclepiadis institutum quomodo lau-
dandum. 5.

Attenuantia duplicia sunt. 126. 127.

_____ quomodo alterent. 126.

_____ remissiori gradu caloris di-
gerentia intenso quomodo consent.
ibid.

Attenuantium & digerentium natura.
ibid.

_____ — usus. 127.

Attrahentia repellentibus contraria.
117.

_____ expultricem adjuvant. 123.

_____ quæ sint. 275.

Attrahentium substantia, qualitas. 122.

_____ — Usus 123. 124.

_____ — enumeratio. 124.

_____ a proprietate. *ibid.*

_____ à vi putredinis. *ibid.*

Attributa Chemicorum medicamento-
rum quæ. 3, 4.

Auri diaphoretici vires. 301.

B.

Balnea quibus morbis conducant. 64.
_____ quibus non 64-65.

Balneis naturalibus cur ulcera com-
modè curentur. 64.

Balneorum abusus qui. *ibid.*

Balsamelæum Floravanti quale. 168.

Balsami legitimi nota quæ. 104.

_____ Sulphuris vires. *ibid.*

_____ ex plumbo. 303.

Basis medicamentorum quæ. 253.

Bolus Armenica in medicamentis ulce-
rum quid conducatur. 9.

_____ Spagyricæ præparata
quæ. 273.

Brassicæ jus ad quid conducatur. 29.

Bronchocelæ germen quale; & reme-
dium. 59.

Bufo cui morbo succurrat. 221.

RERUM ET VERBORUM.

Butyrum ex succo Amygdalarum. 36.

C.

Cacochymia non solum in qualitate vitium. 51.

_____ causa potissimum ulcerum & quotuplex. *ibid.*

Cæcitas Tobiae quomodo mire sublata. 105.

Calefacientia quæ. 272.

Calida & Sicca quædam quomodo molliant. 141.

Calidum quomodo attrahat. 123.

Cancrorum usus medicus 223.

Caphuræ vires. 113.

Cardani medicamentum. 21.

Caries ligni juglandis quomodo alviduca. 23.

Carnem reparantia quo sensu dicta. 159.

_____ impediencia. *ibid.*

Carnium genera quotuplicia. 47.

Caro quæ edenda sit commodissima. 17.

_____ assa cur ulcerosis utilior quam elixa. 18.

Casei usus medicus. 237.

Caseus recens quando concedendus. 17.

Cataplasmata quid & cui usui. 265.

Cathæretica quæ. 276.

Cathartica vide purgantia. 73-77.

Causæ præceptionis circa cibaria quotuplices. 44.

Ceratum quid. 261.

_____ Liquidum Galeni quale. 112.

_____ psilii quod. 119.

_____ rosaceum. *ibid.*

_____ ex viridi ære. 152.

Cerelæum Gavasseti. 115.

Cervi lachryma quid. 61.

_____ quomodo sudores ci-

cat. *ibid.*

Chiriatri officia quæ. 99.

Chironis duplex peritia Chirurgiæ & medicamentorum quæ. 101.

Chirurgia quibus adjumentis conjuncta. 1.

_____ vel in operando sola est vel utitur diætâ & Pharmacia. 1. 2.

Chirurgus quibus præfidiis instructus esse debet. 2.

Cibaria incommoda ulcerosis quæ. 18.

Cibi adstringentes in mensa secunda qui. 50.

Cibus corruptus in ventriculo cur alvum agitet. 27.

Cicatrix a quibus causis inducatur. 163.

Cimicum usus. 220.

Clysterum usus omnibus notus. 58.

Coalitus ulceris proximi præcipuum argumentum. 164.

Cochlearum usus. 223.

Colla piscium quibus morbis utilis. 238.

Compositio refrigerans qualis. 115.

Conditâ quædam & eorum species. 36.

Congruitas secundum partes iestas ciborum quæ. 34.

Contemplatio ulcerum prætergressam diætâ indicantium quæ. 7.

Corrosiva cur septicis imbecilliora. 149.

_____ duplicia. *ibid.*

Corrosivorum usus. *ibid.*

_____ gradus caloris. *ibid.*

_____ modus agendi. *ibid.*

Cremor ptisanæ Neapoli qui. 37.

_____ Romæ. *ibid.*

_____ Alicæ. *ibid.*

Cremoris alicæ usus. *ibid.*

_____ hordei parandi ratio. 39.

Croci Martis vires. 302.

Cruentatio inflammationibus circa caput & nares, &c. quid conducatur.

I N D E X

Cucurbitulæ quibus morbis succurrant. 84.
Cuneoli lignei quibus vinculis interponendi. 83.
Cutis nudata unde dure scat in vesiculato corpore. 163.

D.

Decoctum sudorificum Fernelii. 63.
Decretum Asclepiadis inductum quodnam. 25.
Defensio Chymistarum quæ. 314.
Definitio Chirurgiæ quatenus Doctrinæ subiaceat. 1.
—— medicamenti & ejus compositio. 249.
Defrutum quibus morbis subveniat. 200.
Detergentia pharmaca in quo ordine sint. 154.
—— ——— sunt amara. *ibid.*
—— ——— eorum duplex modus. *ibid.*
—— ——— quæ. 276.
Detergentium & expurgantium discrimen. 155.
—— ——— usus. *ibid.*
Diæta quem ordinem aut locum causæ habet cum Chirurgia. 16.
—— febricitantium quæ. 91.
Difficultas & periculum ex refrigerantium usu immodico. 115.
Digerentia quomodo substantiam mutant. 126.
Dignitas & prærogativa medicamentorum quæ. 100.
Discretio temporum cur observanda. 45.
Discrimina Dropacismi & Sinapismi quæ. 147.
—— Phænigmi & Sinapismi. *ibid.*
Discussientia quæ. 274. 275.

Disquisitione de vino quæ. 32. 48. 49.
Disertatio Serapionis de universa solutione corporis quæ. 27.
Diureticorum usus quis, quibus morbis conducatur. 58-59.
Dogmaticorum ratio de proritantibus alvum, qua ratione faciant. 27.
Dorycnium emolliendo à quo propositum. 137.
Dosis Medicamentorum quæ. 255.
Dropacismus quotuplex. 146.
Dropacismi confectio. *ibid.*
Dropax, quæ medicamenti forma & usus quibus sit. 145.
—— præparatio ejus quæ sit. *ibid.*
—— valentis ejus materia. *ibid.*
Durum quotuplex. 133.
Dux Galeno Hippocrates. 217.

E.

Eccehartica medicamenta emplasticis contraria. 155.
—— interna confirmant viscera. 155.
Eduvia alba quæ. 39.
—— pro imbecillis. 92.
Elæomelitis usus in morbis quibusdam quis. 207.
Emollientia quæ. 275.
Emollientium modus triplex. 135.
Emplastica cur contraria detergentibus, discutientibus, diaphoreticis. 140.
—— quomodo differant a suppurantibus. 141.
—— ——— a mollientibus. *ibid.*
Emplastorum nomen. 140.
Emplastra quid. 263.
—— observationes. 134. 135.
Emplastrum Gummi Taccamahaccæ. 128.

Emplastici verbum ambiguum. 141.

Emplasticatorum definitio. 140.

— — — — — temperatura. 141.

— — — — — enumeratio. 142.

Energia chemica medicinæ qualis. 102.

Enumeratio compositionum quarundam admirabilium quæ. 105.

Epuloticorum enumeratio quæ. 163.

Errhinum quibus morbis conducatur. 68.

Error medentium qualis. 19.

Escharagoga Galeni quæ. 152.

Escharagoga cuius debeat esse facultatis. 152.

Escharotica quam virtutem habeant. 151.

Escharoticorum usus in quibus vitiis. 152.

Eusus carnis quando ulcerosis concedatur. 17.

— — — — — quando maxime debeatur. 18.

Excrementa animalium quorundam quibus morbis utilia sunt. 230.

Exhortatio qualis ad ægrotantes. 108.

— — — — — medicos. *ibid.*

Exsiccantia discutientibus affinia. 128.

— — — — — quæ. 273.

Experimentum Apii quale & ejusdem ratio. 22.

— — — — — quoddam sanguinis humani. 168.

F.

Fames cur luxatis magnum præsidium. 48.

Farina præparata hordei Gentilis qualis. 38.

Farris coquendi ratio quæ. 37.

Fastus & ambitio Floravanti quæ. 3.

Felicitas Chemicæ medicinalis qualis. 102.

Ferri philosophice præparati vires. 302.

Ficum usus. 144.

Fimi variorum animalium vis medica quæ. 230, 231, 232, 233.

Floravanti quo pacto Paracelsi laudem sibi arrogaverit feliciter. 3.

Flos lactis quid, ejus commoda & incommoda. 37.

Foliorum viridium in medendi ulceribus usus quis. 243-247.

Fomenta quid. 65.

Fomentorum & infessuum cur eadem ratio. 65.

Fonticulorum & Vescicatoriorum discrimina quæ. 66.

Forma medicamenti compositi quæ. 256-258.

Frictionis subsidiis qui morbi levantur. 148.

Frictio quando necessaria. 148.

Fructus qui ulcerosis permittantur. 19.

— — — — — pro varia occasione rerum liciti qui. 34.

— — — — — capiti consulentes qui. 35.

G.

Galactomelitis virtutes & utilitates. 206.

Gargarismus ad quid utilis. 68.

Gelatina quid. 41.

Genera cibariorum certa exposita quæ. 50.

Genus concretorum non mollicentium triplex. 133.

Glutinantia carnem quæ. 276.

— — — — — sarcoticis sicciora. 166.

— — — — — quam rem præstent. *ibid.*

— — — — — quomodo siccant. *ibid.*

— — — — — Emplasticis quomodo similia. 167.

Glutinantium natura. 166.

— — — — — opus proprium. *ibid.*

— — — — — temperamentum quale. *ibid.*

— — — — — usus. 167.

H.

Halitus ignis ad ulcus sub cicatrice valet exsiccandum. 164.

Sf

Hel-

Hellebori timor quomodo vanus. 106.
 Helleborum quid & an tantopere extimescendum. 73.
 Hieræ magnæ Montui vires admirandæ. 74.
 Hippocampi marini virtus. 220.
 Homerus de victus ratione in vulnribus quomodo fit intelligendus 15.
 — Fons ingeniorum dictus. 104.
 Hordeatum Quercetani & aliorum quale. 38.

— cur somno conferat. 39.
 Humectantia quæ. 272.
 Humiditas alimenti quotuplex. 11.
 Humidorum usus qui. 214-217.
 Humidum carnis & ovorum quale. 18.
 Humorum singulorum suis sunt Ichores proprii. 71.
 Hydrargyrum tuto per os quomodo exhibitum. 106.
 Hydrelæum quibus morbis conveniat & usui fit. 211.
 Hydromelitis virtus. 194.
 — in morbis usus. 207.

I.

Ichorum putrescentium modi varii conjecturæ. 72.
 Idea Chirurgiæ. 1.
 Incommoda improbi victus quæ. 6.
 — frigoris Hippocratis quæ. 112.
 Industria hominum posteriorum in medicamentis. 100.
 Inedia quibus conveniat. 45, 46.
 Infectionum usus. 65.
 Inseffus arte parati qui. *ibid.*
 — ex aquis medicatis qui. *ibid.*
 Jura decoctorum animalium medicamentosa quibus morbis utilia. 238.
 Jus Brassicæ quibus morbis idoneum. 29.
 Juscula piscium quorundam elixorum, ad quæ conferant. 23.

L.

Lac quibus morbis usui fit. 200.
 — acidum quomodo paretur. 201.
 Lactuca Plinio quid. 6.
 Lapis Philosophorum quid. 5.
 Latinus Tancredus e fructibus horarum haud parce voratis adstrictam alvum referebat. 26.
 Laus Hermeticorum pharmacorum quæ. 75.
 Legatio Pandoræ qualis. 103.
 Leges in septicis adhibendis quæ servandæ. 150.
 Ligni Guajaci sudorifici præparatio Chemica quæ. 69.
 Lingua nil melius in terris est, nil eadem pejus. 6.
 Linimentum quid. 256.
 — defluxum atque inflammationem prohibens. 272.
 Lixivium quibus morbis conveniat. 194.

M.

Magiæ scientia quæ. 104.
 Mandragoræ facultas quæ. 136.
 Materia medicinalis in rebus cunctis quæ. 103.
 Maturantia, suppurantia, mollientia, quomodo sint affinia. 149.
 Maturatio, quæ. 139.
 Maturativum quale. 275.
 Medicamen Galeni, Fernelii, Hollerii, Fabricii, Herculis Saxonix ad bubones quale. 124, 125.
 — ad eos qui lapsi sunt e sublimi. 128.
 Medicamenta Chemica quæ. 3.
 — Cornelii Celsi qualia. 112.
 — quomodo purgent sanguinem. 72.
 — quæ. 73.
 — repellentia quæ. 84.
 Medicamenti definitio & compositio. 249.

Medicamentorum exteriorum tot sunt facultates, quot corporis vitia. 110.
 — simplicium facultates & gradus. 252.

Medici diætandi imperiti quibus similes. 20.

Medicus quæ necessario scire debeat. 251.

Melicrati seu mulsi utilitates in morbis quæ. 205.

Mel in placentulam decoctum quale medicamentum. 153.

Mellis utilitates. 102.

Methodus componendi medicamenta quæ. 252.

Missio sanguinis futuris malis commoda. 52.

Molle & durum quid quibusdam. 133.

Mollibilia quæ. *ibid.*

Mollibilium substantia. *ibid.*

— observationes. *ibid.* 134.

Mollientia ex genere suppurantium quæ. 140.

Mora ulceris obducendi quæ. 16.

Morborum divisio. 251.

Mortales quomodo primitus in experti chirurgiæ. 100.

Mos Julii Jасolini in concedendis ovīs qui. 18.

Mustum quibus morbis usui sit. 199.

N.

Necessitas victus glutinosi sub sarcoïdis procreationem. 49.

— sudorum in tenuibus destitutus abolendis quæ. 61.

— medicamentorum componendorum 249-251.

— purgandi corporis in ulcerum vitiis. 70.

Nevole bellarium vulgare. 46.

Nix destillata quomodo alvum ciet. 23.

— maximum repellens. 117.

O.

Oenelæum quibus morbis usui sit. 208-211.

Oenomeli quibus morbis usui sit. 208.

Oenometitis usus quis. 194.

Olei Auripigmenti vires. 305, 309.

— Benediæti vide de Lateribus.

— Caphuræ. 310.

— Ceræ. 311.

— Dulce Mercurii. 303.

— Heracini. 304.

— Juniperi. 310.

— de Lateribus. 306, 307.

— Lateritii. 307.

— Ligni Guajacini. 310.

— Lythargyrii. 304.

— Mellis. 311.

— Ovorum cum pyretro. 311.

— Ovorum vis & virtus quæ. 242.

— Plumbi vires. 303.

— Salis. 306.

— Salis nitri. 308.

— Succini. 304.

— Sulphuris. 304, 305.

— Talcis. 310.

— Tartari. 307, 308.

— Terebinthinæ. *ibid.*

— Vitrioli. 308, 309.

— utilitates in morbis quàm plurimis. 102, 103.

Omphacomelitis usus quis. 207.

Opinio de Chirurgiæ usu quæ. 3. ejus fundamentum. 4.

— quorundam de Alvum præcipientibus quæ. 24.

— adversa quorundam de abstinentia acutorum quæ. 31.

Ostensio quam sit necessaria diætæ. 6.

Osteocolla lapis Germanis usitatus. 50.

Ova quando concedenda. 18.

Ovi secundum omnes sui partes usus varius in medicina. 238-242.

Oxalmes five Muria in morbis utilitates. 204, 205.
 Oxelæum quibus morbis utile. 211.
 212.
 Oxycrati virtus. 194.
 ————— utilitates in morbis. 203.
 204.
 Oxymelitis utilitates in morbis quæ.
 207.

P.

Panata quæ & ejus usus. 94.
 Panatellæ apparationes quædam. 39.
 Panis lotus qui. 92, 93.
 ————— medicatus qui. 35.
 ————— quibus morbis utilis.
 35.
 Pappæ formulæ quæ. 40.
 Paracelsus quomodo diætæ vim abstulerit. 2.
 ————— quomodo sibi ipsi contradicatur. 2.
 Par medicamentorum modus quomodo fit vitio. 111.
 Partitio victuum quid denotet. 45.
 Partitionis ordines & species. 46.
 Pharmaca dogmaticorum quæ. 79.
 Pharmacia quomodo inseparabilis a chirurgica. 100.
 Pharmaciæ commoda chiriatro obvenientia. *ibid.*
 Phoenigmi materia. 148.
 ————— ratio utendi duplex. *ibid.*
 Pisces faxatiles quando ulcerosis concedantur. 18.
 Pistum quid 92-94.
 Placitum Hermeticorum quodnam. 24.
 Plumbi philosophice præparati vires.
 302.
 Plumbum materia cerussæ. 114.
 Polychresta quæ. 266.
 Pomorum coquendorum rationes quæ.
 35.

Potulenta quibus morbis idonea sint. 42.
 Potulentorum genera varia, quotuplicia. 42, 43.
 Præsidium magnum ex longa fame luxatis. 48.
 Professori quæ medicamenta facienda. 108.
 Pronuntiatum Galeni de usu tenuissimi victus quod. 32.
 Provocamenta externa hæmorrhoidum quæ. 57.
 Psilothri usus. 146.
 Pulmenta firmiora pro debilibus. 36.
 Pulticula ex contrito pane quæ. 35.
 Purgatio in corporis vulneribus quæ. 77.
 ————— duplex. 70.
 Purgationis usus qui. 69.
 ————— necessitas quando. 70.
 ————— species nova. 71.
 Pyrotica quæ. 275.
 Pyroticorum species quæ. 143.
 Pyroticum quomodo aquam educat. 148.

Q.

Qualitas attrahentium quæ. 122.
 ————— medicamentorum quæ.
 Quercetani judicium de potionibus vulnerariis. 78.

R.

Rachel cur poma Mandragoræ expectierit. 137.
 Rarefacientia qualia & ad quos morbos utilia. 275.
 Rarefacientium usus. 126.
 Ratio dogmaticorum de alvum proritantibus, qua ratione id faciant. 27.
 ————— mirabilis curandi Magica per Sympathiam & antipathiam. 104.
 Ratio-

RERUM ET VERBORUM.

Rationes cognoscendæ reſiſtentiæ flammæ. 116.
 Ratio olei lavandi. 113.
 — parandi olei Omphacitis. 118.
 Refrigerantia quæ. 271.
 Reparantia carnem quæ. 276.
 Repellentia quæ. 272.
 — quomodo differant à refrigerantibus. 116.
 — quomodo adhibeantur. *ibid.*
 — cujus naturæ. 117.
 — duplicia. *ibid.*
 — validiſſima. 118.
 — colletica. 119.
 Repellentium comprobatio. *ibid.*
 — uſus. 118.
 — materia. *ibid.*
 Repurgantia medicamenta interiorum atque exteriorum qua in re differant. 155.
 — Emplaſticis contraria. *ibid.*
 Res quædam aquoſæ ſubſtantiæ quæ. 23.
 Reſtaurantium formulæ quæ. 40.
 Revulſio quorum ope fiat. 58. 67. 69. 120.
 Rhodomelitis uſus in morbis quibus. 207.
 Rolandi gladius quid. 5.
 Ros quomodo inſigniter deterſorius ſit. 21.
 Rupturæ & apertioni quæ ſuccurrant. 170.

S.

Salis Abſynthii vires. 312.
 — Acanthi. *ibid.*
 — Angelicæ. 76.
 — Ariſtolochiæ. 314.
 — Benediſtæ Caryophyllatæ. 76.
 315.
 — Borriginis. 315.
 — Bugloſſi. *ibid.*
 — Buſſæ Paſtoris. *ibid.*
 — Carui. 313.

— Centinodii. 315.
 — Chelidoniæ. 312.
 — Cornu Cervi. 315.
 — Eupatorii. 314.
 — Euphraſiæ. 315.
 — Fœniculi hortenſis. 313.
 — — montani. *ibid.*
 — Fumariæ. 314.
 — Galeopſis. *ibid.*
 — Imperatoriæ. 312.
 — Leviſtici. 313.
 — Parietariæ. 314.
 — Pentaphylli. *ibid.*
 — Perſicariæ. 313.
 — Petroſelini. *ibid.*
 — Pimpinellæ. *ibid.*
 — Plantaginis majoris. 314.
 — — minoris. 76.
 — Symphyti. 315.
 — Verbſci. 313.
 — Veronicæ. 314.
 — Vitrioli parandi ratio quæ. 62.
 Sanguinem ſupprimentia quæ ſint. 171.
 Sanguinis detractiōem quæ perſuadeant. 52.
 — nomine quid potiſſime ſignificetur. 71.
 — modi putreſcendi qui. 72.
 — — duplices. *ibid.*
 — corrupti variæ conjecturæ. *ibid.*
 — — variorum animalium uſus medicus varius qui. 227-228.
 Sanguis quomodo ſanguinem vomenti detrahendus. 52.
 Sanitatis fructus citra moleſtiam haud obtinetur. 108.
 Sarcotica quæ faciunt. 159.
 — unde componantur. 161.
 — quibus admixcenda. *ibid.*
 Sarcoticorum tractatio quanti momenti. 160.
 — enumeratio. 161.
 — forma duplex. 162.

Scanderbegi gladius quid. 5.
 Scarificatio ad quæ utilis. 53.
 ——— & quibus morbis. 54.
 Scriptores vomitoriorum qui. 82.
 Sempervivum præstans Fernelio quale.
 113.
 Sententia Hippocratis de ovis & caseo
 recenti quæ. 17, 18.
 Septica unde dicta & quibus in morbis
 utilia. 150.
 ——— quæ & qualia. 275.
 Septicorum calor extremus. 150.
 ——— crassa materia, cui facultas
 inhæret. 150.
 ——— genera callos deterunt. 151.
 Septicum è calce probatissimum & tu-
 tissimum. *ibid.*
 Seri utilitates in morbis. 201.
 Sinapismi ratio parandi. 143.
 ——— usus. 144.
 Sinapismo qui morbi curentur. 144,
 145.
 Sinapismus quid. 143.
 ——— si nihil agat quid agendum.
 144
 Sinapi usus qualis. 144.
 Sorbitiones concoctiles abdomini per-
 fosso quomodo debeantur. 35.
 ——— in affectibus quæ sint ma-
 xime offerendæ. 36.
 Sparti parilis sudorifici præparatio Che-
 mica. 60.
 Spiritus vini vires. 311.
 Stanni philosophice præparati vires.
 301.
 Substantia partis quomodo dissolvatur.
 112.
 ——— subiecta repellentibus. 118.
 Succus plumbi quis. 113.
 ——— Aëtii. 114.
 Sudor quibus morbis conveniat. 60,
 61.
 Sudores quando præcipui, & horum
 rationes. 61, 62.

Sudorifica ad quid conducant. 62.
 Suffitus quibus morbis conveniat. 65.
 ——— materia. 66.
 ——— ignis loco quomodo serviat. 164.
 Suppurantia quæ. 275.
 Suppuratio & maturatio quomodo dif-
 ferant. 139.
 Sylva medicamentorum sanguinem ex-
 purgantium quæ. 73-76.
 ——— materiarum in potiones vulne-
 rarias venientium. 78.
 ——— Ambrosii Paræ ejusdem. *ibid.*
 ——— detergentium & depurgantium.
 156.
 Syrupi S. Ambrosii præparatio, & vi-
 res. 62.
 ——— vulnerarii qui. 79.

T.

Tartarum vini ad quid conducat. 28.
 Tempora in præscribenda victuum
 ratione quomodo consulenda. 31.
 Terra quomodo usui est obducendis
 cicatricibus. 164.
 Theriacæ vis mira. 74.
 Tophi & calculi quo calore gignantur.
 134.
 Tumoribus inflammatorii qualis vi-
 ctus offerendus. 47.
 ——— frigidis qui victus debeat.
ibid.

V.

Varietas partium quomodo inspici-
 enda. 32.
 Ventris leniendi adjumenta nova quæ.
 20.
 Vesicatoria qua in re a sinapismis disse-
 rant. 147.
 ——— sunt nova medicamenta. *ibid.*
 Vesicatoriorum discrimina & usus varii.
 66, 67.

Vesi-

RERUM ET VERBORUM.

Vicius ratio neque sola sanat semper, neque sine ipsa rationes aliæ. 5.
 — quomodo se habeat ut internum principium. 15.
 — Abscessibus & ulceribus communis qui. 47.
 — a Celso homini fracturam passio, qui constitutus. 49.
 — congruentes proprii ventriculo qui. 45.
 — & inflammationis termini qui. 48.
 Vinculorum usus qui. 83.
 Vini calor quibus argumentis cognoscatur. 114.
 Vinorum formulæ quotuplices. 90.
 Vinum quando in ulceribus concedatur. 12.
 — ad aquam quomodo comparatur. *ibid.*
 — quomodo sit detrimento vulneribus. 14.
 — Luxatis concedi non alienum. 49.
 — adstringens fractis ossibus quomodo sit. 51.
 — chalybeatum quod. 75.
 — quibus morbis usui. 196. 197.
 — Lymphatum quas facultates habeat in morbis. 208.
 Vires quatenus conserventur, cibandum non ultra. 32.
 Virtutes medicaminum Chemicorum

quales. 102.

— Herbarum quomodo a Viris quibusdam commendatæ. 105.
 Viscerum repurgatio unde veniat. 148
 Vitia mollibilia quæ minime. 133.
 Ulcera quomodo humiditas superfluitates ciborum sentiant. 19.
 Ulceris obducendi mora unde veniat. 16.
 Unguentum sanguinem cohibens. 274.
 Vomicam aperientia quibus usibus parentur. 153.
 Vomitus quibus affectibus & vitis occurrat. 81.
 Urinæ medica vs. 233.
 Usus abstinentiæ in acutis quis. 31.
 — in vulneribus quis. *ibid.*
 — hirudinum quibus morbis sit commodus. 55.
 — tyrannicus medendi qui. 79.
 — contrarii ad vitia rerum non naturalium, qui. 86.
 — medicamentorum chiriatio est necessarius. 100.
 — — — — — chirurgo. 101.
 — — — refrigerantium & in quibus. 110.
 Vulgi enuntiatum de vino in Ulceribus quod. 14.
 Vulnere quomodo ad acutorum rationem accedant. 31.
 Vulneratis qualis medicamentorum usus sufficiat. 169. 174.

F I N I S.

CORRI-

CORRIGENDA.

Pag. 3. lin. 23. *lege* vivendi.

7.	7.	quis ad
22.	10.	arefacta
27.	18.	retentivam
38.	36.	simplicius
43.	16.	caryophyllos
80.	37.	3. <i>Meth.</i>
83.	3.	vincula
86.	ult.	<i>ovv</i>
114.	2.	refrigerandum
120.	24.	roborandas
123.	31.	alii
126.	21.	formam
127.	22.	cernimus
146.	33.	Paulus in c. 19.
169.	33.	<i>cap. 22.</i>

184. lin. 12. *lege* Qui idem Galenus

193.	3.	<i>et fumen, et ad ex</i> <i>trema</i>
201.	13.	afinæ
212.	34.	Paulus
229.	19.	adeps
240.	4.	<i>Calidum ovi</i>
241.	6.	papyri
142.	6.	sine cera
ubi Chymia		Chemia

IN MARGINE.

Pag. 65. *lege* theriacalis

118. grumo lactis

KIEFDE 512